

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΝΟΜΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ
ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑ***

ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ABSTRACT.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ Σ 1975.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟ Σ 1975/ ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	61
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	86
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	91

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΠ.: Άρειος Πάγος

ΔΣ.: Δικαστικό Συμβούλιο

ΕΔ.: Ειδικό Δικαστήριο

ΕισΝΑΚ.: Εισαγωγικός Νόμος του Αστικού Κώδικος

ΚτΒ: Κανονισμός της Βουλής

ΚΠΔ.: Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

ΝΔ.: Νομοθετικό Διάταγμα

ν.: νόμος

ΠΚ.: Ποινικός Κώδικας

ΠΔ.: Προεδρικό Διάταγμα

ΠτΔ: Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Σ: Σύνταγμα

ΣτΕ: Συμβούλιο της Επικρατείας

ΥΚ.: Υπαλληλικός Κώδικας

ΥΣ.: Υπουργικό Συμβούλιο

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης (Πρωθυπουργός και Υπουργοί¹) σύμφωνα με τα ελληνικά Συντάγματα, ένα θέμα που παραμένει πάντοτε επίκαιρο σε εθνικό επίπεδο.

Ήδη από τα πρώτα ελληνικά Συντάγματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της ελληνικής Επανάστασης, είχε διαφανεί η πρόθεση των νομοθετών να ασχοληθούν με το θέμα της ευθύνης των ασκούντων την εκτελεστική εξουσία, εισάγοντας σχετικές προβλέψεις στα κείμενα αυτά, επηρεασμένοι και από ανάλογες ρυθμίσεις σε αντίστοιχα ευρωπαϊκά Συντάγματα της εποχής.

Ακολουθώντας τις ιστορικό-κοινωνικές εξελίξεις, που ως επί το πλείστον αποτυπώνονταν στα μετέπειτα Συντάγματα σε συνδυασμό και με τον όλο και αυξανόμενο ρόλο που άρχιζε να διαδραματίζει η Κυβέρνηση στο πολιτειακό σύστημα, η συζήτηση περί ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης βρέθηκε στο επίκεντρο ουκ ολίγες φορές, τόσο κατά το 19^ο αιώνα όσο και κατά τη διάρκεια του 20^{ου}.

Όπως θα επισημανθεί και στην πορεία της παρούσης εργασίας, το νομικό πλαίσιο που διέπει κάθε φορά τα θέματα αυτά στην Ελλάδα προκύπτει από τον συνδυασμό των εκάστοτε συνταγματικών διατάξεων με τις διατάξεις των εκτελεστικών νόμων, που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση του εκάστοτε Συντάγματος. Το Σύνταγμα, συνήθως, ορίζει ένα γενικότερο πλαίσιο, το οποίο εξειδικεύεται περαιτέρω με τον αντίστοιχο νόμο. Έχοντας ως γνώμονα τα ανωτέρω, θα επιχειρηθεί μία ενδελεχής ανάλυση της πορείας της συνταγματικής κατοχύρωσης των ρυθμίσεων περί ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης, με ιδιαίτερη έμφαση στις ρυθμίσεις που αφορούν την ποινική ευθύνη, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί μέχρι σήμερα.

¹ Όπως θα καταδειχθεί στη συνέχεια και οι Υφυπουργοί υπέχουν ευθύνη, αν και τυπικά δεν αποτελούν μέλη της Κυβέρνησης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μιλώντας για ευθύνη και δη των μελών της Κυβέρνησης στην Ελλάδα, αρχικά θα πρέπει να διευκρινιστεί τι νοείται ως ευθύνη και ειδικότερα ευθύνη φορέων πολιτειακών οργάνων και ποιες μορφές μπορεί να εκλάβει. Στο εισαγωγικό και πρώτο κεφάλαιο της παρούσης, λοιπόν, θα γίνει μία απόπειρα οριοθέτησης του όρου καθώς και μία ιστορική αναδρομή που θα καταδεικνύει την εξέλιξη της διαμόρφωσης του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναδειχθούν θέματα που αφορούν την πολιτική (ή κοινοβουλευτική) ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης, που αποτελεί μία από τις κυριότερες μορφές ευθύνης που μπορεί να υπέχουν οι φορείς της εκτελεστικής εξουσίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα αναλυθούν εκτενώς τα ζητήματα που αφορούν στην ποινική ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης, που θα αποτελέσει και την κυριότερη μορφή ευθύνης που θα εξεταστεί, όπως αυτή διαμορφώθηκε πριν από το ελληνικό Σύνταγμα του 1975, δηλαδή πριν από την εγκαθίδρυση της Τρίτης (Γ΄) Ελληνικής Δημοκρατίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα συνεχιστεί η εξέταση περί ποινικής ευθύνης Υπουργών, όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά το Σύνταγμα του 1975 και τις αναθεωρήσεις του και κυρίως μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001, που αποτέλεσε και κομβικό σημείο επί του θέματος. Επιπρόσθετα, στο κεφάλαιο αυτό, θα γίνει αναφορά και στα περί αστικής ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης, που αποτελεί και την εν δυνάμει τρίτη μορφή ευθύνης των κυβερνώντων.

Τέλος, αφού προηγηθούν κάποια πρόσφατα παραδείγματα όπου τέθηκαν σε εφαρμογή τα άρθρα του Συντάγματος και οι διατάξεις των νόμων περί ευθύνης Υπουργών, θα αναδειχθούν οι σύγχρονοι προβληματισμοί και οι μελλοντικές τάσεις ενώ θα εξαχθούν και χρήσιμα συμπεράσματα.

ABSTRACT

The purpose of this paper is to present the matter of the accountability of the members of the Government (Prime Minister and Ministers), according to the Greek Constitutions, a perennial matter throughout the years.

The aim is to demonstrate how the Greek Constitutions as well as the relevant laws held with the matter and tried to establish both collective and individual ministerial responsibility. The main tools, used here, are theoretical presentation and case studies.

The paper consists of five chapters: Chapter one makes a pass throughout history: from Ancient Greece to modern-day nations, in order to demonstrate how the institution of responsibility was developed and evolved.

Chapter two deals with the political or parliamentary responsibility in Greece, mainly collective rather than individual, which is one of the most important forms of ministerial responsibility.

Chapter three deals with the penal ministerial responsibility, important form of responsibility as well, and the way that was being defined in the Greek Constitutions before 1975. The penal responsibility is rather individual rather than collective.

Chapter four deals with the penal ministerial responsibility and the way that was being defined in the Greek Constitutions after 1975. Finally, the last chapter includes conclusions, contemporary tensions and propositions.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σημασία του ελέγχου των φορέων των πολιτειακών οργάνων κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους αλλά και η ενδεχόμενη ευθύνη που μπορεί να υπέχουν από πράξεις ή παραλείψεις τους, στα πλαίσια της θεσμοθετημένης εξουσίας τους, έχει απασχολήσει τις οργανωμένες κοινωνίες ήδη από την αρχαιότητα.

Καταρχήν, ένα εύλογο ερώτημα που προκύπτει όταν γίνεται λόγος περί ευθύνης, είναι τι νοείται με τον όρο αυτό. Η λέξη «ευθύνη» καθεαυτή, έλκει την καταγωγή της από την αρχαία λέξη «εϋθυνα» και σημαίνει, σε πρώτη φάση, τη διόρθωση, την τιμωρία, την υποχρέωση για λογοδοσία.

Στη σύγχρονη νομική επιστήμη προσδιορίζει τη νομική θέση του ατόμου που παραβίασε υποχρέωση και προκάλεσε βλάβη², δηλαδή αφορά τις νομικές συνέπειες που μπορεί να επέλθουν σε ένα ή περισσότερα υποκείμενα δικαίου, εξαιτίας μίας παράνομης συμπεριφοράς. Ως υποκείμενο ευθύνης μπορεί να είναι όχι μόνο ένα πρόσωπο, υπό την έννοια του ιδιώτη, αλλά και ο φορέας ή οι φορείς ενός πολιτειακού λειτουργήματος^{3 4}, δηλαδή ένα άτομο ή μία ομάδα ατόμων που ασκεί δημόσια εξουσία.

Μάλιστα η ευθύνη ενός προσώπου που στελεχώνει έναν πολιτειακό θεσμό και η ανάγκη ύπαρξης θεσμικών αντίβαρων στην εξουσία που του δίνεται, αποτελεί απαραίτητο στοιχείο ενός δημοκρατικού πολιτεύματος. Όπως πολύ εύστοχα παρατηρούσε, περί το 1880, ο Ι. Αραβαντινός⁵ *«η πολιτική λοιπόν εξουσία αυτή ορίσασα τα όρια των δικαιωμάτων εκάστου αφ' ενός και εξ' ετέρου τας συνεπειάς της*

² Βλ. Τεγόπουλος- Φυτράκης, *Ελληνικό Λεξικό*, Αθήνα 1993, σελ. 282.

³ Περὶ ευθύνης βλ. Ε. Μπέσιλα-Βήκα., *Ο θεσμός της ποινικής ευθύνης των Υπουργών στο Ελληνικό και Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο*, Αθήνα 1985, σελ. 7 επ. Βλ. επίσης Α.Ν. Λοβέρδος, *Η ποινική ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών στο κοινοβουλευτικό πολίτευμα*, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1995, σελ. 31 επ. και Δ.Θ. Τσάτσος, *Συνταγματικό Δίκαιο* (τόμος Β'), εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1985-1993, σελ. 307 επ.

⁴ Υποκείμενο ευθύνης μπορεί να είναι ακόμη και ένα νομικό πρόσωπο.

⁵ Ιωάννης Αραβαντινός (1850-1907): Νομικός, καθηγητής Πανεπιστημίου.

υπερβάσεως αυτών, κατέστησεν έκαστον υπεύθυνον δια τας καθ' υπέρβασιν των διατεταγμένων λαβούσας χώραν πράξεις του» και «ως όμως είναι αναγκαία η ευθύνη εκάστου μέλους της πολιτείας, η κοινή ποινική δικαιοσύνη, διά να προλάβη την αυτοδικίαν του κατά μέρους πολίτου, ούτως είναι αναγκαία και η ευθύνη των διαχειριζομένων την πολιτικήν εξουσίαν, η πολιτική ποινική δικαιοσύνη, διά να προλάβη την αυτοδικίαν των εν γένει πολιτών, την επανάστασιν⁶».

Στα σύγχρονα κράτη η διαμόρφωση του θεσμού της ατομικής και συλλογικής ευθύνης είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιων εξελίξεων, που συμπορεύονται με την εμφάνιση και την κατάσχυση του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος⁷. Η ευθύνη αυτή των κυβερνώντων μπορεί να εκλάβει τρεις μορφές: την κοινοβουλευτική, την ποινική και την αστική. Στην αρχή οι τρεις αυτές μορφές δεν ήταν ευδιάκριτες: όσο εξελισσόταν ο θεσμός της ευθύνης των κυβερνώντων, τόσο περικόλπει περισσότερες παραμέτρους. Χρήσιμο, λοιπόν, θα ήταν να καταδειχθεί πως προέκυψαν οι τρεις αυτές μορφές και πώς διαμορφώθηκαν με την πάροδο των χρόνων, θέμα που θα αποτελέσει το αντικείμενο του επόμενου κεφαλαίου.

⁶Βλ.Ι.Αραβαντινός, *Πραγματεία περί ευθύνης των ηγεμόνων και των Υπουργών*, Αθήνα 1880, σελ.2.

⁷ Βλ.Δ.Θ.Τσάτσος, ό.π, σελ.308.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

1.1. Αρχαία Ελλάδα, Ρώμη & Βυζάντιο

Προβληματισμοί και κατά επέκταση ρυθμίσεις περί ελέγχου και ευθύνης των εχόντων την εξουσία, μπορούν να ανιχνευθούν στις αρχαίες ελληνικές πόλεις-κράτη, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα την αρχαία Αθήνα και Σπάρτη. Μολονότι οι δύο αυτές πόλεις είχαν διαφορετικό πολιτικό/κοινωνικό/οικονομικό σύστημα, είχαν εντάξει στη νομοθεσία τους το θεσμό της λογοδοσίας των αρχόντων.

Από τη μία μεριά στην αρχαία Αθήνα, με την πάροδο των χρόνων και τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που παγίωσαν το πολίτευμα της δημοκρατίας, ο αρχικά «ανεύθυνος» βασιλιάς των ιστορικών χρόνων μετεξελίχθηκε σταδιακά σε ενιαύσιος άρχοντας στους κλασικούς χρόνους, που ελέγχεται συνεχώς⁸.

Πράγματι, επί αθηναϊκής δημοκρατίας, υπήρχαν τέσσερις βασικοί θεσμοί αρχόντων: ο επώνυμος άρχων, ο άρχων-βασιλεύς, ο πολέμαρχος και οι έξι θεσμοθέτες. Επίσης υπήρχαν και πολλοί θεσμοί που στελεχώνονταν από περισσότερα του ενός άτομα, συνήθως δέκα, αποτελούσαν, δηλαδή, μια συλλογική αρχή⁹ (π.χ. οι Ένδεκα, οι Τεσσαράκοντα κ.λ.π.).

Οι άρχοντες αυτοί, επί της ουσίας, δεν ήρχαν και αυτό συνέβαινε ηθελημένα για ένα πολύ συγκεκριμένο λόγο: δεν υπήρχε εμπιστοσύνη στους πολίτες που καταλάμβαναν αξιώματα. Για τους αρχαίους Αθηναίους όλοι θα μπορούσαν να ήταν εν δυνάμει τύραννοι. Έτσι είχαν εφευρεθεί πολλά μέτρα, ούτως ώστε κανείς να μην απολαύει υπέρμετρης εξουσίας. Πρώτο και κύριο μέτρο ήταν η αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τους άρχοντες και η ίδρυση νέων αρχών, όπου η καθεμία ασκούσε ένα μικρό μέρος των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων. Αυτό οδηγούσε στον μεγαλύτερο

⁸ Βλ.Ι.Αραβαντινός, ό.π.,σελ.7.

⁹Για το θεσμό των αρχόντων στην αρχαία Αθήνα βλ. Σ.Α.Μαγνήσαλη,Η απονομή της δικαιοσύνης στην αρχαία Αθήνα, εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη 2008, σελ. 19-38.

καταμερισμό της εξουσίας, ούτως ώστε καμία αρχή να μπορεί τελικά να ισχυριστεί ότι είχε μεγάλη και πραγματική ισχύ. Από την άλλη, προς αυτή τη κατεύθυνση οδηγούσε και το μέτρο της ανάδειξης αρχόντων μέσω κλήρωσης και όχι μέσω εκλογής. Αυτό έδινε τη δυνατότητα στον καθένα να μετέχει του Δήμου και αποθάρρυνε φαινόμενα παρουσίας των ίδιων ατόμων, επί πολλά συναπτά έτη, σε θώκους εξουσίας.

Τα μέλη μίας συλλογικής αρχής ήταν ισότιμα αλλά και συνυπεύθυνα. Όλοι οι άρχοντες, είτε στελέχωναν μονοπρόσωπους θεσμούς είτε πολυπρόσωπους, ελέγχονταν συνεχώς από την Εκκλησία του Δήμου και από τη Βουλή. Η σημαντικότερη έκφανση του ελέγχου αυτού ήταν η λογοδοσία των αρχόντων στο τέλος της ετήσιας θητείας τους. Ουσιαστικά ήταν δημόσιοι λειτουργοί που απειλούνταν συνεχώς με καθαίρεση.

Παρ' όλα αυτά υπήρχε ένας θεσμός στην αρχαία Αθήνα, ο οποίος στελεχωνόταν από άτομα που εκλέγονταν και ενδεχομένως μπορούσαν να επανεκλεγούν: ο θεσμός των Δέκα Στρατηγών¹⁰. Λογικό ήταν στους φορείς του θεσμού αυτού να εγείρονται πολύ περισσότερες υποψίες και όπως απεδείχθη από την ιστορία δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις στρατηγών που δικάστηκαν, καταδικάστηκαν¹¹ ή ακόμα και εξοστρακίστηκαν¹². Βέβαια και οι στρατηγοί, με τη σειρά τους, υποβάλλονταν σε έλεγχο τόσο πριν όσο και μετά την ανάληψη των καθηκόντων τους: πριν, εξετάζονταν για τη διαγωγή τους και γενικά το χαρακτήρα τους και μετά υποβάλλονταν στον κλασικό έλεγχο και απολογισμό του έργου τους¹³.

Από την άλλη πλευρά, και στο αντίπαλο δέον της αρχαίας Αθήνας, στην αρχαία Σπάρτη, ήταν θεσμοθετημένος ο θεσμός του ελέγχου των αρχόντων. Επιφορτισμένοι με το έργο αυτό ήταν το συλλογικό σώμα των πέντε Εφόρων. Δρώντας κυρίως ως δικαστικό σώμα, μπορούσαν είτε να παύσουν, είτε να φυλακίσουν είτε να προσάγουν σε δίκη τους υπόλοιπους άρχοντες, ακόμη και κατά τη

¹⁰ Κλασικό παράδειγμα στρατηγού που επανεκλέχθηκε πολλές φορές ήταν ο Περικλής (495-429 π.Χ.).

¹¹ Για τη πολιτειακή οργάνωση της Αρχαίας Αθήνας και τον έλεγχο των αρχόντων ειδικότερα βλ. *Ιστορία των Ελλήνων (τόμος 3)*, εκδ. Δομή Α.Ε., σελ.516-525.

¹² Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Θεμιστοκλής (527-459 π.Χ.), ο οποίος εξοστρακίστηκε το 471 π.Χ.

¹³ Ειδικά για τους δέκα στρατηγούς βλ. *Ιστορία των Ελλήνων (τόμος 3)*, ό.π., σελ.526-533.

διάρκεια της θητείας τους. Όμως και οι πέντε Έφοροι, με τη σειρά τους, λογοδοτούσαν στους διαδόχους τους στο τέλος της θητείας τους¹⁴.

Όσο αφορά την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, οι Αυτοκράτορες συγκέντρωναν τόσο μεγάλες εξουσίες, που ουσιαστικά καθιστούσαν τον εαυτό τους ανεύθυνο και κατά επέκταση την έννοια της ευθύνης τους, επί του πρακτέου αδύνατη¹⁵, παρά την ύπαρξη, στη θεωρία, μηχανισμών ελέγχου (π.χ. Σύγκλητος). Το «ανεύθυνο» του Αυτοκράτορα συνεχίστηκε και στη διάδοχη κατάσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, όπου και εκεί ο Αυτοκράτορας, ως εκλεκτός του Θεού, είχε απόλυτη εξουσία.

1.2 Νεότερα χρόνια-Αγγλία

Στα νεότερα χρόνια, ο θεσμός της ευθύνης υπουργών άρχισε να διαμορφώνεται στην Αγγλία από το Μεσαίωνα και έπειτα. Αυτό που μπορεί να παρατηρηθεί εδώ είναι ότι οι παράμετροι του θεσμού καθορίστηκαν, εν πολλοίς, από την πορεία εξέλιξης του αγγλικού πολιτεύματος¹⁶. Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς βέβαια και το αντίστροφο: ότι στον εν λόγω θεσμό βασίστηκε και το κυβερνητικό σύστημα, όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά την καθιέρωση του κοινοβουλευτισμού¹⁷. Ο θεσμός άρχισε να αναπτύσσεται στα πλαίσια του δόγματος «the King can do no wrong¹⁸», όπου ο Βασιλιάς διατηρούσε το «ανεύθυνο» ενώ οι Υπουργοί του μπορούσαν να εκδιωχθούν ποινικά¹⁹.

Αναλυτικότερα, ήδη πριν από το 14^ο αιώνα στην Αγγλία, υπήρχε μία διαδικασία επιβολής κυρώσεων στους κυβερνώντες που ονομαζόταν «petition²⁰ of

¹⁴ Για τους πέντε Εφόρους βλ. *Ιστορία των Ελλήνων* (τόμος 2), εκδ. Δομή Α.Ε., σελ. 499-507.

¹⁵ Βλ. Ι. Αραβαντινός, ό.π., σελ. 31-32.

¹⁶ Βλ. Ε. Μπέσιλα-Βήκα, ό.π., σελ. 12.

¹⁷ Βλ. και Ν.Ε. Καλογήρου, Π.Μ. Γαλετσέλλης, *Πολιτική και ποινική ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2009.

¹⁸ «Ο Βασιλιάς δε κάνει το κακό»

¹⁹ Βλ. Ευρ. Μπέσιλα-Βήκα, ό.π., σελ. 8.

²⁰ Αίτηση προς δημόσια αρχή (νομ. προσφυγή, αναφορά). Για τη έννοια του petition βλ. *Hyper Lexicon English-Greek* (τόμος 1), εκδ. Σταφυλίδη, σελ. 613.

citizens». Σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή, η Βουλή των Λόρδων²¹, μπορούσε να δικάζει τους Υπουργούς και άλλους αξιωματούχους για επιβλαβείς πράξεις κατά του Βασιλείου. Από τον 14^ο αιώνα και μετά, άρχισε να εδραιώνεται το πρώτο σημαντικό μέτρο που αφορούσε Υπουργική ευθύνη, το περίφημο «impeachment²²». Η σημαντική διαφοροποίηση του «impeachment» σε σχέση με τη «petition of citizens» ήταν ότι στη διαδικασία αυτή συμμετείχε ενεργά η Βουλή των Κοινοτήτων²³. Σε γενικές γραμμές το «impeachment» αποτελεί ένα μέσο με το οποίο η Βουλή των Κοινοτήτων μπορεί να κατηγορεί δημόσιους λειτουργούς, τότε τους βασιλικούς συμβούλους, ενώπιον της Βουλής των Λόρδων²⁴. Δηλαδή κατηγορία, δίωξη και παραπομπή από τη Βουλή των Κοινοτήτων και εκδίκηση από τη Βουλή των Λόρδων.

Με άλλα λόγια, το «impeachment» είναι μία διαδικασία μέσω της οποίας μπορούν να καταλογιστούν ευθύνες στους κυβερνώντες για επιζήμιες πράξεις ή παραλείψεις τους, κατά την άσκηση της εξουσίας τους, για τις οποίες μπορούσαν να επιβληθούν ποινικές κυρώσεις. Ποιες, όμως, θα μπορούσαν να είναι αυτές οι πράξεις που θα μπορούσαν να εκκινήσουν την εν λόγω διαδικασία; Πιο συνήθεις κατηγορίες ήταν οι κακές συμβουλές στο Μονάρχη που αποδείχτηκαν ότι προξένησαν κακό στη διακυβέρνηση του Βασιλείου, η κακή αμυντική οργάνωση και η κακή διοίκηση εν καιρώ πολέμου καθώς και η κακή διαχείριση του δημοσίου χρήματος²⁵. Από ένα σημείο και μετά η προσυπογραφή σε βασιλικές πράξεις, που ήταν παράνομες, μπορούσαν να υποδείξουν ποιος ήταν ο ένοχος δημόσιος λειτουργός που θα πρέπει να εκδιωχθεί ποινικά²⁶.

²¹ Αποτελεί ένα από τα δύο Σώματα του Βρετανικού Κοινοβουλίου. Το άλλο Σώμα είναι η Βουλή των Κοινοτήτων.

²²Κατηγορία, καταγγελία, μομφή, (αρχ.: όνειδος, σπίλωση). Στη Βρετανία χρησιμοποιείται με την έννοια της παραπομπής Υπουργού σε δίκη. Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής σημαίνει την απαγγελία κατηγορίας κατά κυβερνητικού αξιωματούχου. Για την έννοια του impeachment βλ. Hyper Lexicon ό.π., σελ.411.

²³ Βλ. Α.Ν.Λοβέρδος, ό.π., σελ. 46-47.

²⁴ Για το «impeachment» και την ιστορική πορεία του βλ. Ευρ. Μπέσιλα-Βήκα, ό.π., σελ.15 επ.

²⁵ Βλ. Α.Ν.Λοβέρδος, ό.π., σελ. 48-49.

²⁶ Βλ. Β.Ι.Παπαρηγορίου, *Λαϊκή κυριαρχία και Κοινοβουλευτισμός στην Αγγλία*, εκδ. Σάκκουλα 2006, σελ. 212.

Συνοπτικά η διαδικασία είχε ως εξής: ένα μέλος της Βουλής των Κοινοτήτων *απάγγελνε* την κατηγορία κατά δημοσίου λειτουργού σε συνεδρίαση της Βουλής και εφόσον η Βουλή πειθόταν, το μέλος αυτό προσέφευγε στη Βουλή των Λόρδων, όπου επαναλάμβανε την κατηγορία. Η Βουλή των Λόρδων δικάζε τον κατηγορούμενο, λειτουργούσε δηλαδή ως (ποινικό) δικαστήριο, και προκειμένου να αποφασιζόταν η ενοχή ή η αθωότητα του, κάθε Λόρδος ερωτάτο ξεχωριστά για κάθε άρθρο της κατηγορίας. Αν οι Λόρδοι αποφάσιζαν για την ενοχή, τότε η Βουλή των Κοινοτήτων έπρεπε να αποφασίσει εάν θα συνεχιζόταν ή όχι η διαδικασία ενώπιον της Βουλής των Λόρδων. Αν η απάντηση ήταν θετική, οι Λόρδοι όριζαν την ποινή, η οποία εκτελείτο εάν ο Μονάρχης δεν απένειμε χάρη, όπως διατηρούσε το δικαίωμα²⁷, μέχρι ενός ιστορικού σημείου.

Σε περίπτωση καταδίκης και μη απονομής χάρης από το Μονάρχη, οι ποινικές κυρώσεις περιελάμβαναν δήμευση προσωπικής περιουσίας, στέρηση ελευθερίας, εξορία- ακόμη και θανατική καταδίκη. Η πολιτική κύρωση ήταν, φυσικά, η έκπτωση από το αξίωμα.

Το «*impeachment*» χρησιμοποιήθηκε περίπου 70 φορές, κυρίως σε ανώμαλες ιστορικά περιόδους κατά τη διάρκεια της αγγλικής ιστορίας, με τελευταία φορά το 1804²⁸. Γενικότερα υπήρξε μία σημαντική αρμοδιότητα στη φαρέτρα των αρμοδιοτήτων του αγγλικού Κοινοβουλίου που ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο μετά το 1701, όταν τέθηκε σε ισχύ η Act of Settlement, η οποία κατήργησε επί της ουσίας το προαναφερθέν δικαίωμα του Βασιλιά για απονομή χάρης μετά την καταδίκη δημοσίου λειτουργού^{29 30}.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής που δέσποζε το «*impeachment*», γύρω στα μέσα του 15^{ου} αιώνα, υπήρξε μία απόκλιση από το θεσμό: πιο συχνές μοιάζουν να εμφανίζονται τότε οι Acts of Attainder (ή Bills of Attainder). Επρόκειτο για

²⁷ Αναλυτικότερα για το διαδικαστικό μέρος του «*impeachment*» βλ. Βλ. Α.Λοβέρδος, *όπ.*, σελ. 52-57 και Ευρ. Μπέσιλα-Βήκα, *ό.π.*, σελ. 15-18.

²⁸ Βλ. Α.Ν.Λοβέρδος, *όπ.*, σελ. 50.

²⁹ Δ.Θ.Τσάτσος, *ό.π.* σελ.314.

³⁰ Ακόμη και να δινόταν βασιλική χάρη πριν από τη δίκη του δημοσίου λειτουργού, αυτό δεν εμπόδιζε τη συνέχιση της ποινικής δίωξης.

δικαστικές αποφάσεις του Κοινοβουλίου, οι οποίες έχουσε τη μορφή νόμου, επέβαλλαν σε ορισμένα άτομα ποινές για πράξεις οι οποίες δε τιμωρούνταν από το ποινικό δίκαιο ή τιμωρούνταν με άλλη ποινή τη στιγμή που διεπράχθησαν. Χαρακτηριστικό των αποφάσεων αυτών ήταν η αναδρομική τους ισχύ³¹.

Εν ολίγοις, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το «impeachment», το οποίο με μικρές διακοπές, εφαρμόστηκε στην Αγγλία από το 14^ο έως το 19^ο αιώνα, καθιέρωνε έναν ενιαίο τύπο ευθύνης, η οποία κατά βάση ήταν η ποινική. Ουσιαστικά αποτελούσε ένα ισχυρό όπλο στα χέρια των Βουλών εναντίον των Υπουργών και κατ' επέκταση εναντίον του Βασιλιά που τους είχε διορίσει³². Εξ ου και ενέπνευσε και άλλες χώρες ως προς την ανάπτυξη θεσμών Υπουργικής ευθύνης. Ακολουθούν ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα.

1.3 Άλλες περιπτώσεις

Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Η.Π.Α.) προέβλεπαν ήδη στο Σύνταγμα τους (1787) διαδικασίες που αφορούσαν ευθύνη δημόσιων λειτουργών και κατά κύριο λόγο ευθύνη του ανώτατου οργάνου της εκτελεστικής τους λειτουργίας του Προέδρου, διαδικασίες που έχουν παραμείνει σε ισχύ έως σήμερα. Σύμφωνα, λοιπόν, με το άρθρο 1 εδάφιο 2 (παράγραφος 6), η Βουλή των Αντιπροσώπων³³ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα παραπομπής του Προέδρου σε δίκη. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, εδάφιο 3 (παράγραφος 6), η Γερουσία έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να δικάζει τον Πρόεδρο των Η.Π.Α, όπου σε αυτή την περίπτωση του σώματος προεδρεύει ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Με τις διατάξεις του ίδιου άρθρου και εδαφίου (παράγραφος 7) ορίζεται ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η μόνη ποινή που μπορεί να επιβληθεί στον Πρόεδρο είναι η έκπτωση από το αξίωμα καθώς και ο αποκλεισμός από την κατάληψη οποιουδήποτε άλλου αξιώματος στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Κατά τα άλλα, ο Πρόεδρος μπορεί να παραπεμφθεί, να δικαστεί και να τιμωρηθεί σύμφωνα με το Νόμο.

³¹Βλ.Ε.Μπέσιλα-Βήκα, ό.π., σελ.20 (υποσημ.11).

³² Βλ.Β.Ι.Παπαρηγορίου, ό.π, σελ. 75.

³³ Όργανο άσκησης της νομοθετικής εξουσίας των Η.Π.Α.

Συνεπώς και εδώ υπάρχει μία διαδικασία «*impeachment*»³⁴, όπου οι ρόλοι διαμορφώνονται ως εξής: απαγγελία κατηγορίας και παραπομπή από τη Βουλή των Αντιπροσώπων και εκδίκαση από τη Γερουσία.

Συνοπτικά η διαδικασία έχει ως εξής: η Βουλή των Αντιπροσώπων αποφασίζει για την απαγγελία κατηγορίας σε δημόσιο λειτουργό με απλή πλειοψηφία των παρόντων μελών της, ύστερα από σχετική έρευνα που διεξάγει ειδική επιτροπή του σώματος που οδηγεί στη συγκέντρωση στοιχείων που μπορούν να στοιχειοθετήσουν τη εν λόγω κατηγορία. Εν συνεχεία, η υπόθεση εισάγεται ενώπιον της Γερουσίας, η οποία, έπειτα από ψηφοφορία που γίνεται κατ' άρθρο (για όλα τα άρθρα της κατηγορίας), εκδίδει είτε αθωωτική είτε καταδικαστική απόφαση. Για να υπάρξει καταδίκη θα πρέπει ένα ή περισσότερα άρθρα της κατηγορίας να εκλάβουν τουλάχιστον τα δύο τρίτα (2/3) των ψήφων³⁵.

Δύο άλλες περιπτώσεις χωρών που έχουν αντλήσει επιρροές από τη διαδικασία του «*impeachment*» και είχαν εντάξει ήδη από τα πρώτα τους Συντάγματα διαδικασίες ελέγχου και λογοδοσίας δημοσίων λειτουργών, ήταν η Γαλλία και το Βέλγιο. Ένας επιπλέον λόγος που οι δύο αυτές χώρες καθίστανται ενδιαφέρουσες είναι το ότι, από τις διατάξεις των Συνταγμάτων τους που αφορούσαν τα περί ευθύνης Υπουργών³⁶, επηρεάστηκαν και οι Έλληνες νομοθέτες, προκειμένου να εισάγουν ανάλογες ρυθμίσεις στο Σ 1844³⁷.

Όσο αφορά τη Γαλλία, ο θεσμός της Υπουργικής ευθύνης ανιχνεύεται ήδη στα μετά τη Γαλλική Επανάσταση Συντάγματα ενώ ειδικότερα η ποινική ευθύνη των Υπουργών είναι η πρώτη μορφή ευθύνης που κατοχυρώθηκε επισήμως³⁸ και δη στο Σ 1814, στο άρθρο 55. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, η Βουλή των Αντιπροσώπων είχε

³⁴ Βλ. υποσημείωση 21.

³⁵ Βλ. αναλυτικότερα Ε.Μπέσιλα-Βήκα, ό.π., σελ.46-49.

³⁶ Πιο συγκεκριμένα από τις διατάξεις του Σ 1830 της Γαλλίας (άρθρο 55) και από αυτές του Σ 1831 του Βελγίου (άρθρο 90-91) βλ. αμέσως παρακάτω.

³⁷ Βλ.Ε.Μπέσιλα-Βήκα, ό.π., σελ.93.

³⁸Για την ιστορική εξέλιξη του θεσμού της Υπουργικής ευθύνης στη Γαλλία βλ.Ρ.Desmottes, *De la responsabilité pénale des ministres en régime parlementaire français*, R.Pichon-R.Durand-Auzias, Paris 1968.

το δικαίωμα να κατηγορεί τους Υπουργούς και να τους παραπέμπει σε δίκη ενώπιον της Βουλής των Ευγενών. Και εδώ παρουσιάζεται παρόμοιο μοτίβο: η μία Βουλή κατηγορεί και παραπέμπει ενώ η άλλη Βουλή δικάζει. Η δίωξη πραγματοποιείται μόνο για προδοσία ή για απάτη. Η διάταξη αυτή παρέμεινε ως έχει και στο Σ 1830. Με το Σ 1848 εμφανίστηκε και ο θεσμός του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ο οποίος πήρε τα ηνία της εκδίκασης της υπόθεσης από τη Βουλή των Ευγενών, θεσμός που με διάφορες παραλλαγές παραμένει έως σήμερα³⁹. Παράλληλα, μετά το 1815, αρχίζει και διαμορφώνεται και ο θεσμός της συλλογικής πολιτικής ευθύνης της Κυβέρνησης, όπου όλα τα μέλη της, θεωρούμενα ως ένα σώμα, καθίσταντο υπεύθυνα για τη διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων⁴⁰.

Από την άλλη πλευρά, στο Βέλγιο, ο θεσμός της ποινικής ευθύνης κατοχυρώνεται ήδη στο Σ 1831 της χώρας και δη στο άρθρο 90. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, η Βουλή μπορεί και κατηγορεί τους Υπουργούς ενώπιον του Ακυρωτικού. Σημειωτέον είναι ότι το βελγικό Σ όριζε ότι οι Υπουργοί δεν απαλλάσσονταν της ευθύνης τους, ακόμα και αν εκτελούσαν προφορική ή γραπτή διαταγή του βασιλιά. Οι διατάξεις έχουν εφαρμογή και στους Υφυπουργούς⁴¹.

Συνολικά, στην Αγγλία στις άλλες χώρες, μέχρι περίπου τον 19^ο αιώνα, οι ρυθμίσεις περί ευθύνης Υπουργών που αποτυπώνονται στα εκάστοτε Συντάγματα, κατοχυρώνουν ένα ενιαίο τύπο ευθύνης, χωρίς διαφοροποιήσεις, έχοντας ως βάση, κατά κύριο λόγο, τη διάπραξη ποινικών αδικημάτων για την απόδοσή της. Κυρίως από το δεύτερο μισό του 19^ο αιώνα και μετά, τα πράγματα αρχίζουν και διαφοροποιούνται με την διακριτή εμφάνιση της κοινοβουλευτικής ή πολιτικής ευθύνης των κυβερνώντων, θέμα του επόμενου κεφαλαίου της παρούσης.

³⁹ Βλ. για τα περί ευθύνης Υπουργών στη Γαλλία βλ. αναλυτικότερα Ε.Μπέσιλα-Βήκα, ό.π., σελ. 50-53.

⁴⁰ Βλ. εκτενέστερα Μ.Μοραβίτο, *Histoire constitutionnelle de la France (1789-1958)*, Montchrestien, σελ. 189 επ.

⁴¹ Βλ.Ε.Μπέσιλα-Βήκα, ό.π., σελ.69-70.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

2.1 Γενικά

Η διάσπαση της ενιαίας ευθύνης των Υπουργών και η διαμόρφωση της πολιτικής ή κοινοβουλευτικής ευθύνης των Υπουργών εμφανίζεται κυρίως κατά το 19^ο αιώνα και ταυτίζεται με τη γένεση και εξέλιξη της κοινοβουλευτικής αρχής, της οποίας αποτέλεσε και βασικό στοιχείο⁴².

Η κοινοβουλευτική αρχή, στο συνταγματικό δίκαιο, αναφέρεται στη θεμελιώδη σχέση της Βουλής με την Κυβέρνηση και πρώτα από όλα στους τρόπους ανάδειξης της Κυβέρνησης, η οποία θα πρέπει να έχει τη «δεδηλωμένη» εμπιστοσύνη της Βουλής. Από την άλλη, αφορά στο διαρκή έλεγχο που πρέπει να υφίσταται η Κυβέρνηση από τη Βουλή. Κορυφαία έκφρασή του ελέγχου αυτού αποτελεί η ψήφος εμπιστοσύνης/δυσπιστίας της Βουλής προς την Κυβέρνηση. Τέλος, συνεπάγεται και την ενδεχόμενη ευθύνη που μπορούν να υπέχουν οι Υπουργοί ως μέλη της Κυβέρνησης, η οποία προβαίνει στην υιοθέτηση συγκεκριμένων πολιτικών και επιλογών, αλλά και ως μεμονωμένα άτομα για επιλογές που άπτονται του τομέα της αρμοδιότητάς τους.

Όσο αφορά τη «δεδηλωμένη» εμπιστοσύνη της Βουλής προς την Κυβέρνηση, αυτό συνεπάγεται ότι η Κυβέρνηση που θα σχηματιστεί θα πρέπει να απολαμβάνει, κάθε στιγμή, την εμπιστοσύνη της Βουλής. Η Βουλή έχει το δικαίωμα αφενός να επιβεβαιώνει τη ψήφο εμπιστοσύνης της στην Κυβέρνηση, εφόσον κάτι τέτοιο ζητηθεί και αφετέρου να ψηφίζει υπέρ πρότασης δυσπιστίας, αποσύροντάς την.

⁴² Περί πολιτικής ευθύνης Υπουργών Βλ. Α.Ν.Λοβέρδος, *όπ.*, σελ.65 επ. Βλ. επίσης Α.Ν.Λοβέρδος, *Κυβέρνηση, συλλογική λειτουργία και πολιτική ευθύνη*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991, σελ.77 επ. και Α.Γ.Ραΐκος, *Συνταγματικό δίκαιο (τόμος Ι)*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα 2009, σελ.967 επ.

Επίσης έχει το δικαίωμα να ελέγχει τα μέλη της Κυβέρνησης ανά πάσα ώρα, χρησιμοποιώντας κάποιο από τα θεσμοθετημένα μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου⁴³.

Η ανάγκη ελέγχου της Κυβέρνησης από τη Βουλή προέκυψε από την ανάγκη ελέγχου των κυβερνώντων από τον ίδιο τον λαό. Η Βουλή, ως όργανο που εκλέγεται απευθείας από το λαό και αποτελεί τους αντιπροσώπους του, έχει το δικαίωμα να ελέγχει τους ασκούντες την κυβερνητική εξουσία, όχι μόνο στην αρχή της θητείας τους αλλά και καθόλη τη διάρκεια αυτής.

Και στο κομμάτι της πολιτικής ή κοινοβουλευτικής ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης, πρωτοπόρος υπήρξε η Αγγλία. Όπως προλέχθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, από το Μεσαίωνα και μετά είχαν αναπτυχθεί θεσμοί που λειτουργούσαν ως αντίβαρο στην άσκηση κυβερνητικής εξουσίας, ήτοι θεσμοί ελέγχου ευθύνης κυβερνώντων. Με το πέρασμα στα κοινοβουλευτικά συστήματα διακυβέρνησης και τη σταδιακή καθιέρωση της κοινοβουλευτικής αρχής, εμφανίζεται η ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης αλλά και των Υφυπουργών για εσφαλμένη εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών, οι οποίες αποδείχθηκαν επιβλαβείς για τη χώρα. Ο θεσμός της πολιτικής ευθύνης ήρθε ως αποτέλεσμα της σταδιακής συρρίκνωσης της εξουσίας του Μονάρχη και της αντίστοιχης ενδυνάμωσης της Κυβέρνησης, ως κύριου οργάνου της εκτελεστικής εξουσίας, που οδήγησε και στη μετατόπιση της εξάρτησης της Κυβέρνησης από το Μονάρχη στο Κοινοβούλιο, καθώς και της εμφάνισης των πολιτικών κομμάτων μέσα στο Κοινοβούλιο⁴⁴. Ειδικά η αυξανόμενη σημασία των πολιτικών κομμάτων εντός της Βουλής και η δυνατότητα τους να παραμένουν στην εξουσία ή όχι οδήγησε κατεύθυνη το ενδιαφέρον πιο ενεργά προς τα θέματα λογοδοσίας των κυβερνώντων⁴⁵. Εν ολίγοις, η Βουλή έχει πια το δικαίωμα να καταλογίζει πολιτικές ευθύνες είτε στη Κυβέρνηση συλλογικά είτε σε μεμονωμένα μέλη αυτής για εσφαλμένες επιλογές, οι οποίες προξένησαν δυσμενείς επιπτώσεις στη λειτουργία του κράτους.

⁴³ Βλ. παρακάτω.

⁴⁴ Βλ. Δ.Θ. Τσάτσος, ό.π. σελ.309. Βλ. επίσης και Κ.Γ.Μαυριάς, *Συνταγματικό δίκαιο*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 611.

⁴⁵ Για εκτενή ανάλυση περί διαμόρφωσης συλλογικής και ατομικής πολιτικής ευθύνης στην Αγγλία βλ. D.Woodhouse, *Ministers and Parliament*, Clarendon Press, Oxford, σελ.5 επ.

Η πολιτική ή κοινοβουλευτική ευθύνη μπορεί να έχει είτε ατομικό είτε συλλογικό χαρακτήρα. Η πολιτική ή κοινοβουλευτική ευθύνη εμφανίζεται, ως επί το πλείστον, με τη μορφή της συλλογικής ευθύνης, δεδομένου ότι τα μέλη της Κυβέρνησης και οι Υφυπουργοί είναι συλλογικώς υπεύθυνοι για τη γενική πολιτική της Κυβέρνησης⁴⁶. Υπάρχουν και περιπτώσεις ατομικής πολιτικής ευθύνης, καθότι κάθε Υπουργός είναι υπεύθυνος στον τομέα της αρμοδιότητάς του, οι οποίες, όμως, εμφανίζονται πιο σπάνια. Για ποιους λόγους, όμως, θα μπορούσε να καταλογιστεί πολιτική ευθύνη σε ένα μέλος της Κυβέρνησης; Πολιτική ευθύνη θα μπορούσε να προέλθει ως αποτέλεσμα κακής ή εσφαλμένης επιλογής ή λόγω κακής εφαρμογής και διαχείρισης πολιτικής σε ένα ή περισσότερα πεδία της αρμοδιότητάς του Υπουργού ή της Κυβέρνησης γενικότερα, που θα έχει ως αποτέλεσμα να ζημιωθεί ή χώρα⁴⁷.

Ο όρος, λοιπόν, πολιτική ή κοινοβουλευτική ευθύνη προϋποθέτει δύο πράγματα: αφενός το ότι τα μέλη της Κυβέρνησης έχουν αναλάβει ορισμένα καθήκοντα, γεγονός που θα επιτρέψει να ελέγχονται για τις αποφάσεις τους και αφετέρου το ότι, εφόσον κριθεί από τη Βουλή ότι υπήρξε κακή διαχείριση από πλευράς κυβερνητικών λειτουργών, οι τελευταίοι θα πρέπει να παραιτούνται. Υπό μία ευρύτερη έννοια θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, η πολιτική ευθύνη αποτελεί το «κόστος» που καλούνται να πληρώσουν οι κυβερνώντες για την άσκηση εξουσίας που τους έχει παραχωρηθεί.

2.2. Σ 1822

Στην Ελλάδα, ήδη από τα πρώτα επαναστατικά Συντάγματα, γίνεται λόγος για ευθύνη Υπουργών που ενδεχομένως μπορεί να προκύψει κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Αναλυτικότερα στο Σ 1822⁴⁸ (ή Σύνταγμα της Επιδάουρου ή Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδος), δηλαδή στο πρώτο Σ της Ελλάδος εθνικής εμβέλειας-στο προοίμιο του οποίου διακηρύσσεται η πολιτική ύπαρξη και ανεξαρτησία της χώρας-το Εκτελεστικό Σώμα είναι ένα από τα δύο σώματα της

⁴⁶ Βλ. παρακάτω και τις αντίστοιχες προβλέψεις στα Ελληνικά Σ.

⁴⁷ Βλ. επίσης Α.Ν.Λοβέρδος, *Κυβέρνηση...*, ό.π, σελ. 114.

⁴⁸ Ιανουάριος 1822. Προήλθε από την Α' Εθνική Συνέλευση που συνήλθε στην Επιδάουρο.

Διοικήσεως⁴⁹. Η σύνθεση και οι αρμοδιότητές του καθορίζονται από το τμήμα Γ' και Ζ' του Σ αντίστοιχα. Το Σώμα αποτελείται από πέντε (5) μέλη και έχει Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο με ετήσια θητεία (παρ. κ' και κα') ενώ εκλέγει οκτώ Υπουργούς, με πρώτο τη τάξει τον Αρχιγραμματέα της Επικρατείας, ο οποίος αποτελεί τροποντινά τον Υπουργό των Εξωτερικών (παρ. κβ'). Το Σώμα είναι επιφορτισμένο με την εκτέλεση των νόμων, μέσω των διαφόρων Υπουργών του (παρ. νς') ενώ όλες οι πράξεις και τα θεσπίσματα της Διοικήσεως υπογράφονται από τον Πρόεδρο, προσυπογράφονται από τον Αρχιγραμματέα και σφραγίζονται με τη σφραγίδα της Διοικήσεως (παρ. νθ'). Σύμφωνα με την παράγραφο ξς' του Σ, ο κάθε Υπουργός υπόκειται σε ευθύνη για όσο αφορά τις εργασίες του «υπουργήματος» του και δε δύναται να υπάρξει πράξη ή θέσπισμα που να εκτελείται από το Σώμα, που να είναι αντίθετο στο Σ⁵⁰.

2.3 Σ 1823

Παρόμοιες προβλέψεις περί ευθύνης Υπουργών ανιχνεύονται και στα μετέπειτα Συντάγματα, με διάφορες παραλλαγές. Πιο συγκεκριμένα, το Σ 1823⁵¹ (ή «Νόμος της Επιδαύρου»)-που αποτελούσε αναθεώρηση του Σ 1822-θεωρήθηκε ότι ρύθμιζε με πιο ορθολογικό τρόπο τις εξουσίες μεταξύ των δύο Σωμάτων της Διοικήσεως⁵², ορίζοντας, μεταξύ άλλων, μία πιο εκτεταμένη διαδικασία όσο αφορά την επικύρωση των αποφάσεων του Βουλευτικού Σώματος. Σύμφωνα, λοιπόν, με το Σ 1823, το Εκτελεστικό Σώμα εξέλεγε επτά Υπουργούς καθώς και ένα Γενικό Γραμματέα, στη θέση του παλαιού Αρχιγραμματέα της Επικρατείας. Όπως αναφέρεται στην παρ. ο', οι Υπουργοί, καθώς και ο Γενικός Γραμματέας, υπόκεινται

⁴⁹ Μαζί με το Βουλευτικό Σώμα. Τα δύο αυτά σώματα είναι ισοσταθμισμένα όσο αφορά τη δημιουργία νόμων, καθότι οι αποφάσεις του Βουλευτικού Σώματος, για να έχουν κύρος νόμου έπρεπε να επικυρωθούν από το Εκτελεστικό Σώμα και αντίστοιχα τα σχέδια νόμου του Εκτελεστικού Σώματος για να έχουν κύρος, θα έπρεπε να εγκριθούν από το Βουλευτικό Σώμα (παρ. ι'). Γενικότερα, στο Σ 1822 τα δύο αυτά Σώματα ισοσταθμίζονται όσο αφορά την άσκηση εξουσίας.

⁵⁰ Για το κείμενο του Σ 1822 βλ. Α.Σβώλος, *Η συνταγματική ιστορία της Ελλάδος- Τα ελληνικά Συντάγματα 1822-1975/1986 (επιμ.Αξελός Α.)*, εκδ. Στοχαστής 1998, σελ.107-120. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, *Τα Ελληνικά Συντάγματα*, εκδ. Α.Αναστασίου 1977, σελ.17-30 και διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn06.pdf>.

⁵¹ Απρίλιος 1823. Προήλθε από τη Β' Εθνική Συνέλευση που συνήλθε στο Άστρος.

⁵² Βλ.Ν.Καλτσόγια-Γουρναβίτη, *Το Σύνταγμα του 1975/1986*, εκδ.Αντ,Ν,Σάκκουλα 1999, σελ.16.

σε ευθύνη για πράξεις που στρέφονται εναντίον της εθνικής ασφάλειας, της ιδιοκτησίας και της ατομικής ελευθερίας. Επίσης υπέχουν ευθύνη, όταν παραβιάζουν τους ισχύοντες νόμους, είτε υπογράφοντας είτε εκτελώντας πράξεις που είναι ασύμφωνες με αυτούς καθώς και όταν καταχραστούν δημόσιο χρήμα⁵³.

2.4 Σ 1827

Το Σ 1827⁵⁴ (ή Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδος), το οποίο χαρακτηρίστηκε ως ένα από τα δημοκρατικότερα Συντάγματα της εποχής του, καταρχήν όριζε για πρώτη φορά, την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας: «*Η κυριαρχία ενυπάρχει εις το έθνος· πάσα εξουσία πηγάζει εξ αυτού και υπάρχει υπέρ αυτού*» (άρθρο 5). Ειδικότερα, προέβλεπε την ύπαρξη Κυβερνήτη, ο οποίος θα ασκούσε τη νομοτελεστική εξουσία, δηλαδή την εξουσία επικύρωσης και εκτέλεσης των νόμων (εκτελεστική εξουσία), έχοντας παρ' αυτόν τους Γραμματείς της Επικρατείας (άρθρα 38 και 41). Οι Γραμματείς είναι υπεύθυνοι για τις δημόσιες πράξεις του ενώ προσυπογράφουν και τα διατάγματα που ανήκουν στον κλάδο αρμοδιότητάς τους⁵⁵. Σύμφωνα με το άρθρο 128 του Σ, οι Γραμματείς της Επικρατείας οφείλουν να δίνουν και τις αναγκαίες πληροφορίες που σχετίζονται με το κλάδο τους στη Βουλή, όποτε αυτό ζητηθεί. Δηλαδή η Βουλή μπορεί να απευθύνει «ερωτήσεις» προς τους Γραμματείς της Επικρατείας⁵⁶. Το Σ 1827, επίσης, περιέχει διατάξεις που αφορούν ευθύνη των Γραμματέων της Επικρατείας και προέβλεπε εκτεταμένα διαδικασία απόδοσης αυτής, αλλά αναφέρονται κυρίως στην ποινική ευθύνη αυτών⁵⁷. Το Σ 1827 έμελλε να είναι βραχύβιο· η λειτουργία του ανεστάλη, έπειτα από εισήγηση του πρώτου Κυβερνήτη

⁵³Για το κείμενο του Σ 1823 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ. 121-134. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π., σελ.31-45 και διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn07.pdf>

⁵⁴ Μάιος 1827. Προήλθε από τη Γ' Εθνική Συνέλευση που συνήλθε στη Τροιζήνα.

⁵⁵Για το κείμενο του Σ 1827 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ.135-152. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π., σελ.46-64.

⁵⁶ Βλ.Γ.Αναστασιάδης, *Πολιτική και Συνταγματική Ιστορία της Ελλάδας (1821-1941)*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα Θεσσαλονίκη, σελ.17.

⁵⁷Βλ. επόμενο κεφάλαιο.

της Ελλάδος Ιωάννη Καποδίστρια⁵⁸ και σχετικού ψηφίσματος της Βουλής, λόγω επικαλούμενων δυσκολιών διακυβέρνησης.

2.5 Το «Ηγεμονικό» Σ

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, ψηφίστηκε νέο Σ, το λεγόμενο «Ηγεμονικό»⁵⁹, προϊόν της ταραγμένης εκείνης περιόδου, που έμελλε, επίσης, να μην εφαρμοστεί ποτέ. Το Σ αυτό προέβλεπε κληρονομικό ανώτατο άρχοντα, τον Ηγεμόνα, που πλαισιωνόταν από Υπουργούς Γραμματείς. Οι Υπουργοί αυτοί ήταν υπεύθυνοι για όσα έπρατταν προς εκτέλεση των νόμων, ενώ προφορική ή γραπτή εντολή του Ηγεμόνα δεν απάλλασσε τον Υπουργό από τη σχετική ευθύνη, την οποία εγκαλείτο⁶⁰ (άρθρα 256 και 259).

2.6 Σ 1844

Ακολούθησε η περίοδος της απολύτου μοναρχίας και η επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843, απόρροια της οποίας υπήρξε η εγκαθίδρυση της συνταγματικής μοναρχίας και η ψήφιση του Σ 1844⁶¹. Το Σ αυτό αντλεί τις επιρροές του τόσο από το γαλλικό Σ 1830 όσο και από το βελγικό Σ 1831 και καθιερώνει δύο νομοθετικά σώματα: εκτός από τη Βουλή και αυτό της Γερουσίας. Όσο αφορά την εκτελεστική εξουσία, αυτή ασκείται από το Βασιλιά μέσω των διοριζόμενων υπεύθυνων Υπουργών. Οι ρυθμίσεις περί ευθύνης Υπουργών (πολιτική και ποινική) είναι προεξέχουσες. Ειδικότερα, στο άρθρο 82 του Σ ορίζεται ότι ποτέ προφορική ή γραπτή διαταγή του βασιλιά, δεν απαλλάσσει τους Υπουργούς από την ευθύνη τους. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στο άρθρο 50 παρ. 2 του Σ ορίζεται ότι οι Υπουργοί οφείλουν να δίνουν διευκρινίσεις στη Βουλή και στη Γερουσία, όποτε τους ζητηθούν, εισάγοντας κατά κάποιο τρόπο ένα μέσο κοινοβουλευτικού ελέγχου^{62 63}.

⁵⁸ Ιωάννης Καποδίστριας (1776-1831) : Πολιτικός και διπλωμάτης, πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδος.

⁵⁹ Μάρτιος 1832. Προήλθε από την Ε΄ Εθνική Συνέλευση που συνήλθε στο Ναύπλιο.

⁶⁰ Το κείμενο του Σ 1832 διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn11.pdf>

⁶¹ Μάρτιος 1844. Προήλθε από την (εν Αθήναις) Εθνική Συνέλευση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου.

⁶² Βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ.79. Βλ. επίσης Γ.Αναστασιάδης, ό.π., σελ.60.

2.7 Σ 1864

Οι διατάξεις του Σ 1844 περί πολιτικής ευθύνης Υπουργών επαναλαμβάνονται ως επί το πλείστον και στο Σ 1864 και στην πρώτη αναθεώρησή του, το Σ 1911, το οποίο ήταν επακόλουθο του κινήματος στο Γουδί, που οδήγησε σε ευρύτερες μεταρρυθμίσεις. Το Σ 1864 σηματοδοτεί τη μετάβαση από τη συνταγματική μοναρχία στη βασιλευόμενη δημοκρατία⁶⁴ και αποτελεί, μαζί με τις αναθεωρήσεις του, το μακροβιότερο μέχρι στιγμής ελληνικό Σ⁶⁵. Το άρθρο 79 του Σ 1864⁶⁶ και Σ 1911⁶⁷ διατυπώνει σχεδόν αυτούσιο το κείμενο του άρθρου 82 του Σ 1844: ούτε η διαταγή του βασιλιά (προφορική ή γραπτή) δε μπορεί να συμβάλλει στην απεμπόληση των ευθυνών των Υπουργών^{68 69}.

Μεταξύ του Σ 1864 και της ΑΝ του 1911, συνέβη ένα καθοριστικό γεγονός που αφορά τις σχέσεις μεταξύ της Κυβέρνησης και της Βουλής και τον έλεγχο της πρώτης από τη δεύτερη. Το γεγονός αυτό χρονολογείται το έτος 1875, όπου εκφωνείται από τον τότε βασιλιά Γεώργιο Α΄ ο περίφημος «Λόγος του Θρόνου», ύστερα από εισήγηση του Χαρίλαου Τρικούπη⁷⁰. Με το Λόγο αυτό, καθιερώθηκε ατύπως η «αρχή της δεδηλωμένης», δηλαδή η εκάστοτε Κυβέρνηση, από εκείνο το

⁶³ Για το κείμενο του Σ 1844 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ. 153-168. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ. 65-87.

⁶⁴ Μετά την απομάκρυνση του Όθωνα.

⁶⁵ Ουσιαστικά ίσχυσε μέχρι την επιβολή του καθεστώτος των συνταγματαρχών (1967), με εξαίρεση την περίοδο 1927-1936. Επανήλθε για λίγο αμέσως μετά τη μεταπολίτευση μέχρι τη ψήφιση του Σ 1975 ενώ ορισμένες διατάξεις του επιβιώνουν μέχρι σήμερα. Βλ. παρακάτω για τις αναθεωρήσεις του Σ 1864.

⁶⁶ Νοέμβριος 1864. Προήλθε από τη Β΄ (εν Αθήναις) Εθνική Συνέλευση.

⁶⁷ Ιούλιος 1911. Προήλθε από τη Β΄ Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων.

⁶⁸ Για το κείμενο του Σ 1864 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ. 169-185. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ.88-105 και διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn13.pdf> .

⁶⁹ Για το κείμενο του Σ 1911 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ.186-208. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ.106-130 και διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn14.pdf>

⁷⁰ Χαρίλαος Τρικούπης (1832-1896): Έλληνας διπλωμάτης, μετέπειτα πολιτικός που διετέλεσε και Πρωθυπουργός της Ελλάδος.

σημείο και εφεξής, θα έπρεπε να έχει τη δεδηλωμένη εμπιστοσύνη της Βουλής και κατ' επέκταση να προέρχεται από το κόμμα που θα διέθετε τη πλειοψηφία στη Βουλή. Είχε, βέβαια, προηγηθεί ένα χρόνο πριν το περίφημο άρθρο του Έλληνα πολιτικού στην εφημερίδα «Καιροί» με τίτλο «*Τις πταίει*», όπου καταγγέλλονταν οι επεμβάσεις του Βασιλιά στην πολιτική ζωή της χώρας και δη η πρακτική του να διορίζει Κυβερνήσεις από κόμματα μειοψηφίας.

Από εκεί και πέρα, αυτή η βασική παράμετρος της κοινοβουλευτικής αρχής κατοχυρώθηκε ρητά για πρώτη φορά στην ελληνική συνταγματική ιστορία από το Σ 1927, έπειτα προβλέφθηκε από το Σ 1952 καθώς και από το Σ 1975/1986/2001, όπου επί της ουσίας λαμβάνει και ουσιαστικό περιεχόμενο.

2.8 Σ 1925/1927

Αναλυτικότερα, στις αρχές του 1924 άρχισαν οι εργασίες για κατάρτιση Σ από τη Δ' (εν Αθήναις) Συντακτική Συνέλευση, βάσει του οποίου θα αποτυπωνόταν η νέα μορφή του πολιτεύματος. Η ανάγκη πολιτειακής αλλαγής και κατάρτισης νέου Σ δεν πρέπει να προκαλεί εντύπωση, δεδομένης της ταραχώδους περιόδου που βίωσε η χώρα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή. Με σχετικό ψήφισμα της κυβέρνησης Παπαναστασίου, το οποίο κατατέθηκε στη Συντακτική Συνέλευση και επικυρώθηκε με σχετικό δημοψήφισμα, η μοναρχία κηρύχθηκε έκπτωτη και διακηρύχθηκε η αβασίλευτη δημοκρατία. Οι εργασίες της Συντακτικής Συνέλευσης διεκόπησαν, όμως, λόγω της επιβολής της δικτατορίας Κονδύλη και Παγκάλου. Τελικά, το Σ 1925 δεν ευτύχησε να εφαρμοστεί και καταργήθηκε πολύ γρήγορα αφού συντάχθηκε νέο, το Σ 1927 (ή Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας), έχοντας, όμως, ως βάση το σχέδιο του Σ 1925.

Το Σ 1927⁷¹ ήταν αυτό που τελικά ανακήρυξε το ελληνικό κράτος ως δημοκρατία (άρθρο 2) και όριζε ότι η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη Βουλή και τη Γερουσία (άρθρο 3) ενώ η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας διά των υπευθύνων Υπουργών (άρθρο 4). Στο Σ 1927 ήταν η πρώτη φορά που κατοχυρώθηκε, λοιπόν, η αρχή της δεδηλωμένης, μέσω της οποίας μπορεί

⁷¹ Ιούνιος 1927.

και προκύπτει η συλλογική πολιτική ευθύνη των κυβερνώντων. Επίσης, κατοχυρωνόταν για μία ακόμη φορά και η ατομική πολιτική ευθύνη⁷².

Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 88 του Σ 1927 ορίζει ότι *«Πάντες οι Υπουργοί είναι εξ ολοκλήρου υπεύθυνοι διά την γενικήν πολιτικήν της Κυβερνήσεως, έκαστος δε εξ αυτών ιδιαιτέρως διά τας πράξεις της αρμοδιότητός του.»*. Δηλαδή με το άρθρο αυτό προκύπτει μία σαφής διπλή πρόβλεψη τόσο της συλλογικής όσο και της ατομικής πολιτικής ευθύνης, που εξειδικεύεται σε άλλα άρθρα του Σ.

Με το άρθρο 89 περιγράφεται η διαδικασία με την οποία μπορεί να καταλογιστεί ευθύνη συνολικά στην Κυβέρνηση ή σε μέλος αυτής, ήτοι η διαδικασία άρσης εμπιστοσύνης της Βουλής προς την Κυβέρνηση ή προς Υπουργό. Όπως αναφέρεται στο άρθρο, η πρόταση δυσπιστίας προς την Κυβέρνηση πρέπει να προτείνεται από τουλάχιστον είκοσι (20) βουλευτές και στο σώμα αυτής θα πρέπει να καθορίζονται τα ακριβή θέματα πάνω στα οποία θα στηριχθεί η συζήτηση. Δεν επιτρέπεται να κατατεθεί πρόταση δυσπιστίας, εάν δεν έχει παρέλθει διάστημα δύο (2) μηνών από τη απόρριψη τέτοιας πρότασης από τη Βουλή, εκτός αν προταθεί κάτι τέτοιο από το ήμισυ των βουλευτών. Η πρόταση δυσπιστίας γίνεται δεκτή εφόσον ψηφιστεί από τα δύο πέμπτα των βουλευτών (2/5), ύστερα από συζήτηση που δεν μπορεί να υπερβαίνει τις πέντε ημέρες και στη ψηφοφορία συμμετέχουν οι Υπουργοί που είναι βουλευτές. Επόμενο της υπερψήφισης μίας τέτοιας πρότασης είναι ο καταλογισμός συλλογικής πολιτικής ευθύνης που οδηγεί στην παραίτηση ολόκληρης της Κυβέρνησης.

Ρύθμιση που αφορά στην ατομική πολιτική ευθύνη προβλέπεται στο Σ 1927 και στο άρθρο 93, σύμφωνα με το οποίο, διαταγή του Προέδρου της Δημοκρατίας, έγγραφη ή προφορική, δεν απαλλάσσει τους Υπουργούς από την ευθύνη, κατά τα πρότυπα των προηγούμενων ελληνικών Συνταγμάτων. Επιπρόσθετα, ατομική πολιτική ευθύνη των Υπουργών προκύπτει και από το άρθρο 118 (εδ. 4) του Σ, όπου διευκρινίζεται ότι ο έλεγχος, από τα δύο νομοθετικά σώματα, των αποφάσεων δικαστικών και διοικητικών αρχών που αφορούν δημοσιοϋπαλληλικές μεταβολές ή

⁷² Βλ.Κ.Γ.Μαυριάς, ό.π., σελ. 612.

προαγωγές ή άσκηση πειθαρχικού ελέγχου δεν περιορίζει την ευθύνη του Υπουργού ούτε τον τακτικό έλεγχο από τη Βουλή^{73 74}.

2.9 Σ 1952

Κοιτώντας την ιστορία της Ελλάδος από τη δεκαετία του 1930 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1950, θα δει κανείς μία σειρά από σημαντικά πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα, τα οποία επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τόσο την κατάρτιση όσο και όσο και το περιεχόμενο του Σ 1952. Η δικτατορία του Μεταξά στα μέσα της δεκαετίας του '30, ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, ο εμφύλιος πόλεμος που ακολούθησε καθώς και η πολιτική αστάθεια⁷⁵, έκαναν επιβεβλημένη τη ψήφιση νέου Σ. Το Σ 1952 είχε αρχίσει ουσιαστικά να προετοιμάζεται ήδη από το 1949, από επιτροπή της Βουλής, αλλά κατέληξε να δημοσιευτεί μόλις το 1952. Βασιζόταν κατά κύριο λόγο στο Σ 1911, συνεπώς και στο αρχικό Σ 1864, γεγονός που το καθιστούσε πιο συντηρητικό σε σχέση με τα δεδομένα της εποχής⁷⁶.

Το Σ 1952⁷⁷ επανέφερε ως πολίτευμα της Ελλάδος τη βασιλευομένη δημοκρατία, όριζε δε, ότι η νομοθετική εξουσία ασκείται από το βασιλιά και τη Βουλή (άρθρο 22) ενώ η εκτελεστική εξουσία ασκείται από το βασιλιά μέσω των παρ' αυτού διοριζόμενων υπευθύνων Υπουργών (άρθρο 27). Όσο αφορά την Υπουργική ευθύνη, το Σ 1952, στο άρθρο 78, προέβλεπε παρόμοια διαδικασία με το Σ 1927 για ψήφο εμπιστοσύνης/πρόταση δυσπιστίας ενώ στο άρθρο 79 επαναλαμβανόταν σχεδόν αυτούσια η πρόβλεψη του Σ 1864 και της ΑΝ 1911 «Ποτέ

⁷³ Βλ. Ν. Καλτσόγια-Τουρναβίτη, ό.π., σελ. 309.

⁷⁴ Για το κείμενο του Σ 1927 βλ. Α. Σβώλος, ό.π., σελ. 209-248. Βλ. επίσης Δ. Α. Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π., σελ. 131-179 και διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn15.pdf>

⁷⁵ Για το ιστορικό της ψήφισης του Σ 1952 βλ. Α. Σβώλος, ό.π., σελ. 249-250.

⁷⁶ Βλ. <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagmatiki-Istoria/>

⁷⁷ Ιανουάριος 1952.

διαταγή του Βασιλέως έγγραφος ή προφορική δεν απαλλάσσει της ευθύνης τους Υπουργούς⁷⁸.».

2.10 Σ 1968/1973

Η κοινοβουλευτική πορεία της χώρας ανεκόπη με το πραξικόπημα της 21^{ης} Απριλίου του 1967 και την επιβολή του καθεστώτος των Συνταγματαρχών. Κατά τη διάρκεια του δικτατορικού καθεστώτος, εντούτοις, είχαν ψηφιστεί δύο «Συντάγματα», τα οποία περιείχαν διάταξη περί συλλογικής και ατομικής πολιτικής ευθύνης Υπουργών, στην οποία αναφέρονταν και οι Υφυπουργοί. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 92 του Σ 1968 και της ΑΝ 1973 όριζε ότι τα μέλη της Κυβέρνησης και οι Υφυπουργοί υπέχουν συλλογική ευθύνη για τη γενική πολιτική αυτής αλλά και καθένας από αυτούς ιδιαιτέρως για τις πράξεις ή τις παραλείψεις του⁷⁹.

2.11 Σ 1975

Μετά την πτώση της δικτατορίας και τη μετάβαση στον κοινοβουλευτισμό ψηφίστηκε το Σ 1975⁸⁰, το οποίο καθιέρωσε το σημερινό πολίτευμα της Ελλάδος: την προεδρευόμενη κοινοβουλευτική δημοκρατία⁸¹. Το Σύνταγμα αυτό έδινε αυξημένες αρμοδιότητες στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ανάλογες με αυτές που υπάρχουν σε προεδρικές δημοκρατίες και σε γενικές γραμμές αξιολογείται ως ένα από τα αρτιότερα της εποχής του.

Το Σ 1975⁸² όριζε ότι η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τον ΠτΔ και τη Βουλή και η εκτελεστική λειτουργία από τον ΠτΔ και την Κυβέρνηση. Όσο αφορά την πολιτική ευθύνη των κυβερνώντων, κατοχυρωνόταν τόσο η συλλογική όσο και η

⁷⁸Για το κείμενο του Σ 1975 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ. 249-285. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ. 180-217 και διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn16.pdf>

⁷⁹Για τα δικτατορικά Συντάγματα βλ. <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagmatiki-Istoria/> και ειδικότερα για το άρθρο περί πολιτικής ευθύνης Υπουργών βλ. Ν.Καλτσόγια-Τουρναβίτη, ό.π., σελ. 309.

⁸⁰Ιούνιος 1975. Προήλθε από την Ε' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων.

⁸¹Έπειτα από δημοψήφισμα το Δεκέμβριο του 1974.

⁸²Για το κείμενο του Σ 1975 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ. 287-364. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ.218-301 και διαθέσιμο στο http://www.et.gr/images/stories/eidika_themata/a_111_1975.pdf

ατομική της διάσταση ενώ προβλέπονταν συνταγματικά, πια, δύο πολύ σημαντικά μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου: οι εξεταστικές επιτροπές και οι αναφορές.

Αναλυτικότερα στο άρθρο 85 ορίζεται ότι τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου καθώς και οι Υφυπουργοί είναι συλλογικά υπεύθυνοι για την γενική πολιτική της Κυβέρνησης και καθένας από αυτούς για τις πράξεις ή παραλείψεις του στον τομέα της αρμοδιότητάς του, σύμφωνα και με τα όσα προβλέπονται στους εκάστοτε νόμους περί ευθύνης Υπουργών. Όπως και στα προηγούμενα Σ, προφορική ή γραπτή εντολή του ΠτΔ δεν απαλλάσσει τους Υπουργούς από την ευθύνη τους.

Το άρθρο 84 προβλέπει τις διαδικασίες με τις οποίες δίνεται ψήφος εμπιστοσύνης στην Κυβέρνηση καθώς και τις διαδικασίες με τις οποίες η εμπιστοσύνη αυτή αίρεται. Η Κυβέρνηση, καταρχήν, μπορεί να ζητήσει ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή οποιαδήποτε στιγμή και συνήθως ενδέχεται να το πράξει είτε λόγω οξείας κριτικής που της ασκείται από τα κόμματα της αντιπολίτευσης είτε ενόψει μείζονος πολιτικού θέματος, ήτοι είτε για επιβεβαίωση της πολιτικής της είτε για έγκριση της πολιτικής που θα ακολουθήσει σε θέμα υψίστης σημασίας⁸³. Πρόταση δυσπιστίας κατά της Κυβέρνησης ή κατά μέλους αυτής μπορεί να υποβληθεί από τουλάχιστον το ένα έκτο (1/6) των βουλευτών και στο σώμα αυτής θα πρέπει να καθορίζονται τα ακριβή θέματα πάνω στα οποία θα στηριχθεί η συζήτηση. Δεν επιτρέπεται να κατατεθεί πρόταση δυσπιστίας, εάν δεν έχει παρέλθει διάστημα τουλάχιστον έξι (6) μηνών από τη απόρριψη τέτοιας πρότασης από τη Βουλή, εκτός αν προταθεί κάτι τέτοιο από την πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών. Η πρόταση δυσπιστίας γίνεται δεκτή μόνο όταν ψηφιστεί από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, δηλαδή από εκατόν πενήντα (151) βουλευτές. Στη ψηφοφορία συμμετέχουν και οι Υπουργοί και Υφυπουργοί μέλη της Βουλής. Σε περίπτωση υπερψήφισης της πρότασης, η Κυβέρνηση οφείλει να παραιτηθεί.

Ακόμη και σε περίπτωση υπερψήφισης πρότασης δυσπιστίας ή μομφής, όπως συνηθίζεται να λέγεται, κατά μεμονωμένου μέλους της Κυβέρνησης, ενδέχεται να παραιτείται ολόκληρη η Κυβέρνηση: αφενός όταν η πρόταση στρέφεται κατά του Πρωθυπουργού, που έχει την ευθύνη χάραξης της κυβερνητικής πολιτικής και αφετέρου όταν ο Πρωθυπουργός «καλύπτει» τον συγκεκριμένο Υπουργό, θεωρώντας

⁸³ Βλ.Α.Ν.Λοβέρδος, *Κυβέρνηση*, ό.π., σελ.82-85

την επιλογή του ως επιλογή ολόκληρου του ΥΣ, οπότε σε αυτήν περίπτωση το ΥΣ υπέχει συλλογική πολιτική ευθύνη. Η όλη αυτή αντιμετώπιση θυμίζει ακόμη μια φορά το γεγονός ότι η πολιτική ευθύνη δε προϋποθέτει αποκλειστική εμπλοκή του εκάστοτε Υπουργού ή Υφυπουργού αλλά τεκμαίρεται και από τη συλλογική λειτουργία του ΥΣ και τη συλλογική ευθύνη που προκύπτει από την άσκηση της γενικής πολιτικής, όπως αναφέρεται και στο Σ⁸⁴.

Σε περιπτώσεις που η πρόταση μομφής δε στρέφεται κατά του Πρωθυπουργού αλλά κατά Υπουργού που δεν «καλύπτεται» από τον Πρωθυπουργό, αυτός είτε οφείλει να παραιτηθεί μετά την υπερψήφιση της πρότασης είτε παραιτείται ή παύεται από τον Πρωθυπουργό πριν τη ψήφιση της πρότασης. Ο Υπουργός, επίσης, οφείλει να παραιτηθεί, όταν υπερψηφιστεί πρόταση μομφής κατά Υφυπουργού του, καθότι αυτός θεωρείται ως «προϊστάμενος» του⁸⁵.

2.12 Αναθεώρηση 1986, 2001 & 2008

Οι ρυθμίσεις των άρθρων 84 και 85 του Σ 1975 δεν αναθεωρήθηκαν με την πρώτη αναθεώρηση, από την οποία προέκυψε το Σ 1986⁸⁶⁸⁷. Σκοπός της αναθεώρησης αυτής ήταν να μειωθούν οι αυξημένες αρμοδιότητες του ΠτΔ και να ενισχυθούν παράλληλα αυτές της Βουλής και της Κυβέρνησης, θέτοντας τις βάσεις για την παγίωση του πρωθυπουργοκεντρικού συστήματος στη χώρα μας.

Η δεύτερη αναθεώρηση ήταν αυτή του 2001^{88 89}, η οποία ήταν πιο εκτεταμένη σε σχέση με τη προηγούμενη, αφού αναθεωρήθηκαν εβδομήντα εννέα (79) από τις συνολικά εκατόν είκοσι (120) διατάξεις του Σ. Τα δύο αυτά άρθρα επίσης δεν αναθεωρήθηκαν, εν αντιθέσει με το άρθρο 86 που αφορά στην ποινική ευθύνη

⁸⁴ Βλ. Ε. Βενιζέλος, *Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου* (Αναθεωρημένη έκδοση), εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008, σελ. 560.

⁸⁵ Βλ. Α. Ν. Λοβέρδος, *Κυβέρνηση*, ό.π., σελ. 93-94.

⁸⁶ Μάρτιος 1986. Προήλθε από τη ΣΤ' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων.

⁸⁷ Διαθέσιμο στο http://www.et.gr/images/stories/eidika_themata/a_85_2001.pdf

⁸⁸ Απρίλιος 2001. Προήλθε από τη Ζ' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων.

⁸⁹ Διαθέσιμο στο http://www.et.gr/images/stories/eidika_themata/a_85_2001.pdf

Υπουργών. Τέλος, η τελευταία αναθεώρηση του Σ ήταν το 2008⁹⁰, όπου αναθεωρήθηκαν πολύ συγκεκριμένα άρθρα, μεταξύ των οποίων δεν βρίσκονται τα προαναφερθέντα.

2.13 Μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου

Μιλώντας για ατομική και συλλογική πολιτική ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης, αξίζει να αναφερθούν οι τρόποι αναζήτησης πολιτικών ευθυνών, τα λεγόμενα μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου, όπως συνηθίζεται να αποκαλούνται, όπως αυτά προβλέπονται τόσο από το Σ όσο και από τον ΚτΒ. Η πρόταση δυσπιστίας αποτελεί έναν πάρα πολύ σημαντικό τρόπο αναζήτησης, κυρίως, συλλογικής πολιτικής ευθύνης, ο οποίος, όπως καταδείχθηκε ήδη, προβλέπεται συνταγματικά⁹¹ και μπορεί να επιφέρει τη μεγαλύτερη δυνατή κύρωση για την Κυβέρνηση: την παραίτησή της⁹² ή την παραίτηση του μεμφόμενου Υπουργού.

Όσο αφορά την ατομική πολιτική ευθύνη, τα συνήθη μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου είναι τα εξής: οι ερωτήσεις, οι επίκαιρες ερωτήσεις, οι επερωτήσεις, οι επίκαιρες επερωτήσεις, οι αιτήσεις κατάθεσης εγγράφων, οι αναφορές και οι εξεταστικές επιτροπές⁹³. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 124 παρ. 7 του ΚτΒ, τα μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου ισχύουν, ως επί το πλείστον, για τη σύνοδο στην οποία κατατέθηκαν. Εάν δεν συζητηθούν ως τη λήξη της τακτικής συνόδου, μπορούν να επανακατατεθούν. Εκ των ανωτέρω μέσων., τα δύο τελευταία (αναφορές και εξεταστικές επιτροπές) προβλέπονται και συνταγματικά.

Αναλυτικότερα, στο άρθρο 69 του ισχύοντος Σ, προβλέπεται ότι κανένας δεν μπορεί να παρουσιαστεί αυτόκλητος στη Βουλή, προκειμένου να αναφέρει οτιδήποτε γραπτά ή προφορικά. Οι οποιοσδήποτε αναφορές παρουσιάζονται από βουλευτή ή παραδίδονται στον Πρόεδρο της Βουλής και μπορούν να αποστέλλονται στους

⁹⁰Μάιος 2008. Προήλθε από την Η' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων. Διαθέσιμο στο http://www.et.gr/images/stories/eidika_themata/a_120_2008.pdf αλλά και στο http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/SYNTAGMA1_1.pdf

⁹¹ Επίσης προβλέπεται από το άρθρο 142 του ΚτΒ.

⁹² Βλ.Κ.Γ.Μαυριάς, ό.π., σελ.613.

⁹³ Βλ. <http://www.hellenicparliament.gr/Koinovouleftikos-Elenchos/Mesa-Koinovouleutikou-Elegxou>

Υπουργούς ή Υφυπουργούς, οι οποίοι υποχρεούνται να δίνουν εξηγήσεις στη Βουλή, όποτε τους ζητηθούν. Οι αναφορές προβλέπονται και από το άρθρο 125 του ΚτΒ, το οποίο διευκρινίζει ότι οι βουλευτές μπορούν και να υιοθετούν τις αναφορές αυτές, οι οποίες περιλαμβάνουν παράπονα ή αιτήματα πολιτών, ενώ ο εκάστοτε Υπουργός ή Υφυπουργός οφείλει να απαντήσει εντός είκοσι πέντε (25) ημερών.

Οι εξεταστικές επιτροπές προβλέπονται στο άρθρο 68 παρ. 2 του Σ όπου ορίζεται ότι ύστερα από πρόταση του ενός πέμπτου (1/5) του όλου αριθμού των βουλευτών και απόφαση που λαμβάνεται με πλειοψηφία των δύο πέμπτων (2/5) του συνόλου των βουλευτών, η Βουλή μπορεί να συνιστά εξεταστικές επιτροπές. Ειδικότερα για θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας, η απόφαση λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών⁹⁴. Τα της συγκρότησης και λειτουργίας αυτών των εξεταστικών επιτροπών προβλέπονται στα άρθρα 144-148 του ΚτΒ. Συνοπτικά, οι εξεταστικές επιτροπές συνιστώνται για την εξέταση ειδικών ζητημάτων δημοσίου ενδιαφέροντος (άρθρο 144) και έχουν όλες τις αρμοδιότητες των ανακριτικών αρχών καθώς και του εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Η λειτουργία τους παύει με τη λήξη της βουλευτικής περιόδου ή με τη διάλυση της Βουλής που τις διόρισε (άρθρο 145). Η κάθε εξεταστική επιτροπή διεξάγει έρευνα και προς τον σκοπό αυτόν μπορεί να ζητά προφορικές ή γραπτές πληροφορίες από τις δημόσιες αρχές ή να αναζητά έγγραφα από τα αρχεία του Κράτους (άρθρο 146). Επιπρόσθετα, η επιτροπή μπορεί να εξετάζει μάρτυρες, να διενεργεί αυτοψία ή να διατάσσει πραγματογνωμοσύνη, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ΚΠΔ (άρθρο 147). Στο τέλος, η επιτροπή συντάσσει αιτιολογημένο πόρισμα, στο οποίο μνημονεύεται και η γνώμη των τυχόν μειοψηφούντων. Το πόρισμα αυτό μπορεί να ενταχθεί για συζήτηση στην ημερήσια διάταξη, ύστερα από πρόταση του ενός πέμπτου (1/5) του συνόλου των βουλευτών (άρθρο 148).

Οι ερωτήσεις, ως μέσο κοινοβουλευτικού ελέγχου, προβλέπονται από τα άρθρα 126-128 του ΚτΒ. Οι βουλευτές μπορούν να απευθύνουν γραπτές ερωτήσεις στους Υπουργούς για οποιαδήποτε δημόσια υπόθεση. Οι ερωτήσεις αυτές πρέπει να είναι σαφείς και σύντομες και αποσκοπούν στην ενημέρωση της Βουλής για το εάν

⁹⁴ Για άρθρο 68 και 69 του Σ βλ. <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf>

ένα περιστατικό αληθεύει ή για το ποιες προθέσεις υπάρχουν για την αντιμετώπιση συγκεκριμένου θέματος. Οι Υπουργοί πρέπει να απαντούν στις ερωτήσεις αυτές μέσα σε είκοσι πέντε (25) ημέρες (άρθρο 126). Τόσο οι ερωτήσεις όσο και οι αναφορές συζητούνται στην αρχή της συνεδρίασης κάθε Τρίτης (άρθρο 128).

Οι επίκαιρες ερωτήσεις (άρθρα 129-132 του ΚτΒ) είναι ερωτήσεις σαφείς και σύντομες που αφορούν σε επίκαιρα θέματα και συζητούνται στις συνεδριάσεις κάθε Δευτέρας, Πέμπτης και Παρασκευής. Ο Πρωθυπουργός, μία φορά την εβδομάδα, απαντά σε δύο ερωτήσεις που επιλέγει ο ίδιος («Ωρα του Πρωθυπουργού»)⁹⁵.

Οι αιτήσεις κατάθεσης εγγράφων (άρθρο 133 του ΚτΒ) δίνουν το δικαίωμα στους βουλευτές να ζητούν, γραπτώς, από τους Υπουργούς, έγγραφα που σχετίζονται με δημόσια υπόθεση. Ο Υπουργός πρέπει να καταθέσει τα εν λόγω έγγραφα στη Βουλή ή να αναφέρει τους λόγους για τους οποίους κάποια ή όλα τα έγγραφα δεν μπορούν να κατατεθούν.

Οι επερωτήσεις (άρθρα 134-137 του ΚτΒ) αποσκοπούν επακριβώς στον έλεγχο της κυβέρνησης και έχουν ως αντικείμενο πράξεις ή παραλείψεις τους (άρθρο 134 κτΒ). Συνήθως είναι ένας τρόπος ελέγχου από τους βουλευτές, όταν κρίνεται ότι δεν έχουν δοθεί επαρκείς απαντήσεις σε ερωτήσεις ή δεν έχουν κατατεθεί έγγραφα μέσα στην προθεσμία. Οι επερωτήσεις πρέπει να είναι σαφείς (άρθρο 134) και εγγράφονται στην ημερήσια διάταξη της Ολομέλειας (άρθρο 135). Παρόμοιες επερωτήσεις μπορούν να συζητηθούν ταυτόχρονα, εάν κάτι τέτοιο ζητηθεί από τον ίδιο τον Υπουργό ή με γραπτή αίτηση από δεκαπέντε (15) τουλάχιστον παρόντες βουλευτές (άρθρο 136).

Κατ' αντιστοιχία, οι επίκαιρες επερωτήσεις (άρθρο 138 του ΚτΒ) αποτελούν επερωτήσεις που αφορούν σε επίκαιρα θέματα και απευθύνονται στους αρμόδιους Υπουργούς⁹⁶.

⁹⁵ Ο ΚτΒ αναφέρει λεπτομερώς τη διαδικασία διεξαγωγής και συζήτησης των επίκαιρων ερωτήσεων και επερωτήσεων.

⁹⁶ Για όλα τα μέσα του κοινοβουλευτικού ελέγχου βλ. άρθρα 124-138 του ΚτΒ διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/Kanonismos-tis-Voulis/>

Εν κατακλείδι, αφού επιχειρήθηκε μία σύντομη πορεία στα ελληνικά Σ και στις ρυθμίσεις τους περί πολιτικής ή κοινοβουλευτικής ευθύνης Υπουργών καθώς και ο τρόπος αναζήτησης αυτής της ευθύνης, μέσω του κοινοβουλευτικού ελέγχου, θα εξεταστούν θέματα που αφορούν στην ποινική ευθύνη Υπουργών και στην πορεία διαμόρφωσής της στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ:

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ Σ 1975

3.1 Γενικά

Η ποινική ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης είναι η δεύτερη από τις τρεις μορφές ευθύνης που θα εξεταστούν. Όπως έγινε κατανοητό στα προηγούμενα κεφάλαια, η ποινική ευθύνη προηγήθηκε της πολιτικής ή κοινοβουλευτικής, αφού η ποινική ανιχνεύεται-στη σύγχρονη εποχή-ήδη από τα μοναρχικά καθεστώτα ενώ η πολιτική αποτέλεσε ίδιον της παγίωσης του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος.

Τι νοείται, όμως, ως ποινική ευθύνη; Όταν γίνεται λόγος για ποινική ευθύνη νοείται έγερση της αξίωσης του Κράτους για παραβάσεις των κανόνων του ποινικού δικαίου. Ειδικά όταν γίνεται λόγος για Υπουργική ευθύνη, οι αξιώσεις αυτές αφορούν παραβάσεις των ποινικών κανόνων από Υπουργούς, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους⁹⁷. Η ποινική ευθύνη αποτελεί μέρος της λεγόμενης νομικής ευθύνης⁹⁸, η οποία διακρίνεται από την πολιτική ευθύνη πρωτίστως ως προς το αποτέλεσμα που επιφέρει: η νομική ευθύνη συνεπάγεται καταδίκη του κατηγορουμένου και συνακόλουθες ποινικές ή αστικές κυρώσεις ενώ η πολιτική επιφέρει το αποτέλεσμα της απώλειας της εξουσίας, ήτοι πολιτικές/ηθικές κυρώσεις⁹⁹. Επιπρόσθετα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, εν αντιθέσει με την πολιτική ευθύνη που είναι κατά βάση συλλογική, η νομική είναι κατά κανόνα ατομική, αφού αναφέρεται σε συγκεκριμένες πράξεις που επιφέρουν συγκεκριμένες κυρώσεις.

Οι πρώτες ρυθμίσεις στην Ελλάδα περί ποινικής ευθύνης Υπουργών περιλήφθησαν στα επαναστατικά Συντάγματα και αποτελούν μέχρι σήμερα μέρος

⁹⁷ Βλ. Δ.Θ. Τσάτσος, ο.π., σελ 308.

⁹⁸ Μαζί με την αστική ευθύνη που θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο.

⁹⁹ Βλ. Ν.Ν. Σαρίπολος, *Ελληνικόν Συνταγματικόν Δίκαιον (τόμος Α)*, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, σελ. 216.

των συνταγματικών διατάξεων, προκαλώντας ακόμα συζητήσεις και ενίοτε αντιδράσεις με το περιεχόμενό τους. Ακολούθως, θα γίνει μία καταγραφή και αξιολόγηση των συνταγματικών επιταγών περί της ποινικής ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης καθώς και τον εκάστοτε ισχύοντων εκτελεστικών νόμων, που εκδίδονταν κατ' εξουσιοδότηση αυτών και ρύθμιζαν όλες τις λεπτομέρειες.

3.2 Ελληνικά Συντάγματα

3.2.1 Σ 1822

Το Σ του 1822¹⁰⁰, το οποίο κατένειμε την άσκηση της εξουσίας ανάμεσα στο Βουλευτικό και στο Εκτελεστικό Σώμα, όριζε, στην παρ. νγ¹⁰¹, ότι εάν ένας ή περισσότεροι από τους οκτώ Υπουργούς που εκλέγονταν από το Εκτελεστικό Σώμα κατηγορούνταν ενώπιον του Βουλευτικού Σώματος για πολιτικό έγκλημα, τότε ελέγχονταν και κρίνονταν κατά τον ίδιο τρόπο που κρίνονταν και τα μέλη του Βουλευτικού Σώματος σε ανάλογες περιπτώσεις. Τα της διαδικασίας αυτής όριζε η σχετική παρ. ν¹⁰²: όταν εικαζόταν ότι κάποιος έχει υποπέσει σε πολιτικό έγκλημα, διοριζόταν επταμελής επιτροπή από το ίδιο το Σώμα, η οποία, αφού εξέταζε εάν μπορεί να γίνει δεκτή η κατηγορία, ανέφερε εγγράφως τη γνώμη της στο Βουλευτικό Σώμα. Τότε το Βουλευτικό Σώμα αποφάσιζε για την ενοχή ή όχι του κατηγορουμένου Υπουργού. Η ενοχή αποφασιζόταν με τα δύο τρίτα (2/3) των συνολικών ψήφων του Βουλευτικού Σώματος. Σε αυτήν την περίπτωση, ο κατηγορούμενος θα κηρυσσόταν έκπτωτος από το αξίωμα του και ως απλός πολίτης θα ανέμενε να καθοριστεί ο βαθμός του εγκλήματος που είχε διαπράξει καθώς και η ανάλογη ποινή.

Επιπρόσθετα, στην παρ. πε¹⁰³ του Σ 1822 επιβεβαιωνόταν αυτό που οριζόταν στη νγ': η αναπόφευκτη έκπτωση από το αξίωμα του Υπουργού, σε περίπτωση ευδοκίμησης της κατηγορίας ενώπιον του Βουλευτικού Σώματος. Σε γενικές γραμμές, αυτό ήταν το πρώτο συνταγματικό πλαίσιο περί ποινικής ευθύνης Υπουργών στο σύγχρονο ελληνικό κράτος. Αν και με μία τωρινή ματιά μπορεί να φαντάζει

¹⁰⁰ Για το Σ 1822 και για την κατανομή εξουσιών βλ. παραπάνω.

¹⁰¹ Βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ.113. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ. 24.

¹⁰² Βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ.113.Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ.23.

¹⁰³ Βλ.Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ.27-28.

απλουστευμένο, εντούτοις διακρίνονται μέσα σε αυτό κάποια σταθερά μοτίβα, τα οποία εμφανίζονται και στη μετέπειτα πορεία των ελληνικών συνταγματικών ρυθμίσεων: κατηγορία ενώπιον της Βουλής, απόφαση της Βουλής, έκπτωση από το αξίωμα, ποινή ανάλογη με το εκάστοτε ισχύον ποινικό δίκαιο.

Μέσα από το Σ 1822 γίνεται φανερή και η επιρροή που είχαν οι τότε Έλληνες νομοθέτες από τα ευρωπαϊκά Συντάγματα της εποχής, καθότι και σε ιδεολογικό επίπεδο, ήθελαν να «πλάσουν» ένα Σ που αφενός θα διακήρυττε το νέο ξεκίνημα της χώρας-η οποία θα πρέπει να είναι πια ένα ανεξάρτητο κράτος και μέρος ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού συνόλου- και αφετέρου θα ανταποκρινόταν στην εποχή του, προβλέποντας, μεταξύ άλλων, και θεσμούς λογοδοσίας των δημοσίων λειτουργιών, απαραίτητο στοιχείο σε ένα ευνομούμενο περιβάλλον.

3.2.2. Σ 1823

Το Σ του 1823 καθόριζε με περισσότερες λεπτομέρειες τα περί της ποινικής ευθύνης των Υπουργών. Πιο συγκεκριμένα, τα σχετικά θέματα ρυθμιζόνταν στην παρ. ξθ' του Σ. Η εν λόγω παράγραφος προέβλεπε τα εξής: εάν ένας ή περισσότεροι Υπουργοί ή ο Γενικός Γραμματέας του Εκτελεστικού κατηγορούνταν ενώπιον του Βουλευτικού Σώματος, εφόσον υπόκειντο σε ευθύνη, ελέγχονταν και κρίνονταν κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο ξζ'. Ο κατηγορούμενος Υπουργός ή οι κατηγορούμενοι Υπουργοί ή ο Γραμματέας του Εκτελεστικού δεν έχαναν το αξίωμα τους, πριν από την οριστική απόφαση που θα τους καθιστούσε έκπτωτους.

Η παρ. ξζ'¹⁰⁴ εμφανίζεται ελαφρώς τροποποιημένη σε σχέση με την παλαιά παρ. ν'. Αναλυτικότερα, προβλέπονταν τα εξής: εάν ένας ή περισσότερα μέλη του Εκτελεστικού Σώματος κατηγορούνταν για πολιτικό έγκλημα ή για παρανομία ενώπιον του Βουλευτικού Σώματος, διοριζόταν μία επιτροπή από εννέα (9) μέλη του Σώματος, η οποία, αφού εξέταζε εάν μπορεί να γίνει δεκτή η κατηγορία, ανέφερε εγγράφως τη γνώμη της στο Βουλευτικό Σώμα. Τότε το Βουλευτικό Σώμα αποφάσιζε για την ενοχή ή όχι του κατηγορουμένου μέλους με πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων (4/5) των ψήφων. Σε περίπτωση ενοχής, ο Πρόεδρος του Βουλευτικού

¹⁰⁴Για τις παρ. ξζ' και ξθ' βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ.129-130. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π., σελ.40-41.

Σώματος κήρυττε το μέλος έκπτωτο από το αξίωμα του και ως απλός πολίτης πια θα ανέμενε να καθοριστεί από το δικαστήριο¹⁰⁵ τόσο ο βαθμός του εγκλήματος το οποίο είχε διαπράξει, όσο και η ανάλογη ποινή, σύμφωνα με τους ισχύοντες κοινούς ποινικούς κανόνες.

Η αναθεωρημένη διάταξη περί ποινικής ευθύνης μελών του Εκτελεστικού Σώματος, που έχει ανάλογη εφαρμογή και για τους Υπουργούς, προσθέτει στην λίστα των πιθανών κατηγοριών, εκτός από τα πολιτικά εγκλήματα και την παρανομία, κάνοντας πια ξεκάθαρο λόγο για ενδεχόμενες ποινικές ευθύνες. Οι παράνομες πράξεις οριοθετούνταν και στην παρ. ο' του Σ 1823, που όπως καταδείχθηκε ανωτέρω, κατοχύρωνε και την πολιτική ευθύνη. Επιπρόσθετα, όριζε εννεαμελή επιτροπή αντί της παλαιάς επταμελούς ενώ προέβλεπε πλειοψηφία τεσσάρων πέμπτων των ψήφων για την διαπίστωση ενοχής.

3.2.3 Σ 1827

Το Σ 1827, ρύθμιζε τα θέματα περί ποινικής ευθύνης των Γραμματέων της Επικρατείας με έναν πιο εκτεταμένο και ολοκληρωμένο τρόπο, σε σχέση με το πρώτο Σ της Ελλάδας και την αναθεώρησή του. Ειδικότερα, τα σχετικά άρθρα περί ποινικής ευθύνης του Σ 1827 ήταν τα άρθρα 131-132¹⁰⁶ του Κεφαλαίου Η' «Περί των Γραμματέων της Επικρατείας». Σύμφωνα με το άρθρο 131 οι Γραμματείς της Επικρατείας είναι υπεύθυνοι και κατηγορούνται ενώπιον της Βουλής για προδοσία, για κατάχρηση δημοσίου χρήματος και για προσυπογραφή σε διάταγμα που αντιβαίνει στους θεμελιώδεις νόμους, ήτοι υπογραφή σε παράνομη πράξη.

Το άρθρο 132 προβλέπει τη διαδικασία που ακολουθείται ενώπιον της Βουλής από τη στιγμή που εξετάζεται η κατηγορία μέχρι την επιβολή της ποινής. Καταρχήν, η Βουλή έχει το δικαίωμα να εξετάζει τις κατηγορίες εναντίον των Γραμματέων της Επικρατείας και αποφασίζει με την πλειοψηφία των ψήφων για το εάν θα διενεργήσει εξέταση ή όχι. Σε περίπτωση που αποφασίσει τη διενέργεια εξέτασης, διορίζει προ-εξεταστική επιτροπή, αποτελούμενη από επτά βουλευτές, οι οποίοι δίνουν όρκο,

¹⁰⁵ Γενικόν της Ελλάδος κριτήριον, όπως αναφέρεται στην παράγραφο. Σύμφωνα με την παρ. οβ' του Σ 1823 το Δικανικόν (δηλαδή η Δικαιοσύνη) ενεργείται διά των κριτηρίων.

¹⁰⁶ Βλ.Α.Σβώλος, ό.π., σελ.148. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ.59-60.

προτού προβούν στις εργασίες τους. Η προ-εξεταστική επιτροπή παραδίδει αναφορά στη Βουλή και ακολουθούσης της ανάγνωσής της, η Βουλή πρέπει να αποφασίσει εάν θα την αποδεχθεί ή όχι και κατ' επέκταση εάν θα πρέπει να διεξαχθεί δίκη ή όχι.

Σε περίπτωση αποδοχής της βασιμότητας της κατηγορίας, οριζόταν ρητή ημέρα συνεδρίασης οπότε και η Βουλή μετασηματιζόταν σε Δικαστήριο, το οποίο είχε αρμοδιότητα να δικάζει τον κατηγορούμενο Γραμματέα ή τους κατηγορούμενους Γραμματείς της Επικρατείας¹⁰⁷. Ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου προέδρευε της Βουλής καθόλη τη διάρκεια της εξέτασης και ήταν ο μόνος υπεύθυνος για τη διενέργεια αυτής. Από την άλλη ο Πρόεδρος της Βουλής και τα μέλη της προ-εξεταστικής επιτροπής δεν επιτρεπόταν να λαμβάνουν μέρος ούτε στη συνηγορία ούτε στη ψηφοφορία.

Ο Πρόεδρος, πριν την εξέταση, όρκιζε τους βουλευτές με τον εξής όρκο: *«Ορκίζεσθε, ενώπιον Θεού και ανθρώπων, να προσέξετε εις την κατηγορίαν, η οποία θα αναγνωσθή από τον Πρόεδρον της προ-εξεταστικής Επιτροπής· να μη προδώσετε τα δίκαια, ούτε του κατηγορουμένου ούτε της κοινωνίας· να μην επιρροιασθήτε μήτε από προσωπικό μίσος, μήτε από φόβον ή συμπάθειαν· να αποφασίσετε βάζοντες βάσιν εις την κατηγορίαν και την απολογίαν του κατηγορουμένου με την αφιλοπροσωπίαν εκείνην, ήτις ανήκει εις το δίκαιον και ελεύθερον άνθρωπον»*.

Έπειτα από τον όρκο, άρχιζε η εξέταση και οι συνηγορίες, όπου χρέη Εθνικού Συνηγόρου ασκούσε ο Πρόεδρος ή κάποιο μέλος της προ-εξεταστικής επιτροπής. Δεν ήταν επιτρεπτό σε κανένα βουλευτή να μιλήσει υπέρ ή κατά του κατηγορουμένου/κατηγορουμένων. Η απόφαση λαμβανόταν με την πλειοψηφία των ψήφων. Η Βουλή μπορούσε να επιβάλλει μόνο τη ποινή της έκπτωσης από το αξίωμα. Κατά τα άλλα, ο κριθείς ένοχος πρώην Γραμματέας της Επικρατείας, ως απλός πολίτης πια, ήταν υποκείμενος στη δικαιοδοσία των κοινών δικαστηρίων, προκειμένου να του επιβληθεί η αναλογούσα από το νόμο ποινή που αντιστοιχεί στο ποινικό αδίκημα που διέπραξε.

Από τις προβλέψεις των άρθρων 131-132 του Σ 1827, προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα: καταρχήν, ορίζονται οι κατηγορίες παράνομων πράξεων, στις οποίες

¹⁰⁷ Βλ. Κ.Γ.Μαυριάς, ό.π., σελ.612.

μπορεί να υποπέσει ένα Γραμματέας της Επικρατείας, δηλαδή ένα μέλος της νομοτελεστικής εξουσίας. Έπειτα προβλέπεται μία εκτενής διαδικασία ενώπιον της Βουλής, στην οποία ανιχνεύονται για πρώτη φορά στοιχεία που διατηρήθηκαν ως ένα βαθμό μέχρι πρόσφατα ή διατηρούνται μέχρι σήμερα: η ονομασία της επιτροπής ως προ-εξεταστική, η απόφαση της Βουλής για παραπομπή σε δίκη, τα πρώτα ψήγματα συγκρότησης ενός «ειδικού δικαστηρίου», το ρόλο του οποίου παίζει εδώ η Βουλή, το ασυμβίβαστο των μελών της προ-εξεταστικής επιτροπής ως μελών του Δικαστηρίου καθότι δε διαθέτουν δικαίωμα ψήφου, ο θεσμός του δημοσίου κατηγορού.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι σε ΒΔ του 1833¹⁰⁸ (13/10.04.1833) και συγκεκριμένα στο άρθρο 9 αυτού, περιέχεται για πρώτη φορά στην ελληνική νομοθεσία διάταξη που αφορά ευθύνη των Γραμματέων της Επικρατείας, όπου καθένας εξ αυτών είναι υπεύθυνος για την ακριβή εκτέλεση των νόμων και των διαταγμάτων καθώς και την διαχείριση των δημοσίων χρημάτων. Το άρθρο κατέληγε στην πρόβλεψη έκδοσης νόμου που θα ρυθμίζει πώς θα καταδιώκονται τους παραβάτες. Η πρόβλεψη αυτή στη νομοθεσία ενδεχομένως να σχετίζεται με το γεγονός ότι τόσο το Σ 1827 όσο και το Σ 1832 που ακολούθησε, δεν εφαρμόστηκαν στην πράξη.

3.2.4. Σ 1832

Το Σ του 1832 ή «Ηγεμονικό» Σ που ακολούθησε το Σ 1827, αν και παρέμεινε ανενεργό, περιείχε πάρα πολλές διατάξεις που σχετίζονταν με την ποινική ευθύνη των Υπουργών Γραμματέων. Τα κυριότερα άρθρα με τα οποία καθορίζονται τα της ποινικής Υπουργικής ευθύνης είναι το άρθρο 165, τα άρθρα 184-185, το άρθρο 258 και τα άρθρα 260-261. Επιπρόσθετα, ρυθμίσεις σχετικές θεμελιώνει και το άρθρο 164.

Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 258 ορίζει ότι οι Υπουργοί Γραμματείς είναι υπεύθυνοι και εγκαλούνται ενώπιον της Βουλής σε περιπτώσεις μη εκτέλεσης νόμου, προδοσίας, κατάχρησης ή κακοδιαχείρισης δημοσίου χρήματος και υπογραφής διαταγμάτων ή διατάξεων που αντιβαίνουν στους νόμους, ήτοι παράνομων. Αλλά και

¹⁰⁸ Διαθέσιμο από το Εθνικό Τυπογραφείο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.et.gr/index.php>

βάσει του άρθρου 164, η Βουλή μπορεί να εγκαλεί τους δημόσιους λειτουργούς που σφετερίζονται τα δημόσια χρήματα και φθείρουν τα δημόσια κτήματα.

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 260, η Βουλή εξετάζει τις κατηγορίες κατά των Υπουργών Γραμματέων και με την πλειοψηφία των ψήφων κάνει δεκτή την κατηγορία. Σε τέτοια περίπτωση, παραπέμπει τον κατηγορούμενο/κατηγορούμενους ενώπιον της Γερουσίας. Η διαδικασία αυτή επιβεβαιώνεται και από το άρθρο 165, που ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι η Βουλή εγκαλεί τους Υπουργούς Γραμματείς ενώπιον της Γερουσίας για τα εγκλήματα που προσδιορίζονται στο άρθρο 258.

Σύμφωνα με το άρθρο 184 η Γερουσία δικάζει τους Υπουργούς Γραμματείς (καθώς και τους Πρέσβεις και τους διπλωματικούς Υπουργούς της Ελληνικής Κυβερνήσεως), οι οποίοι παραπέμπονται σε αυτήν από τη Βουλή. Και επιπρόσθετα σύμφωνα με το άρθρο 185, όταν η Γερουσία μετασχηματισθεί σε Δικαστήριο, προκειμένου να δικάσει τους Υπουργούς Γραμματείς, κάνει δημόσιες συνεδριάσεις, με την επιφύλαξη να μην προσβάλλεται η δημόσια αιδώς καθώς και η ασφάλεια και τα συμφέροντα του Κράτους.

Το άρθρο 261 περιγράφει λεπτομερώς τη διαδικασία ενώπιον της Γερουσίας. Η Γερουσία, μετά την παραπομπή των εμπλεκομένων από τη Βουλή, διορίζει προ-εξεταστική επιτροπή, η οποία αποτελείται από τρεις Γερουσιαστές, με Πρόεδρο τον μεγαλύτερο αυτών. Οι Γερουσιαστές, αφού δώσουν τον καθιερωμένο όρκο, αρχίζουν τις εργασίες τους. Και εδώ η προ-εξεταστική επιτροπή ετοιμάζει αναφορά, η οποία πρέπει να αναγνωστεί ενώπιον της Γερουσίας, προκειμένου το σώμα να αποφασίσει εάν θα κάνει δεκτή ή όχι την κατηγορία. Εάν ναι, ορίζεται ρητή ημέρα συνεδρίασης οπότε και η Γερουσία μετασχηματίζεται σε Δικαστήριο, του οποίου προεδρεύει ο Πρόεδρος της Γερουσίας. Οι Γερουσιαστές παίρνουν όρκο, που ήταν παρεμφερής με τον όρκο που προβλεπόταν στο Σ 1823 και αμέσως μετά μπορούσε να ξεκινήσει η εξέταση, που ήταν αποκλειστική αρμοδιότητα του Προέδρου. Κατόπιν ακολουθούσε η διαδικασία των κατηγοριών και των συνηγοριών, στις οποίες οι Γερουσιαστές δεν επιτρεπόταν να εκφραστούν υπέρ ή κατά του κατηγορούμενου/κατηγορουμένων, παρά μόνο όταν ερωτούντο ως μάρτυρες. Ένα μέλος της προ-εξεταστικής επιτροπής είχε τη θέση του δημόσιου κατήγορου.

Όταν ολοκληρώνεται η δικογραφία, ο Πρόεδρος κάνει την ανακεφαλαίωση της δίκης και έπειτα αρχίζει η ψηφοφορία, με την οποία θα κριθεί η ενοχή του κατηγορουμένου. Η απόφαση λαμβάνεται με τα δύο τρίτα (2/3) των ψήφων και σε περίπτωση καταδίκης, η Γερουσία κηρύσσει έκπτωτο τον πρώην Υπουργό Γραμματέα και επιβάλλει και την ποινή που προβλέπεται για το εν λόγω έγκλημα.

Το Σ 1832 προσομοιάζει σε πολλά σημεία στο Σ 1827 αλλά ταυτόχρονα παρουσιάζει και δύο σημαντικές διαφοροποιήσεις: πρώτα από όλα η Γερουσία δικάζει τον κατηγορούμενο/κατηγορουμένους και είναι αυτή που καθορίζει την επιβαλλόμενη από το νόμο ποινή αντί των κοινών ποινικών δικαστηρίων, γεγονός που αποτελεί και την καινοτομία του Σ αυτού. Από την άλλη πλευρά η ενοχή του κατηγορουμένου αποφασίζεται πια όχι με απλή πλειοψηφία αλλά με αυξημένη πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3)¹⁰⁹. Συνοπτικά το «Ηγεμονικό» Σ¹¹⁰ προέβλεπε ένα εκτεταμένο πλαίσιο ευθύνης και καθόριζε λεπτομέρειες, που συνήθως δεν ανευρίσκονται στα σύντομα συνταγματικά κείμενα.

3.2.5 Σ 1844

Το Σ 1844 αποτελεί σημαντικό σημείο αναφοράς σχετικά με τις διατάξεις περί ποινικής ευθύνης Υπουργών και αυτό γιατί αφενός στο σώμα του συγκεντρώνονται πολλά στοιχεία που απαντώνται σε διεθνή συνταγματικά κείμενα της εποχής, αφετέρου δε, για πρώτη φορά προβλέπεται η έκδοση εκτελεστικού νόμου περί ευθύνης Υπουργών, ο οποίος θα οριοθετεί τα σχετικά θέματα.

Αναλυτικότερα η ποινική ευθύνη των Υπουργών κατοχυρώνεται στα άρθρα 83 και 84 του Σ. Το άρθρο 83 ορίζει ότι η Βουλή έχει το δικαίωμα να κατηγορεί τους Υπουργούς ενώπιον της Γερουσίας, η οποία τους δικάζει σε δημόσια συνεδρίαση. Στη δίκη δεν λαμβάνουν μέρος οι Γερουσιαστές, οι οποίοι διορίστηκαν μετά την απόφαση για διεξαγωγή της δίκης. Το άρθρο καταλήγει στο ότι ειδικός νόμος θα ορίσει τα σχετικά με την ποινική ευθύνη των Υπουργών καθώς και τη διεξαγωγή της όλης διαδικασίας, ακόμη και τις επιβαλλόμενες ποινές.

¹⁰⁹ Βλ.Ε.Μπέσιλα-Βήκα, ό.π., σελ.92.

¹¹⁰ Για τις σχετικές διατάξεις του «Ηγεμονικού» Σ βλ.Ν.Καλτσόγια-Τουρναβίτη, ό.π., σελ 313-314 και διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn11.pdf>

Από την άλλη πλευρά, το άρθρο 84 ορίζει το πώς θα πραγματοποιείται η διαδικασία στη μεταβατική περίοδο, μέχρι την έκδοση του σχετικού νόμου. Κατά την περίοδο αυτή, η Βουλή διατηρεί το δικαίωμα να κατηγορεί τους Υπουργούς και η Γερουσία να τους δικάζει, για λόγους που ανάγονται στην εσχάτη προδοσία, στην κατάχρηση δημόσιας περιουσίας, στην παράνομη είσπραξη και στην πάσης φύσεως παραβίαση των διατάξεων του Συντάγματος¹¹¹.

Το κείμενο των διατάξεων περί ευθύνης Υπουργών στο Σ 1844 είναι σαφέστατα πιο περιορισμένο σε σχέση με το αντίστοιχο του Σ 1832 αλλά και του Σ 1827 και αυτό γιατί διατυπώνει το γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα πρέπει να κινηθεί ο νομοθέτης, προκειμένου να καθορίσει το ειδικότερο πλαίσιο, τακτική που εφεξής θα ακολουθηθεί και στα επόμενα Συντάγματα. Ως προς το περιεχόμενο των διατάξεων αυτών, καθίσταται εμφανής και σε αυτό το Σ, όπως και στο προηγούμενο του 1832, η επιρροή από το Αμερικανικό Σ¹¹², στο οποίο το ένα νομοθετικό σώμα διατυπώνει κατηγορία και το άλλο νομοθετικό σώμα δικάζει¹¹³.

Μέχρι τη ψήφιση του επόμενου Σ, αυτό του 1864, ο εκτελεστικός νόμος δεν είχε εκδοθεί. Εντούτοις οι διατάξεις περί ευθύνης Υπουργών κινητοποιήθηκαν μέχρι ενός σημείου με αφορμή την περίφημη υπόθεση του τότε Υπουργού Οικονομικών της Κυβέρνησης Κωλέττη, Νικολάου Πονηρόπουλου. Ο Νικόλαος Πονηρόπουλος κατηγορήθηκε για κατάχρηση δημόσιας περιουσίας, αδίκημα που προβλεπόταν στο άρθρο 84 του Σ 1844 και συγκεκριμένα για πλαστογράφηση πρωτοκόλλων που αφορούσαν τις τιμές των σιτηρών. Τελικά, απαλλάχθηκε από την κατηγορία, αφού η Βουλή, με οριακή πλειοψηφία αποφάσισε να μην τον παραπέμψει¹¹⁴. Αυτή ήταν και η πρώτη φορά στην ιστορία του νεοελληνικού κράτους που κατηγορήθηκε δημόσιος λειτουργός.

3.2.6. Σ 1864 και οι εκτελεστικοί νόμοι

¹¹¹ Για άρθρα 83-84 βλ. Α.Σβώλος, *ό.π.*, σελ.165. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, *ό.π.*, σελ.82-83.

¹¹² Βλ. παραπάνω.

¹¹³ Βλ. Κ.Γ.Μαυριάς, *ό.π.*, σελ.615.

¹¹⁴ Βλ. Κ.Παπαρηγόπουλος, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους Τόμος 21 (Ψηφιακή Συλλογή)*, σελ. 245-246. Βλ. επίσης Α.Ν.Λοβέρδος, *Η Ποινική ευθύνη...*, *ό.π.*, σελ.43 (υποσημ. 20)

Το Σ 1864 κινείται πάνω-κάτω στο ίδιο μοτίβο με το Σ 1844, σε ό,τι αφορά τα περί ποινικής ευθύνης μελών της Κυβέρνησης, εισάγοντας, παρόλα αυτά, κάποιες καινοτομίες σχετικές με την εν λόγω διαδικασία. Τα άρθρα του Σ που προβλέπουν τα εν λόγω θέματα είναι τα άρθρα 80-81.

Ειδικότερα, το άρθρο 80 ορίζει ότι η Βουλή έχει το δικαίωμα να κατηγορεί τους Υπουργούς ενώπιον Δικαστηρίου που συστήνεται για το σκοπό αυτόν¹¹⁵. Στο δικαστήριο αυτό προεδρεύει ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου και συμμετέχουν άλλα δώδεκα μέλη, τα οποία κληρώνονται μεταξύ των αρεοπαγιτών, των εφετών και των προέδρων εφετών, που έχουν ανέλθει στο βαθμό πριν από τη διατύπωση της κατηγορίας. Η κλήρωση πραγματοποιείται από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση, ενώ περισσότερες λεπτομέρειες καθορίζονται με ειδικό νόμο. Ειδικός νόμος, επίσης, ορίζει γενικότερα τη διαδικασία, τις ποινές και γενικότερα τα περί ευθύνης Υπουργών ενώ τίθεται και σχετική προθεσμία για την έκδοση του: πρέπει να έχει υποβληθεί και ψηφισθεί κατά την πρώτη βουλευτική σύνοδο.

Το άρθρο 81 ορίζει το πώς θα πραγματοποιείται η διαδικασία στη μεταβατική περίοδο, μέχρι την έκδοση του σχετικού νόμου. Κατά την περίοδο αυτή, η Βουλή διατηρεί το δικαίωμα να κατηγορεί τους Υπουργούς και το ειδικό αυτό δικαστήριο να τους δικάζει, για λόγους που ανάγονται στην εσχάτη προδοσία, στην κατάχρηση δημόσιας περιουσίας, στην παράνομη είσπραξη και στη πάσης φύσεως παραβίαση των διατάξεων του Συντάγματος, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Το άρθρο 82 του Σ, αν και δεν αναφέρεται ρητά στην ποινική ευθύνη, εντούτοις σχετίζεται εμμέσως με αυτήν, αφού προβλέπεται ότι ο Βασιλιάς δύναται να απονέμει χάρη σε Υπουργό που έχει καταδικασθεί με βάση τις ανωτέρω διατάξεις, έπειτα, όμως από σχετική συγκατάθεση της Βουλής¹¹⁶.

Από ό,τι γίνεται κατανοητό, το Σ 1864 διατηρεί σε γενικές γραμμές τις ρυθμίσεις περί των αδικημάτων για τα οποία μπορούν κατηγορηθούν οι Υπουργοί και παράλληλα κατοχυρώνει για πρώτη φορά ένα ειδικό δικαστήριο, επιφορτισμένο με

¹¹⁵ «Ενώπιον του επί τούτω δικαστηρίου» αναφέρει το σχετικό άρθρο.

¹¹⁶ Για άρθρα 80-82 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ.180-181.Βλ. επίσης Δ.Λ.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ.100-101.

την εκδίκαση τέτοιων υποθέσεων, το οποίο αποτελείται από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς. Επίσης, για μία ακόμη φορά, προβλέπεται η έκδοση ενός ειδικού νόμου περί ποινικής ευθύνης Υπουργών, που εν αντιθέσει με τις επιταγές του Σ 1844, επρόκειτο να ευδοκιμήσει με καθυστέρηση περίπου δέκα ετών από ό,τι προέβλεπε το Σ.

Ο πρώτος, λοιπόν, εκτελεστικός νόμος που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση ενός Συντάγματος και εν προκειμένω κατ' εξουσιοδότηση του Σ 1864 ήταν ο νόμος ΦΠΣΤ'/1876 (ΦΕΚ 11/Α'/23.02.1877) «Περί της ευθύνης των Υπουργών», ο οποίος τροποποιήθηκε λίγους μήνες μετά από το νόμο ΧΕ'/1877¹¹⁷ (ΦΕΚ 18/Α'/11.03.1877) «Περί μεταρρυθμίσεως των διατάξεων περί ευθύνης των Υπουργών».

Ο ν. ΦΠΣΤ'/1876 αποτελούσε έργο του Χαρίλαου Τρικούπη και έμελλε να παραμείνει με τις αναθεωρημένες του διατάξεις από τον ν. ΧΕ'/1977, που αποτελούσε έργο του Επαμεινώνδα Δεληγεώργη¹¹⁸-σε ισχύ έως το 1927. Τότε εκδόθηκε ο νόμος 3398/1927 που κατήργησε ορισμένες διατάξεις του και τις προσάρμοσε στα τότε πολιτειακά δεδομένα ενώ στη συνέχεια ο ν. 1443/1950 τις επανέφερε σε ισχύ. Τελικά ο ν. ΦΠΣΤ' καταργήθηκε με τη έναρξη ισχύος του ΝΔ 802/1971.

Ο ν. ΦΠΣΤ' χωρίζεται σε τέσσερα μέρη: στο πρώτο μέρος (άρθρα 1-4) αναφέρονται τα αδικήματα στα οποία μπορεί να υποπέσει ένα μέλος της Κυβέρνησης, προκειμένου να υπέχει ευθύνη. Στο δεύτερο μέρος (άρθρα 5-9), αναφέρονται οι ποινές που μπορούν να επιβληθούν ενώ στο τρίτο μέρος (άρθρα 10-60), που είναι και το εκτενέστερο στο κείμενο του νόμου-περιγράφεται η διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου. Τέλος, στο τέταρτο μέρος (άρθρο 61), καθορίζονται τα της αστικής ευθύνης.

Αναλυτικότερα, ο ν.ΦΠΣΤ'/1876 στο πρώτο μέρος ορίζει ότι κατηγορείται, ενώπιον του ΕΔ που προβλέπεται από το άρθρο 80 του Σ 1864, ο Υπουργός, ο οποίος, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, παραβίασε είτε εκ προθέσεως είτε με

¹¹⁷ Και οι δύο νόμοι διαθέσιμοι από το Εθνικό Τυπογραφείο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.et.gr/index.php>

¹¹⁸ Επαμεινώνδας Δεληγεώργης (1829-1879): Πολιτικός και μετέπειτα Πρωθυπουργός της Ελλάδος.

υπογραφή του σε βασιλική πράξη το Σ, τους νόμους και τα βασιλικά διάταγμα που εκδίδονται κατ' εντολή της νομοθετικής εξουσίας. Επιπρόσθετα, κατηγορείται ο Υπουργός, που έστω και από αμέλεια, παραβίασε τους προαναφερθέντες κανόνες και με τον τρόπο αυτό προκάλεσε ουσιώδης βλάβη στα συμφέροντα του Κράτους, εκτός εάν η βλάβη αυτή προήλθε από συγγνωστή πλάνη, δηλαδή από άξια συγχωρήσεως πλάνη, για το ακριβές περιεχόμενο του παραβιασθέντος κανόνα. Δύναται να κατηγορείται και Υπουργός, ο οποίος, αν και δεν παραβίασε το Σ ή τους νόμους ή τα βασιλικά διατάγματα, προκάλεσε εκ προθέσεως βλάβη των συμφερόντων του Κράτους¹¹⁹. Τέλος, μπορεί να κατηγορείται και Υπουργός, ο οποίος δεν έπραξε ο ίδιος ένα από τα παραπάνω αδικήματα αλλά συναίνεσε σε αυτά, βάζοντας την υπογραφή του σε πράξη του ΥΣ. Για πράξεις που δεν ανάγονται στα καθήκοντα του Υπουργού, ο νόμος αυτός δεν είχε εφαρμογή.

Ο ν. ΧΕ'/1877 που αναθεώρησε κάποιες από τις διατάξεις του ν. ΦΠΣΤ'/1876, απάλλαξε τον Υπουργό από την ευθύνη, εάν η παραβίαση προερχόταν *«εκ συγγνωστής και δικαιολογημένης πλάνης περί την ακριβήν έννοιαν του παραβιασθέντος νόμου»* (άρθρο 2) ενώ προέβλεπε και την συνυπευθυνότητα ορισμένων οργάνων της Διοίκησης όπως π.χ. του αρμόδιου Τμηματάρχη ή του Γενικού Γραμματέα (άρθρα 3-5). Επίσης όριζε ότι πράξεις που χαρακτηρίζονται ως πταίσματα δεν εγείρουν ποινική καταδίωξη (άρθρο 9).

Κατά τα άλλα, οι ποινές που προέβλεπε ο ν. ΦΠΣΤ'/1876 ήταν βαρύτερες σε περιπτώσεις εκ προθέσεως βλάβης των συμφερόντων του Κράτους και συνήθως περιελάμβαναν φυλάκιση και στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων. Όπως προβλεπόταν στο άρθρο 8 του νόμου, το αξιόποινο της πράξης εξαλειφόταν με τη παραγραφή μετά τη λήξη των τριών αμέσως επόμενων, από τη τέλεση της πράξης, βουλευτικών συνόδων, θέτοντας για πρώτη φορά επί τάπητος τη σημαντική αυτή παράμετρο.

Όσο αφορά την καθεαυτού διαδικασία, πρωτίστως επιβεβαιώνεται ότι η Βουλή έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να κατηγορεί τους Υπουργούς ενώπιον του ΕΔ του άρθρου 80 και για το λόγο αυτό δεν επιτρέπεται καμία ανάκριση ή καταδίωξη από άλλο όργανο, πριν ληφθεί σχετική απόφαση από το αρμόδιο νομοθετικό σώμα (άρθρο 10).

¹¹⁹ Βλ. Ν.Ν.Σαρίπολος, ό.π., σελ.230-231. Βλ. επίσης Δ.Θ.Τσάτσος, ό.π., σελ. 314-315.

Η πρόταση περί δίωξης Υπουργού θα πρέπει να κατατεθεί από τουλάχιστον είκοσι (20) βουλευτές και στο σώμα αυτής θα πρέπει να αναφέρονται επακριβώς τα γεγονότα πάνω στα οποία στηρίζεται η κατηγορία (άρθρο 11). Εν συνεχεία, αφού αναγνωστεί η πρόταση στη Βουλή, πρέπει να αποφασιστεί-με μυστική ψηφοφορία- εάν θα διεξαχθεί προανάκριση. Εάν αποφασιστεί μετάβαση, τότε η πρόταση αυτή δεν μπορεί να επαναληφθεί. Στην αντίθετη περίπτωση, ορίζεται δωδεκαμελής επιτροπή, η οποία, με τη πάροδο των εργασιών της, οφείλει να καταθέσει έκθεση στη Βουλή. Η επιτροπή αυτή έχει όλες τις αρμοδιότητες του εισαγγελέα πλημμελειοδικών ενώ μπορεί να αναθέτει τη διενέργεια ορισμένων ανακριτικών πράξεων σε Εφέτες ή στον ίδιο τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Μετά τη συγκέντρωση των ενδείξεων και της αποτύπωσής τους στην έκθεση μαζί με τα συμπεράσματα, η Βουλή πρέπει να αποφασίσει εάν θα κάνει δεκτή ή όχι την πρόταση της επιτροπής για παραπομπή του Υπουργού σε δίκη¹²⁰. Εάν ναι, τότε εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία πέντε βουλευτές, οι οποίοι αναλαμβάνουν το ρόλο του δημόσιου κατηγορού. Σε περίπτωση διάλυσης της Βουλής ή λήξης της Συνόδου πριν την ανάγνωση της έκθεσης, με την ανάδειξη της νέας Βουλής ή την έναρξη της επόμενης συνόδου εκλέγεται νέα επιτροπή. Αν διαλυθεί ή Βουλή ή λήξει η σύνοδος μετά την ανάγνωση της έκθεσης αλλά πριν τη λήψη απόφασης, η συζήτηση ξεκινά στη νέα Βουλή ή με την έναρξη της νέας συνόδου (άρθρα 12-22).

Εν συνεχεία, ακολουθεί η κλήρωση των δικαστικών λειτουργών-και των αναπληρωτών τους-που θα απαρτίζουν το ΕΔ, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 80 του Σ 1864. Έπειτα ξεκινά η προδικασία με το διορισμό του ανακριτή (ένας εκ των μελών του ΕΔ) από τον Πρόεδρο και την παράδοση της δικογραφίας. Επίσης προβλεπόταν σύσταση τριμελούς συμβουλίου, αποτελούμενο από τον ανακριτή και δύο άλλα μέλη του ΕΔ, για τη επίλυση οποιαδήποτε δυσχέρειας κατά τη διαδικασία αυτή. Ο ανακριτής, έχοντας τις αρμοδιότητες του ανακριτή πλημμελειοδικών, οφείλει να περατώσει το έργο του εντός τριάντα (30) ημερών και εν συνεχεία καθορίζονται οι μάρτυρες κατηγορίας και υπεράσπισης (άρθρα 26-34).

Ο κατηγορούμενος οφείλει να παρουσιαστεί στο ΕΔ αυτοπροσώπως και μπορεί να διορίζει ένα ή περισσότερους συνηγόρους προς την υπεράσπισή του. Εάν

¹²⁰ Βλ. Ν.Ν.Σαρίπολος, ό.π., σελ.239.

έχει κλητευθεί νόμιμα και δεν παρουσιαστεί, δικάζεται ερήμην και σε περίπτωση αθώωσης του, επιβαρύνεται το κόστος. Η διαδικασία ενώπιον του ΕΔ, συμπεριλαμβανομένης και της δημοσίευσης της απόφασης, είναι δημόσια. Σε περίπτωση αθώωσης του κατηγορουμένου το ΕΔ οφείλει να δικάζει και τους συγκατηγορούμενους συναίτιους (άρθρα 35-44). Δεν επιτρέπεται η άσκηση οποιουδήποτε ενδίκου μέσου κατά της απόφασης ενώ ο ΑΠ μπορεί να κρίνει εάν είναι αναγκαία η επανάληψη της δίκης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ΚΠΔ. Η απόφαση εκτελείται από τον εισαγγελέα Εφετών Αθηνών (άρθρα 45-53).

Οι επιβαλλόμενες ποινές μπορούν να αναιρεθούν μέσω της παραγραφής¹²¹, μέσω απονομής χάριτος, που σύμφωνα με το άρθρο 82 του Σ 1864 απονέμεται από το Βασιλιά με τη συγκατάθεση της Βουλής, ή σε περίπτωση θανάτου του κατηγορουμένου (άρθρο 54). Σύμφωνα με το άρθρο 60, σε οτιδήποτε δεν ορίζεται ειδικώς στο σώμα του νόμου, έχουν εφαρμογή τα ανάλογα άρθρα του ΚΠΔ, με εξαίρεση τα άρθρα που αντίκεινται στον νόμο αυτόν. Συνοπτικά, αυτό ήταν το πρώτο νομοθετικό πλαίσιο περί ποινικής ευθύνης Υπουργών, το οποίο ακολουθεί μία συγκεκριμένη λογική, η οποία ανιχνεύεται έως και σήμερα: η Βουλή παραπέμπει, το ΕΔ από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς δικάζει, η απόφαση είναι αμετάκλητη, ο ανώτατος άρχων μπορεί να απονέμει χάρη στον καταδικασθέντα. Ενώ το Σ 1864 θέτει κάποιες βάσεις, αυτές εξειδικεύονται λεπτομερώς μέσω αυτού του πρώτου εκτελεστικού νόμου.

Ο ν. ΦΠΣΤ'/1876 και ν. ΧΕ'/1877 εκδόθηκαν σε μία ταραγμένη πολιτικά περίοδο, που τα θέματα λογοδοσίας είχαν περιέλθει στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας. Προ της εκδόσεως του νόμου και δη στις 18 Νοεμβρίου του 1875, είχε προηγηθεί η παραπομπή όλης της Κυβέρνησης του Δημητρίου Βούλγαρη ενώπιον του ΕΔ-που προβλεπόταν από το Σ 1864-για σφετερισμό της εξουσίας και πλαστογραφία ενώ στις 22 Δεκεμβρίου του ιδίου έτους κατηγορήθηκε σύσσωμη για εκλογικές επεμβάσεις, με εξαίρεση τον πρώην Υπουργό Ν. Παπαμιχαλόπουλο¹²². Τελικά τα μέλη της Κυβέρνησης απαλλάχτηκαν μεταγενέστερα από τις κατηγορίες.

¹²¹ Βλ. παραπάνω.

¹²² Βλ.Κ.Παπαρρηγόπουλος, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους Τόμος 23 (Ψηφιακή Συλλογή)*, σελ.159.

Επιπρόσθετα, την ίδια περίπου εποχή δύο Υπουργοί της ίδιας Κυβέρνησης και συγκεκριμένα ο γαμπρός του Δημητρίου Βούλγαρη Β. Νικολακόπουλος-Υπουργός Δικαιοσύνης και ο Ι. Βαλασόπουλος-Υπουργός Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδύσεως, κατηγορήθηκαν για την εμπλοκή τους στα λεγόμενα Σιμωνιακά. Τα Σιμωνιακά αποτέλεσαν μεγάλο σκάνδαλο για τη εποχή εκείνη, καθότι οι δύο αυτοί Υπουργοί δωροδοκήθηκαν από τρεις επισκόπους, προκειμένου να επηρεάσουν την Ιερά Σύνοδο, ώστε να τους εκλέξει επικεφαλής αντίστοιχων αρχιεπισκοπιών εδρών. Η Βουλή, στα τέλη του 1875, τους παρέπεμψε στο ΕΔ και η δίκη κατέληξε, στα τέλη Μαρτίου του επόμενου χρόνου, σε καταδικαστική απόφαση και για τους δύο κατηγορουμένους. Ο μεν Βαλασόπουλος καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης ενός έτους, στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων και χρηματικό πρόστιμο ενώ ο Νικολακόπουλος θεωρήθηκε συναυτουργός και καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης δέκα μηνών. Μαζί καταδικάστηκαν και οι τρεις επίσκοποι, οι οποίοι υποχρεώθηκαν στην καταβολή προστίμου¹²³.

Μετά την θέση σε εφαρμογή του νόμου και πριν τη αναθεώρηση του Σ 1864 από το Σ 1911, οι διατάξεις του ν. ΦΠΣΤ'/1876, όπως αναθεωρήθηκαν από το ν. ΧΕ'/1877 έμελλε να ενεργοποιηθούν ως ένα σημείο και πάλι και αυτή τη φορά για τον άνθρωπο που είχε έφερε στη Βουλή το νόμο αυτό και είχε πρωταγωνιστικό ρόλο και στην προηγούμενη υπόθεση: το Χαρίλαο Τρικούπη. Ο Τρικούπης κατηγορήθηκε, το 1892, για παράνομο δανεισμό, με τον οποίο χρηματοδοτούσε μεγάλα δημόσια έργα καθώς και για μη εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων. Τελικά δεν παραπέμφθηκε από τη Βουλή¹²⁴.

3.2.7 Αναθεώρηση του 1911

Το Σ 1864 αναθεωρήθηκε από το Σ 1911 και ειδικότερα το άρθρο 80 περί ποινικής ευθύνης Υπουργών εμφανίζεται εδώ με μικρές παραλλαγές. Πιο

¹²³ Βλ. Κ. Παπαρηγόπουλος, ό.π., σελ. 158-159. Βλ. επίσης Πάπυρος-Larousse-Britannica, τόμος 54, σελ. 70.

¹²⁴ Βλ. Α.Ν. Λοβέρδος, *Η Ποινική ευθύνη...*, ό.π., σελ. 43 (υποσημ. 20)

συγκεκριμένα, στο Σ 1911 παραλείπεται το παλαιό άρθρο 81 του Σ 1864, το οποίο όριζε τα της μεταβατικής περιόδου μέχρι την έκδοση του σχετικού περί ποινικής ευθύνης Υπουργών νόμου. Με την έκδοση του εκτελεστικού νόμου, εν προκειμένω του ν. ΦΠΣΤ'/1876 και του ΧΕ'/1877, η ανάγκη ύπαρξης μίας τέτοιας συνταγματικής διάταξης εξαλείφεται.

Το αναθεωρημένο, πλέον, άρθρο 80 του Σ 1911 όριζε ότι η Βουλή έχει το δικαίωμα να κατηγορεί τους Υπουργούς, σύμφωνα με τους εκάστοτε ισχύοντες νόμους περί ευθύνης Υπουργών ενώπιον δικαστηρίου που συστήνεται επί τούτου και για την υπόθεση αυτή και στο οποίο προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ. Συγκροτείται από δώδεκα δικαστές, οι οποίοι κληρώνονται από τον Πρόεδρο σε δημόσια συνεδρίαση, μεταξύ των αρεοπαγιτών, εφετών και προέδρων αυτών που έχουν προαχθεί στο βαθμό πριν από τη διατύπωση της κατηγορίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο σχετικό νόμο. Παράλληλα διατηρείται το παλαιό άρθρο 82 ως νέο άρθρο 81 που ορίζει ότι ο Βασιλιάς μπορεί να απονέμει χάρη σε καταδικασθέντα, με βάση τις ανωτέρω διατάξεις, Υπουργό, μόνο έπειτα από σχετική συγκατάθεση της Βουλής¹²⁵.

Το άρθρο αυτό ουσιαστικά επαναλαμβάνει τα οριζόμενα στο άρθρο 80 του Σ 1864, παραλείποντας την επιφύλαξη περί έκδοσης κατ' εξουσιοδότηση νόμου. Το 1911 ο ν. ΦΠΣΤ'/1876 και ο ν. ΧΕ'/1877 αποτελούν ακόμη το ισχύον νομικό πλαίσιο. Ορισμένες διατάξεις (άρθρα 39, 40-42) του ν. ΦΠΣΤ'/1876 θα τροποποιηθούν με το ν. 1815/1920 (ΦΕΚ 7/Α'/09.01.1920), ο οποίος ουσιαστικά θα καταργήσει το ένδικο μέσο της ανακοπής¹²⁶ που προβλεπόταν στο αρχικό κείμενο καθώς και από το ν. 2182/1920 (ΦΕΚ 117/Α'/26.5.1920), ο οποίος έδινε τη δυνατότητα να απαγγέλλεται μέρος της κατηγορίας στον κατηγορούμενο, εάν διαπιστωνόταν από τους κατηγορούς ότι δε διατελούσε υπό καθεστώς δόλου.

¹²⁵ Για άρθρα 80 και 81 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ. 202. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π., σελ.122.

¹²⁶ Στο άρθρα 40-42 του ν. ΦΠΣΤ' δινόταν η δυνατότητα στον κατηγορούμενο που δεν εμφανιζόταν στο δικαστήριο και δικαζόταν ερήμην, να ανακόψει την απόφαση αυτή εντός οκτώ ημερών από την απόφαση αυτή. Τότε ο Γραμματέας του ΑΠ ανέκοπτε τη δίκη και ενημέρωνε τον Πρόεδρο και τους κατηγορούς. Ο Πρόεδρος τότε όριζε νέα δικάσιμο τριάντα τουλάχιστον μέρες μετά την ανακοπή. Στη νέα διάσπιμο μπορούσαν να συμμετέχουν και νέοι μάρτυρες, είτε υπερασπίσεως είτε κατηγορίας.

3.2.8 Σ 1925/1927

Όπως προλέχθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, το Σ 1925 και το Σ 1927 που στηρίχθηκε πάνω στο σχέδιο αυτού, προέβλεπαν και δεύτερο νομοθετικό σώμα, τη Γερουσία. Στο Σ 1925, τα περί ποινικής ευθύνης Υπουργών, καθόριζε το άρθρο 90, το οποίο μεταφέρθηκε αυτούσιο ως άρθρο 93 του Σ 1927. Το νέο άρθρο 93 κατοχύρωνε, στο πρώτο εδάφιο, την ατομική πολιτική ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης ενώ στο δεύτερο εδάφιο την ποινική ευθύνη.

Όσο αφορά τη ποινική ευθύνη ορίζονταν τα εξής: μόνο η Βουλή μπορεί να κατηγορεί τους εκάστοτε Υπουργούς, σύμφωνα με τα οριζόμενα στους νόμους περί ευθύνης Υπουργών, για αδικήματα που διέπραξαν κατά τη διάρκεια των καθηκόντων τους ενώπιον της Γερουσίας, η οποία για το λόγο αυτό μετασχηματίζεται σε ΕΔ, όπως ορίζει ειδικός νόμος.

Η αλλαγή στη συνταγματική αυτή διάταξη, που καθιστούσε πλέον ως παραπέμπουσα αρχή τη Βουλή και ως δικάζον όργανο τη Γερουσία, έκανε απαραίτητη την τροποποίηση του εκτελεστικού νόμου, δηλαδή του ΦΠΣΤ'/1876 και των τροποποιήσεών του. Για το λόγο αυτό εκδόθηκε ο ν.3398/1927¹²⁷(ΦΕΚ 185/Α'/06.09.1927) «Περί εκδικάσεως των κατά τα άρθρα 64¹²⁸ και 93 του Συντάγματος αδικημάτων».

Σύμφωνα με το νόμο αυτό, καταργείται ο ν. ΦΠΣΤ'/1876, εκτός από τις διατάξεις των άρθρων 1-9 που όριζαν τα αδικήματα και τις ποινές καθώς και οι ν. ΧΕ'/1977, 1815/1920 και 2182/1920, που όπως αναφέρθηκε, τροποποιούσαν διατάξεις του αρχικού νόμου.

Η διαδικασία, βάσει του νέου νόμου διαμορφωνόταν ως εξής: ο κατηγορούμενος Υπουργός παραπέμπεται ενώπιον της Γερουσίας, κατά τις συνταγματικές επιταγές και μαζί του παραπέμπονται και οι τυχόν συμμετέχοντες (άρθρο 1). Η πρόταση για δίωξη αποτελεί αρμοδιότητα της Βουλής και πρέπει να

¹²⁷ Διαθέσιμος στο <http://www.et.gr/index.php>

¹²⁸ Το άρθρο 64 όριζε ότι η Γερουσία συγκροτείται ως ΕΔ, προκειμένου να δικάσει οποιονδήποτε κατηγορείται για εσχάτη προδοσία, προδοσία της Πατρίδος ή για άλλη πράξη που στρέφεται κατά της ασφάλειας και ανεξαρτησίας του Κράτους.

κατατεθεί γραπτώς από τουλάχιστον είκοσι (20) βουλευτές ενώ στο σώμα πρέπει να αναφέρονται σαφώς τα γεγονότα πάνω στα οποία στηρίζεται (άρθρο 3). Στη συνέχεια η πρόταση εισάγεται για συζήτηση εντός της Βουλής και δύναται να καλείται ο κατηγορούμενος, προκειμένου να αντικρούσει την κατηγορία. Η Βουλή αποφασίζει εάν θα αποδεχτεί ή όχι την πρόταση με μυστική ψηφοφορία: εάν δε την κάνει δεκτή δε μπορεί να επανακατατεθεί πρόταση που να στηρίζεται στα ίδια πραγματικά περιστατικά. Εάν την κάνει δεκτή, η Βουλή εκλέγει επιτροπή για να ξεκινήσει την έρευνα και να καταθέσει τη σχετική έκθεση με τα συμπεράσματα της (άρθρα 4-6). Με την κατάθεση της σχετικής έκθεσης στη Βουλή, συζητείται και λαμβάνεται απόφαση με μυστική ψηφοφορία. Εάν αποφασισθεί η παραπομπή σε δίκη, τότε εκλέγονται οι βουλευτές που θα αποτελέσουν τους δημόσιους κατήγορους (άρθρα 7-17).

Η δικογραφία διαβιβάζεται στη Γερουσία, όπου ορίζεται τριακονταμελής (30) επιτροπή, η οποία αναλαμβάνει το έργο της δίκης. Κατά τη διάρκεια των εργασιών της μπορεί να διεξάγει συμπληρωματικές ανακρίσεις ή να διατάσσει τη σύλληψη και την κράτηση του κατηγορουμένου (άρθρο 19). Ο κατηγορούμενος καλείται να εμφανιστεί ενώπιον της επιτροπής, αφού έχει οριστεί και δημοσιευτεί η μέρα κατά την οποία η επιτροπή θα λάβει τις αποφάσεις της, όπου του ανακοινώνονται οι κατηγορίες, τις οποίες πρέπει να αντικρούσει και με τη βοήθεια μαρτύρων. Στη συνέχεια, η επιτροπή καλείται να αποφασίσει με μυστική ψηφοφορία για την ενοχή ή όχι του κατηγορουμένου, για την επιβαλλόμενη ποινή καθώς για το εάν συντρέχει λόγος για την επανάληψη της διαδικασίας. Επί της απόφασης της επιτροπής μπορεί να υποβάλλονται παρατηρήσεις, ενστάσεις και αιτήσεις τόσο από τον κατηγορούμενο όσο και από τους δημοσίους κατήγορους. Η απόφαση μαζί με τα ενδεχόμενα συμπληρωματικά έγγραφα διαβιβάζονται στη Γερουσία και αποτελούν προτάσεις, μόνο στην περίπτωση που έχει προταθεί η επανάληψη της δίκης. Κατά τα άλλα η απόφαση της επιτροπής είναι οριστική και άμεσα εκτελεστή (άρθρα 21-26).

Εάν έχει τεθεί θέμα επανάληψης της δίκης, η Γερουσία αποφασίζει εάν συντρέχει τέτοιος λόγος και αν ναι, συγκροτείται ως ΕΔ, όπου προΐσταται ο Πρόεδρος της Γερουσίας. Εάν η Γερουσία αποφασίσει πως δεν συντρέχει τέτοιος λόγος, κηρύσσει την απόφαση της επιτροπής ως τελική και επικυρώνει την επιβληθείσα ποινή (άρθρα 27-28). Τόσο οι αποφάσεις της επιτροπής όσο και της

Γερουσίας λαμβάνονται ξεχωριστά για κάθε κατηγορούμενο και για κάθε κεφάλαιο της κατηγορίας και απαγγέλλονται δημόσια (άρθρο 34). Κατά της αποφάσεως δεν μπορεί να ασκηθεί κανένα ένδικο μέσο (άρθρο 36) ενώ οτιδήποτε δεν ορίζεται ειδικώς από το νόμο, διέπεται από τις διατάξεις του ΚΠΔ (άρθρο 38). Το αξιόποινο της ποινής αναιρείται σε περίπτωση θανάτου του κατηγορουμένου, σε περίπτωση χάριτος (με δεδομένη τη συγκατάθεση της Βουλής) και σε περίπτωση παραγραφής, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον ΚΠΔ (άρθρο 39).

Συνοπτικά αυτό ήταν το πλαίσιο που έθετε ο ν. 3398/1927 και η βασική του διαφοροποίηση σε σχέση με τον προηγούμενο νόμο ήταν η διαδικασία ενώπιον επιλεγμένης επιτροπής της Γερουσίας ή και ενώπιον της Γερουσίας σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Κατά τα άλλα παραμένουν κοινά, μεταξύ άλλων, η πρόβλεψη για εκδίκαση των συναίτιων, η δημόσια διαδικασία και το αμετάκλητο της απόφασης. Αξίζει να σημειωθεί ότι, ο εν λόγω νόμος προβλέπει παραγραφή της ποινής σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ΚΠΔ και στον εκάστοτε ποινικό νόμο και δε θέτει ειδικότερο χρονικό πλαίσιο, όπως συνέβαινε με το ν. ΦΠΣΤ'/1876.

Ο ν. 3398/1927 έμελλε να εφαρμοστεί για πρώτη φορά σχετικά σύντομα, με τη παραπομπή του Θεόδωρου Πάγκαλου το Μάρτιο του 1930, ενώπιον της προβλεπόμενης επιτροπής της Γερουσίας. Το αδίκημα για το οποίο κατηγορείτο ήταν αυτό της απιστίας και η κατηγορία είχε να κάνει με τη παράνομη παραχώρηση άδειας καζίνο στην Ελευσίνα σε φιλικά προσκείμενο επιχειρηματία. Ο Πάγκαλος καταδικάστηκε σε δύο χρόνια φυλάκιση και στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων.

Από το 1936 η χώρα εισήλθε σε μία περίοδο ιστορικά και πολιτικά κρίσιμη που την μετέβαλλε σε κάθε επίπεδο. Μέχρι τη ψήφιση του Σ 1952, η οποία επήλθε ύστερα από μεγάλες περιπέτειες, ο ν. 3398/1927 είχε ήδη καταργηθεί με την έκδοση του ν. 1443/1950¹²⁹ (ΦΕΚ 136/Α'/23.06.1950), ο οποίος επανέφερε σε ισχύ τις διατάξεις των άρθρων 10-61 του ν. ΦΠΣΤ'/1876¹³⁰, ως αυτοδικαίως ισχύουσες από τις 10.10.1935. Η επαναφορά σε ισχύ των διατάξεων αυτών μπορεί να ενταχθεί στο

¹²⁹ Διαθέσιμος στο <http://www.et.gr/index.php>

¹³⁰ Βλ. Κ.Μαυριάς, ό.π., σελ.615.

γενικότερο πλαίσιο επαναφοράς του Σ 1911, ως αναθεώρησης του Σ 1864, από το οποίο προήλθε το Σ 1952.

Η θέση σε ισχύ των διατάξεων του ν. ΦΠΣΤ'/1876 συνέπεσε με το ξέσπασμα της υπόθεσης Χατζηπάνου, υπόθεση που αφορούσε τον τότε Υπουργό Μεταφορών. Η υπόθεση αυτή είχε να κάνει με ατασθαλίες που αφορούσαν τη διανομή πετρελαίου, ατασθαλίες για τις οποίες ο εν λόγω Υπουργός κατηγορήθηκε και παραπέμφθηκε στο ΕΔ που προβλεπόταν από το Σ 1911, που ήταν τότε σε ισχύ, καθώς και το ν.ΦΠΣΤ'/1876. Τελικά ο Υπουργός κρίθηκε ένοχος με τη κατηγορία της απιστίας-καθότι θεωρήθηκε ότι ζημιώθηκε το Κράτος από τις επιλογές του-και καταδικάστηκε σε φυλάκιση δύο μηνών με αναστολή. Μαζί του καταδικάστηκαν και οι συναίτιοι του.

3.2.9 Σ 1952

Το Σ 1952 καθόριζε τα περί ευθύνης Υπουργών στο άρθρο 80, κατά τα πρότυπα του Σ 1911. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 80 του Σ 1952, η Βουλή έχει το δικαίωμα να κατηγορεί τους Υπουργούς, σύμφωνα με τους νόμους περί ευθύνης Υπουργών ενώπιον δικαστηρίου που συστήνεται για το σκοπό αυτό και στο οποίο προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ. Το δικαστήριο αυτό συγκροτείται από δώδεκα δικαστές που κληρώνονται από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση, μεταξύ των όσων προήχθησαν σε αρεοπαγίτες, σε εφέτες ή προέδρους αυτών, πριν την απαγγελία της κατηγορίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον σχετικό νόμο.

Η διάταξη αυτή συνοδεύεται και από σχετική ερμηνευτική δήλωση, σύμφωνα με την οποία τα περί της ευθύνης των Υπουργών διέπονται από τη νομοθεσία που ίσχυε πριν από την εφαρμογή του Σ 1927, ήτοι από το ν. ΦΠΣΤ'/1876 και τις αναθεωρήσεις του, νομοθεσία που μπορεί να τροποποιηθεί διαμέσου της νομοθετικής οδού¹³¹. Με την τελευταία αυτή πρόβλεψη είχαν μπει ήδη τα πρώτα ψήγματα για την

¹³¹Για το άρθρο 80 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ. 272-273. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π., σελ.205.

αντικατάσταση του ν. ΦΠΣΤ/1876, ο οποίος ήδη μετρούσε, με μία μικρή διακοπή, περίπου ογδόντα χρόνια ζωής.

3.2.10 Σ 1968/1973

Τα δύο δικτατορικά Σ του 1968/1973 περιείχαν ρυθμίσεις περί ποινικής ευθύνης Υπουργών, οι οποίες είναι πιο εκτεταμένες σε σχέση με αυτές του Σ 1952. Αναλυτικότερα, τα σχετικά θέματα ρυθμιζόνταν από το άρθρο 94. Η παράγραφος 1 όριζε ότι η Βουλή έχει το δικαίωμα να κατηγορεί τα μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς, σύμφωνα με τους περί ευθύνης Υπουργών νόμους, ενώπιον επί τούτου συνιστώμενου δικαστηρίου, το οποίο αποτελείται από τον Πρόεδρο του ΑΠ και δώδεκα δικαστές (Αρεοπαγίτες, πρόεδροι Εφετών) που έχουν διορισθεί πριν από την απαγγελία της κατηγορίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο.

Σύμφωνα με την παρ. 2 δεν επιτρέπεται δίωξη, ανάκριση ή προανάκριση κατά μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού, προτού η Βουλή αποφασίσει κάτι τέτοιο. Ως ανάκριση θεωρείται και κάθε μορφής διοικητική εξέταση. Εάν κατά τη διάρκεια διοικητικής εξέτασης προκύψουν στοιχεία που μπορούν να θεμελιώσουν ευθύνη μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού, οι διεξάγοντες την έρευνα διαβιβάζουν στη Βουλή, μέσω του Εισαγγελέα, τα στοιχεία που προέκυψαν.

Σύμφωνα με την παρ. 3, η Βουλή είναι η μόνη αρμόδια να αποφασίσει για διατύπωση κατηγορίας εναντίον μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού, κατόπιν σχετικής εξέτασης και υποβολή σχετικού πορίσματος.

Αν και έχει προαναφερθεί η τύχη των Συνταγμάτων αυτών, περιείχαν ρυθμίσεις που καθόριζαν συνταγματικά, εκτός από την παραπέμπουσα/δικάζουσα αρχή και τη σύνθεση αυτών, και τα της δίωξης και προανάκρισης. Επιπρόσθετα, εισήγαγαν και τους Υφυπουργούς ως εν δυνάμει υπέχοντες ευθύνη.

Εντούτοις, οι συνταγματικές αυτές επιταγές δεν αποτελούσαν το μόνο νομικό πλαίσιο περί ευθύνης Υπουργών που εκδόθηκε κατά τη διάρκεια του καθεστώτος των συνταγματαρχών. Βασικό εργαλείο υπήρξε και το ΝΔ 802/1971, το οποίο τέθηκε σε ισχύ από τότε και αποτέλεσε το νόμο περί ευθύνης Υπουργών, τυπικά μέχρι το 1997, που εκδόθηκε νέος νόμος περί ευθύνης Υπουργών.

3.2.10 Το ΝΔ 802/1971

Το ΝΔ 802/1971¹³² (ΦΕΚ 1/Α'/01.01.1971) «Περί ευθύνης των μελών της Κυβερνήσεως και των Υφυπουργών», τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου του 1971 και αποτελείται από δύο μέρη: το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τις ουσιαστικές διατάξεις ενώ το δεύτερο μέρος τις δικονομικές διατάξεις. Στις ουσιαστικές διατάξεις αναλύονται θέματα που αφορούν τα αδικήματα στα οποία μπορεί να υποπέσει ένα μέλος της Κυβέρνησης ή ένας Υφυπουργός, θέματα παραγραφής καθώς και εφαρμογής σχετικών διατάξεων του ΠΚ. Στις δικονομικές διατάξεις περιγράφεται αναλυτικά η διαδικασία, από την πρόταση δίωξης της Βουλής μέχρι την επιβολή της ποινής και την εκτέλεσή της.

Αναλυτικότερα, στα άρθρα 1-5 του ΝΔ 802/1971, περιγράφονται ποια είναι τα αδικήματα που μπορούν να θεμελιώσουν ποινική ευθύνη μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού. Τα αδικήματα αυτά αναλύονται σε πέντε κατηγορίες: πρώτη κατηγορία είναι η ευθύνη που προκύπτει από την παραβίαση διατάξεων του Σ και των νόμων. Μέλος της Κυβέρνησης ή Υφυπουργός, ο οποίος, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, με τις ενέργειες ή τις παραλείψεις του, εκ προθέσεως παραβιάζει διατάξεις του Σ ή των νόμων ή διαταγμάτων ή κανονιστικών πράξεων τιμωρείται με φυλάκιση έξι μηνών και στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων. Η δεύτερη κατηγορία είναι η ευθύνη που προκύπτει από τη βλάβη συμφερόντων του Κράτους. Μέλος της Κυβέρνησης ή Υφυπουργός, ο οποίος, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ναι μεν δεν παραβιάζει διατάξεις του Σ ή των νόμων ή διαταγμάτων ή κανονιστικών πράξεων αλλά βλάπτει εκ προθέσεως τα συμφέροντα του Κράτους, επίσης τιμωρείται με φυλάκιση έξι μηνών και στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων.

Τρίτη κατηγορία είναι η ευθύνη που προκύπτει από την προσυπογραφή πράξεων. Μέλος της Κυβέρνησης ή Υφυπουργός, ο οποίος υπογράφει διάταγμα που εκδίδεται βάσει πρότασης ή απόφασης της Κυβέρνησης ή πράξη του ΥΣ, μέσω των οποίων στοιχειοθετούνται οι ως άνω αναφερόμενες αξιόποινες πράξεις, τιμωρούνται

¹³² Βλ. για το κείμενο του νόμου Γ.Κασιμάτης, Ν.Μιχαλάκης, Η.Νικολόπουλος, Α.Παντελής (επιμ.), *Κείμενα Συνταγματικού Δικαίου* (2^η έκδοση), εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1995, σελ.879-885. Διαθέσιμο και στο <http://www.et.gr/index.php>

ως αυτουργοί κατά τον ΠΚ. Τέταρτη κατηγορία είναι η ευθύνη που προκύπτει από την ανακοίνωση σε τρίτο πράγματος ή εγγράφου, είτε απορρήτου είτε προσιτού μόνο στο μέλος της Κυβέρνησης ή στον Υφυπουργό μέσω του χαρτοφυλακίου του, ανακοίνωση που μπορεί να προκαλέσει βλάβη των συμφερόντων του Κράτους και ωφέλεια του ιδίου. Τέλος, πέμπτη κατηγορία είναι η ευθύνη που συνεπάγεται η παραβίαση, από το μέλος της Κυβέρνησης ή τον Υφυπουργό, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, των ποινικών διατάξεων. Όπως καθίσταται σαφές από τα προαναφερθέντα, τα άρθρα 1-4 του ΝΔ 802/1971 προχωρούν στη θέσπιση ιδιώνυμων υπουργικών αδικημάτων, δηλαδή αδικημάτων που τεκμαίρονται από την άσκηση υπουργικών καθηκόντων¹³³ ενώ το άρθρο 5 εντάσσει Υπουργούς/Υφυπουργούς στο πλαίσιο των κοινών ποινικών διατάξεων.

Το άρθρο 6 διευκρινίζει ότι παράνομες πράξεις, οι οποίες δε σχετίζονται με την άσκηση καθηκόντων των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών, δεν ρυθμίζονται από το ΝΔ αυτό αλλά από τη σχετική ποινική νομοθεσία και τον ΚΠΔ. Τα άρθρα 1-4, ένα θέμα που απασχόλησε αρκετά τους θεωρητικούς και όχι μόνο κατά την περίοδο εφαρμογής του ΝΔ. Όπως προβλέπεται, τα αδικήματα παραγράφονται με την πάροδο της πρώτης συνόδου της επόμενης βουλευτικής περιόδου από αυτήν που τελέστηκε η πράξη. Το θέμα που υφίσταται εδώ είναι ότι για την παραγραφή του αξιοποίνου των πράξεων αυτών δε προβλέπεται ακριβές προσδιορισμένο διάστημα (π.χ. ένα έτος, δύο έτη κτλ) αλλά ένα μη εκ των προτέρων καθορισμένο χρονικό διάστημα, όπως είναι η βουλευτική σύνοδος, το οποίο μπορεί να είναι βραχύ ή και αρκετά μεγάλο και το οποίο εξαρτάται από το εκάστοτε πολιτικό πλαίσιο. Έτσι εδώ διακρίνεται η πρόθεση του νομοθέτη να μην αιωρείται επ' αόριστον η κατηγορία ενώπιον ενός Υπουργού/Υφυπουργού αλλά μετά τη μεσολάβηση μίας εκλογικής διαδικασίας, το θέμα αυτό να διευθετείται, εάν δεν έχουν υπάρξει εξελίξεις μέχρι εκείνου του σημείου, στα πλαίσια, πάντοτε, της μη διατάραξης της πολιτικής ζωής της χώρας¹³⁴. Τέλος το τελευταίο άρθρο των ουσιαστικών διατάξεων, το άρθρο 8

¹³³ Βλ. Α.Γ.Ράϊκος, *ό.π.*, σελ.999.

¹³⁴ Βλ. Ι.Ε.Σταμούλης, *Η Ποινική ευθύνη των μελών της Κυβερνήσεως*, εκδ. Νέα Σύνορα-Α.Α.Λιβάνη, 1990, σελ.73-74.

πρεσβεύει ότι, εάν δεν ορίζεται κάτι ειδικώς από το νόμο, τότε εμπίπτει στις γενικές διατάξεις του ΠΚ.

Όσο αφορά τη διαδικασία αυτή καθαυτή, αυτή διαχωρίζεται σε δύο στάδια: αφενός στο στάδιο της λήψης απόφασης για τη διατύπωση κατηγορίας (άρθρα 9-23) και αφετέρου στην κυρίως δικαστηριακή διαδικασία¹³⁵ (άρθρα 24-40). Αναλυτικότερα, στο άρθρο 9, ορίζεται ότι μόνο η Βουλή έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να ασκεί ποινική δίωξη κατά μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού καθώς και κατά των τυχόν συμμετόχων¹³⁶ και προτού συμβεί αυτό δεν επιτρέπεται δίωξη, ανάκριση ή προανάκριση. Η πρόταση για δίωξη πρέπει να υπογράφεται από τουλάχιστον δεκαπέντε (15) βουλευτές και να προσδιορίζει επακριβώς τα στοιχεία πάνω στα οποία στηρίζεται η κατηγορία, ειδάλλως χαρακτηρίζεται ως απαράδεκτη (άρθρο 10). Η πρόταση αυτή αναγιγνώσκεται στη Βουλή σε δημόσια συνεδρίαση, συζητείται και λαμβάνεται απόφαση, με μυστική ψηφοφορία, για την διεξαγωγή ή μη προανάκρισης (άρθρα 11-12). Εάν η Βουλή αποφασίσει αρνητικά, πρόταση δίωξης που στηρίζεται στα ίδια στοιχεία, δε δύναται να επαναληφθεί.

Στο αρχικό κείμενο του ΝΔ 802/1971 (άρθρα 13 και έπειτα), σε περίπτωση θετικής απόφασης της Βουλής για τη διενέργεια προανάκρισης προβλεπόταν Επίτροπος που θα διεξήγαγε την έρευνα και θα υπέβαλλε πόρισμα, σύμφωνα με το άρθρο 94 του τότε Σ. Μετά την μεταπολίτευση, όταν συνέχισε να ισχύει το ΝΔ ως μη αντιβαίνον στις νέες συνταγματικές διατάξεις, ως προς το κομμάτι αυτό ίσχυσαν τα άρθρα 14 εδ.β', 15-17 και 19 του ν. ΦΠΣΤ'/1876¹³⁷, που όριζαν δωδεκαμελή επιτροπή¹³⁸-εφόσον δεν προβλεπόταν ο θεσμός του Επιτρόπου-για τη διενέργεια

¹³⁵ Βλ. Δ.Θ. Τσάτσος, ό.π., σελ. 320.

¹³⁶ Σύμφωνα με τα άρθρα 45-47 του ΠΚ ως συμμετοχοί σε αξιόποινη πράξη θεωρούνται οι συναυτουργοί, οι ηθικοί αυτουργοί, οι άμεσοι συνεργοί και οι απλοί συνεργοί.

Βλ. περισσότερα στο κείμενο του ΠΚ διαθέσιμος στο

<http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikis/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%A%CF%81%CE%B9%CE%BF/%CE%A0%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3/tabid/432/language/el-GR/Default.aspx>

¹³⁷ Βλ. Ι.Ε. Σταμούλης, ό.π., σελ. 124-125.

¹³⁸ Η επιτροπή αυτή έχει όλα τα δικαιώματα του εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Σύμφωνα με το άρθρο 31 του ΚΠΔ, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών έχει το δικαίωμα να ενεργεί προκαταρκτική εξέταση για να κρίνει εάν υπάρχει περίπτωση ποινικής δίωξης και προανάκριση για να βεβαιωθεί αξιόποινη πράξη.

προανάκρισης και τη σύνταξη έκθεσης εντός ορισμένης προθεσμίας¹³⁹, η οποία αφού ανέφερε τη γνώμη της πλειοψηφίας αλλά και της μειοψηφίας, θα έπρεπε να περιέχει εξαγόμενο συμπέρασμα υπέρ ή κατά της κατηγορίας.

Η Βουλή, εν συνεχεία, συζητά επί της προτάσεως και λαμβάνει απόφαση με μυστική ψηφοφορία για κάθε κεφάλαιο αυτής ξεχωριστά (άρθρο 18). Εάν η Βουλή αποφανθεί αρνητικά, τότε η πρόταση δεν μπορεί να επαναληφθεί, στηριζόμενη στα ίδια στοιχεία. Εάν αποδεχθεί την κατηγορία, τότε διατυπώνει το κατηγορητήριο και εκλέγει τρεις βουλευτές, με τους αναπληρωματικούς τους, για το ρόλο του δημοσίου κατηγορου (άρθρο 19). Εάν η Βουλή διαλυθεί ή λήξει η βουλευτική περίοδος πριν η έκθεση αναγνωσθεί στη Βουλή, τότε η νέα Βουλή αποφασίζει για τη διεξαγωγή νέας εξέτασης και ορίζει νέα επιτροπή. Εάν διαλυθεί η Βουλή ή λήξει η βουλευτική περίοδος μετά την ανάγνωση, η συζήτηση διεξάγεται μετά τη συγκρότηση της νέας Βουλής σε σώμα (άρθρο 20).

Ακολουθεί η κλήρωση των μελών του ΕΔ που αποτελείται από τον Πρόεδρο του ΑΠ και δώδεκα δικαστές, όπως προέβλεπε το Σ, μαζί με τους αναπληρωματικούς τους, από κατάλογο που περιλαμβάνει τους έχοντες τα προαπαιτούμενα και ο οποίος αποστέλλεται στη Βουλή από τον Υπουργό Δικαιοσύνης (άρθρο 21). Κατόπιν ο Πρόεδρος της Βουλής αποστέλλει στον πρόεδρο του ΑΠ, την απόφαση της Βουλής, τον κατάλογο των κληρωθέντων δικαστών καθώς και τη δικογραφία. Εάν εν τω μεταξύ λήξει η σύνοδος της Βουλής, αυτό δεν αναστέλλει τη πρόοδο της δίκης. Σε περίπτωση λήξης της βουλευτικής περιόδου ή διάλυσης της Βουλής μετά την παραπομπή ή μεσούσης της δίκης, η δίκη αναστέλλεται μέχρι το διορισμό νέων κατηγορων από τη νέα Βουλή (άρθρο 23).

Από εκεί και έπειτα αρχίζει η διαδικασία ενώπιον του ΕΔ. Ο Πρόεδρος του ΑΠ διορίζει έναν εκ των κληρωθέντων δικαστών ως ανακριτή, ο οποίος μπορεί να ασκεί όλα τα καθήκοντα του ανακριτή πλημμελειοδικών ενώ καθήκοντα γραμματέα ασκεί ο γραμματέας του ΑΠ (άρθρο 24). Η ανάκριση δεν αποσκοπεί στο να προπαρασκευάσει την απόφαση αλλά τη συζήτηση επί του ακροατηρίου¹⁴⁰.

¹³⁹ Βλ. παραπάνω.

¹⁴⁰ Βλ. Α.Γ.Ράϊκος, ό.π, σελ. 993.

Παράλληλα, συστήνεται τριμελές συμβούλιο, από τον ανακριτή και δύο κληρωθέντες δικαστικούς για τη επίλυση οποιασδήποτε δυσχέρειας κατά την ανάκριση, του οποίου προεδρεύει ο πιο υψηλόβαθμος και επί ομοιόβαθμων ο αρχαιότερος (άρθρα 25-26). Ειδικότερα, σκοπός της όλης αυτής διαδικασίας είναι η συγκέντρωση, η επεξεργασία και η αξιολόγηση του υλικού, προκειμένου να υπάρξουν επαρκή συμπεράσματα¹⁴¹.

Ο ανακριτής οφείλει να ολοκληρώσει τη διαδικασία εντός τριάντα (30) ημερών από την παραλαβή της δικογραφίας και αποστέλλει όλα τα σχετικά έγγραφα στον κατηγορούμενο και στους κατηγορούς. Επί των εγγράφων αυτών, τόσο οι κατηγοροί όσο και ο κατηγορούμενος μπορούν να υποβάλλουν παρατηρήσεις και αιτήσεις (άρθρο 27-28). Εάν γίνουν και ο ανακριτής δεν τα αποδεχθεί, αποφαινεται το συμβούλιο (άρθρο 30). Εάν όχι, τότε διαβιβάζει όλη τη δικογραφία στον Πρόεδρο του ΑΠ, ο οποίος ορίζει δικάσιμο (άρθρο 30).

Η κύρια διαδικασία ενώπιον του ΕΔ διεξάγεται βάσει των σχετικών διατάξεων του ΚΠΔ¹⁴² και ο κατηγορούμενος, εφόσον κλητευθεί και δεν παρουσιαστεί, δικάζεται κατ' αντιμωλία¹⁴³ (άρθρο 34). Το άρθρο 37 προβλέπει τα της επανάληψης της δίκης, κατ' εφαρμογή των οικείων διατάξεων του ΚΠΔ¹⁴⁴: η δίκη μπορεί να επαναληφθεί μόνο υπέρ του κατηγορουμένου εάν π.χ. διαπιστωθεί ότι κατατέθηκαν πλαστά έγγραφα ή δόθηκαν ψευδείς καταθέσεις ή υπήρξε παράβαση καθήκοντος από τη πλευρά του δικαστή. Από την άλλη, επανάληψη διαδικασίας μπορεί να υπάρξει και εις βάρος εκείνου που αθώωθηκε εάν στη υπόθεση π.χ. είχαν ουσιώδη επιρροή πλαστά πειστήρια ή υπήρξε δωροδοκία κτλ¹⁴⁵. Ο ΑΠ αποφαινεται τελικώς για το εάν θα επαναληφθεί η διαδικασία και εάν ναι, το ΕΔ κρίνει επί της ουσίας ξανά τη υπόθεση (άρθρα 38-40).

¹⁴¹ Βλ.Ι.Ε.Σταμούλης, ό.π., σελ.139.

¹⁴² Άρθρα 329-373 του ΚΠΔ.

¹⁴³ Για περίπτωση αγνώστου διαμονής του κατηγορουμένου και της διαδικασίας που ακολουθείται βλ. άρθρα 35-36 του ΝΔ 802/1971.

¹⁴⁴ Άρθρα 525-530 του ΚΠΔ.

¹⁴⁵ Βλ. Ι.Ε.Σταμούλης, ό.π., σελ.154-155.

Σε κάθε περίπτωση οι αποφάσεις του ΕΔ είναι αμετάκλητες και εκτελούνται με την επιμέλεια του εισαγγελέα Εφετών Αθηνών (άρθρο 41). Αξίζει να σημειωθεί ότι το ΝΔ 802/1971 δεν προβλέπει ρητά τη μη δυνατότητα άσκησης κάποιου ενδίκου μέσου κατά της απόφασης του ΕΔ. Οι ποινές εξαλείφονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ΚΠΔ και στον ΠΚ (άρθρο 42) ενώ εάν γίνει πρόταση για δίωξη κατά τη διάρκεια της θητείας μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού, ο τελευταίος δεν μπορεί να συλληφθεί ή να φυλακιστεί, χωρίς την άδεια της Βουλής (άρθρο 47). Τέλος, δεν είναι δυνατόν να εξαιρεθούν όλα τα μέλη ή τόσα μέλη του ΕΔ, ούτως ώστε να μην καθίσταται νόμιμη η συγκρότηση αυτού (άρθρο 45).

Σε γενικές γραμμές αυτό ήταν το πλαίσιο, το οποίο κατοχύρωνε το ΝΔ 802/1971 και το οποίο έμελλε να ενεργοποιηθεί αρκετές φορές μέχρι την κατάργησή του το 1997, ειδικότερα κατά την περίοδο 1989-1994. Λίγα χρόνια μετά τη θέση σε εφαρμογή του χρόνου επήλθε πολιτειακή αλλαγή στη χώρα, η οποία οδήγησε σε ψήφιση νέου Σ και υπήρξε η αφετηρία για γενικότερες κοινωνικοπολιτικές αλλαγές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ:

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟ Σ 1975/ ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

4.1. Γενικά

Μετά την πτώση του καθεστώτος των συνταγματαρχών και τη διενέργεια δημοψηφίσματος, με το οποίο αποφασίστηκε ότι το πολίτευμα της Ελλάδος θα ενέπιπτε πια στην κατηγορία της αβασίλευτης δημοκρατίας, κινήθηκαν οι διαδικασίες για τη ψήφιση ενός νέου Σ που θα αποτύπωνε την αλλαγή αυτή και θα ανταποκρινόταν στην νέα περίοδο που ξεκινούσε για τη χώρα.

Το αποτέλεσμα που προέκυψε ήταν το κείμενο του Σ του 1975, το οποίο ισχύει μέχρι σήμερα με τις τρεις αναθεωρήσεις του (1986, 2001 και 2008). Πέρα από τη μορφή του πολιτεύματος, το Σ αυτό καθόριζε ποικίλα θέματα, με επίκεντρο το κομμάτι κατανομής της εξουσίας μεταξύ των πολιτειακών οργάνων αλλά και τον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Παρόλα αυτά, το Σ 1975 παραμένει κατά βάση ένα Σ συντηρητικό, κάτι που δεν πρέπει να προξενεί εντύπωση, καθότι, μέσα από αυτό, είναι εμφανής η προσπάθεια να ρυθμιστούν κατά τέτοιο τρόπο τα πράγματα, ώστε να αποφευχθεί η επανάληψη περίπλοκων καταστάσεων του παρελθόντος.

Στο Σ 1975 ακόμα δεν έχει επιβεβαιωθεί ο κεντρικός ρόλος της Κυβέρνησης και δη του Πρωθυπουργού στο πολιτικό σύστημα, εντούτοις ρυθμίζονται θέματα τόσο πολιτικής όσο και νομικής ευθύνης μελών της Κυβέρνησης, ήτοι λογοδοσίας οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας.

4.2 Σ 1975/1986

Πιο συγκεκριμένα, όσο αφορά το κομμάτι περί ποινικής ευθύνης μελών της Κυβέρνησης, το Σ 1975 όριζε τα σχετικά θέματα στο άρθρο 86¹⁴⁶. Η παρ. 1 του νέου άρθρου 86 διαμορφωνόταν ως εξής: η Βουλή έχει το δικαίωμα να κατηγορεί, σύμφωνα με τους νόμους περί ευθύνης Υπουργών όσους διατελούν ή διετέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς στο αρμόδιο για το σκοπό αυτό δικαστήριο, το οποίο προεδρεύεται από τον Πρόεδρο του ΑΠ και αποτελείται από δώδεκα δικαστές, οι οποίοι κληρώνονται από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση. Δικαίωμα συμμετοχής στην κλήρωση έχουν όσοι δικαστές είχαν διοριστεί Αρεοπαγίτες ή Πρόεδροι Εφετών, πριν από την πρόταση κατηγορίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο.

Η παρ. 2 του ίδιου άρθρου όριζε τα εξής: δίωξη, ανάκριση ή προανάκριση κατά των προσώπων αυτών, για πράξεις ή παραλείψεις που προέκυψαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, δεν επιτρέπεται χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση της Βουλής. Αν κατά τη διεξαγωγή διοικητικής εξέτασης προκύψουν στοιχεία που μπορούν να θεμελιώσουν ευθύνη μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού, σύμφωνα πάντοτε με τις διατάξεις περί ευθύνης Υπουργών, εκείνοι που διενεργούν την εξέταση, μόλις την περατώσουν, διαβιβάζουν τα στοιχεία αυτά στη Βουλή, δια μέσου του αρμόδιου εισαγγελέα. Επίσης στο γ' εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 86, ορίζεται ότι μόνο η Βουλή έχει το δικαίωμα να αναστέλλει την ποινική δίωξη.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την παρ. 3, ορίζεται ότι εάν για οποιοδήποτε λόγο, στον οποίο περιλαμβάνεται και η παραγραφή, δεν περατωθεί η διαδικασία που αφορά πρόταση δίωξης κατά μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού, η Βουλή, μπορεί, ύστερα από αίτηση του κατηγορουμένου, να συστήνει με απόφασή της, ειδική

¹⁴⁶ Για το άρθρο 86 βλ. Α.Σβώλος, ό.π., σελ.337-338. Βλ. επίσης Δ.Α.Κυριαζής-Γουβέλης, ό.π, σελ.272-273.

επιτροπή από βουλευτές και ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς για τον έλεγχο της κατηγορίας, σύμφωνα και με τα οριζόμενα στον ΚτΒ.

Παράλληλα με το άρθρο 86, το Σ 1975 κατοχύρωνε στο άρθρο 47 παρ. 2 και το δικαίωμα του ΠτΔ για απονομή χάρης σε καταδικασθέντα Υπουργό κατά το άρθρο 86, ύστερα πάντα από σχετική συγκατάθεση της Βουλής.

Από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 86 του Σ 1975 προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα: πρώτα από όλα, προβλέπεται πια συνταγματικά η δίωξη και για όσους είναι εν ενεργεία Υπουργοί και Υφυπουργοί. Ορίζονται τα της δίωξης, ανάκρισης και προανάκρισης καθώς και το θέμα των στοιχείων που μπορούν να προκύψουν κατά τη διάρκεια οποιαδήποτε εξέτασης και αφορούν ποινική ευθύνη Υπουργών, κάτι που είχε τεθεί πρώτη φορά ως παράμετρος από τα κείμενα των δικτατορικών Συνταγμάτων. Επιπρόσθετα, για πρώτη φορά εισάγεται συνταγματικά το θέμα της αναστολής της ποινικής δίωξης, που αποτελεί αποκλειστικό προνόμιο της Βουλής. Δηλαδή η Βουλή μπορεί, σύμφωνα με τα ειδικώς οριζόμενα, να αναστέλλει με απόφαση της, την ποινική δίωξη κατά Υπουργού ή Υφυπουργού. Τέλος, προβλέπεται και η σύσταση επιτροπής για τον έλεγχο της κατηγορίας, σε περιπτώσεις μη περάτωσης της διαδικασίας, περιπτώσεις στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η παραγραφή. Δηλαδή εάν έχει παρέλθει ο χρόνος που υφίσταται το αξιόποιο της πράξης και δεν έχει περατωθεί η διαδικασία, τότε ο κατηγορούμενος μπορεί να αιτηθεί να εξεταστεί η κατηγορία, για λόγους που ανάγονται, προφανώς, στην ηθική αποκατάσταση του ονόματός του. Εν ολίγοις, με το άρθρο 86 του Σ κατοχυρώνονται ρητά τα εξής δικαιώματα της Βουλής: δικαίωμα πρότασης δίωξης, δικαίωμα άσκησης δίωξης/ανάκρισης/προανάκρισης, δικαίωμα παραπομπής στο ΕΔ, δικαίωμα αναστολής της δίωξης, δικαίωμα σύστασης επιτροπής ελέγχου της κατηγορίας, δικαίωμα συγκατάθεσης για απονομή χάριτος από τον ΠτΔ.

Συνοπτικά, λοιπόν, από το 1975 και έπειτα, ισχύει το εξής νομικό πλαίσιο για την ποινική ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών: το άρθρο 86 του Σ, που κατισχύει έναντι όλων των άλλων διατάξεων, το ΝΔ 801/1971 και τα τότε άρθρα 153-158 του ΚτΒ. Το ΝΔ 801/1971 συνέχισε να ισχύει, μετά την πτώση του καθεστώτος των συνταγματαρχών, βάσει του άρθρου 115 παρ. 1 του Σ 1975¹⁴⁷,

¹⁴⁷ Βλ. Α.Γ.Ράϊκος, ό.π, σελ.963. Βλ. επίσης Κ.Γ.Μαυριάς, ό.π, σελ.616.

σύμφωνα με το οποίο: «*όσπου να εκδοθεί ο νόμος που προβλέπεται από το άρθρο 86 παράγραφος 1, εφαρμόζονται οι κείμενες διατάξεις για τη δίωξη, ανάκριση και εκδίκαση των κατά τα άρθρα 49 παράγραφος 1 και 85 πράξεων και παραλείψεων*». Συνεπώς, οι διατάξεις του ΝΔ 802/1971 που δεν αντιβαίνουν στο Σ, συνεχίζουν να εφαρμόζονται μέχρι την έκδοση νέου νόμου περί ευθύνης Υπουργών.

4.2.1 Προβλήματα κατά την εφαρμογή του ΝΔ 802/1971

Μέχρι το 1997, που εκδόθηκε νέος νόμος περί ευθύνης Υπουργών, χρειάστηκε να κινηθούν διαδικασίες που αφορούσαν διώξεις κατά μελών της Κυβέρνησης. Το ΝΔ 802/1971, που αποτελούσε το σχετικό νόμο, ήταν πάντα ένα κείμενο που είχε προετοιμαστεί και είχε τεθεί σε ισχύ κατά την περίοδο της δικτατορίας, γεγονός που δημιούργησε κάποια προβλήματα σε σχέση με τα άλλα παραλλήλως ισχύοντα κείμενα καθώς και σε σχέση με προηγούμενη νομολογία. Πιο συγκεκριμένα, ένα θέμα που θίχτηκε περισσότερο από όλα τα άλλα ήταν το θέμα της παραγραφής που ετίθετο από το ΝΔ 802/1971, που όπως προλέχθηκε, καθόριζε τη πρώτη σύνοδο της επόμενης βουλευτικής περιόδου, από την οποία διεπράχθη η πράξη. Ορισμένοι θεωρητικοί υποστήριζαν ότι το άρθρο αυτό δε μιλούσε ουσιαστικά για παραγραφή αλλά καθιέρωνε μία «αποσβεστική προθεσμία» εντός της οποίας η Βουλή μπορούσε να ασκήσει το δικαίωμα της για δίωξη κατά μέλους της Κυβέρνησης, ερειδόμενοι στην υπ' αριθμ. 4/1951 σχετική απόφαση του ΕΔ, που αφορούσε το σκάνδαλο Χατζηπάνου¹⁴⁸.

Ένα δεύτερο θέμα που προέκυψε ήταν τα περί της αναστολής της παραγραφής αυτής και του χρονικού σημείου ενάρξεώς της, είτε από τη παραπομπή στη Βουλή είτε από την έναρξη της κύριας διαδικασίας, δηλαδή από την κλήτευση του κατηγορουμένου, όπως προβλέπεται στον ΠΚ και δη στο άρθρο 113 αυτού. Ένα τρίτο και πολύ σημαντικό θέμα που προέκυψε ήταν το θέμα των συμμετόχων, όπου το ΝΔ 802/1971 ήρθε σε αντίθεση με τον τότε ΚτΒ, ο οποίος πρέσβευε ότι οι συμμετοχοί δύνανται να παραπέμπονται σε δίκη μαζί με τους Υπουργούς ενώ το ΝΔ πρέσβευε ότι δικάζονται μαζί με τον Υπουργό, ένα παραπεμφθεί. Έτσι τέθηκε ένα

¹⁴⁸ Για το εν λόγω θέμα βλ. και Ν.Κ.Ανδρουλάκης, *Γύρω από την ποινική ευθύνη των Υπουργών*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1989, ιδίως σελ.46-54. Για ανάλυση εκατέρωθεν επιχειρημάτων πάνω στα θέματα αυτά βλ. κυρίως Κ.Γ.Μαυριάς, ό.π., σελ. 619-628.

θέμα για το ποιες διατάξεις κατισχύουν των άλλων, αυτές του ΝΔ 802/1971 ή του ΚτΒ¹⁴⁹.

Όλα αυτά τα θέματα τέθηκαν επί τάπητος και λήφθηκαν υπόψη, όταν ήρθε η ώρα έκδοσης νέου νόμου αλλά και αναθεώρησης του σχετικού άρθρου του Σ, το 2001. Πριν από όλα αυτά, είχε μεσολαβήσει η πρώτη αναθεώρηση του Σ 1975: αυτή του 1986.

4.2.2 Αναθεώρηση 1986

Τον Μάρτιο του 1986 πραγματοποιήθηκε η πρώτη αναθεώρηση του Σ 1975, που ενίσχυσε το ρόλο της Κυβέρνησης στο πολιτικό γίγνεσθαι και ιδίως του Πρωθυπουργού, αφαιρώντας αρμοδιότητες από τον ΠτΔ και θέτοντας για αυτόν ένα σαφέστατα πιο περιορισμένο ρόλο, αφού η πλειονότητα των εκδιδόμενων από αυτόν πράξεων προκειμένου να θεωρηθούν έγκυρες, χρειάζονται πια τη σύμπραξη μέλους της εκτελεστικής λειτουργίας.

Παρά την ενίσχυση του ρόλου των οργάνων της εκτελεστικής λειτουργίας από την αναθεώρηση αυτή, το άρθρο 86 περί ποινικής ευθύνης Υπουργών δεν μεταβλήθηκε. Σύντομα, όμως, η πορεία των πολιτικών εξελίξεων θα έθετε σε δοκιμασία το τότε υφιστάμενο νομικό πλαίσιο, ανοίγοντας το δρόμο για τη τροποποίησή του.

Η περίοδος 1989-1994 έβαλε σε πρώτο πλάνο τα περί ποινικής ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης καθώς και του ίδιου του Πρωθυπουργού, αφού μέσα στη πενταετία αυτή, κατηγορήθηκαν δύο Πρωθυπουργοί της χώρας μαζί με μέλη των Κυβερνήσεων τους.

Ειδικότερα, το 1989 παραπέμφθηκε ενώπιον του ΕΔ για την υπόθεση της τράπεζας Κρήτης (γνωστό και ως σκάνδαλο Κοσκωτά) ο τότε Πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου μαζί με τους τότε Υπουργούς του Δ. Τσοβόλα (Οικονομικών), Π. Ρουμελιώτη (Εθνικής Οικονομίας), Α. Κουτσόγιωργα (Δικαιοσύνης) και τον Υφυπουργό Βιομηχανίας, Έρευνας και Τεχνολογίας Γ. Πέτσο. Ο Πρωθυπουργός κατηγορήθηκε για ηθική αυτουργία, ο τότε Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και ο

¹⁴⁹ Περί ευθύνης Υπουργών και ΚτΒ βλ. Ι.Ε. Σταμούλης, ό.π., σελ.18-22.

Υπουργός Δικαιοσύνης κατηγορήθηκαν βάσει του άρθρου 2 του ΝΔ 802/1971, δηλαδή για βλάβη συμφερόντων του Κράτους ενώ οι δύο άλλοι Υπουργοί για απιστία. Η Βουλή, επίσης, παρέπεμψε επίσης, στο ΕΔ, τον Πρωθυπουργό για υπόθεση τηλεφωνικών υποκλοπών καθώς και τον πρώην Υφυπουργό του Ν. Αθανασόπουλο για τη υπόθεση του «Γιουγκοσλαβικού καλαμποκιού». Η ετυμηγορία ήταν για την πρώτη περίπτωση της Τράπεζας Κρήτης: αθώωση για τον Πρωθυπουργό, ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας δε δικάστηκε, καθότι ήταν ευρωβουλευτής και δεν άρθηκε η ασυλία του όπως προβλεπόταν, ο Υπουργός Οικονομικών καταδικάστηκε σε φυλάκιση και στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων αλλά η Βουλή συγκατάθεσε στην απονομή χάριτος, σύμφωνα με το άρθρο 47 παρ. 2 του Σ, ο Υπουργός Δικαιοσύνης απεβίωσε κατά τη διάρκεια της δίκης ενώ ο Υφυπουργός καταδικάστηκε σε φυλάκιση και στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων αλλά εξαγόρασε την ποινή¹⁵⁰.

Ως προς τη δεύτερη περίπτωση, η δίωξη του Πρωθυπουργού ανεστάλη με απόφαση της Βουλής, σύμφωνα με το άρθρο 86 του Σ ενώ ως προς την τρίτη περίπτωση ο Υφυπουργός καταδικάστηκε σε φυλάκιση.

Κατόπιν τούτου, τον Ιούνιο του 1994, παραπέμφθηκε, ενώπιον του ΕΔ, ο διατελέσας Πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης, για υπόθεση τηλεφωνικών υποκλοπών καθώς και για την υπόθεση της πώλησης της εταιρείας «ΑΓΕΤ Ηρακλής» σε όμιλο του εξωτερικού, μαζί με τους Υπουργούς του, Α.Ανδριανόπουλο (Οικονομικών) και Ι.Παλαιοκρασά (Βιομηχανίας, Εμπορίου και Τεχνολογίας). Ο τέως Πρωθυπουργός κατηγορήθηκε για ηθική αυτουργία και παράβαση καθήκοντος και οι τέως Υπουργοί για απιστία και παράβαση καθήκοντος. Τελικά η δίωξη ανεστάλη από τη Βουλή, βάσει της πρόβλεψης του άρθρου 86, με πρωτοβουλία της τότε Κυβέρνησης¹⁵¹.

Μετά το πέρας της κρίσιμης αυτής περιόδου, η ανάγκη για ένα πλαίσιο που θα καθόριζε τα περί ποινικής ευθύνης Υπουργών και θα αποτελούσε, έστω και καθυστερημένα, τον εκτελεστικό νόμο του Σ 1975, φάνταζε πιο δικαιολογημένη από ποτέ.

¹⁵⁰ Βλ. Κ.Παπαρηγόπουλος, ό.π. τόμος 26, σελ. 111. Βλ. επίσης Πάπυρος-Larousse-Britannica, τόμος 48, σελ.112.

¹⁵¹ Βλ. Κ.Παπαρηγόπουλος, ό.π. τόμος 26, σελ. 121.

4.2.3 Ο ν. 2509/1997

Ο ν. 2509/1997¹⁵² (ΦΕΚ 126/Α΄/19.06.1997) «Ποινική ευθύνη των Υπουργών» ήταν βραχύβιος και δεν εφαρμόστηκε ποτέ καθότι, λίγα χρόνια αργότερα, αναθεωρήθηκε το σχετικό άρθρο του Σ και εκδόθηκε νέος εκτελεστικός νόμος. Σε γενικές γραμμές προσπαθούσε να επιλύσει τα θέματα που προέκυψαν από την προηγούμενη εφαρμογή του ΝΔ 802/1971 καθώς και κατά τη διάρκεια της προαναφερθείσας κρίσιμης πενταετίας.

Ο ν. 2509/1997 όριζε, στο άρθρο 20, ότι από την έναρξη ισχύος του, έπαυε να ισχύει το ΝΔ 802/1971 καθώς και κάθε άλλη διάταξη που ρυθμίζει διαφορετικά τα σχετικά θέματα. Κατά τα άλλα προέβλεπε στο άρθρο 1 ότι, οι αξιόποινες πράξεις των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών, διατελεσάντων και εν ενεργεία, υπόκεινται στις κοινές διατάξεις του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, ανοίγοντας το δρόμο για την κατάργηση των ιδιώνυμων υπουργικών αδικημάτων, κατάργηση που επιστεγάστηκε με το αναθεωρημένο άρθρο 86 του Σ. Οι αξιόποινες πράξεις των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών, που δεν έχουν σχέση με την άσκηση των καθηκόντων τους, εκδικάζονται από τα κοινά ποινικά δικαστήρια, σύμφωνα με τον ΚΠΔ (άρθρο 3) και παραγράφονται σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις. Οι σχετικές με τα καθήκοντα αξιόποινες πράξεις σε βαθμό πλημμελήματος ή κακουργήματος μετά από πέντε (5) έτη και η προθεσμία αυτή της παραγραφής αναστέλλεται όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος, κατά την οποία τελέστηκε η πράξη. Άλλη αναστολή δεν μπορεί να υπάρξει (άρθρο 4).

Η άσκηση ποινικής δίωξης, ανάκρισης ή προανάκρισης αποτελούν αρμοδιότητα της Βουλής. Η διαδικασία ποινικής δίωξης κινείται, ύστερα από έγγραφη και με συγκεκριμένη αναφορά στα στοιχεία της αξιόποινης πράξης, πρόταση από τουλάχιστον το ένα δέκατο (1/10) του συνολικού αριθμού των βουλευτών. Η απόφαση λαμβάνεται από την πλειοψηφία του συνόλου των βουλευτών και λειτουργεί ως άρση της ασυλίας, σε περίπτωση που ο Υπουργός ή Υφυπουργός έχει και τη βουλευτική ιδιότητα (άρθρο 6). Εάν η Βουλή αποφασίσει να μην ασκήσει δίωξη, δεν μπορεί να κατατεθεί εκ νέου πρόταση που να στηρίζεται στα ίδια περιστατικά (άρθρο 7).

¹⁵² Διαθέσιμος στο <http://www.et.gr/index.php>

Σε περίπτωση απόφασης άσκησης ποινικής δίωξης, ορίζεται δωδεκαμελής επιτροπή, σκοπός της οποίας είναι η διενέργεια ανάκρισης και η εξαγωγή πορίσματος. Το πόρισμα αυτό πρέπει να είναι αιτιολογημένο και να περιέχει σαφή πρόταση επί της κατηγορίας, με αναφορές στις τυχόν μειοψηφούσες απόψεις. Η ανακριτική αυτή επιτροπή λειτουργεί σύμφωνα με τον ΚτΒ και έχει όλες τις αρμοδιότητες των ανακριτικών αρχών και του εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Επίσης η ίδια η επιτροπή μπορεί να αναθέτει στον εισαγγελέα εφετών ή πλημμελειοδικών τη διενέργεια ειδικότερων ανακριτικών πράξεων. Ο κατηγορούμενος μπορεί να καλείται από την επιτροπή, προκειμένου να δώσει εξηγήσεις αλλά δεν επιτρέπεται η προσωρινή του κράτηση (άρθρο 8).

Μετά την έκδοση του πορίσματος, ακολουθεί συζήτηση και απόφαση από τη Βουλή για την παραπομπή ή όχι του κατηγορουμένου ενώπιον του ΕΔ. Η απόφαση λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία που προκύπτει από το άθροισμα των βουλευτών που υπερψήφισαν την Κυβέρνηση στην τελευταία ψηφοφορία για ψήφο εμπιστοσύνης και το ένα δέκατο (1/10) των υπόλοιπων βουλευτών, θεωρώντας ως συμπληρωμένες όλες τις βουλευτικές έδρες. Αν μετά την κατάθεση του πορίσματος λήξει η βουλευτική σύνοδος ή διαλυθεί η Βουλή, η συζήτηση διεξάγεται κατά την πρώτη σύνοδο της επόμενης βουλευτικής περιόδου από τη νέα Βουλή, εφόσον δεν έχει υπάρξει παραγραφή (άρθρο 9).

Εάν αποφασιστεί παραπομπή και εντός πέντε (5) ημερών, κληρώνονται δώδεκα (12) τακτικά και έξι (6) αναπληρωματικά μέλη, από τους διορισθέντες πριν από τη διατύπωση της κατηγορίας Αρεοπαγίτες και Προέδρους Εφετών, προκειμένου να συγκροτήσουν το ΕΔ. Ο Πρόεδρος επιλέγεται μεταξύ των διορισμένων πριν από την κατηγορία Αντιπροέδρων του ΑΠ. Επίσης η Βουλή εκλέγει τρεις βουλευτές με τους αναπληρωματικούς τους, ως δημοσίους κατήγορους. Η λήξη της βουλευτικής περιόδου δεν αναστέλλει τη δίκη αλλά την έναρξη ή τη συνέχιση, μέχρι τη συγκρότηση της νέας Βουλής σε σώμα. Η Βουλή ασκεί το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της για αναστολή της δίκης, βάσει του ΚτΒ (άρθρο 10).

Εν συνεχεία ορίζεται η δικάσιμος, ο κατηγορούμενος κλητεύεται, μπορεί να εκπροσωπείται από συνηγόρους και αν δεν εμφανιστεί δικάζεται ως ωσει παρών (άρθρα 11-12). Η διαδικασία διέπεται από τα οριζόμενα στον ΚΠΔ (άρθρο 13) ενώ η

απόφαση είναι αμετάκλητη και δεν υπόκειται στο ένδικο μέσο της αίτησης ακυρώσεως (άρθρο 15). Επανάληψη επιτρέπεται μόνο για τους λόγους που προβλέπονται στον ΚΠΔ. Οι αποφάσεις εκτελούνται με την επιμέλεια του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών (άρθρο 17). Στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων δεν μπορεί να επιβληθεί σε περίπτωση καταδίκης για πλημμέλημα (άρθρο 18) ενώ για όσα θέματα δε ρυθμίζονται από το νόμο, εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΚΠΔ (άρθρο 19).

Συνοπτικά, θα μπορούσαν να παρατηρηθούν τα εξής: ο νόμος αυτός, σε σχέση με το προηγούμενο ΝΔ, καθιέρωνε ένα λιγότερο πολύπλοκο και πιο σύντομο νομικό πλαίσιο περί ευθύνης Υπουργών, καθότι παρέλειπε το στάδιο της προδικασίας ενώπιον του ΕΔ και προέβλεπε την άμεση έναρξη της κύριας διαδικασίας μετά την απόφαση της Βουλής¹⁵³. Επίσης καθόριζε ειδικότερα θέματα, όπως τα του πορίσματος και της ειδικής πλειοψηφίας που απαιτείται για την παραπομπή σε δίκη, πλειοψηφία που δεν απαντάται, μέχρι εκείνου του σημείου, σε κανένα συνταγματικό ή νομοθετικό κείμενο περί ευθύνης μελών της Κυβέρνησης.

4.3 Σ 2001

Η συνταγματική αναθεώρηση του 2001 υπήρξε κομβική για τα θέματα περί ποινικής ευθύνης Υπουργών, καθότι ανάμεσα στις διατάξεις που τέθηκαν προς αναθεώρηση, ήταν και αυτή του άρθρου 86. Η εμπειρία των τελών της δεκαετίας του '80 και αρχών της δεκαετίας του '90, τα θεωρητικά και πρακτικά προβλήματα που προέκυψαν κατά την εφαρμογή του νομικού πλαισίου, η έκδοση νέου νόμου που δεν έλυσε τα όποια προβλήματα υπήρξαν αλλά άφηνε πολλά κενά, έκαναν την ανάγκη της συνταγματικής αναθεώρησης ακόμα πιο επιτακτική.

Η αναθεώρηση του Σ ξεκίνησε το Μάρτιο του 1995 και συνεχίστηκε, με τη μεσολάβηση εκλογών κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 110 του Σ, από τον Ιούνιο του 1997 και έπειτα. Η διαφορά αυτής της αναθεωρητικής διαδικασίας, σε σχέση με τις προηγούμενες, ήταν ότι αφορούσε πολύ μεγαλύτερο αριθμό διατάξεων που επικεντρώνονταν σε διάφορα θέματα, θέματα, όμως, που δεν άπτονταν της ήδη διαμορφωμένης συνταγματικής τάξης, ήτοι θέματα πολιτειακά ή κατανομής εξουσίας

¹⁵³ Βλ. Α.Γ. Ραΐκος, ό.π., σελ. 994.

μεταξύ των διάφορων πολιτειακών οργάνων¹⁵⁴. Αντιθέτως δόθηκε πολύ μεγαλύτερο βάρος-μεταξύ άλλων-στη συνταγματική κατοχύρωση ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων¹⁵⁵ καθώς και θεσμών διαφάνειας¹⁵⁶. Στα πλαίσια της ανάγκης αυξημένου ελέγχου σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής ζωής, προκρίθηκε η αλλαγή του συνταγματικού πλαισίου περί ποινικής ευθύνης Υπουργών, προκειμένου να επιλυθούν όλα τα ζητήματα που απασχόλησαν και να δημιουργηθεί ένα ευρύτερο πλαίσιο, το οποίο θα εξειδικευτεί περαιτέρω από τον κοινό νομοθέτη.

Αναλυτικότερα, μεταξύ των κυριότερων θεμάτων που απασχόλησαν τη Ζ' Αναθεωρητική Βουλή, ήταν τα δύο καίρια ζητήματα που είχαν προκύψει κατά την περίοδο ισχύος του ΝΔ 802/1971: αφενός το θέμα της παραγραφής των αξιόποινων πράξεων και του χρόνου στον οποίο αυτή επέρχεται και ειδικότερα του χρόνου μέσα στον οποίο η Βουλή πρέπει να ασκεί το δικαίωμα της για άσκηση δίωξης. Αφετέρου το θέμα της παραπομπής ή όχι των τυχόν συμμετόχων, μαζί με το μέλος της Κυβέρνησης ή όχι, ενώπιον του ΕΔ. Επιπρόσθετα άλλα θέματα που τέθηκαν επί τάπητος περιελάμβαναν τα της προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης κατά τη διάρκεια της κοινοβουλευτικής διαδικασίας, η ύπαρξη ή όχι βουλευτών που θα στηρίζουν την κατηγορία, ο τρόπος συγκρότησης του ΕΔ καθώς και τα θέματα ελέγχου της κατηγορίας, εάν για οποιοδήποτε λόγο δεν περατωθεί η διαδικασία¹⁵⁷.

Το αναθεωρημένο, λοιπόν, άρθρο 86 του Σ 2001¹⁵⁸, το οποίο έγινε δεκτό με αυξημένη πλειοψηφία, διαμορφώνεται ως εξής: σύμφωνα με την παράγραφο 1, η Βουλή έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να ασκεί δίωξη κατά όσων διατελούν ή διετέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί για ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, όπως νόμος ορίζει. Σύμφωνα με το εδ. β', απαγορεύεται η θέσπιση ιδιώνυμων υπουργικών αδικημάτων.

¹⁵⁴ Βλ. Α.Σβώλος, *ό.π.*, σελ. 27.

¹⁵⁵ Για παράδειγμα η κατοχύρωση στο άρθρο 5^Α το δικαίωμα στην πληροφόρηση ή η κατοχύρωση στο άρθρο 9^Α της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

¹⁵⁶ Για παράδειγμα η συνταγματική κατοχύρωση στο άρθρο 101^Α των Ανεξάρτητων (Διοικητικών) Αρχών.

¹⁵⁷ Για περισσότερα βλ. Ε.Βενιζέλος, *Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου*, εκδ.. σελ.562-563.

¹⁵⁸ Διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-88/>

Σύμφωνα με την παρ. 2, δεν επιτρέπεται δίωξη, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση κατά μελών της Κυβέρνησης ή Υφυπουργών, χωρίς προηγούμενη απόφαση της Βουλής, όπως αναφέρεται αναλυτικά στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου. Και η παρ. 2 συνεχίζει ορίζοντας ότι, εάν στο πλαίσιο άλλης ανάκρισης, προανάκρισης, προκαταρκτικής εξέτασης ή άλλης διοικητικής εξέτασης, προκύψουν στοιχεία που υποδεικνύουν την τυχόν εμπλοκή Υπουργών ή Υφυπουργών σε ποινικά αδικήματα που σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων τους, αυτά διαβιβάζονται αμελλητί στη Βουλή από αυτόν που διενεργεί την εκάστοτε εξέταση αυτή.

Η παρ. 3 καθορίζει τα της άσκησης δίωξης από τη Βουλή. Αναλυτικότερα, πρόταση άσκησης δίωξης μπορεί να υποβάλλεται από τουλάχιστον τριάντα (30) βουλευτές και αποφασίζεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών-η συγκρότηση ή όχι ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης. Σε περίπτωση μη τέτοιας πλειοψηφίας, η πρόταση απορρίπτεται ως προδήλως αβάσιμη. Η επιτροπή που θα συγκροτηθεί για την εξέταση, σε περίπτωση πλειοψηφικής απόφασης της Βουλής, εκδίδει πόρισμα, το οποίο εισάγεται για συζήτηση στην Ολομέλεια της Βουλής, η οποία αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών-για την άσκηση ή μη δίωξης. Όπως προβλέπεται, επίσης, στην ίδια παράγραφο, η Βουλή μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα της για άσκηση δίωξης, μέχρι το πέρας της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που αρχίζει μετά την τέλεση του αδικήματος. Επιπρόσθετα η Βουλή, με παρόμοια διαδικασία που προβλέπεται για την διενέργεια εξέτασης ή όχι, μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να ανακαλεί την απόφασή της, ή να αναστέλλει τη δίωξη ή την προδικασία ή την κύρια διαδικασία.

Η παρ. 4 καθορίζει τα του ΕΔ. Πιο συγκεκριμένα, αρμόδιο για την εκδίκαση υποθέσεων ποινικής ευθύνης Υπουργών ή Υφυπουργών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, είναι σε πρώτο και σε τελευταίο βαθμό, ΕΔ που συγκροτείται επί τούτου για κάθε υπόθεση, από έξι (6) μέλη του ΣτΕ και επτά (7) μέλη του ΑΠ. Τα μέλη αυτά, με τους αναπληρωματικούς τους, κληρώνονται σε δημόσια συνεδρίαση της Βουλής, από τον Πρόεδρο της Βουλής μεταξύ αυτών που είχαν προαχθεί ή διοριστεί στο βαθμό, πριν από τη διατύπωση πρότασης δίωξης. Του ΕΔ προεδρεύει ο ανώτερος σε βαθμό Αρεοπαγίτης και μεταξύ ομοιοβάθμων ο αρχαιότερος. Σύμφωνα

με το εδ. β´ της ίδιας παραγράφου, στο πλαίσιο του ΕΔ, λειτουργεί ΔΣ που συγκροτείται επί τούτου για κάθε υπόθεση από δύο (2) μέλη του ΣτΕ και τρία (3) μέλη του ΑΠ, που έχουν προαχθεί ή διοριστεί πριν από τη διατύπωση πρότασης δίωξης και στο οποίο προεδρεύει ο πιο υψηλόβαθμος Αρεοπαγίτης και μεταξύ ομοιοβάθμων, ο αρχαιότερος. Υπάρχει ασυμβίβαστο μεταξύ των μελών του ΕΔ και των μελών του ΔΣ. Με απόφαση του ΔΣ, ορίζεται ένα από τα μέλη του που προέρχεται από τον ΑΠ, ως ανακριτής. Η προδικασία λήγει με την έκδοση βουλεύματος (παραπεμπτικού ή αθωωτικού). Καθήκοντα εισαγγελέα στο ΕΔ και το ΔΣ ασκεί μέλος της εισαγγελίας του ΑΠ που κληρώνεται με τον αναπληρωτή του, ο οποίος έχει, επίσης, προαχθεί πριν από τη πρόταση δίωξης. Επιπλέον, σε περίπτωση παραπομπής μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού, συμπαραπέμπονται και οι τυχόν συμμέτοχοι.

Τέλος, σύμφωνα με την παρ. 5, αν για τον οποιοδήποτε λόγο, στον οποίο περιλαμβάνεται και η παραγραφή, δεν περατωθεί η διαδικασία δίωξης, η Βουλή, ύστερα από αίτηση του μέλους της Κυβέρνησης ή του Υφυπουργού ή των κληρονόμων του, μπορεί να συστήνει ειδική επιτροπή για τον έλεγχο της κατηγορίας, με συμμετοχή ανώτατων δικαστικών λειτουργών. Λόγοι μη περάτωσης, πέρα από τη παραγραφή, μπορεί να είναι η πάροδος των δύο τακτικών συνόδων καθώς και η ανάκληση της απόφασης για άσκηση δίωξης ή η αναστολή δίωξης/προδικασίας/κύριας διαδικασίας¹⁵⁹.

Σε γενικές γραμμές αυτό είναι το συνταγματικό πλαίσιο που τέθηκε με το Σ 2001, στο οποίο είναι έκδηλη η πρόθεση του αναθεωρητικού νομοθέτη να ρυθμίσει συνταγματικά και επομένως να περιβάλλει με αυξημένη τυπική ισχύ, φλέγοντα ζητήματα. Πρόκειται για ένα κείμενο εκτενές που περιλαμβάνει ρυθμίσεις για όλες τις φάσεις της διαδικασίας, κοινοβουλευτικής και δικαστικής, κάτι που αποτέλεσε συνειδητή επιλογή, όπως προλέχθηκε. Ήδη από την παρ. 1 εκφράζεται ρητώς το πεδίο εφαρμογής του συνταγματικού κειμένου: υπόκεινται στο άρθρο αυτό εν ενεργεία ή διατελέσαντα μέλη της Κυβέρνησης¹⁶⁰ ή Υφυπουργοί, οι οποίοι, κατά την

¹⁵⁹ Βλ.Ε.Βενιζέλος, ό.π., σελ.569.

¹⁶⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 του ΠΔ 63/2005 (ΦΕΚ 98/Α΄/22.04.2005) «Κωδικοποίηση νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα», το ΥΣ αποτελείται από τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι αναπληρωτές Υπουργοί

άσκηση των καθηκόντων τους, υπέπεσαν σε αδικήματα που επιφέρουν ποινικές κυρώσεις. Δεν υφίστανται ιδιώνυμα υπουργικά αδικήματα και για τα πρόσωπα αυτά εφαρμόζονται οι διατάξεις του κοινού ποινικού δικαίου¹⁶¹. Βάσει της παραγράφου 4, εδάφιο τελευταίο, οι συνταγματικές διατάξεις εφαρμόζονται και για τους ενδεχόμενους συμμετόχους, οι οποίοι οδηγούνται ενώπιον του ΕΔ μαζί με το κυβερνητικό μέλος ή τον Υφυπουργό εάν παραπεμφθεί, ειδάλως, διώκονται ενώπιον των τακτικών ποινικών δικαστηρίων¹⁶². Για πρώτη φορά, λοιπόν, σε συνταγματικό κείμενο, αναφέρονται οι συμμετοχοί, ενώ μέχρι πρότινος, τη τύχη τους καθόριζαν οι εκάστοτε εκτελεστικοί νόμοι.

Στην παρ. 2 επιβεβαιώνεται το αποκλειστικό δικαίωμα της Βουλής για τη διενέργεια ανάκρισης, προανάκρισης ή προκαταρκτικής εξέτασης. Όσο αφορά τα στοιχεία που ενδεχομένως προκύψουν σε άλλη εξέταση και μπορούν να θεμελιώσουν ποινική υπουργική ευθύνη, τώρα αυτά διαβιβάζονται αμελλητί στη Βουλή και χωρίς την παρέμβαση κάποιου δικαστικού οργάνου, όπως προβλεπόταν πριν από την αναθεώρηση, από το Σ 1975/1986. Ειδικότερα με την έννοια της διοικητικής εξέτασης, νοούνται όλες οι μορφές που μπορεί να εκλάβει, τόσο αυτές που διενεργούνται ύστερα από σχετική αίτηση του διοικούμενου (π.χ. αίτηση θεραπείας, ιεραρχική προσφυγή, αναφορές, ενδικοφανείς προσφυγές) είτε αυτές που διεξάγονται με πρωτοβουλία της Διοίκησης (π.χ. ένορκη διοικητική εξέταση ή ανάκριση στα πλαίσια του πειθαρχικού δικαίου των δημοσίων υπαλλήλων, όπως προβλέπονται από τα σχετικά άρθρα του ΥΚ, όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν)¹⁶³. Η προσθήκη στο συνταγματικό κείμενο της λέξης αμελλητί εκφράζει ακριβώς την έννοια του επείγοντος και μεσούσης της διαδικασίας εξέτασης και όχι μετά το πέρας της

καθώς και οι Υπουργοί Επικρατείας. Επίσης μέλη του ΥΣ είναι και οι Αντιπρόεδροι της Κυβέρνησης. Σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου οι Υφυπουργοί δεν αποτελούν μέλη του ΥΣ αλλά μπορεί να συμμετέχουν σε συνεδριάσεις του ΥΣ χωρίς δικαίωμα ψήφου, κατόπιν πρόσκλησης του Πρωθυπουργού. Διαθέσιμο στο <http://www.et.gr/index.php>

¹⁶¹ Βλ. για περισσότερα Χ.Χρυσανθάκης,Ε.Γαλάνη,Π.Πανταζόπουλος, *Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2007.

¹⁶² Βλ.Ε.Βενιζέλος, ό.π, σελ. 565.

¹⁶³ Βλ. Α.Ν.Λοβέρδος, *Η έννοια της διοικητικής εξέτασης κατά το άρθρο 86 παρ.2 εδ. β' του αναθεωρημένου Συντάγματος*, σελ. 724 στο Πέντε χρόνια μετά τη Συνταγματική Αναθεώρηση του 2001, Αποτίμηση και προτάσεις για μία νέα συνταγματική μεταρρύθμιση (τόμος 2), εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006.

εξέτασης αυτής, όπως ίσχυε προηγουμένως. Παράλειψη οργάνου που διενεργεί την εξέταση να μεταβιβάσει τα σχετικά στοιχεία στη Βουλή, σημαίνει παράβαση του συνταγματικά ορισμένου καθήκοντός του¹⁶⁴.

Επίσης, τίθεται πια συνταγματικά το θέμα του χρονικού διαστήματος μέσα στο οποίο η Βουλή μπορεί να ασκήσει την αρμοδιότητα δίωξης: το πέρας της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που αρχίζει μετά την τέλεση της πράξης. Δηλαδή, το Σ 2001, θέτει πια ξεκάθαρα μία «αποσβεστική προθεσμία», εντός της οποίας η Βουλή πρέπει να λάβει την απόφαση υπέρ ή κατά δίωξης του κατηγορούμενου μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού. Η κατοχύρωση αυτή έχει δύο παραμέτρους: αφενός, μέσα από αυτή, διαχωρίζεται το θέμα χρονικού πλαισίου άσκησης αρμοδιότητας της Βουλής και χρονικού πλαισίου παραγραφής, θέμα που αποτέλεσε αντικείμενο σύγκυσης κατά την εφαρμογή του νομικού πλαισίου πριν την αναθεώρηση, καθότι από πολλούς, αποσβεστική προθεσμία και παραγραφή ταυτίζονταν. Αφετέρου, προκειμένου να επέλθει αλλαγή της αποσβεστικής αυτής προθεσμίας, απαιτείται πια εκκίνηση διαδικασίας αναθεώρησης κατά το άρθρο 110 του Σ, και όχι τροποποίηση όπως θα συνέβαινε, εάν προβλεπόταν μόνο από το σχετικό εκτελεστικό νόμο.

Επιπρόσθετα, μέσα από το άρθρο 86 παρ. 2 του Σ, διασαφηνίζεται και το πότε η Βουλή μπορεί να αναστέλλει τη δίωξη: καθόλη τη διάρκεια της προδικασίας ή της κύριας διαδικασίας ενώ προβλέπεται πια ρητώς και το δικαίωμα ανάκλησης της απόφασής της σε οποιοδήποτε στάδιο.

Τα της συγκρότησης του ΕΔ αναφέρονται, επίσης, με λεπτομέρειες. Για πρώτη φορά στη σύνθεση του ΕΔ συμμετέχουν και μέλη του ΣτΕ¹⁶⁵ ενώ προβλέπεται ύπαρξη ΔΣ και έκδοση βουλευμάτος από αυτό, κάτι που πρωτύτερα προβλεπόταν από το σχετικό εκτελεστικό νόμο. Επιπρόσθετα, καταργείται ο θεσμός των κατηγορων βουλευτών, διαχρονικός θεσμός μέχρι το 2001, αφού όλες οι διαδικασίες διενεργούνται πια από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς. Τέλος, διατηρείται η

¹⁶⁴ Βλ. Α.Ν. Λοβέρδος, ό.π., σελ. 727.

¹⁶⁵ Το ΣτΕ αποτελεί το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο. Η συμμετοχή μελών του ΣτΕ στη σύνθεση του ΕΔ δικαιολογείται από την εξειδίκευσή τους στο διοικητικό δίκαιο και τη δύση των πράξεων που συνήθως περιλαμβάνονται σε μία πρόταση δίωξης κατά Υπουργού. Για περισσότερα βλ. Ε. Βενιζέλος, ό.π., σελ. 568.

δυνατότητα σχηματισμού ειδικής επιτροπής για τον έλεγχο της κατηγορίας, ύστερα από αίτηση του ιδίου του κατηγορουμένου ή των κληρονόμων του.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι στο Σ 2001, διατηρείται η διάταξη του άρθρου 47 παρ. 2, σχετικά με την απονομή χάρης σε καταδικασθέντα με το άρθρο 86 Υπουργό, έπειτα από συγκατάθεση της Βουλής.

4.3.1 Ο ν. 3126/2003

Ο εκτελεστικός νόμος του άρθρου 86, όπως αναθεωρήθηκε, εκδόθηκε το 2003. Μέχρι εκείνου του σημείου συνέχιζε να ισχύει ο ν. 2509/1997, χωρίς βέβαια να τύχει να εφαρμοστεί, βάσει του άρθρου 115 παρ. 1 του Σ καθώς και του άρθρου 112 παρ.1, το οποίο όριζε ότι μέχρι την έκδοση του νόμου που προέβλεπαν τα άρθρα του Σ, εξακολουθούσαν να ισχύουν οι νόμοι που ίσχυαν μέχρι την έναρξη ισχύος του Σ 2001, αρκεί να μην αντιτίθεντο στο Σ.

Ο ν. 3126/2003 (ΦΕΚ 36/Α'/19.03.2006) «*Ποινική ευθύνη των Υπουργών*», εξειδικεύει το κανονιστικό πλαίσιο περί ποινικής ευθύνης Υπουργών που τέθηκε από το Σ 2001. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού «*οι αλλαγές στοχεύουν στην εξάλειψη διακρίσεων υπέρ των Υπουργών, που δεν επιβάλλονται από το Σύνταγμα και στην πρόβλεψη δικονομικών μέτρων που διευκολύνουν το ανακριτικό έργο*». Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι, τα σχετικά θέματα ρυθμίζονται και από τα άρθρα 153-158 του ΚτΒ, όπως τροποποιήθηκαν από σχετικές αποφάσεις της Βουλής¹⁶⁶.

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 1 πλημμελήματα ή κακουργήματα, που τελούνται από εν ενεργεία ή διατελέσαντα Υπουργό, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, εκδικάζονται από ΕΔ, όπως και οι τυχόν συμμετοχοί του. Οι αξιόποινες πράξεις του Υπουργού, που δεν σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του, υπάγονται στη δικαιοδοσία των κοινών ποινικών δικαστηρίων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ΠΚ, στους ειδικούς ποινικούς νόμους και στον ΚΠΔ.

Στο άρθρο 2, ο νόμος εξειδικεύει τους όρους «Υπουργός» και «συμμέτοχος». Ως Υπουργός νοείται το μέλος της Κυβέρνησης ή ο Υφυπουργός. Ως συμμετοχος

¹⁶⁶ Βλ. και <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/Kanonismos-tis-Voulis/>

νοείται ο συναυτουργός, ο ηθικός αυτουργός, ο άμεσος ή απλός συνεργός στην πράξη που αποδίδεται στον Υπουργό ή ο φυσικός ή ηθικός αυτουργός, ο άμεσος ή απλός συνεργός στην πράξη για την οποία αποδίδεται στον Υπουργό η κατηγορία του ηθικού αυτουργού, άμεσου ή απλού συνεργού. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρ. 3 που ορίζει ότι οι Υπουργοί θεωρούνται υπάλληλοι κατά την έννοια του άρθρου 13 περ. α' του ΠΚ, δηλαδή ως ασκούντες δημόσια, δημοτική ή κοινοτική υπηρεσία.

Το άρθρο 3 καθορίζει τα της παραγραφής των αξιόποινων πράξεων. Τα πλημμελήματα και τα κακουργήματα παραγράφονται με τη συμπλήρωση πέντε (5) ετών από την ημερομηνία που τελέστηκαν και η προθεσμία αυτή αναστέλλεται στις εξής περιπτώσεις: όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος που τελέστηκε η πράξη, εκτός αν έχει ληφθεί ήδη η απόφαση για την άσκηση ποινικής δίωξης, όσο διαρκεί η κύρια διαδικασία και όσο ισχύει η απόφαση της Βουλής για αναστολή της δίωξης, της προδικασίας ή της κύριας διαδικασίας. Σε κάθε περίπτωση, η παραγραφή επέρχεται με τη συμπλήρωση δέκα (10) ετών από την τέλεση της πράξης. Επίσης καθορίζεται και νομοθετικά, η προαναφερθείσα «αποσβεστική προθεσμία», εάν μέχρι τότε η Βουλή δεν έχει αποφασίσει να ασκήσει ποινική δίωξη κατά Υπουργού. Ουσιαστικά με την πάροδο της προθεσμίας αυτής, παύει το δικαίωμα της Βουλής να ασκεί ποινική δίωξη κατά μελών της Κυβέρνησης.

Το άρθρο 4 ουσιαστικά επαναλαμβάνει τα δύο πρώτα εδάφια της παρ. 2 του άρθρου 86 του Σ, διευκρινίζοντας ότι η διαβίβαση των στοιχείων που έχουν σχέση με ποινική ευθύνη Υπουργών προς τη Βουλή, δεν εμποδίζει την πρόοδο της έρευνας ή της εξέτασης προς άλλα άτομα ενώ σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να υπάρχει αξιολόγηση των στοιχείων αυτών από αυτόν που διενεργεί την έρευνα, καθότι αυτό αποτελεί αρμοδιότητα της Βουλής¹⁶⁷ (παρ. 3 και 4).

Όσο αφορά την εκκίνηση της διαδικασίας, πρόταση υποβάλλεται από τουλάχιστον τριάντα (30) βουλευτές και σε αυτήν θα πρέπει να αναφέρονται τα στοιχεία της αξιόποινης πράξης καθώς και οι διατάξεις, οι οποίες παραβιάστηκαν, ειδάλλως η πρόταση χαρακτηρίζεται ως απαράδεκτη. Κατόπιν, η Βουλή συγκροτεί ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης, όπου τίθεται προθεσμία για την κατάθεση έγγραφου πορίσματος μαζί με το αποδεικτικό

¹⁶⁷ Βλ. Ν.Ε.Καλογήρου, Π.Μ.Γαλετσέλλης, ό.π, σελ. 28.

υλικό. Το πόρισμα αυτό πρέπει να είναι αιτιολογημένο και να περιέχει σαφή πρόταση για άσκηση ή μη ποινικής δίωξης, μνημονεύοντας και τυχόν μειωψηφούσες γνώμες. Η επιτροπή αυτή έχει όλα τα καθήκοντα του εισαγγελέα πλημμελειοδικών και μπορεί να αναθέτει και τη διενέργεια πράξεων σχετικών με την προκαταρκτική εξέταση σε Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών ή Εφετών. Επίσης μπορεί να καλεί τον κατηγορούμενο για εξηγήσεις (άρθρο 5).

Έπειτα το πόρισμα εισάγεται για συζήτηση προς τη Βουλή και η απόφαση για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών. Εάν τέτοια πρόταση απορριφθεί, τότε νέα πρόταση που αφορά τα ίδια πρόσωπα και βασίζεται στα ίδια πραγματικά περιστατικά, δεν μπορεί να κατατεθεί εκ νέου. Με έγγραφη πρόταση τουλάχιστον τριάντα (30) βουλευτών, η Βουλή αποφασίζει οποτεδήποτε-με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών-την ανάκληση της απόφασης για άσκηση ποινικής δίωξης ή την αναστολή της δίωξης-προδικασίας-κύριας διαδικασίας. Η αναστολή αυτή μπορεί να αρθεί με τον ίδιο τρόπο (άρθρο 6). Η αναστολή ή η ανάκληση αυτή αφορά και τους συμμετόχους, οι οποίοι, όμως, εάν ο Υπουργός δε διωχθεί τελικά, εναπόκεινται στη δικαιοδοσία των τακτικών ποινικών δικαστηρίων.

Μετά την απόφαση για την άσκηση δίωξης, ο Πρόεδρος της Βουλής κληρώνει, σε δημόσια συνεδρίαση, τα προβλεπόμενα από το άρθρο 86 του Σ μέλη του ΔΣ, μέσα από κατάλογο με δικαστικούς λειτουργούς που συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις, που καταθέτει στη Βουλή ο Υπουργός Δικαιοσύνης. Το ΔΣ έχει όλες τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από το άρθρο 307 και έπειτα του ΚΠΔ (άρθρο 8). Δεν επιτρέπεται να εξαιρούνται από το ΔΣ παραπάνω από δύο μέλη του ΑΠ ή από ένα μέλος του ΣτΕ (άρθρο 9).

Στο μέλος του ΑΠ που ορίζεται ως ανακριτής και έχει όλες τις αρμοδιότητες που δίνονται από τον ΚΠΔ, διαβιβάζεται η δικογραφία που αφορά στον Υπουργό καθώς και όσες έχουν σχηματιστεί κατά των συμμετόχων (άρθρο 10). Οι κατηγορούμενοι έχουν όλα τα δικαιώματα που προβλέπονται από το άρθρο 308 παρ. 2 του ΚΠΔ, δηλαδή ο εισαγγελέας μπορεί να τους γνωστοποιήσει το περιεχόμενο της πρότασης που θα κάνει (άρθρο 11) Απαγορεύεται η βίαιη προσαγωγή, η σύλληψη, η

προσωρινή κράτηση ή η επιβολή περιοριστικών όρων σε Υπουργό (άρθρο 10). Το βούλευμα του ΔΣ δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο (άρθρο 11).

Ο Πρόεδρος του ΑΠ, μόλις κληρωθούν τα μέλη του ΕΔ ορίζει τη δικάσιμο και κλητεύονται ο κατηγορούμενος, οι μάρτυρες και οι πραγματογνώμονες (άρθρο 13). Εάν ο κατηγορούμενος δεν εμφανιστεί, δικάζεται ως ωσει παρών. Επίσης έχει το δικαίωμα να εκπροσωπηθεί από τουλάχιστον τρεις συνηγόρους (άρθρο 14). Η διάλυση της Βουλής ή η λήξη της βουλευτικής περιόδου αναστέλλουν την πρόοδο ή την έναρξη της δίκης, μέχρι τη συγκρότηση της νέας Βουλής σε σώμα (άρθρο 12).

Η κύρια διαδικασία πραγματοποιείται βάσει του των διατάξεων του ΚΠΔ (άρθρο 15). Δεν επιτρέπεται εξαίρεση για περισσότερους από συνολικά έξι (6) δικαστές του ΕΔ και για περισσότερα από τρία (3) μέλη που προέρχονται από το ίδιο δικαστήριο (άρθρο 16). Η απόφαση του ΕΔ είναι αμετάκλητη, δεν υπόκειται στο ένδικο μέσο της αίτησης ακύρωσης και εκτελείται με την επιμέλεια του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών. Επανάληψη της διαδικασίας κατά του κατηγορουμένου δεν επιτρέπεται αλλά μόνο υπέρ, για τους λόγους που αναφέρονται στον ΚΠΔ και ύστερα από αίτηση των ιδίων προσώπων ή τουλάχιστον τριάντα (30) βουλευτών (άρθρο 17). Σε περίπτωση καταδίκης Υπουργού για πλημμέλημα, η ποινή η περιοριστική της ελευθερίας μετατρέπεται σε χρηματική και δεν επιτρέπεται στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων. Για τα κακουργήματα ισχύουν οι κοινές διατάξεις (άρθρο 18). Τέλος, εάν απονεμηθεί χάρη σε Υπουργό, η συγκατάθεση της Βουλής μπορεί και να δοθεί και για τη διαγραφή της ποινής από το ποινικό μητρώο (άρθρο 21). Για οτιδήποτε δεν ορίζεται ειδικώς στο νόμο αυτό, έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του ΚΠΔ (άρθρο 22).

Ο ν. 3126/2003, όπως προλέχθηκε, προσπάθησε να αποτελέσει ισχυρό θεσμικό αντίβαρο σε ό,τι αφορά τον έλεγχο της ευθύνης των Υπουργών, ωστόσο υπήρξαν και αντιδράσεις, καθότι πολλοί εξέφρασαν την άποψη ότι πετυχαίνει το ακριβώς αντίθετο, δηλαδή την κατοχύρωση προνομιακών ρυθμίσεων υπέρ των Υπουργών, που τους εξασφαλίζουν το «ακαταδίωκτο». Οι ενστάσεις επικεντρώνονται, κυρίως, στα θέματα της αποσβεστικής προθεσμίας και της παραγραφής, αφού ο νόμος καθιερώνει πιο σύντομο χρόνο σε σχέση με τις κοινές

διατάξεις¹⁶⁸. Επίσης επικεντρώνονται στη δυνατότητα της Βουλής να ανακαλεί την απόφασή της οποτεδήποτε ή να αναστέλλει τη δίωξη σε διάφορες φάσεις. Σημείο συζήτησης είναι και το θέμα των ποινών, αφού υπάρχει δυνατότητα μετατροπής τους σε χρηματική ενώ απαγορεύεται και η σύλληψη/κράτηση¹⁶⁹.

Έτσι πολύ σύντομα μετά την θέση σε ισχύ του νόμου, άρχισαν οι συζητήσεις για εκ νέου αναθεώρηση του Σ ή για την έκδοση νέου νόμου ή για τροποποίηση του υφιστάμενου.

4.4 Αναθεώρηση 2008 και ν. 3961/2011

Στην αναθεώρηση του Σ του 2008, εντούτοις, το άρθρο 86 παρέμενε αμετάβλητο, αφού η αναθεώρηση αυτή επικεντρώθηκε σε άλλες θεματικές. Τελικά ο ν. 3126/2003 έμελλε να διατηρηθεί αυτούσιος μέχρι το 2011 που τροποποιήθηκε σε κάποια βασικά σημεία του από το ν. 3961/2011 (ΦΕΚ 97/Α'/29.04.2011) «*Τροποποίηση του ν. 3126/2003 για τη ποινική ευθύνη Υπουργών και άλλες διατάξεις*». Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, το άρθρο 86 υπάρχει για την καλή λειτουργία του πολιτεύματος και όχι για την αυξημένη προστασία των προσώπων των Υπουργών. Εντούτοις, χρειάζονται ορισμένες αλλαγές, κάποιες από τις οποίες επιχειρούνται στο πλαίσιο αυτό.

Τα άρθρα του ν. 3126/2003 που τροποποιήθηκαν από το ν. 3961/2011 ήταν τα εξής: το άρθρο 3 παρ. 1, το άρθρο 5, το άρθρο 10 παρ. 2 και 3, το άρθρο 16 και το άρθρο 17 παρ. 1. Αναλυτικότερα, το άρθρο 3 είναι το άρθρο που αφορά την παραγραφή των αξιόποινων πράξεων όπου τώρα ορίζεται ότι οι ποινές παραγράφονται σύμφωνα με τα άρθρα 111 και 112 του ΠΚ, δηλαδή μετά από είκοσι χρόνια για κακουργήματα σε περίπτωση ποινής ισόβιας κάθειρξης και δεκαπέντε χρόνια στις άλλες περιπτώσεις, πέντε χρόνια για τα πλημμελήματα και ένας χρόνος για τα πταίσματα. Η παραγραφή ξεκινά από την ημέρα τέλεσης της αξιόποινης πράξης και σύμφωνα με το αναθεωρημένο άρθρο 3 η παραγραφή, εκτός από τις

¹⁶⁸ Ο ΠΚ προβλέπει παραγραφή κακουργημάτων μετά από 20 χρόνια σε περίπτωση ποινής ισόβιας κάθειρξης, μετά από πέντε χρόνια για πλημμελήματα και μετά από ένα χρόνο για πταίσματα.

¹⁶⁹ Για περισσότερα βλ. Ν.Ε.Καλογήρου, Π.Μ.Γαλετσέλλης, ό.π, σελ.75-77.

περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 113 του ΠΚ¹⁷⁰, αναστέλλεται για όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος κατά την οποία τελέστηκε η πράξη και για όσο ισχύει η απόφαση της Βουλής για αναστολή της δίωξης, της προδικασίας ή της κύριας διαδικασίας. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού¹⁷¹, «η βραχυχρόνια παραγραφή που καθιερώνει ο ισχύων νόμος (δηλαδή ο ν. 3126/2011), με μόνη αιτιολογία την ανάγκη ταχείας περαίωσης της διαδικασίας, εκτός από τη δημιουργία της εντύπωσης ότι θεσπίζεται αδικαιολόγητο υπουργικό προνόμιο, ουσιαστικά αντιστρατεύεται την αξίωση για ασφαλή διάγνωση της υπόθεσης και ορθή απονομή της δικαιοσύνης».

Το άρθρο 2 του νόμου αυτού τροποποιεί εξ ολοκλήρου το άρθρο 5 του ν. 3126/2003. Πιο συγκεκριμένα, μετά την έγγραφη πρόταση από τριάντα (30) βουλευτές για άσκηση ποινικής δίωξης, η Βουλή αποφασίζει-με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών-την ανάθεση σε τριμελές γνωμοδοτικό συμβούλιο του νομικού ελέγχου των στοιχείων της κατηγορίας και την αξιολόγηση της ουσιαστικής βαρύτητας αυτών καθώς και την προθεσμία υποβολής της γνωμοδότησης αυτής στον Πρόεδρο της Βουλής. Το συμβούλιο αυτό αποτελείται έναν αντεισαγγελέα του ΑΠ και δύο εισαγγελείς Εφετών, οι οποίοι κληρώνονται σε δημόσια συνεδρίαση μεταξύ των υπηρετούντων στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών. Η γνωμοδότηση αυτή διαπιστώνει εάν συντρέχει περίπτωση για διερεύνηση ποινικής ευθύνης, ώστε να συσταθεί η ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή που προβλέπεται από το Σ και το ν.3126/2003. Η επιτροπή αυτή, πέρα από τις προαναφερθείσες αρμοδιότητές της, μπορεί να διατάσσει την κατάσχεση αντικειμένων που είναι προϊόντα κακουργήματος ή πλημμελήματος το οποίο πηγάζει από δόλο καθώς και αντικειμένων που χρησίμευσαν ή προορίζονταν για μία τέτοια πράξη, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 76 παρ. 1 του ΠΚ. Για τα κατασχεθέντα αποφαιίνεται το ΔΣ, μέσω του σχετικού πορίσματος που υποβάλλει, το οποίο περιέχει σαφή πρόταση για

¹⁷⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 113 η παραγραφή αναστέλλεται για όσο χρόνο δεν μπορεί να αρχίσει ή να εξακολουθήσει η ποινική δίωξη και για όσο χρόνο διαρκεί ή κύρια διαδικασία, μέχρι να γίνει αμετάκλητη η απόφαση. Σε κάθε περίπτωση η αναστολή αυτή δεν μπορεί να διαρκέσει παραπάνω από πέντε χρόνια για κακουργήματα, τρία χρόνια για πλημμελήματα και ένα χρόνο για πταίσματα.

¹⁷¹ Διαθέσιμη στο

<http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=sEGQQ0ERzxY%3d&tabid=132>

την άσκηση ή μη δίωξης. Όπως γίνεται κατανοητό, εισάγεται ένα επιπλέον στάδιο αξιολόγησης της κατηγορίας, μεταξύ της απόφασης της Βουλής και της σύστασης της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής. Σκοπός αυτής της ρύθμισης, σύμφωνα πάντα με την αιτιολογική έκθεση, είναι να καταστεί αφενός πιο ασφαλής η άποψη για την υπόθεση και αφετέρου να αποφορτιστεί η Βουλή από την εξέταση αβάσιμων κατηγοριών.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του νόμου που συμπληρώνει το άρθρο 10 παρ. 2 του ν. 3126/2003, ο ανακριτής, όταν διενεργεί ανάκριση για αξιόποινη πράξη σε βαθμό κακουργήματος, μπορεί να απαγορεύει την κίνηση κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό καθώς και το άνοιγμα θυρίδων θησαυροφυλακίου, όταν υπάρχει υποψία ότι αυτά προέρχονται από την τέλεση της αξιόποινης πράξης. Λαμβάνονται υπόψη, βέβαια, τα έξοδα διαβίωσης του κατηγορουμένου, τα νομικά του έξοδα καθώς και τα έξοδα για τη διατήρηση των δεσμευμένων αυτών στοιχείων. Η απαγόρευση ισχύει από το σημείο επίδοσης της διάταξης το ανακριτή στο πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό. Ο κατηγορούμενος μπορεί να ζητά την άρση της διάταξης και μέχρι την απόφαση του ΔΣ, δεν αναστέλλεται η εκτέλεση της.

Με το άρθρο 5 τροποποιείται η παρ. 3 του άρθρου 10 που αφορά την κράτηση ή τη σύλληψη του κατηγορουμένου. Ορίζεται πια ότι δεν επιτρέπεται η έκδοση εντάλματος βίαιης προσαγωγής, σύλληψης και προσωρινής κράτησης σε εν ενεργεία ή διατελέσαντα Υπουργό αλλά επιτρέπεται η επιβολή περιοριστικών όρων σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 282 παρ. 1, 2, 4 (π.χ. παροχή εγγύησης, απαγόρευση διαμονής στο εξωτερικό, απαγόρευση συναναστροφής με ορισμένα άτομα) και 296 του ΚΠΔ (επιβολή των όρων αυτών για την αποφυγή τέλεσης νέου αδικήματος) και υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 62 του Σ. Το άρθρο 62 του Σ πρεσβεύει ότι θα πρέπει να υπάρχει άδεια της Βουλής για άρση της ασυλίας εν ενεργεία βουλευτή, άρθρο που έχει εφαρμογή, εφόσον ο Υπουργός διατηρεί και τη βουλευτική ιδιότητα. Τα περιοριστικά μέτρα θεωρούνται ηπιότερο μέτρο και κατ' αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται και η παρουσία του κατηγορουμένου κατά την ποινική διαδικασία.

Το άρθρο 6 προσθέτει στο παλαιό άρθρο 16, νέο άρθρο 16^A το οποίο έχει να κάνει με τον έλεγχο της κατηγορίας, κάτι που προβλέπεται συνταγματικά αλλά όχι από το ν. 3126/2003. Όταν προκύπτει ζήτημα παραγραφής της πράξης ή αξιόποινου της πράξης, το ΔΣ ή το ΕΔ ερευνά την κατηγορία, ύστερα από αίτηση του κατηγορουμένου. Τέλος, το άρθρο 7, τροποποιεί το άρθρο 17 παρ. 1, σχετικά με την απόφαση: τα σχετικά ορίζονται από το άρθρο 370 και 371 του ΚΠΔ ενώ για τα κατασχεθέντα έχει εφαρμογή το άρθρο 373 του ίδιου Κώδικα. Η απόφαση του ΕΔ είναι αμετάκλητη.

Συνοπτικά αυτό ήταν το νέο πλαίσιο που θέτει ο ν. 3961/2011, ο οποίος αποτελεί και τον τελευταίο εκτελεστικό νόμο που έχει εκδοθεί περί ποινικής ευθύνης Υπουργών και ολοκληρώνει το μέχρι στιγμής ισχύον νομικό καθεστώς. Από τη θέση σε εφαρμογή του νόμου και μετά, έχει τύχει να ενεργοποιηθεί η διαδικασία περί ποινικής ευθύνης μελών της Κυβέρνησης δύο φορές, μέχρι ενός σημείου.

Αναλυτικότερα, ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή που προβλέπεται από το άρθρο 86 του Σ και από τους νόμους συστάθηκε κατά την Β΄ Σύνοδο της ΙΓ΄ περιόδου της Βουλής, για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης κατά πρώην Υπουργού Εθνικής Άμυνας, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν υπάρχουν ευθύνες από συγκεκριμένη σύμβαση κατασκευής και παράδοσης υποβρυχίων συγκεκριμένου τύπου στο Πολεμικό Ναυτικό. Σύμφωνα με το πόρισμα της επιτροπής αυτής¹⁷², η επιτροπή συστάθηκε σύμφωνα με το άρθρο 86 παρ. 3 του Σ, το άρθρο 5 του ν. 3126/2003 (πριν την αναθεώρησή του) και τα άρθρα 153-158 του ΚτΒ, για τη διερεύνηση ποινικής ευθύνης κατά του πρώην Υπουργού Εθνικής Άμυνας. Ορίστηκε δεκατριμελής (13) επιτροπή και προθεσμία για την υποβολή του πορίσματος. Η έρευνα της επιτροπής επεκτάθηκε από το 1997 έως το 2010, διάστημα που είχαν τεθεί σε εφαρμογή δύο νόμοι περί ποινικής ευθύνης Υπουργών, ο ν. 2509/1997 και ν. 3126/20003, κάτι που προβλημάτισε την Επιτροπή. Ο ν. 3961/2011 θεωρήθηκε ότι δεν ισχύει σε αυτήν την περίπτωση, καθότι η απόφαση της Βουλής για τη σύσταση επιτροπής ελήφθη μία ημέρα πριν από τη δημοσίευση του νόμου, δηλαδή στις

¹⁷² Διαθέσιμο στο http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/PORISMA_AMEA.pdf

28.04.2011. Τελικά η επιτροπή αποφάσισε την άσκηση ποινικής δίωξης κατά του διατελέσαντα Υπουργού για παραβίαση του άρθρου 253 του ΠΚ, ήτοι για το αδίκημα της παθητικής δωροδοκίας σε βαθμό κακουργήματος καθώς και την άσκηση ποινικής δίωξης για την παραβίαση μίας σειράς νόμων, ως φυσικός ή ηθικός αυτουργός, που αφορούν νομιμοποίηση εσόδων από παράνομη δραστηριότητα. Επίσης προτάθηκε η άσκηση ποινικής δίωξης και κατά συμμετόχων.

Μία άλλη περίπτωση όπου τέθηκαν σε εφαρμογή οι διατάξεις του Σ και του ν. 3126/2003, όπως τροποποιήθηκε μερικώς από το ν. 3961/2001, ήταν η περίπτωση πρότασης δίωξης και σύστασης ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης κατά πρώην Υπουργού Οικονομικών, σχετικά με υπόθεση ψηφιακού δίσκου ηλεκτρονικών αρχείων πιστωτικού ιδρύματος του εξωτερικού, κατά την Α΄ Σύνοδο της περιόδου ΙΕ΄ της Βουλής. Η πρόταση για άσκηση δίωξης κατατέθηκε από εβδομήντα δύο (72) βουλευτές και κατόπιν τούτου αποφασίστηκε η σύσταση της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 86 παρ. 3 του Σ, το άρθρο 5 του ν.3126/2011 όπως τροποποιήθηκε από το ν.3961/2011 καθώς και από τα άρθρα 153-158 του ΚτΒ. Η εν λόγω επιτροπή πήρε παράταση προθεσμίας, ύστερα από απόφαση της Βουλής, προκειμένου να ολοκληρώσει το έργο της και να υποβάλλει το σχετικό πόρισμα. Θέμα που απασχόλησε, κυρίως, την επιτροπή αυτή είναι το κατά πόσο έχει παρέλθει η αποσβεστική προθεσμία που τίθεται από το Σ και τους νόμους για την άσκηση ποινικής δίωξης, ήτοι εάν είχε επέλθει το πέρας της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που άρχισε μετά την τέλεση της αξιόποινης πράξης. Τελικά κρίθηκε, από το ΔΣ, ότι το διάστημα αυτό δεν έχει παρέλθει. Σύμφωνα, λοιπόν, με το πόρισμα της επιτροπής αυτής¹⁷³, προτάθηκε η άσκηση ποινικής δίωξης κατά του πρώην Υπουργού Οικονομικών για την τέλεση των εξής αξιόποινων πράξεων: της νόθευσης κατά το άρθρο 242 παρ. 1,2 και 3 του ΠΚ, της απιστίας περί την υπηρεσία κατά το άρθρο 256 του ΠΚ και της παράβασης καθήκοντος κατά το άρθρο 259 του ΠΚ. Η υπόθεση βρίσκεται την παρούσα στιγμή ακόμη σε εξέλιξη και σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιεύματα, μετά τη ανάκριση του

¹⁷³ Διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%91%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20PORTAL.pdf>

Υπουργού από τον ανακριτή, αναμένεται να εκδοθεί το βούλευμα του ΔΣ για την παραπομπή του ή όχι ενώπιον του ΕΔ¹⁷⁴.

Αυτές ήταν δύο περιπτώσεις τα τελευταία χρόνια που απασχόλησαν τη Βουλή και κινητοποίησαν τις συνταγματικές και νομοθετικές διατάξεις περί ευθύνης Υπουργών. Σύμφωνα, πάντως, με τον ηλεκτρονικό τύπο¹⁷⁵ έχουν σταλεί στη Βουλή από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, μέχρι στιγμής, άλλες εκατόν τριάντα έξι (136) δικογραφίες που αφορούν ποινική ευθύνη Υπουργών, οι οποίες είναι προς εξέταση.

4.5 Αστική ευθύνη

Παράλληλα με την ποινική ευθύνη Υπουργών, στους εκτελεστικούς νόμους που εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση των εκάστοτε ελληνικών Συνταγμάτων, περιέχονταν ρυθμίσεις και περί της αστικής ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών. Η αστική ευθύνη συνίσταται στην αποκατάσταση ζημίας που προκλήθηκε από παράνομη πράξη, κατά την άσκηση των καθηκόντων του μέλους της Κυβέρνησης.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο νόμο περί ποινικής ευθύνης Υπουργών, στο ν. ΦΠΣΤ'/1876, το άρθρο 61 όριζε ότι από τα αδικήματα που προβλέπονταν στον παρόντα νόμο, θεμελιώνεται και αγωγή αποζημιώσεως υπέρ του ζημιωθέντος. Η αγωγή αυτή εκδικάζεται από τα αρμόδια κοινά δικαστήρια κατά τις διατάξεις του κοινού ποινικού δικαίου. Η διάταξη αυτή δε τροποποιήθηκε από το ν. ΧΕ'/1877.

Έπειτα ο ν. 3398/1927 δεν περιελάμβανε σχετική αυτούσια διάταξη ενώ το ΝΔ 802/1971 όριζε τα σχετικά θέματα στο άρθρο 46. Αναλυτικότερα προέβλεπε, στην παράγραφο 1, ότι κατά του καταδικασθέντα Υπουργού/Υφυπουργού και για τα εγκλήματα που προβλέπονται στο ΝΔ, γεννάται αγωγή αποζημιώσεως υπέρ του ζημιωθέντος, η οποία εγείρεται ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων κατά τις κοινές διατάξεις. Στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου όριζε ότι το πρόσωπο που ζημιώθηκε από

¹⁷⁴ Βλ. Π.Τσιμπούκης, Στην τελική ευθεία για το Ειδικό Δικαστήριο ο Παπακωνσταντίνου, *Πρώτο Θέμα*, 20.04.2014.

¹⁷⁵ Βλ. *Εγγραφο: 136 υποθέσεις για ποινική ευθύνη Υπουργών*, 13.01.2014. Διαθέσιμο στο http://www.enikos.gr/politics/206284,Eggrafo: 136_ypotheseis_gia_poinikh_ey8yn.html

πράξη ή παράλειψη μέλους της Κυβέρνησης ή Υφυπουργού μπορούσε να εγείρει αγωγή κατά του Δημοσίου, κατά του Υπουργού ή κατά και των δύο, όπως ακριβώς προβλέπεται και από το άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ. Σε περίπτωση μη καταδίκης του Υπουργού, εγείρετο μονό κατά του Δημοσίου¹⁷⁶. Προϋπόθεση, δηλαδή, για την αστική ευθύνη Υπουργών/Υφυπουργών και στο ν.ΦΠΣΤ'/1876 και στο ΝΔ 802/1971 είναι να έχει υπάρξει πρώτα και ποινική καταδίκη.

Από την άλλη πλευρά, ο ν. 2509/1997 όριζε τα εξής: η πολιτική αγωγή δεν μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του ΕΔ αλλά η αγωγή αποζημίωσης ή χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης, ασκείται και εκδικάζεται κατά τις κοινές ποινικές διατάξεις, διάταξη που περιλήφθηκε, επίσης, και στο άρθρο 15 παρ. 5 του ν. 3126/2003. Η διάταξη δεν τροποποιήθηκε από το ν. 3961/2011. Αυτό ήταν, συνοπτικά, το νομικό πλαίσιο περί αστικής ευθύνης Υπουργών.

¹⁷⁶ Βλ.Α.Γ.Ράϊκος, ό.π., σελ.1009-1010.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, από όλη τη ιστορική πορεία που διανύθηκε μέχρι σήμερα, τόσο εκτός όσο και εντός Ελλάδος και αφορούν την ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών, έχουν να παρατηρηθούν τα εξής: η λογοδοσία είναι ένα θέμα που από πολύ νωρίς απασχόλησε τις συνταγματικές τάξεις, καθότι πάντα η άσκηση εξουσίας έπρεπε να συνοδεύεται από θεσμούς ελέγχου, οι οποίοι θα λειτουργούν ως αντίβαρο σε ενδεχόμενες εκτός νόμου συμπεριφορές. Στα πλαίσια αυτά, η ευθύνη των Υπουργών, πρώτα με την ποινική/αστική της διάσταση και έπειτα με την πολιτική της, αποτελεί βασικό στοιχείο ενός κοινοβουλευτικού πολιτεύματος.

Έτσι και στην Ελλάδα, ήδη από τις πρώτες ημέρες της ανεξαρτησίας της, ρυθμίσεις περί ευθύνης των Υπουργών αποτυπώθηκαν στα συνταγματικά κείμενα, ως απαραίτητα για τη λειτουργία της πολυπόθητης δημοκρατίας. Με την πάροδο του χρόνου, οι διατάξεις αυτές τροποποιήθηκαν, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της εποχής τους, συμπληρώθηκαν, εξειδικεύτηκαν από τους εκάστοτε νόμους και τελικά χρειάστηκε να εφαρμοστούν σε πολλές περιπτώσεις.

Σήμερα στην Ελλάδα οι υφιστάμενοι κανόνες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα των παραμέτρων, τόσο της πολιτικής ή κοινοβουλευτικής ευθύνης όσο και της νομικής ευθύνης. Με δεδομένη την ταχύτητα των εξελίξεων αλλά και της υπάρχουσας κοινωνικοπολιτικής κατάστασης, τα θέματα ευθύνης βρίσκονται σε πρώτο πλάνο και ήδη έχουν αρχίσει να ακούγονται φωνές, ακόμα και μέσα από το νομοθετικό σώμα της χώρας, για αλλαγή και προσαρμογή τους στη νέα πραγματικότητα, όπου θα υφίστανται και θα τίθενται σε πράξη περισσότερες δικλίδες ασφαλείας. Κάτι τέτοιο θα πρέπει να πραγματοποιηθεί αρχικά μέσα από μία αλλαγή στο Σ της χώρας, δηλαδή μέσα από μία αναθεώρηση, διαδικασία αρκετά σοβαρή, που είναι αποτέλεσμα της βούλησης του άμεσα εκλεγμένου οργάνου από το λαό, της Βουλής, επομένως της βούλησης του εκλογικού σώματος. Μέχρι τότε η συζήτηση θα συνεχίζεται και ενδέχεται να οδηγήσει σε εποικοδομητικό διάλογο, μέχρι να παρθούν οι τελικές αποφάσεις.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΕΛΛΗΝΙΚΗ)

Αδάμ-Μαγνήσαλη Σ., *Η απονομή της δικαιοσύνης στην Αρχαία Αθήνα*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2008.

Αναστασιάδης Γ., *Πολιτική και Συνταγματική Ιστορία της Ελλάδας (1821-1941)*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2001

Ανδρουλάκης Ν.Κ., *Γύρω από την ποινική ευθύνη των Υπουργών*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1989.

Αραβαντινός Ι., *Πραγματεία περί ευθύνης των ηγεμόνων και των Υπουργών*, Αθήνα, 1880.

Βενιζέλος Ε., *Το αναθεωρητικό κεκτημένο: το συνταγματικό φαινόμενο στον 21^ο αιώνα και η εισφορά της αναθεώρησης του 2001*, εκδ. Σάκκουλα, 2002.

Βενιζέλος Ε., *Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου (Αναθεωρημένη Έκδοση)*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2008.

Δημητρόπουλος Α.Γ., *Η αρχή της δεδηλωμένης*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991.

Καλογήρου Ν.Ε, Γαλετσέλλης Π.Μ., *Πολιτική και ποινική ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης- Μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος και το Ν 3126/2003*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2009.

Καλτσόγια-Τουρναβίτη Ν., *Το Σύνταγμα του 1975/1986*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1999.

Κασιμάτης Γ., Μιχαλάκης Ν., Νικολόπουλος Η., Παντελής Α. (επιμ.), *Κείμενα Συνταγματικού Δικαίου*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1995.

Κυριαζής-Γουβέλης Δ.Λ., *Τα Ελληνικά Συντάγματα*, εκδ. Α.Αναστασίου, Αθήνα, 1977.

Λοβέρδος Α.Ν., *Κυβέρνηση, συλλογική λειτουργία και πολιτική ευθύνη*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991.

Λοβέρδος Α.Ν., *Η ποινική ευθύνη των Μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών στο Κοινοβουλευτικό πολίτευμα*, Αθήνα-Κομοτηνή, 1995.

Λοβέρδος Α.Ν., *Η έννοια της διοικητικής εξέτασης κατά το άρθρο 86 παρ. 2 εδ. β' του Αναθεωρημένου Συντάγματος στο Πέντε χρόνια μετά τη Συνταγματική Αναθεώρηση του 2001- Αποτίμηση και προτάσεις για μία νέα συνταγματική μεταρρύθμιση (τόμος 2)*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006.

Μπέσιλα-Βήκα Ε., *Ο θεσμός της ποινικής ευθύνης των Υπουργών στο Ελληνικό και Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο*, Αθήνα, 1985.

Μαυριάς Κ.Γ., *Συνταγματικό Δίκαιο (4^η έκδ. επαυξημένη)*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005.

Παπαρηγορίου Β.Ι., *Λαϊκή κυριαρχία και Κοινοβουλευτισμός στην Αγγλία*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2006.

Παπαρηγόπουλος Κ., *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* (ψηφιακή συλλογή).

Ράϊκος Α.Γ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Εισαγωγή - Οργανωτικό μέρος (τόμος 1/Β, 3^η έκδοση)*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, 2009.

Σαρίπολος Ν.Ν., *Ελληνικόν Συνταγματικό Δίκαιο*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα.

Σβώλος Α., *Τα Ελληνικά Συντάγματα 1822-1975/1986* (επιμ. Αζελός Α.), εκδ. Στοχαστής, 1998.

Σταμούλης Ι.Ε., *Η ποινική ευθύνη των Μελών της Κυβερνήσεως*, εκδ. Λιβάνη-Νομική Βιβλιοθήκη, 1990.

Τσάτσος Δ.Θ., *Συνταγματικό Δίκαιο (τόμος Β')*, *Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας (έκδοση Β')*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, 1985-1993.

Π.Τσιμπούκης, *Στην τελική ευθεία για το Ειδικό Δικαστήριο ο Παπακωνσταντίνου, Πρώτο Θέμα*, 2014.

Χρυσανθάκης Χ., Γαλάνη Ε., Πανταζόπουλος Π. (επιμ.), *Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2007.

Ιστορία των Ελλήνων, εκδ. Δομή Α.Ε.

Πάπυρος-Larousse-Britannica, 1993.

Τεγόπουλος-Φυτράκης, *Ελληνικό Λεξικό*, Αθήνα 1993.

Hyper Lexicon English-Greek (τόμος 1), εκδ. Σταφυλίδη.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ)

Desmottes P., *De la responsabilité pénale des ministres en régime parlementaire français*, R.Pichon-R.Durand-Auzias, 1968.

Morabito M., *histoire constitutionnelle de la France (1789-1958)*, Montchrestien (9e édition).

Woodhouse D., *Ministers and Parliament, Accountability in Theory and Practice*, calendon Press, Oxford.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://www.hellenicparliament.gr/>

<http://www.et.gr/>

<http://www.enikos.gr/>

<http://www.ministryofjustice.gr/>

<http://www.protothema.gr/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΝΟΜΟΙ ΠΕΡΙ ΕΥΘΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

1)Ν. ΦΠΣΤ'/1876 και Ν. ΧΕ'/1877

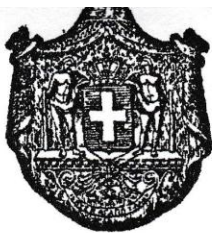
2)Ν.3398/1927

3)ΝΔ 802/1971

4)Ν.2509/1997

5)Ν.3126/2003

6)Ν.3961/2011

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΙΘ. 11.

1877

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 23 Φεβρουαρίου.

ΝΟΜΟΣ ΦΠΣ'.

Περί τῆς εὐθύνης τῶν Ἰπουργῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Ψηφισάμενοι ὁμοφώνως μετὰ τῆς Βουλῆς, ἀπερρίσασμεν καὶ διατάσσομεν.

ΜΕΡΟΣ Α'.

Ἀδικήματα.

Ἄρθρον 1. Ἐνώπιον τοῦ κατὰ τὰ ἄρθρον 80 τοῦ Συντάγματος εἰδικοῦ δικαστηρίου κατηγορεῖται ὁ Ἰπουργός, ὅστις κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐαυτοῦ καθηκόντων ἐκ προθέσεως ἢ ἐξ ἀσυγγνώστου ἀμελείας.

α.) προσπέγραψε Β. Διάταγμα, δι' οὗ παρεδιάθη διάταξις τις τοῦ Συντάγματος ἢ τῶν νόμων, ἢ τῶν ἐντολῶν τῆς Νομοθετικῆς ἐξουσίας ἐκδομένων Β. Διαταγμάτων.

ἢ β.) ἐξέτελεσε Β. Διάταγμα, μὴ προσωπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ἰπουργοῦ, ἢ διέταξε τὴν ἐκτέλεσιν τοιαύτου Διατάγματος.

ἢ γ.) ἐξέδωκεν ἢ ἐξέτελεσεν ἀπόφασιν ἢ διαταγὴν, δι' ἧς παραβιάζεται διάταξις τοῦ Συντάγματος ἢ τῶν νόμων, ἢ τῶν ἐντολῶν τῆς Νομοθετικῆς ἐξουσίας ἐκδομένων Β. Διαταγμάτων, ἢ διέταξε τὴν ἐκτέλεσιν τοιαύτης ἀποφάσεως ἢ διαταγῆς.

ἢ δ.) παρέλειψε νὰ ἐκτελέσῃ διάταξιν τοῦ Συντάγματος ἢ τῶν νόμων, ἢ τῶν ἐντολῶν τῆς Νομοθετικῆς ἐξουσίας ἐκδομένων Β. Διαταγμάτων, ἢ νὰ διατάξῃ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

ἢ ε.) συνπέγραψεν εἰς τὴν κύρωσιν ὡς νόμου τοῦ Κράτους πράξεως, μὴ ψηφισθείσης παρὰ τῆς Βουλῆς, κατὰ τὰ ἐν τῷ Συντάγματι πρὸς τὴν κηράρτισιν τῶν νόμων ὀρισμένα, καὶ ἐδημοσίευσεν τοιαύτην πράξιν, ἢ διέταξε τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

Ἄρθρον 2. Κατηγορεῖται ὡσαύτως ὁ Ἰπουργός ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου, ἂν κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐαυτοῦ καθηκόντων

α.) παρεβίβασε ποινικὴν τινα τῶν κειμένων νόμων διατάξιν ἢ β.) χωρὶς νὰ παραβιάσῃ ρητὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος ἢ τῶν νόμων, ἢ τῶν ἐντολῶν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἐκδομένων Β. Διαταγμάτων, ἐβλάψεν ἐκ προθέσεως διὰ πράξεως ἢ παραλείψεως αὐτοῦ τὰ συμφέροντα τῆς Ἐπικρατείας.

Ἄρθρον 3. Ἰπουργός, μὴ συμμετασχὼν εἰς τὴν διάπραξιν τῶν ἀνωτέρω ἀδικημάτων, εὐθύνεται οὐχ ἦττον ὡς συναυτοῦρ-

γός, ἂν συνήνεσεν εἰς αὐτὰ ἐν πράξει τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου, φερομένη τὴν ἐαυτοῦ ὑπογραφήν.

Ἄρθρον 4. Τὰ ἀδικήματα τοῦ Ἰπουργοῦ, τὰ ἀσχετα πρὸς τὰ δημόσια αὐτοῦ καθήκοντα, δὲν ὑπάγονται εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Ποιναί.

Ἄρθρον 5. Ὁ ἐνοχός τινος τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἄρθρῳ 1 ἀδικημάτων, ἂν ἐνήργησεν ἐκ προθέσεως, τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν ἐξ μηνῶν μέχρι δύο ἐτῶν καὶ μὲ στέρησιν τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 21 καὶ 23 τοῦ ποινικοῦ νόμου ἀναφερομένων δικαιωμάτων ἀπὸ πέντε μέχρι δέκα ἐτῶν.

ἂν ἐνήργησεν ἐξ ἀσυγγνώστου ἀμελείας, τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν τὸ πολὺ ἐξ μηνῶν καὶ μὲ στέρησιν ἀπὸ δύο μέχρι πέντε ἐτῶν τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 21 τοῦ ποινικοῦ νόμου διαλαμβανομένων δικαιωμάτων, πρὸς δὲ καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι ὡς μέλος δημοτικοῦ, Ἐπαρχιακοῦ καὶ Νομαρχιακοῦ συμβουλίου ἢ τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος.

Ἄρθρον 6. Ὁ ἐνοχός τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἄρθρῳ 2, ἑδαφίῳ α. ἀδικημάτων τιμωρεῖται μὲ τὴν ἐν τοῖς κειμένοις ποινικοῖς νόμοις ὀρισμένην ποινὴν, ἐκτὸς τῆς τοῦ θανάτου, ἀντὶ τῆς ὅποιας ἐπιβάλλεται, ἐν περιπτώσει πολιτικοῦ ἐγκλήματος, ἢ τῶν ἰσοθίων δεσμῶν. Ἡ καταδίκη συνεπάγεται καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 21 καὶ 23 τοῦ ποινικοῦ νόμου διαλαμβανομένων δικαιωμάτων ἀπὸ δύο μέχρι πέντε ἐτῶν.

Ὅσακις ἡ ποινικὴ διάταξις τῶν κειμένων νόμων ἀφορᾷ εἰς πράξεις ὀρισμένης κατηγορίας ὑπαλλήλων, ἢ ὑπὸ τοῦ Ἰπουργοῦ παραβίβασιν αὐτῆς τιμωρεῖται κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ προηγουμένου ἄρθρου.

Ἄρθρον 7. Ὁ ἐνοχός τινος τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἄρθρῳ 2, ἑδαφίῳ β. ὀριζομένων παραβιάσεων τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν τριῶν μηνῶν μέχρις ἑνὸς ἐτους καὶ μὲ στέρησιν ἀπὸ δύο μέχρις ἐξ ἐτῶν τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 5, ἑδαφ. β. τοῦ παρόντος νόμου ἀναφερομένων δικαιωμάτων.

Ἄρθρον 8. Τὸ ἀξιώποιον τῶν ἐν τῷ παρόντι νόμῳ προβλεπομένων ἀδικημάτων ἐξαλείφεται διὰ τῆς παραγραφῆς μετὰ τὴν λήξιν τριῶν ἀμέσως ἐπομένων τῆ πράξει Βουλευτικῶν Συνόδων.

Ἐὰν τὸ ἀδίκημα διαπραχθῇ διαρκούσης τῆς Συνόδου, ἢ παραγραφῆ αὐτοῦ ἀρχεταὶ ἀπὸ τῆς ἐπομένης Συνόδου.

Ἄρθρον 9. Αἱ περὶ καταλογισμοῦ, περὶ μέτρου τῆς ποινῆς

και περι των λόγων, των αποκλειόντων ή εξαλειφόντων το αξιοποιον γενικι διατάξεις του ποινικού νόμου εφαρμόζονται και εις τα ειδικώς υπό του παρόντος νόμου τιμωρούμενα αδικήματα, καθ' εσον δια τούτου δεν ώρισθησαν άλλως τα περι αυτών.

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ'.

Δ ι α δ ι κ α σ ί α.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ'.

Διαδικασία ενώπιον της Βουλής.

"Άρθρον 10. Την εκ των άνωτέρω αδικημάτων ποινικη άγωγήν κατά του 'Υπουργού, διατελούντος ή μη εν τη άρχή, και των τυχόν συναιτών ή συνεργών τούτου, μόνη ή Βουλή διακαίουται να άνασκίση ενώπιον του κατά το άρθρον 80 του Συντάγματος ειδικού δικαστηρίου.

Πρό τούτου ουδέμια επιτρέπεται καθ' αυτών άνακρίσις ή καταδίωξις.

"Άρθρον 11. 'Η περι καταδιώξεως πρότασις είναι άπαράδεκτος, εάν μη φέρη τας υπογραφάς είκοσι τουλάχιστον Βουλευτών και μη όριση άκριβώς τα γεγονότα, εφ' ών στηρίζεται και την παραδίαιον, ήτις άποτελει το αντικείμενον της κατηγορίας.

"Άρθρον 12. 'Η κατά τα άνωτέρω συντεταγμένη πρότασις άμα παραδοθείσα εις το Προεδρείον, άναγιγνώσκεται εν δημοσία συνεδριάσει, μεθ' ο τυπούται και διανέμεται εις τους Βουλευτάς εντός δ' οκτώ ήμερών από της εις το Προεδρείον καταθέσεως έγγραφεται εις την ήμερησίαν διάταξιν και συζητείται κατά την σειράν της έγγραφης, έκτός αν ή Βουλή, κηρύξασα αυτήν κατεπίγουσαν, όριση άλλην ήμεραν προς συζήτην.

"Άρθρον 13. Κατά την ώρισμένην ήμεραν ή συζήτησις περιόριζεται εις τούτο μόνον, αν ή Βουλή θέλη να μεταβή εις την ήμερησίαν διάταξιν, ή να διατάξη προανακρίσιν.

'Η περι τούτου άπόφασις γίνεται δια μυστικής ψηφοφορίας, ής δεν μετέχει ο καταγγελλόμενος 'Υπουργός, εάν ήται Βουλευτής.

Πριν άποφασίση ή Βουλή δύναται να επιτρέψη, εάν το κρίνη άναγκαστόν, να εμφανισθ ή ενώπιον αυτής και άκουσθ ή καταγγελλόμενος 'Υπουργός. 'Εγγραφος άπολογία είναι πάντοτε δεκτή.

"Άρθρον 14. 'Εάν ή Βουλή άποφασίση την εις την ήμερησίαν διάταξιν μεταβάσιν, ή περι κατηγορίας πρότασις ουδέποτε δύναται πλέον να επαναληφθ ή. 'Εάν δε διατάξη προανακρίσιν, εκλέγει εκ των έαυτής μελών δωδεκαμελή επιτροπήν προς ένεργειαν ταύτης και όρίζει συγχρόνως προθεσμίαν, εντός της οποίας όφείλει ή επιτροπή να υποβάλη την επί της προανακρίσεως έκθεσιν αυτής.

"Άρθρον 15. 'Η επιτροπή αυτή εκλέγει εκ των ιδίων μελών τον πρόεδρον, τον εισηγητήν και τον γραμματέα αυτής και ενεργεί εγγύρως δια της παρουσίας των επτά μόνον μελών. 'Εχουσα δε τα εν τη ποινική δικονομία καθήκοντα και δικαιώματα του παρ ά πλημμελειοδικαις εισαγγελέως, συλλέγει τας απαιτούμενας ένδείξεις, όπως άποφανθ ή Βουλή αν πρέπει να κατηγορήσ η μη. 'Ο καταγγελλόμενος 'Υπουργός καλείται παρ' αυτής, ίνα άπαντήσ η, αν θέλη, επί παντός επιβαρύνοντος αυτόν γεγονότος.

"Άρθρον 16. 'Η επιτροπή δύναται είτε ν' άναθέσ εις έν των έαυτής μελών, είτε να παραγγείλη εις τον παρ' Ερέταις ή τον παρ ά πλημμελειοδικαις εισαγγελέα την ένεργειαν μερικών προανακριτικών πράξεων.

"Άρθρον 17. 'Εντός της υπό της Βουλής όρισθείσης προθεσμίας, ήτις δύναται να παραταθ ή, τη αίτήσει της επιτροπής, ο εισηγητής ή άλλο μέλος ταύτης άναγιγώσκει εις την Βουλήν την επί της προανακρίσεως έκθεσιν. 'Η έκθεσις αυτή, περιέχουσα το εξαγόμενον της προανακρίσεως και τους λόγους των

πλειοψηφούντων και των μειοψηφούντων, καταλήγει εις πρότασιν περι της δια την καταγγελλέσαν πρξιν εισαγωγής ή μη εις δίκην του καταγγελλέντος 'Υπουργού και των συναιτών και συνεργών αυτού, αν κατά την διοδον της άνακρίσεως άνεαλίφθησαν τούτοι' κατατίθεται δε εις το Προεδρείον μετά των προανακριτικών έκθέσεων και λοιπών έγγράφων και τυπούται και διανέμεται εις τους Βουλευτάς εντός πέντε ήμερών.

Οι Βουλευται και οι καταγγελλόμενοι δύναται να λάβωσι γνώσιν των εν τω γραφείω της Βουλής κατατεθειμένων έγγράφων της προανακρίσεως.

"Άρθρον 18. Κατά την αυτήν ως άνωτέρω συνεδριάσιν, ή Βουλή όρίζει την ήμεραν της γενικής συζήτησεως επί της προτάσεως της επιτροπής, συγχρόνως δε άποφασίζει αν θα επιτραπή εις τον κατηγορούμενον, μη όντα 'Υπουργόν ή Βουλευτήν, να εμφανισθ ή κατά την συζήτησιν ταύτην και άπολογηθ ή.

"Άρθρον 19. 'Εάν ή επιτροπή μη υποβάλ η την έκθεσιν αυτής εντός της όρισθείσης προς τούτο προθεσμίας, ή Βουλή ή διορίζει άλλην επιτροπήν, ή προβαίνει και άνευ έκθέσεως εις την γενικην συζήτησιν της περι κατηγορίας πρότασεως.

"Άρθρον 20. Μετά το πέρας της γενικής ταύτης συζήτησεως, ή επί της προτάσεως της επιτροπής ψηφοφορία γίνεται μυστική και ιδιαιτέρα εφ' εκάστου κεφαλαίου αυτής.

"Άρθρον 21. 'Εάν ή Βουλή άποφρίση την περι κατηγορίας πρότασιν ουδέποτε πλέον επαναλαμβάνεται αυτή. 'Εάν δε παραδεχθ ή αυτήν, εκλέγει δια μυστικής ψηφοφορίας τους μέλλοντας να υποστηρίξωσι την κατηγορίαν ενώπιον του άρμοδιου δικαστηρίου, οτινες δεν δύναται να ώσι πλείονες των πέντε, προς δε και έτέρους πέντε αναπληρωτάς, εν περιπτώσει θανάτου ή παραιτήσεως αυτών.

Οι πέντε οδοι κατηγοροει ενεργοειν εγγύρως κατά πλειοψηφίαν έχουσι δε τα κατά την ποινικην δικονομίαν δικαιώματα και καθήκοντα του εισαγγελέως των πλημμελειοδικών.

"Άρθρον 22. 'Εάν ή Βουλή διαλυθ ή κηρυχθ ή λήξις της Συνόδου αυτής, πριν ή άναγνώση ή επιτροπή την επί της προανακρίσεως έκθεσιν, κατά την άμέσως επόμενην Σύνοδον της αυτής ή άλλης περιόδου εκλέγεται νέα προς τούτο επιτροπή. 'Εάν δε ή διάλυσις της Βουλής ή ή λήξις της Συνόδου επέλθη μετά την άνάγνωσιν της έκθέσεως, κατά την άμέσως επόμενην Σύνοδον της αυτής ή άλλης περιόδου γίνεται γενική συζήτησις περι του παραδεκτου ή μη της προτάσεως επί τη βάσει της έκθέσεως ταύτης.

"Άρθρον 23. 'Εν τη πρώτ η δημοσία συνεδριάσει της Βουλής μετά παρέλευσιν τριών ήμερών, εφ' ής άποφασίση ή εις δίκην εισαγωγή, ο Πρόεδρος αυτής ενεργεί κατά τους όρισμούς του άρθρου 80 του Συντάγματος και επί τη βάσει καταλόγου των κληρωτέων δικαστών, εν ο 'Υπουργός της Δικαιοσύνης όφείλει ν' άποστείλη εγγύρως, την κλήρωσιν των δώδεκα μελών του δικαστηρίου, προς δε και έτέρον εζ αναπληρωτικών δια την περίπτωσιν άποδιώσεως ή παραιτήσεως από της ύπηρεσίας, ή νομίμου κωλύματος, ή εξαιρέσεως των κληρωθέντων τακτικών μελών.

'Η κλήρωσις δύναται να επαναληφθ ή υπό της Βουλής, εάν μήτε δια των αναπληρωτικών μελών ήται έρικτη ή του δικαστηρίου συγκρότησις.

"Άρθρον 24. 'Η κλήρωσις των μελών του δικαστηρίου και ή των κατηγορών έκλογη, παραλειφθεσα ή διακοπισα, ενεργείται κατά την επόμενην Σύνοδον της αυτής ή και άλλης περιόδου της Βουλής.

"Άρθρον 25. Μετά την γενομένην κλήρωσιν, ο Πρόεδρος της Βουλής άποστέλλει άνυπερθέτως εις τον Πρόεδρον του Άρείου Πάγου την περι εισαγωγής εις δίκην άποφασιν της Βουλής, τα όνόματα των κληρωθέντων δικαστών και των εκλεχθέντων κατηγορών, κυρίων τε και αναπληρωματικών, και άπασαν έν γενει την διογραφίαν.

Ούτε ἡ λήξις τῆς Συνόδου ἢ τῆς περιόδου τῆς Βουλῆς, οὔτε ἡ διάλυσις ταύτης δύναται ν' ἀναστῆ τὴν περαιτέρω πρῶδον τῆς δίκης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Διαδικασία ἐνώπιον τοῦ εἰδικοῦ Δικαστηρίου.

Α'.

Προδικασία.

Ἄρθρον 26. Ἐὰν λάθῃ τὴν δικογραφίαν ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, διορίζει ἀνακριτὴν ἐν τῶν κληρωθέντων μελῶν τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου, πρὸς δὲ ἀποστέλλει αὐτήν.

Ὁ ἀνακριτὴς οὗτος ἔχει τὰ ἐν τῇ Ποινικῇ Δικονομίᾳ δικαιώματα καὶ καθήκοντα τοῦ παρὰ πλημμελειοδίκαις ἀνακριτοῦ κωλύμενος δὲ ἀναπληροῦται δι' ἄλλου ἐκ τῶν αὐτῶν τοῦ δικαστηρίου μελῶν, ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τούτου διοριζομένου. Ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐκτελεῖ τὰ ἔργα τοῦ παρὰ τῷ ἀνακριτῇ γραμματεῶς.

Ἄρθρον 27. Πρὸς λύσιν πάσης κατὰ τὴν δίοδον τῆς ἀνακρίσεως προσπιπτούσης δυσχερείας, ἰδίως δὲ πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 250 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας διατεταγμένων, καθίσταται τριμελὲς συμβούλιον, συγκείμενον ἐκ τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀνακριτοῦ καὶ δύο ἐκ τῶν κεκληρωμένων τακτικῶν μελῶν τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου, κατὰ τὴν τάξιν τῆς κληρώσεως αὐτῶν λαμβανομένην. Ἐν περιπτώσει νομίμου κωλύματος, τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου ἀναπληροῦνται ἐκ τῶν ἀμέσως κατὰ τὴν κλήρωσιν ἐπομένων.

Ἄρθρον 28. Τοῦ συμβουλίου τούτου προεδρεύει ὁ τὸν ἐκαθὼν ἀνώτερος δικαστὴς μεταξὺ δὲ ἰσοβάθμων, προτιμᾶται ὁ ἀρχαιότερος.

Ὁ παρὰ τῷ ἀνακριτῇ γραμματεῦς ἐκτελεῖ τὰ ἔργα γραμματεῶς καὶ παρὰ τῷ συμβουλίῳ.

Ἄρθρον 29. Ἐπὶ κκορογημάτων ὁ ἀνακριτὴς διατάσσει τὴν σύλληψιν καὶ προφυλάκισιν τοῦ κατηγορουμένου.

Ἄρθρον 30. Τὸ ἔνταλμα τῆς προφυλάξεως δύναται ν' ἀνακλύψῃ ὁ κατηγορούμενος παρὰ τῷ γραμματεῖ τοῦ ἀνακριτοῦ ἐν τῷ ἑκτῷ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς σύλληψέως του. Ἐπὶ τῆς ἀνακοπῆς ταύτης ἀποφαίνεται τὸ συμβούλιον.

Προκειμένου πολιτικοῦ ἐγκλήματος, τὸ συμβούλιον ἀποφαίνεται ὡσαύτως ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κατηγορουμένου περὶ ἀποφυλάξεως ἐπὶ ἐγγύσει.

Ἄρθρον 31. Ὁ ἀνακριτὴς ὀφείλει νὰ περαιώσῃ τὴν ἀνάκρισιν ἐντὸς τριακοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν ἀποστολῆς τῆς δικογραφίας, ἐκτὸς ἂν τὸ συμβούλιον, ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, παρατείνῃ τὴν προθεσίαν ταύτην.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως ἀποστέλλει τὰ περὶ αὐτῆς ἔγγραφα εἰς τοὺς κατηγοροῦσιν, συνάμα δὲ γνωστοποιεῖ τούτο εἰς τὸν κατηγορούμενον.

Ἄρθρον 32. Ἐπὶ τῆς γενομένης ἀνακρίσεως δύναται οἱ τε κατηγοροὶ καὶ ὁ κατηγορούμενος νὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὸν ἀνακριτὴν ὅσας κρίνωσιν ἀναγκαίας παρατηρήσεις καὶ αἰτήσεις, ἀλλ' ὀφείλουσι νὰ πράξωσι τούτο, ἐπὶ ποινῇ ἀποκλεισμοῦ, ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω ἀποστολῆς τῆς δικογραφίας καὶ τῆς γνωστοποιήσεως.

Ἄρθρον 33. Ἐὰν οὐδεμία ἐγένετο ἐντὸς τῆς πενθημέρου προθεσμίας παρατηρήσις ἢ αἰτήσις ἐπὶ τῆς ἀνακρίσεως, ὁ ἀνακριτὴς ἀνακοινεῖ τούτο ἀνεπερθέτως εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ δικαστηρίου, οὗτος δὲ ἐκδίδει ἐντὸς δύο ἡμερῶν πράξιν, ἐν ᾗ ὀρίζει δικάσιμον τῆς ὑπαθέσεως τὴν τεσσαρακοστὴν τοῦλάχιστον ἡμέραν ἀπὸ τῆς χρονολογίας αὐτῆς, καὶ σημειοῖ προσέτι τὰ ὀνόματα τῶν τακτικῶν καὶ ἀναπληρωτικῶν μελῶν τοῦ δικαστηρίου καὶ τὸν τόπον τῆς συνεδριάσεως τούτου. Ἢ πράξις αὐτὴ κοινοποιεῖται εἰς τε τοὺς κατηγοροὺς καὶ τὸν κατηγορούμενον. Συγχρόνως καλοῦνται τὰ τε τακτικὰ καὶ τ' ἀναπληρω-

τικὰ μέλη τοῦ δικαστηρίου νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν ὀρισθεῖσαν συνεδρίαν.

Ἐὰν δὲ ἐγένετο τοιαύτη παρατήρησις ἢ αἰτήσις, καὶ ὁ ἀνακριτὴς δὲν ἀποδέχεται ταύτην, ἀποφαίνεται τὸ συμβούλιον, καὶ ἅμα τῇ ἐκδόσει ἢ τῇ ἐκτελέσει τῆς ἀποφάσεως τούτου ἐπιτρέπεται ἡ δικογραφία εἰς τοὺς κατηγοροὺς καὶ εἰδοποιεῖται ὁ Πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν τῷ προκρινυμένῳ ἐδαφίῳ ὀρισμένων.

Ἄρθρον 34. Εἴκοσιν ἡμέρας πρὸ τῆς δικασίμου, οἱ κατηγοροὶ καὶ ἅκτῶ ἡμέρας πρὸ αὐτῆς ὁ κατηγορούμενος ὀφείλουσι νὰ γνωστοποιήσωσι πρὸς ἀλλήλους, ἑκείνοι μὲν τὰ ὀνόματα τῶν μαρτύρων τῆς κατηγορίας καὶ κλήσιν πρὸς ἐμφάνισιν, οὗτος δὲ τὰ ὀνόματα τῶν μαρτύρων τῆς ὑπερασπίσεως. Ἐὰν δὲ οἱ μάρτυρες δὲν ἐξητάσθησαν ἐν τῇ ἀνακρίσει, ὀφείλουσιν ἐκάτεροι νὰ σημειώσωσι καὶ τὰ θέματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θέλουσιν ἐξετάσθῃ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ.

Εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου ἀπόκειται νὰ παραδεχθῇ μάρτυρας κατηγορίας ἢ ὑπερασπίσεως, βραδύτερον γνωστοποιηθέντας ἢ καὶ ἐπὶ ἀκροατηρίου ἔτι προτεινομένους, ἐὰν ᾖναι ἐφικτὴ ἢ ἀμέσως τῶν τελευταίων τούτων ἐξέτασις ἀνευ ἀναβολῆς τῆς δίκης.

Β'.

Διαδικασία ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ.

Ἄρθρον 35. Πρὸς νόμιμον συγκρότησιν τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 80 τοῦ Συντάγματος εἰδικοῦ δικαστηρίου ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὅστις καὶ προεδρεύει αὐτοῦ, τῶν κατὰ τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον 23 κληρωθέντων δώδεκα τακτικῶν δικαστῶν, τοῦ γραμματεῦς τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 21 ἐκλεχθέντων κατηγορῶν, πάντων τῶν τελευταίων τούτων ἢ τῶν πλειόνων. Τὰ τακτικὰ μέλη τοῦ δικαστηρίου, κωλύμενα, ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἀναπληρωτικῶν κατὰ τὴν τάξιν τῆς κληρώσεως.

Ἄρθρον 36. Ὁ κατηγορούμενος ἐμφανίζεται εἰς τὸ ἀκροατήριον πάντοτε αὐτοπροσώπως· δύναται δὲ νὰ διορίσῃ ἕνα ἢ καὶ πλείονας συνήγορους, εἴτε ἐκ τῶν δικηγόρων εἴτε ἐξ ἄλλων προσώπων.

Ἄν δὲν διώρισεν συνήγορον, τὸ δικαστήριον διορίζει τοιοῦτον ἐξ ἐπαγγέλματος.

Ἄρθρον 37. Τὸ δικαστήριον ἐξετάζει τὴν ἰδίαν ἐκυτοῦ ἀρμοδιότητα.

Καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν κηρύξῃ ἀθῶον τὸν Ὑπουργὸν τῆς ἀποδιδόμενης αὐτῷ πράξεως, ἔχει ἀρμοδιότητα καὶ ὀφείλει νὰ δικάσῃ τοὺς συγκατηγορουμένους συναίτιους ἢ συνεργούς.

Ἄρθρον 38. Ἢ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ διαδικασία, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως, γίνεται δημοσίᾳ καὶ διεξάγεται κατὰ τὰς ἐπὶ πλημμελημάτων σχετικῶς διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, καθ' ὅσον δὲν ἀντίκρινται εἰς τὸν παρόντα νόμον, ἢ δὲν τροποποιουνται ὑπὸ τούτου.

Ἐπὶ τῶν αὐτῶν περιορισμῶν ἐφαρμόζονται ἐνταῦθα αἱ περὶ λειπομαρτύρων διατάξεις τοῦ ΣΗ' νόμου.

Οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διατρίβοντες μάρτυρες δὲν κλητεύονται, ἀλλ' ἢ ἐν τῇ ἀνακρίσει ληφθεῖσα μαρτυρία αὐτῶν δύναται ν' ἀναγνωσθῇ ἐπὶ ἀκροατηρίου.

Ἄρθρον 39. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος, κλητευθεὶς μὴ ἐμφανισθῇ, δικάζεται ἐρήμην κατὰ τὰς περὶ τούτου σχετικὰς ἐπὶ πλημμελημάτων διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Ἄρθρον 40. Ὁ καταδικασθεὶς δύναται νὰ ἀνακόψῃ τὴν ἐρήμην ἀπόφασιν ἐντὸς ἑκτῶ ἡμερῶν, ἀφ' ἧς τῷ κοινοποιηθῇ αὐτὴ. Ἢ ἀνακοπὴ γίνεται παρὰ τῷ γραμματεῖ τοῦ Ἀρείου Πάγου, αὐτός δὲ ὑποβάλλει ἀνεπερθέτως ἀντίγραφον τῆς περὶ τούτου ἐκθέσεως εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ δικαστηρίου καὶ εἰς τοὺς κατηγοροὺς.

Ἄρθρον 41. Ἐὰν λάθῃ τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεως ὁ

Πρόεδρος ορίζει την δικάσιμον μετά τριάντα τουλάχιστον ημέρας από της χρονολογίας της περι τούτου πράξεώς του και καλεί τους δικαστάς εις νέαν συνεδρίασιν.

Άρθρον 42. Η διάταξις του ανωτέρω άρθρου 34 εφαρμόζεται και εις την κατ' αναγκαστήν δίκην. Νέοι δὲ μάρτυρες τῆς τε κατηγορίας και τῆς υπερασπίσεως εἰσι πάντοτε δεκτοί.

Άρθρον 43. Ὡς πρὸς τὴν συζήτησιν και τὴν ἀπόφασιν ἐφαρμόζονται και ἐνταῦθα τ' ἄρθρα 35—39 τοῦ παρόντος νόμου, πρὸς δὲ και τὰ ἄρθρα 341, 344 και 345 τῆς ποινικῆς δικονομίας, καθ' ὅσον ταῦτα δὲν ἀντίκεινται εἰς τὸν παρόντα νόμον, ἢ δὲν τροποποιοῦνται δι' αὐτοῦ.

Άρθρον 44. Τὰ ἐξόδα τῆς ἐρίμην δίκης ἐπιβαρύνουσι τὸν ἀδωθέντα κατηγορούμενον, ἀν ἢ μὴ ἐμφάνισις του ἦτον ἀδικιολόγητος.

Γ'.

Διαδικασία κατά φυγοδίκων και ἀπόντων.

Άρθρον 45. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἦται ἀπὼν και ἀγνοῖται ὁ τόπος τῆς διαμονῆς του, ἢ ἀνάγκησις προχωρεῖ και ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, παραλειπομένων τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ διατεταγμένων κλητεύσεων και κοινοποιήσεων μέχρι τοῦ πέρατος τῆς ἀνακρίσεως.

Άρθρον 46. Ὁ Πρόεδρος ορίζει ἐπὶ τοῦ προκειμένου δικαίον μετὰ ἐξήκοντα τουλάχιστον ἡμέρας ἀπὸ της χρονολογίας τῆς περι τούτου πράξεώς του τεσσαράκοντα δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς δικάσιμου, δημοσιεύεται τὸ κατηγορητήριον, ἢ κλήσις πρὸς ἐμφάνισιν και ὁ κατάλογος τῶν μαρτύρων, κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 461 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ὠρισμένα.

Άρθρον 47. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος μὴ ἐμφανισθῆ κατὰ τὴν δικάσιμον, δικάζεται ἐρήμην κατὰ τὰς ἀνωτέρω περι ἐρημιδικίας διατάξεις. Δύνεται δὲ νὰ ἀνακρίψῃ τὴν ἐρήμην ἀπόφασιν ἐντὸς ἐξήκοντα ἡμερῶν ἀπὸ της δημοσιεύσεως αὐτῆς ἐν τινι τῶν ἐργαστηρίων τῆς πρωτεύουσας.

Παρελθούσης τῆς προθεσμίας ταύτης, ἢ ἀπόφασις μένει τελεσίδικος.

Άρθρον 48. Τὸ ἄρθρον 474 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ἐφαρμόζεται και ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐνδικο μέσος.

Άρθρον 49. Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου οὐδὲν ἄλλο ἐνδικοῦ μέσον ἐπιτρέπεται ἢ τὸ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς ἀνακρίσεως, ἥτις εἶναι και ἐνταῦθα δεκτὴ, καθ' ἃς περιστάσεις δέχεται αὐτὴν και ἡ Ποινικὴ Δικονομία.

Άρθρον 50. Ὁ Ἄρειος Πάγιος δικάζει κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις 504 και ἐπόμενα τῆς Ποινικῆς Δικονομίας και ἀποφαίνεται ἀν ὑπάρχῃ ἢ μὴ περίπτωσις ἐπαναλήψεως τῆς ἀνακρίσεως, χωρὶς ὅμως ν' ἀναίρεσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου.

Άρθρον 51. Ἀπορριθνέντος τοῦ Ἄρειου Πάγου ἐπὶ ὑπάρχεις περιπτώσεις ἐπαναλήψεως τῆς ἀνακρίσεως, πέμπεται ἢ διογραφία παρὰ τοῦ εἰσαγγελέως εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου, ἢ δὲ ὑπόθεσις ἀνακρίνεται και δικάζεται ἐκ νέου κατὰ τὴν ἀνωτέρω διαγραφείσαν διαδικασίαν. Ὁ Πρόεδρος γνωστοποιεῖ τὴν ἐπαναλήψιν ταύτην εἰς τὴν Βουλὴν.

Άρθρον 52. Τὸ δικαστήριον καταργεῖ τὴν πρώτην ἀπόφασιν του, ἀν αὐτὴ ἀντίκειται εἰς τὰ κατὰ τὴν νέαν δίκην θεταιωθέντα και προβαίνει εἰς τὴν ἐκ νέου ἐκδίκασιν τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐκτελέσις τῶν ἀποφάσεων και ἀναίρεσις τῶν ποινῶν.

Άρθρον 53. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου ἐκτελοῦνται, ἐπιμελεία τοῦ εἰσαγγελέως τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐρετῶν, κατὰ τὰ ἐν τῇ Ποινικῇ Δικονομίᾳ περι ἐκτελέσεως τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων ὠρισμένα.

Άρθρον 54. Αἱ διὰ τῶν ἀποφάσεων τούτων καταγνωσόμεναι ποιναι ἀναρροῦνται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ καταδικασθέντος ἢ διὰ χάριτος ἢ διὰ παραγραφῆς.

Ἡ χάρις πρὸς τοὺς καταδικασθέντας Ἰπουργοὺς ἀπονέμεται κατὰ τὰ ἐν τῇ Συντάγματι ὠρισμένα.

Αἱ ἀποφάσεις τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου παραγράφονται, κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Γενικαὶ διατάξεις.

Άρθρον 55. Κατὰ πάσας τὰς ἐν τῷ παρόντι νόμῳ προβλεπομένας περιπτώσεις τὸν πρόεδρον τοῦ Ἄρειου Πάγου, κωλυόμενον, ἀναπληροῖ ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, και τοῦτον ὡσαύτως κωλυόμενον, ὁ ἐκ τῶν δώδεκα κληρωθέντων τακτικῶν δικαστῶν κατὰ βαθμὸν ἀνώτερος, και ἐπὶ ἰσοβάθμιον ὁ ἀρχαιότερος. Τὸν γραμματέα δὲ τοῦ Ἄρειου Πάγου κωλυόμενον, ἀναπληροῖ ὁ τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐρετῶν τούτου δὲ κωλυόμενου, οἱ νόμμοι τοῦ πρώτου ἀναπληρωταί.

Άρθρον 56. Αἱ ἐξαίρεσις τῶν μελῶν τοῦ ἀνακριτικοῦ συμβουλίου, τοῦ ἀνακριτοῦ και τῶν μελῶν τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου γίνονται κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 51—59 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας και τοῦ ἀπὸ 8 Ἰουλίου 1838 Β. Διατάγματος, καθ' ὅσον αὐταὶ δὲν ἀντίκεινται εἰς τὸν παρόντα νόμον.

Άρθρον 57. Ὁ Πρόεδρος τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου ἐκλέγει ὅσους κρίνει ἀναγκαίους κλητῆρας διὰ τὴν ἀνάκρισιν, και τὸ δικαστήριον, λαμβάνει αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν.

Οἱ κλητῆρες οὗτοι λαμβάνουσι ἀποζημιῶσιν δύο δραχμὰς δι' ἐκάστην ἐργάσιμον ἡμέραν.

Άρθρον 58. Εἰς τὰ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν ὑπηρετοῦντα τακτικά και ἀναπληρωτικά μέλη τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου πληρόνεται τὰ ἐξόδα τῆς προσελεύσεως και ἐπανόδου, πρὸς δὲ και ἀποζημιῶσις 15 δραχμῶν διὰ πᾶσαν ἡμέραν διατριβῆς μακρὰν τῆς ἔδρας των.

Άρθρον 59. Αἱ ἀνωτέρω ἀποζημιῶσις, ὡς και αἱ δαπάναι, αἱ κατὰ τὴν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς διαδικασίαν γενόμεναι, δὲν καταλογίζονται εἰς τὰ δικαστικά ἐξόδα.

Άρθρον 60. Κατὰ τὰς λοιπὰς περιπτώσεις, ἐφ' ὧν ὁ παρὼν νόμος οὐδὲν εἰδικῶς ορίζει, ἐφαρμόζονται αἱ σχετικαὶ τῆς Ποινικῆς Δικονομίας διατάξεις. Ἐξαίρεται ἢ περιπτώσις τοῦ ἄρθρου 416 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, και πᾶσα ἄλλη, ἐφ' ἣς αἱ διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ἀντίκεινται εἰς τὸν παρόντα νόμον.

ΜΕΡΟΣ Δ'.

Περὶ ἀστικῆς εὐθύνης.

Άρθρον 61. Ἐκ τῶν ἐν τῷ παρόντι νόμῳ ὠρισμένων ἀδικημάτων γενᾶται κατὰ τοῦ Ἰπουργοῦ και πολιτικῆ περι ἀποζημιώσεως ἀγωγή ὑπὲρ τοῦ ζημιωθέντος.

Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἀγωγή εἰσάγεται μόνον ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων και ἐκδικάζεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κοινοῦ δικαίου.

Ὁ παρὼν νόμος ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς, και παρ' ἡμῶν σήμερον κυρωθεὶς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως και ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 22 Δεκεμβρίου 1876.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Α. ΚΟΥΜΟΥΝΑΟΥΡΟΣ, Σ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΜΙΑΘΗΣ, Σ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ, Α. Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΤΟΣ, Γ. ΜΠΟΥΜΠΟΥΑΝΗΣ.

Ἐθεωρήθη και ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς. Ἐν Ἀθήναις τὴν 23 Δεκεμβρίου 1876.

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ἰπουργός Α. ΚΟΥΜΟΥΝΑΟΥΡΟΣ.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΙΘ. 18.

1877 ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 11 Μαρτίου.

ΝΟΜΟΣ ΧΕ'.

Περί μεταρρυθμίσεως τῶν διατάξεων τοῦ περὶ εὐθύνης τῶν Ὑπουργῶν νόμου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Ψηφισάμενοι ὁμοφώνως μετὰ τῆς Βουλῆς, ἀπεφασίσταμεν καὶ διατάσσομεν.

Αἱ ἐπόμεναι διατάξεις ἰσχύουσιν ὡς προσθήκαι ἢ τροποποιήσεις τῶν διατάξεων τοῦ περὶ εὐθύνης τῶν Ὑπουργῶν νόμου τῆς 23 Φεβρουαρίου 1877.

Ἄρθρον 1.

Ἐνεκεν ἀμελείας ἐπιτρέπεται ποινικὴ καταδίωξις, ἐὰν ὁ Ὑπουργὸς παρέβῃ διὰ πράξεως ἢ παραλείψεως τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος ἢ τῶν νόμων καὶ ἐκ τούτου ἐπῆλθε βλάβη εἰς οὐσιώδη συμφέροντα τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 2.

Ὁ Ὑπουργὸς ἀπαλλάσσεται τῆς εὐθύνης διὰ τὰς ἐν τοῖς ἀρθροῖς 1, 2 καὶ 3 τοῦ νόμου τῆς 23 Φεβρουαρίου 1877 ἀριζομένης παραβάσεως τῶν ὄρων τοῦ Συντάγματος, καὶ τῶν νόμων, ἐὰν ἡ παράβασις προῆλθεν ἐκ συγγνωστῆς καὶ δικαιολογημένης πλάνης περὶ τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ παραβιασθέντος νόμου.

Ἄρθρον 3.

Ὁ ἀρμόδιος τμηματάρχης, κατ' εἰσήγησιν τοῦ ὑποῦο ὁ Ὑπουργὸς ὑπέγραψε τὴν παράνομον πράξιν, εἶναι συνυπεύθυνος τοῦ Ὑπουργοῦ, πλὴν ἐὰν, ἀποποιηθεὶς, διατάχῃ παρ' αὐτοῦ ἐγγράφως ἢνα συντάξῃ αὐτήν.

Συνυπεύθυνος εἶναι ὡσαύτως καὶ ὁ Γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου, ὅστις θεώρησε τὴν εἰρημένην πράξιν πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ ὑπογραφῆς αὐτῆς.

Ἄρθρον 4.

Ἐπὶ ἐκδόσεως χρηματικῶν ἐντολῶν καὶ ἐνταλμάτων συνυπεύθυνοι εἰσὶν οἱ Ὑπουργοὶ καὶ οἱ ἀρμόδιοι τμηματάρχαι, ἐπὶ δὲ ὑπερβάσεως τῶν νομίμων πιστώσεων καὶ ὁ θεωρήσας αὐτὰ Διευθυντὴς τοῦ Γεν. Λογιστηρίου.

Ἄρθρον 5.

Ἐν τῇ περιπτώσει τῶν ἀρθρῶν 3 καὶ 4 οἱ τμηματάρχαι, οἱ Γεν. Γραμματεῖς καὶ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, αἰ μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ εἰς τὸ εἰδικὸν δικαστήριον Ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 6.

Ἐπὶ ἀξιοποίνων πράξεων ἢ παραλείψεων, αἱ οἱ κείμενοι νόμοι χαρακτηρίζουσιν ὡς πλημμελήματα ἢ κακούργηματα καὶ αἵτινες δύνανται νὰ διαπραχθῶσιν εἴτε ὑπὸ παντὸς ἰδιώτου, εἴτε ὑπὸ μόνων τῶν δημοσίων λειτουργῶν, εἴτε ὑπ' ἀμφοτέρων, ὁ Ὑπουργὸς, ὅστις ὑπέπεσεν εἰς αὐτάς, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηόντων του, τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν, ἢν οἱ εἰρημένοι νόμοι καταγινώσκουσιν ἐπὶ τοιούτων πράξεων ἢ παραλείψεων.

Ἄρθρον 7.

Ἐπὶ πάσης παραβάσεως τοῦ Συντάγματος ἢ τῶν νόμων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηόντων τοῦ Ὑπουργοῦ, ἐνεκα τῆς ὁποίας δὲν καταγινώσκεται ὑπὸ τῶν νόμων βῆθη ποινῆ, ὁ Ὑπουργὸς καταδιώκεται καὶ τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν μέχρι δύο ἐτῶν ἢ μὲ χρηματικὴν ποινὴν.

Ἡ χρηματικὴ ποινὴ δύνανται νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ πησοῦ τῶν πεντακισχιλίων δραχμῶν.

Ἄρθρον 8.

Ὁς πρὸς τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς ἰσχύουσιν αἱ διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐν ἀρθροῖς 21, 22, 23, 24 καὶ ἐπόμενα.

Ἄρθρον 9.

Πράξεις χαρακτηριζόμεναι καὶ τιμωρούμεναι ὑπὸ τῶν νόμων ὡς ἀπλὰ πταίσματα δὲν δίδουσιν ἀρρητὴν εἰς ποινικὴν καταδίωξιν.

Ὁ παρῶν νόμος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς, καὶ παρ' Ἡμῶν σήμερον κυρωθεὶς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς ἐφημερίδας τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελειθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 11 Μαρτίου 1877.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Ε. ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗΣ, Δ. ΛΕΒΙΔΗΣ, ΘΑΝΟΣ ΚΑΝΑΚΑΡΗΣ,
Α. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ, ΓΕΡ. ΖΩΧΙΟΣ, ΣΠ.
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη
ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.
Ἐν Ἀθήναις, τὴν 11 Μαρτίου 1877.
Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς
ΣΠ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Κ Τ Ο Υ Ε Θ Ν Ι Κ Ο Υ Τ Υ Π Ο Γ Ρ Α Φ Ε Ι Ο Υ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Εν Αθήναις τῆ 6 Σεπτεμβρίου 1927 | ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ | 2 | Αριθμὸς φύλλου 188

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νόμοι

Νόμος 3397. Περὶ συγκροτήσεως τοῦ κατὰ τὸ Σύνταγμα Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου.....	1
Νόμος 3398. Περὶ ἐκδικάσεως τῶν κατὰ τὰ ἄρθρα 64 καὶ 93 τοῦ Συντάγματος ἀδικημάτων.....	2

ΝΟΜΟΙ

(1)
Περὶ συγκροτήσεως τοῦ κατὰ τὸ Σύνταγμα Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου.

Νόμος 3397

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἐγκρίθησαν ἐν τῇ Βουλῇ, ἀπεφασίσαντες καὶ διατάσσοντες

Ἄρθρον 1.

Κηρύσσεται παρὰ τῆ Ἀρείῳ Πάγῳ Ἀνωτάτου Δικαστικῶν Συμβουλίου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 96 τοῦ Συντάγματος.

Τὸ Α. Δ. Σ. διαίρεται εἰς δύο τμήματα ὧν τὸ μὲν Α' ἀποφίνεται κατὰ τὰς εἰς τὸ ἐπόμενον ἄρθρον ὀριζομένης περιπτώσεως ὡς πρὸς τοὺς ἐμπίστοιους πατέρας παρὰ Πρωτοδικείας, τοὺς πρωτοδικὰς, τοὺς ἀντισταγματῆρας Πρωτοδικῶν καὶ ἀνωτέρους αὐτῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων.

Τὸ δὲ Β' περὶ πάντων τῶν λοιπῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ ἄρθρῳ 96 τοῦ Συντάγματος.

Τὸ Α. Δ. Σ. ἀποτελεῖται ὡς πρὸς τὸ πρῶτον Τμήμα αὐτῶ ἀπὸ τῶν Ἡρόδρου καὶ Εἰσαγγελίας τοῦ Ἀρείου Πάγου ὡς μόνιμα μέλη καὶ ἀπὸ 5 ἄλλων τοιαῦτα, ἐκλεγόμενα κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ κατὰ τὴν 1ην συνεδρίαν τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους διὰ κληρώσεως ἐκ καταλόγου περιλαμβανόντες πάντα τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῶν Ἀντισταγματῶν αὐτοῦ, πλην τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀπεσπασμένων.

Τὸ δεύτερον δὲ Τμήμα ἀποτελεῖται, ἀπὸ τῶν ἀρχαιότερον τῶν Ἀντισταγματῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου ὡς μόνιμον μέλος, καὶ δύο Ἀρεοπαγίτας ἐκλεγόμενους κατὰ τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω ἐπιλογήν διὰ κληρώσεως ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω καταλόγου.

Πλην τῶν ἀνωτέρω τακτικῶν μελῶν τοῦ Α. Δ. Σ. μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν ἐκλέγονται κατ' ἕνα ὁμοιον τρόπον ἁμέσως ἔπειτα πάντε μὲν ἀναπληρωματικὰ εἰς τὸ πρῶτον τμήμα, δύο δὲ εἰς τὸ δεύτερον.

Τοῦ Α' Τμήματος προεδρεύει ὁ Ἡρόδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ δὲ δευτέρου ὁ κατὰ βελῶν ἀνώτερος καὶ ἐπὶ ὁμοιοτάτων ὁ ἀρχαιότερος.

Οἱ ὡς ἄνω ἐκλεγόμενοι καθίστανται μέλη τοῦ Α. Δ. Σ. ἄνω ἄλλης διατυπώσεως.

Καθόντα γραμματέως παρὰ μὲν τῷ πρῶτῳ τμήματι ἐκτελεῖ ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου, παρὰ δὲ τῷ δευτέρῳ τμήματι ὁ γραμματεὺς τῆς Εἰσαγγελίας τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἀναπληροῦνται ἐν κολύματι ἀμοιβαίως παρὰ τῶν νομίμων ἀναπληρωτῶν των.

Ἄρθρον 2.

Τὸ Ἀνώτατον Δικαστικὸν Συμβούλιον, προκαλούμενον ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ, ἀποφασίζει ἐντὸς 30 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸ ἀποστολῆς τοῦ σχετικοῦ ἐρωτήματος περὶ προαγωγῆς, τοποθετήσεως, μεταθέσεως καὶ ἀποπέσεως τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων, κατὰ τὰς ἐν τῷ νόμῳ ὀριζομένης περιπτώσεις.

Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου λαμβάνονται κατὰ τοὺς ἔρους τῶν ἄρθρων 177 καὶ 178 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, πάντοτε δὲ μετὰ ψηφοφορίαν φανεράν, εἰδικῶς δὲ καὶ ἐμπεριστατωμένως ἠτιολογημένην κατὰ τοὺς ἔρους τοῦ Συντάγματος, καταχωριζομένης τῆς γνώμης ἐνὸς ἐκάστου μέλους ἐν τοῖς πρακτικαῖς.

Ἄρθρον 3.

1. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Α. Δ. Σ. ὑποβάλλονται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον πρὸς ἐκτέλεσιν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν μετ' ἀντιγράφου τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως ἐν τοῖς ὅποιοις ἐκτίθενται λεπτομερῶς αἱ ἀναπτυχθεῖσαι γνώμαι καὶ συζητήσεις.

2. Ἐὰν ὁ Ὑπουργὸς δὲν ἤθελε συμφωνῆ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου, ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἀποστολῆς τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου παραπέμπει τὸ ἐρώτημα, αἰτιολογῶν τὴν διαφωνίαν αὐτοῦ, εἰς τὴν ὀλομέλειαν τοῦ Ἀρείου Πάγου, συντιθεμένην ἐξ ἀπάντων τῶν μελῶν αὐτοῦ, πλην τῶν νομίμως κωλυμένων, καὶ ἧς ἡ ἀπόφασις εἶνε ὑποχρεωτικὴ.

3. Ἡ ὀλομέλεια τοῦ Ἀρείου Πάγου τηρεῖ τὴν διαδικασίαν τοῦ ἄρθρου 2 καὶ ἐδ. 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου. Ἐν ἰσοψηφίᾳ γνώμης ὑπερισχύει ἡ γνώμη, ὑπὲρ ἧς ἡ ψήφος τοῦ Προέδρου.

4. Ἐὰν ὁ Ὑπουργὸς δὲν ἐκφέρῃ ἐντὸς τῶν ἄνω 20 ἡμερῶν ἐναντίαν γνώμην διὰ παρασημῆς τοῦ ἐρωτήματος εἰς τὴν ὀλομέλειαν, ἡ ἀπόφασις ἐκτελεῖται ἐντὸς μηνός, ἀρ' ἧς ὑπεβλήθη ἡ ἀπόφασις.

Ἄρθρον 4.

Περὶ διορισμῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων ἀποφαίνεται τὸ Ἀνώτατον Δικαστ. Συμβούλιον μόνον α') ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ νόμου ΓΥΑΖ' ἐπὶ τῇ στελλομένη αὐτῷ παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης γνωμοδοτήσεως τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο Συμβουλίου τῶν Ἐφετῶν, καὶ β') ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 16 παραγρ. τελευταίᾳ ἐπὶ τῇ ὁμοίως πεμπομένη αὐτῷ γνωμοδοτήσεως τῆς ὀλομελείας τοῦ δικαστηρίου, εἰς ὃ ἡ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποῖου ὑπήγατο ὁ δικαστικὸς ὑπάλληλος, εἶε ἐπαύθη. Καθ' ἑκάστην περίπτωσιν εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ ἀπέκειται ἡ ἀποστολὴ ἢ μὴ πρὸς τὸ Ἀνώτατον Δικαστικὸν Συμβούλιον. τῆς γνωμοδοτήσεως ἢ σχετικοῦ ἐρωτήματος πρὸς πληρώσιν κενῆς τινοῦ θέσεως διὰ καθέναν δικαστικῶν ὑπαλλήλων.

Ἡ ἰσχύς τοῦ παρόντος ἀρτίζεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐφημερίδῃ τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ παρὼν νόμος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ παρ' Ἡμεῶν σήμερον κωδικοῖς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Ἐξομ. τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1927.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας
ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ἰπουργὸς
Θ. Τουρκοβασίλης

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1927.

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ἰπουργὸς
Θ. Τουρκοβασίλης

Περὶ ἐκδικάσεως τῶν κατὰ τὰ ἄρθρα 64 καὶ 93 τοῦ Συντάγματος ἀδικημάτων. (2)

Νόμος 3398

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ψηφισάμενοι ἑμφανῶς μετὰ τῆς Βουλῆς, ἀπεφασίσμεν καὶ διατάσσομεν·

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Διαδικασία ἐνώπιον τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 1.

1. Ἐνώπιον τῆς Γερουσίας συγκροτούμενης εἰς ἀνώτατον Δικαστήριον, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 93 τοῦ Συντάγματος παραπέμπεται καὶ δικάζεται κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἐπομένοις ἄρθροις Διαδικασίαν ὁ Ἰπουργὸς, ὅστις υπέπεσεν εἰς ἀδίκημα ἐν τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 1—3 τοῦ νόμου ΦΠΣ' περὶ εὐθύνης τῶν Ἰπουργῶν, ὡς ταῦτα μετερρυθμίσθησαν καὶ συνεληφώθησαν διὰ τοῦ νόμου ΧΙΒ' τοῦ 1877, εἴτε διατελεῖ εἴτε μὴ ἐν τῇ ἀρχῇ. Ἐν τῇ ἐνοσίχθονι τοῦ Ἰπουργοῦ περιλαμβάνονται ὁ τε Πρωθυπουργὸς καὶ ὁ Ἰγρουργός.

2. Ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου δύνανται ἐπίσης νὰ παραπεμφθῶσι καὶ οἱ τυχόν ὑπάρχοντες συναίτιοι καὶ συνεργοὶ αὐτῶν.

3. Ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 64 τοῦ Συντάγματος, δύνανται ἐπίσης νὰ παραπεμφθῆ καὶ δικασθῆ πᾶν πρόσωπον κατηγορούμενον ἐπὶ ἀδικήματι ἐσχάτης προδοσίας τῆς πατρίδος ἢ καὶ ἐπὶ ἄλλῃ πράξει κατὰ τῆς ἀσφαλείας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ Κράτους, κατὰ τοὺς εἰδικωτέρους περὶ τῶν ἀδικημάτων τούτων ὁρισμοὺς τοῦ Κεφαλ. Α' τοῦ β' ἐλλίου Β' τοῦ Πον. Νόμου.

Ἄρθρον 2.

1. Τὴν πρὸς δίωξιν τῶν ἀδικημάτων κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον ποινικὴν ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ Ἄν. Εἰδ. Δικ. κατὰ μὲν τὴν περίπτωσιν τοῦ ἐδ. 1 τοῦ προηγούμενου ἄρθρου ἀνακί μόνῃ ἡ Βουλὴ, κατὰ δὲ τὴν περίπτωσιν τῶν ἐδαφ. 2 καὶ 3 δύνανται νὰ ἀσκήσῃ αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, πάντοτε δὲ κατ' ἀμοτέρας τὰς περιπτώσεις μετὰ προηγούμενην ἀπόφασιν τοῦ Σώματος.

2. Ἐν ταῖς περιπτώσεσι τοῦ ἐδ. 1 τοῦ ἄρθρου 1 δύνει ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς οὐδεμίαν ἐπιτρέπεται ἀνάγκη εἶναι ἡ καταδίωξις κατὰ Ἰπουργοῦ.

3. Κατὰ πᾶσαν ὁμοίαν περίπτωσιν δύνανται πάντοτε οἱ συ-

ναίτιοι καὶ συνεργοὶ αὐτῶν νὰ διωχθῶσιν αὐτοτελῶς ἐνώπιον τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, διὰ παραβάσεις ἐν γένει τῶν ποινικῶν νόμων, μὴ ἀπαιτουμένης πρὸς τοῦτο τῆς κατὰ τὰ ἄνω ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 3.

Κατ' ἀμοτέρας τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρων 64 καὶ 93 τοῦ Συντάγματος ἢ πρὸς τὴν Βουλὴν πρότασις περὶ καταδίωξεως γίνεται ἐνγράφως καὶ εἰς ἀπαράρκετος, ἐὰν μὴ φέρῃ τὰς ὑπογραφὰς εἰκοσι τοῦλάχιστον βουλευτῶν καὶ μὴ ἔρξῃ τὰ γεγονότα, ἐφ' ὧν στηρίζεται, καὶ τὴν παράθεσιν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς κατηγορίας.

Ἄρθρον 4.

1. Ἡ περὶ καταδίωξεως πρότασις συζητεῖται ἐντὸς ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς υποβολῆς τῆς καὶ ἐφ' οὗ πρότερον τυπωθῆ καὶ διανεμηθῆ εἰς τοὺς βουλευτάς. Ἡ περὶ αὐτῆς ἀπόφασις λαμβάνεται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἥς δὲν μετέχει ὁ καταγγελλόμενος, ἐὰν εἴνε βουλευτής.

2. Προτοῦ ἡ Βουλὴ ἀποφασίσῃ, δύνανται νὰ καλέσῃ τὸν καθ' οὗ ἡ κατηγορία εἶνα ἐμφανισθῆ ἐνώπιον αὐτῆς καὶ ἀντικρούσῃ τὴν κατηγορίαν.

Ἄρθρον 5.

Ἐὰν ἡ πρότασις ἀπορριφθῆ, εἰς μὲν τὰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρου 93 τοῦ Συντάγματος οὐδέποτε πλέον δύνανται νὰ ἐπαναληφθῆ, ἐφ' ὧν ἡ κατηγορία ἀφορᾷ τὴν αὐτὴν παράθεσιν καὶ στηρίζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν γεγονότων, εἰς δὲ τὰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρου 64 ἢ περὶ ἀπορρίψεως ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς δὲν ἐμποδίζει τὴν τακτικὴν Δικαιοσύνην νὰ ἐπιληφθῆ τῆς καταδίωξεως ἢ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀρξαμένην τοιαύτην.

Ἄρθρον 6.

1. Ἐὰν ἡ πρότασις γίνῃ δεκτὴ, ἡ Βουλὴ, διὰ τοῦ Προέδρου αὐτῆς, ἐκλέγει Ἐπιτροπὴν ἐκ δέκα πέντε μελῶν αὐτῆς, λαμβανόμενον ἐκ πάντων τῶν κομμάτων πρὸς ἐνέργειαν ἀναγκαστικῶν, ὁρίζουσα ἅμα καὶ προθεσμίαν πρὸς υποβολὴν τῆς ἐπὶ τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκθέσεως τῆς.

2. Ἐκτὸς τῶν τακτικῶν 15 μελῶν ἐκλέγει ἐπίσης ἡ Βουλὴ καὶ ἐτέρους πέντε βουλευτάς ὡς ἀναπληρωματικὰ μέλη.

Ἄρθρον 7.

1. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐκλέγει ἐκ τῶν ἰσίων μελῶν τὸν Πρόεδρον, ἕνα ἢ πλείονας εισηγητάς καὶ τὸν γραμματέα αὐτῆς καὶ ἐνοχρεῖ ἐγκύριως διὰ τῆς παρουσίας βετὸ τοῦλάχιστον τῶν μελῶν αὐτῆς, τῶν πράξεων αὐτῆς ὑπογραφομένων ὑπὸ μόνου τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ γραμματέως.

2. Ἐὰν εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρου 64 τοῦ Συντάγματος ὡς καὶ τοῦ ἐδ. 3 τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ παρόντος νόμου ἔχει ἐπιληφθῆ τῆς δίωξεως ἡ τακτικὴ Δικαιοσύνη, ἡ Ἐπιτροπὴ, ὅσο τῷ κωστισμῷ τῆς, γνωστοποιεῖ αὐτῇ τὴν ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς. Πᾶσα δικαστικὴ ἀρχὴ μετὰ τὴν γνωστοποίησιν ταύτην, ὁδεῖται νὰ ἀπέσῃ πάσα ἐνεργεία ποδὸς περαιτέρω δίωξιν τοῦ κατηγορουμένου καὶ νὰ διαθεσῆσθῃ ὁλόκληρον τὴν δικαιοσύνην εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν.

Ἄρθρον 8.

1. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχει καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐκτελεστικὴν ἐπιτελεστικὴν καὶ ἐκτὸς αὐτῆς τὰ ἐν τῇ Ποινικῇ Δικονομίᾳ ὁριζόμενα δικαιώματα τοῦ παρὰ Πλημμελειοδικείου ἀνακριτοῦ, ἀσκέει δὲ ταῦτα αὐτοτελῶς, μὴ προσπατουμένης τῆς γνωμοδοτήσεως οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀρχῆς καὶ διὰ τὴν ἐκδοσιν ἐντελικῶν συλλήψεως ἢ φυλακίσεως, καὶ δύνανται νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐνεργείαν μερικῶν ἀνακριτικῶν πράξεων εἴτε εἰς ἐν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς, εἴτε εἰς πάντα εισηγητέα καὶ πάντα δικαστὴν οἰουδήποτε βαθμοῦ εἴτε καὶ εἰς οἰουδήποτε Ἑλληνοκίνητον πρόξενον κἠν ἀρχὴν, ἐκτελούμενην ἀμελλητί ὑπ' αὐτῶν.

2. Ἡ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῇ ἀνακριτικῶν καθηκόντων δύνανται νὰ προσλάβῃ εἴτε δὲ ἀποσπαστέως ἐκ τοῦ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ τῶν δικαστηρίων

και εισαγγελίων είτε δια διαρίσμου ανάλογον άρθρον η καστι-
κων υπαλλήλων, ετινες εφ' ου θεμισθωσιν ενώπιον αυτης, εκ-
τιληρωσι τα εργα του δικαστικου γραμματεως κατὰ τὸ ἄρθρον
183 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Ἄρθρον 9.

1. Ἡ ἐνέργεια τῆς Ἐπιτροπῆς, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀνεύρε-
σιν, ἐξῆκρίβωσιν καὶ βεβαίωσιν τῶν ὑπαρχουσῶν περὶ τῆς κα-
ταγγελλομένης παραβάσεως ἀποδείξεων ἢ ἐνδείξεων, γίνεταί
κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογῆν τῶν ἐν ταῖς ἄρθροις 183—235 τῆς
Ποινικῆς Δικονομίας ὁρισμῶν, εφ' ἔσον δὲν τροποποιῶνται διὰ
τοῦ παρόντος, αἱ καταθέσεις τῶν μαρτύρων λαμβάνονται πάν-
τοτε ἐνόρκως (ἄρθρον 121 Ποιν. Δικονομίας).

2. Πρὸ τῆς ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου ἡ Ἐπιτροπὴ ἀ-
ναγκαστὸν εἰς αὐτὸν τὰ περὶ τὴν ἀνάκρισιν ἐγγράφα καὶ δύνανται
κατ' ἐλευθέρην κρίσιν νὰ χορηγήσῃ οὐτῶ πρὸςθεσμίαν πέντε ἡμέ-
ρῶν πρὸς ὑποβολὴν τῆς ἀπολογίας του, μὴ δεσμευομένη ὑπὸ τῶν
κειμένων δικονομικῶν ὁρισμῶν.

Ἄρθρον 10.

1. Τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐκδιδόμενα ἐντάλματα βίαια
προσπαγῆς, συλλήψεως ἢ φυλακίσεως ἔκτελούνται παραγ-
γελοῦσιν οὐτῆς εἴτε δυνάμει διὰ τῆς δημοσίας δυνάμεως, εἴτε
καὶ διὰ τῶν ἀρμόδιων εισαγγελέων, παραγγελλομένων πρὸς
τοῦτο ὑπὸ ταύτης.

2. Κατὰ τῶν ἐντάλματων φυλακίσεως οὐδὲν ἐνδίκον μέσον
ἔσται.

Ἄρθρον 11.

1. Ἐντὸς τῆς ταχθείσης ὑπὸ τῆς Βουλῆς προθεσμίας, δυ-
νομένης νὰ παραταθῇ τῇ αἰτήσεϊ τῆς Ἐπιτροπῆς, εἰσάγει
αὐτὴ πρὸς τὸ Σώμα τὴν ἐκθεσὶν της, περιλαμβανούσαν τὸ πῆ-
ρισμα τῆς ἐνεργηθείσης ἀνακρίσεως καὶ τὴν πρότασιν περὶ
εἰσαγωγῆς ἢ μὴ εἰς δίκην τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῶν τυχόν
συνακτῶν καὶ συνεργῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ τοὺς λόγους τῆς πλειο-
ψητίας καὶ τῆς μειοψηφίας ἐν κοιλήσει. Σὺν τῇ ὑποβολῇ τῆς
ἐκθέσεως κατατίθενται εἰς τὸ Πρῶεδρεῖον τῆς Βουλῆς καὶ
αἱ ἐκθέσεις τῆς ἀνακρίσεως μετὰ πάντων τῶν ἐγγράφων τῆς
δικουραφίας.

2. Ἡ ἐκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς, εφ' οὗ τυπωθῇ καὶ διανε-
μηθῇ ἀμελλητῇ εἰς τοὺς βουλευτάς, εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν
ἐν τῇ Βουλῇ ἐντὸς ἐκτὸς τοῦ πολὺ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς
της.

3. Πρὸ τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς Ἐπιτρο-
πῆς ἡ Βουλὴ ἀποφασίζει, ἀν θεωρῇ ἀναγκαῖον νὰ ἐπιτρέψῃ
εἰς τὸν κατηγορούμενον, μὴ ὄντα Ὑπουργὸν ἢ βουλευτὴν, νὰ
ἐμφανισθῇ ἐνώπιον της καὶ ἀντικρούσῃ τὴν κατηγορίαν προ-
σεικτικῶς ἢ ὑπεράσῃ.

Ἄρθρον 12.

Ἐὰν ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ὑπεβάλῃ τὴν ἐκθεσὶν της ἐντὸς τῆς
ταχθείσης πρὸς τοῦτο προθεσμίας, ἡ Βουλὴ ἐκπέμπει ἄλλην
Ἐπιτροπὴν ἢ προβαίνει καὶ ἄνευ ἐκθέσεως εἰς τὴν συζήτησιν
καὶ τὴν ἀπόφασιν περὶ εἰσαγωγῆς ἢ μὴ εἰς δίκην τοῦ κατη-
γορουμένου, κατὰ τὸ ἐπίμμενον ἄρθρον.

Ἄρθρον 13.

Μετὰ τὴν ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς συζήτησιν
εἰς μὴ ἐννεμενὴν ἡμέραν νὰ παραταθῇ πέραν ἑξήκον ἡμερῶν ἔπι-
δείξεων, ἡ Βουλὴ ἀποφασίζει διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας περὶ
εἰσαγωγῆς ἢ μὴ εἰς δίκην ἐκάστου κατηγορουμένου καὶ εφ'
ἐκάστου κεφαλαίου κατηγορίας ἰδιαιτέρως.

Ἄρθρον 14.

Ἐὰν ἡ Βουλὴ ἀπορίψῃ τὴν πρότασιν τῆς Ἐπιτροπῆς περὶ
κατηγορίας καὶ εἰσαγωγῆς εἰς δίκην, ἢ δεχθῇ πρότασιν αὐτῆς
περὶ ἄσσεως τῆς περαιτέρω διώξεως ἢ κατηγορίας ἐπὶ τῷ
αὐτῷ ἀδινύτατι, εφ' ἔσον μὲν πρόκειται περὶ κατηγορουμένου
κατὰ τὸ ἄρθρον 93 τοῦ Συντάγματος, οὐδέποτε πλέον ἐπα-
νολαμβάνεται, ἐκτὸς τῆς ἐξαιρετικῆς περιπτώσεως τοῦ ἄρ-
θρου 5 τοῦ παρόντος νόμου, εφ' ἔσον δὲ εἰσάγεται κατὰ τὸ

ἄρθρον 64 τοῦ Συντάγματος ἰσχύουσιν ἐπίσης τὰ ἐν τῷ ἄρ-
θρῳ 5 τοῦ παρόντος ἐπιτάγματα ὡς πρὸς τὴν περαιτέρω δίωξιν.

Ἄρθρον 15.

1. Ἐὰν ἡ Βουλὴ ἀποφασίσῃ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς δίκην, ἐκ-
πέμπει κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίασιν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς τοὺς
μέλλοντας νὰ ὑποστηρίξουν τὴν κατηγορίαν ἐνώπιον τῆς Γε-
ρουσίας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ εἶνε πλείονες τῶν πέντε, ὡς
καὶ ἰσαριθμοὺς ἀναπληρωτάς αὐτῶν, ἐνεργούντας κατὰ τὰς
νομίμους περιπτώσεις ἀναπληρώσεως.

2. Ἡ κατηγορία εἶνε ἀδιάρετος, οἱ δὲ κατηγοροὶ Βουλευ-
ταὶ ἔχοντες τὰ κατὰ τὴν ποινικὴν δικονομίαν δικαιώματα καὶ
καθήκοντα τοῦ εισαγγελέως, ἐνεργοῦσιν ἐγκύρως κατὰ πλειο-
ψηρίαν.

Ἄρθρον 16.

Ἐὰν πρὸ τῆς λήξεως τῆς κατὰ τὰ ἄρθρα 1, 3 καὶ 14 ἀπα-
ράσεως ἐπέλθῃ διάλυσις τῆς Βουλῆς, ἢ λήξις τῆς Συνόδου
αὐτῆς, κατὰ μὲν τὴν δευτέραν περιπτώσιν ἡ ἀπόφασις λαμβά-
νεται κατὰ τὴν ἐπομένην Σύνοδον ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν ἐν τῇ ἐκ-
θέσει προτάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς, κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἐν τῇ
νέᾳ Βουλῇ καὶ κατὰ τὴν πρώτην Σύνοδον αὐτῆς γίνεταί νέα
συζήτησις περὶ τοῦ παραδεκτοῦ τῆς περὶ κατηγορίας καὶ διώ-
ξεως προτάσεως, καὶ τούτῳ ἀποφασισθέντος συγκροτεῖται δι'
ἐκλογῆς, κατὰ τὸ ἄρθρον 6, νέα ἀνακριτικὴ Ἐπιτροπὴ, μετ' ἧς
ἐνεργοῦνται τὰ τῶν προηγουμένων ἄρθρων.

Ἄρθρον 17.

1. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς περὶ εἰσαγωγῆς εἰς δί-
κην, ἡ περαιτέρω δικαστικὴ ἐνέργεια ἀνήκει εἰς τὴν Γερου-
σίαν, εἰς τὴν διαβιβάζεται ἀνυπερθέτως ἡ δικουραφία μετὰ τῆς
ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς καὶ ἀνακοινώσεως τῶν ὀνομάτων τῶν
ἐκλεγέντων κατηγορῶν καὶ τῶν ἀναπληρωτῶν αὐτῶν Βου-
λευτῶν.

2. Οὕτως ἡ λήξις τῆς Συνόδου ἢ τῆς περιόδου τῆς Βουλῆς
οὕτε ἢ διάλυσις αὐτῆς δύνανται νὰ ἀναστῆλῃ τὴν περαιτέρω
πρόσθετον τῆς δίκης, ἐνώπιον τῆς Γερουσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Δικουραφία ἐνώπιον τῆς Γερουσίας.

Ἄρθρον 18.

1. Ἡ Γερουσία ἐντὸς ἐκτὸς ἡμερῶν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν δικ-
ουραφίας τῆς ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς καὶ τῆς δικουραφίας
ἐκπέμπει μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ διὰ μυστικῆς ψηφοφο-
ρίας τριακονταμελῆ Ἐπιτροπὴν πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν ταῖς
ἐπομένοις ἄρθροις ὁριζομένων καὶ τάσσει εἰς αὐτὴν πρὸς ὑπο-
βολὴν τῆς ἐκθέσεως της ἀνάλογον προθεσμίας, δυναμένην νὰ
παραταθῇ τῇ αἰτήσεϊ τῆς Ἐπιτροπῆς.

2. Ἡ τριακονταμελὴς Ἐπιτροπὴ ἐνεργεῖ ἐγκύρως διὰ τῆς
προυσίας τῶν 20 τοῦλάχιστον ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ τῆς
πλειοψηφίας τῶν κατηγορῶν βουλευτῶν, ἐφαρμοζομένων ἀνα-
λόγως κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν της τῶν διατά-
ξεων τοῦ παρόντος, τῶν διεπιστῶν τὰς ἐργασίας τῆς δεκτικῆς
τριακονταμελοῦς Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς, εφ' ἔσον δὲν τροποποιῶνται
αὐτὰ διὰ τῶν κατωτέρω διατάξεων.

Ἄρθρον 19.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Γερουσίας δύνανται, κατὰ τὰ ἐν ταῖς ἄρ-
θροις 7 καὶ 8 ὁριζόμενα νὰ ἐνεργήσῃ συμπληρωματικὴν ἀνά-
κρισιν, εἴτι δὲ νὰ διατάξῃ τὴν σύλληψιν καὶ προφυλάκισιν παν-
τὸς κατηγορουμένου, εφ' ἔσον δὲν ἔχει διαταχθῆ αὐτὴ ὑπὸ τῆς
Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 20.

Καθ' ἂς περιπτώσεις τὸ Δικαστικὸν Συμβούλιον ἀποφασίζει
ἐπὶ τῶν προκυπτουσῶν δυσχερειῶν ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῆς ἀνα-
κρίσεως κατὰ τὰ ἄρθρα 250 καὶ ἐπίμμενα τῆς Ποινικῆς Δικ-
ονομίας, ἀποφασίζει ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Γερουσίας, τηρουμένων
ἀναλόγως τῶν σχετικῶν δικονομικῶν ὁρισμῶν.

Ἄρθρον 21.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς συμπληρωματικῆς ἀνακρίσεως ἡ Ἐπι-

τροπή της Γερουσίας δρίζει διὰ πρόξενός της, δημοσιευμένης ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, τὴν ἡμέραν καὶ ὄραν, καὶ ἢν θέλει λάβει χώραν ἐνώπιον αὐτῆς ἢ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἄρθρα διαδικασίαν πρὸς λήψιν τῶν ἀποφάσεών της.

Ἄρθρον 22.

1. Κατὰ τὴν ὡς ἄνω ὀριζομένην ἡμέραν ἢ Ἐπιτροπὴ λαμβάνει τὰς κατὰ τὰ ἐπόμενα ἄρθρα ἀποφάσεις αὐτῆς, μετὰ διαδικασίαν διεξαγομένην ἐξ ὀλοκληροῦ δημοσίᾳ, τηρουμένων ἀναλόγως καὶ ἐφόσον δὲν ἀντικεινται ἢ δὲν τροποποιεῦνται διὰ τοῦ παρόντος, τῶν ἐν τῷ Κεφ. Β' τοῦ 4ου τμήματος τῆς Ποιν. Δικονομίας ἑρισμῶν. Ἡ διαδικασία διεξάγεται ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Γερουσίας παρόντων τοῦλάχιστον τῶν 25 ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς πλειοψηφίας τῶν κατηγορουμένων βουλευτῶν.

2. Πρὸς τοῦτο καλεῖται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κατηγορούμενος ὅπως ἐμφανισθῇ ἐνώπιον αὐτῆς αὐτοπροσώπως κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς ὀρισθεῖσαν ἡμέραν, δικαιοῦμενος νὰ διορίσῃ ἓνα ἢ καὶ πλείονας συνηγῶρους του εἴτε ἐκ δικηγόρων, εἴτε καὶ μὴ τοιοῦτων, ἀποκλειομένων μόνον τῶν ὑπουργῶν, βουλευτῶν καὶ γερουσιαστῶν. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος δὲν ἐμφανισθῇ αὐτοπροσώπως, ἢ περαιτέρω διαδικασία διεξάγεται καὶ ἐρήμῳ αὐτοῦ.

3. Ὁ τυχὼν ἐν προφυλακίαις διατελῶν προσάγεται ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος δὲν διορίσῃ συνήγορον διορίζει αὐτῷ τοιοῦτον ἐξ ἐπαγγέλματος ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 23.

1. Ἡ κλήσις τοῦ κατηγορουμένου ὅπως ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἀπολογία ἐπιβιβάζεται αὐτῷ ἐπιμελείᾳ τοῦ Προέδρου, δεκαπέντε τολάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς ὀρισθείσης δικασίμου, ἀναγραφομένων ἐν αὐτῇ καὶ τῶν ἀποδιδομένων αὐτῷ κατηγοριῶν κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς στοιχείᾳ τῶν ὡς καὶ τῶν παραδιασθεσιῶν διατάξεων τῶν νόμων.

2. Ἡ κλήσις τοῦ κατηγορουμένου πρὸς ἐμφάνισιν, ἐπέχουσα θέσιν κατηγορητηρίου, γνωστοποιεῖται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ εἰς τοὺς κατηγοροὺς βουλευτάς.

3. Ἀπὸ τῆς κλητευσθῆς του ὁ κατηγορούμενος δύναται νὰ λάβῃ γνώσιν πάντων τῶν ἐν τῇ δικαιογραφίᾳ ἐγγράφων καὶ νὰ κλητευσθῇ μάρτυρας ὑπερασπίσεως πρὸς ἐξέτασιν κατὰ τὴν ἄνω δικασίμου.

4. Οἱ μάρτυρες τῆς κατηγορίας καλοῦνται τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν κατηγορουμένων.

Ἄρθρον 24.

1. Κατὰ τὴν δημοσίαν συνεδρίαν τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Πρόεδρος αὐτῆς ἀνακοινεῖ εἰς τὸν κατηγορούμενον τὰς ἀποδιδομένας αὐτῷ κατηγορίας κατὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους, ἐξετάζει τοὺς κλητευσθέντας καὶ παρόντας μάρτυρας κατηγορίας καὶ ὑπερασπίσεως, ὧν αἱ καταθέσεις ἀναγράφονται ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς συνεδριάσεως, ἀνακοινεῖ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου προσαγόμενα τυχὼν πρὸς ὑπεράσπισιν του ἔγγραφα, ἅτινα μονογραφούμενα ὑπὸ τοῦ Προέδρου, συνάπτονται ἐν τῇ δικαιογραφίᾳ καὶ καλεῖ αὐτὸν εἰς ἀπολογία. Μετὰ δὲ ταύτην, ἀκουσθέντων τῶν κατηγορουμένων βουλευτῶν καὶ τελευταίων τῶν συνηγῶρων, ἢ διαδικασία κηρύσσεται περαιωμένη καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ προβαίνει εἰς τὴν ἔκδοσιν ἐιδικῆς ἡγετολογημένης ἀποφάσεώς της, λαμβανομένης διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας.

2. Διὰ τῆς ἀποφάσεώς της, ἀπαγγελλομένης δημοσίᾳ, ἢ Ἐπιτροπὴ ἀποφαίνεται:

α') Περὶ τοῦ ἂν κρίνῃ τὸν κατηγορούμενον ἔνοχον ἢ μὴ ὀρισμένον κατὰ τοὺς ποιν. νόμους ἀδικήματος. Δύναται δὲ καὶ κατ' ἢν περίπτωσιν ἀποφανθῇ περὶ τῆς μὴ ἔνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ μὴ τῶν συγκατηγορουμένων συναίτιον καὶ συνεργῶν.

β') Περὶ τῆς ἐπιβλητέας εἰς αὐτὸν ποινῆς κατὰ τοὺς κειμένους νόμους καὶ

γ') Περὶ τοῦ ἂν θεωρῇ ἀναγκαστὴν τὴν ἐπανάληψιν τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο διαδικασίας τῆς Γερουσίας, εἴτε ὀλοκληροῦ, εἴτε καὶ ἐν μέρει μόνον.

3. Ἡ ἀπόφασις δέον νὰ ἀναγράφῃ τὰ ὀνόματα τῶν μετασχόντων τῆς συνεδριάσεως γερουσιαστῶν.

Ἄρθρον 25.

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων πρώτων τῆς Ἐπιτροπῆς δύναται αἰτῆς κατηγοροὶ βουλευταὶ καὶ ὁ κατηγορούμενος νὰ υποβάλωσιν εἰς αὐτὴν ἐγγράφως ὅσας κρίνουσιν ἀναγκαστικὰ παρατηρήσεις, ἐνστάσεις καὶ αἰτήσεις. Ἡ ὑπόβολή αὐτῶν γίνεται πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ ποινῇ ἀποκλεισμοῦ ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως.

Ἄρθρον 26.

Αἱ κατὰ τὸ ἄρθρον 24 τοῦ παρόντος ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς, λαμβανόμεναι κατὰ πλειοψηφίαν καὶ διαλαμβανόμεναι καὶ τὰς μειοψηφούσας γνώμας ἡγετολογημένως, ἀπαγγέλλονται δημοσίᾳ καὶ διαβιβάζονται μετὰ τῆς δικαιογραφίας καὶ τῶν κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον ὑποβληθειῶν τυχὼν παρατηρήσεων, ἐνστάσεων καὶ αἰτησῶν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παράδοσιν τῆς διημέρου προθεσμίας τοῦ ἄρθρου 25 εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Γερουσίας.

2. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ἀποτελοῦσι προτάσεις πρὸς τὴν Γερουσίαν, αἵτινες μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς μὴ ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας κατὰ τὸ ἐπόμενον ἄρθρον διαλαμβάνουσιν ἰσχὴν ὀριστικῶν καὶ ἐκτελεστῶν ἀποφάσεων πληρῆς τῆς κατὰ τὸ ἐδ. β' τοῦ ἀρ. 2 τοῦ ἄρθρου 24 τοιαύτης, ἐφ' ἣς πάντως ἀποφαίνεται ὀριστικῶς ἡ Γερουσία.

Ἄρθρον 27.

Ἡ Γερουσία μετὰ συζήτησιν ὀριζομένην ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς διαβιβάσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς, κρίνουσα καὶ τὰς τυχὼν ὑποβληθείσας παρατηρήσεις, ἐνστάσεις καὶ αἰτήσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποφαίνεται ἂν θεωρῇ ἀναγκαστὴν τὴν ἐνώπιόν της ἐπανάληψιν τῆς διαδικασίας ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει κατὰ τὸ ἐδ. γ' τοῦ ἄρθρου 24.

Ἄρθρον 28.

1. Ἄν ἀποφανθῇ ἡ Γερουσία ὑπὲρ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας, συγκροτεῖται εἰς Εἰδικὸν Δικαστήριον διὰ τῆς παρουσίας τῆς πλειοψηφίας τῶν γερουσιαστῶν τῶν ἐκτελεζομένων πρὸ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 4 ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς.

2. Αἱ συνεδριάσεις γίνονται δημοσίᾳ καὶ προεδρεύει κατ' αὐτὰς ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἢ ἐν κωλύσει αὐτοῦ ὁ ὑπὸ τῷ Σίματος ὀριζόμενος ἀντιπρόεδρος αὐτῆς.

3. Ὁ Διευθυντὴς τῶν γραφείων τῆς Γερουσίας ἐκπληροῦ τὰ καθήκοντα τοῦ γραμματέως τοῦ δικαστηρίου, ἀναπληρούμενος ἐν ἀνάγκῃ ὑπὸ ἑνὸς τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 8 ὑπαλλήλων, κελουμένων ὑπὸ τοῦ Προέδρου.

4. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς διαδικασίας ἐφαρμόζονται ἀναλόγως τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις 21, 22, 23 καὶ 24 τοῦ παρόντος, ἀποκλειομένης ὁμῶς τῆς κλητευσθῆς καὶ ἐν νέου ἐξετάσεως τῶν μαρτύρων, ὧν αἱ καταθέσεις ἀναγινώσκονται καὶ περισσοζομένης τῆς συζήτησεως μόνον εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς κατηγορίας καὶ τῆς ὑπερασπίσεως.

5. Ἐὰν δὲ δὲν ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας, ἡ Γερουσία κηρύσσει ἑριστικὴν τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπόφασιν τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἀποφαίνεται ὀριστικῶς περὶ τῆς ἐπιβληθείσης εἰς τὸν κριθέντα ἔνοχον ποινῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 24.

6. Εἰς τὰς περιπτώσεις κατηγορίας κατὰ τὸ ἄρθρον 64 τοῦ Συντάγματος δύναται ἡ Γερουσία, ἀπέχουσα τῆς ὀριστικῆς ἐκδικάσεως αὐτῆς, νὰ ἀποφασίσῃ τὴν διαβίβασιν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν τακτικὴν δικαιοσύνην διὰ τὴν περαιτέρω διώξιν.

7. Ἐπίσης δύναται ἡ Γερουσία νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν καταδικασθέντα τὰ ἔξοδα τῆς ἀνακρίσεως καὶ τῆς δίκης.

8. Αἰτήσεις περὶ πολιτικῶν ἀποζημιώσεων καὶ χρηματικῶν ἰκανοποιήσεων εἰσὶν ἀπαράδεκτοι ἐνώπιον τῆς Γερουσίας.

σίας, χωρίς έντευθεν να αποκλείεται ή επιδίωξις αυτών ενόπιον παντός άλλου άρμοδίου δικαστηρίου.

Άρθρον 29.

1. Εάν ο κατηγορούμενος κλητευθείς δεν εμφανισθῆν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Γερουσίας ἢ καὶ ἐνώπιον τῆς Γερουσίας, συγκεκριμένης εἰς τὸ αὐτὸν δικαστήριον, λογίζεται ὡς κατ' ἀντιμαλίαν διαζόμενος, κρινόμενος τοῦ νομίμου τῆς κλητεύσεως ἀναλόγως, εἴτε ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς εἴτε ὑπὸ τῆς Γερουσίας. Δικαιοῦται ὅμως ὁ κατηγορούμενος νὰ ζητήσῃ δι' ἐνδῆ ἢ δύο τὸ πολὺ συνηθροῶν, θ' οὗς ἐπίσης ἐφαρμόζεται τὸ ἐδ. 2 τοῦ άρθρου 22 ἐμφανιζομένων ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ἢ τῆς Γερουσίας ἀντ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐναρξίν τῆς δίκης καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναβολὴν ὡς πρὸς αὐτὸν, ταύτης, ἀποδεικνύων ὅτι ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ καθίσταται ἀδύνατος ἐκ λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς του.

2. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὡς καὶ ἡ Γερουσία ἀποφαίνεται ἐπὶ τῆς αἰτήσεως κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος καὶ δύναται νὰ ἐρίσῃ νέαν ἡμέραν πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον αὐτῆς τοῦ κατηγορουμένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Διαδικασία κατὰ φυγοδικίαν καὶ ἄποτων.

Άρθρον 30.

Ἐάν ὁ κατηγορούμενος εἴνε ἄποδν καὶ ἀγνοῆται ὁ τόπος τῆς διαμονῆς του, ἡ ἀνάκρισις διεξάγεται καὶ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, παραλειπομένων τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ διατεταγμένων κλητεύσεων, μέχρι τοῦ πέραιτος τῆς ἀνακρίσεως. Αἱ Ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας, ἀντὶ ἄλλης τοῦ ἀπόντος κατηγορουμένου κλητεύσεως, δημοσιεύουσι διὰ τριῶν τῶν ἐν Ἀθῆναις ἡμερησίως ἐκδιδομένων ἐφημερίδων καὶ κατὰ τρεῖς διαφόρους ἡμέρας ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς ὑπαρξούσης ἐκκοσμοῦς κατ' αὐτάς κατηγορίας καὶ καλοῦσιν αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν ἐντός 40 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς τελευταίας δημοσιεύσεως.

Άρθρον 31.

Ἐάν ὁ ἄποδν κατηγορούμενος μὴ ἐμφανισθῆ, πρὸς ἀπολογίαν ἐντός τῆς ἀμέσως ἀνωτέρω προθεσμίας ἢ θραδικασίᾳ κηρύσσεται περικομμένη καὶ ἐνεργῶνται τὰ τῶν άρθρων 11 καὶ ἐπόμενα, ὡσεὶ ἦτο οὗτος παρὼν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Ποινικὴ διατάξις

Άρθρον 32.

1. Οἱ ἐνεκα νομίμου λόγου κωλυόμενοι πρὸς ἄσκησιν τῶν διὰ τοῦ παρόντος ἐπιβαλλομένων αὐτοῖς δικαστικῶν καθηκόντων γερουσιασταὶ ὁφείλουσι νὰ δηλώσωσι τοῦτο πρὸ τῆς κατὰ τὰ άρθρα 24 καὶ 28 ἐνάρξεως τῆς δίκης πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Γερουσίας, ἥτις ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν.

2. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης συνεδριάσεως τῆς Γερουσίας πρὸς λήψιν τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 28 ἀποφάσεων αὐτῆς βεβαίωται θ' ἀναγνώσεως τοῦ καταλόγου τῶν γερουσιαστῶν ἢ παρυσία τῶν μὴ κωλυομένων. Οἱ μὴ παρυσίασθεὶς ὅμως κατὰ πάσα τὰς συνεδριάσεις τοῦ δικαστηρίου γερουσιασταὶ δὲν δύνανται νὰ ψηφοθερήσωσι διὰ τὴν λήψιν τῶν ἄνω ἀποφάσεων.

3. Ἐπίσης δὲν δύναται νὰ μετασχηματισθῆ εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ δικαστηρίου οἱ γερουσιασταὶ οἱ ἀποτελέσαντες μέλη τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 18 Ἐπιτροπῆς, ἐὰν παρὰ τοῦ κατηγορουμένου ὑποβληθῆ εἰς τὸ δικαστήριον αἰτήσεις περὶ ἐξαιρέσεως αὐτῶν. Αἱτήσεις ἐξαιρέσεως εἶναι δεκτῆ μόνον εἰς τὸν ὑποβληθείη διὰ πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐπίσης ἀποκλείονται τῆς συγκροτήσεως τοῦ δικαστηρίου καὶ οἱ ἄλλοι μέλη τῆς Κυβερνήσεως Γερουσιασταί.

Άρθρον 33.

Αἱ ἀποφάσεις τῆς εἰς δικαστήριον συγκεκριμένης Γερουσίας λαμβάνονται διὰ πλειοψηφίας, ἥτις δὲν δύναται νὰ εἶναι ἐλάσσων τοῦ 1/3 τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν γερουσιαστῶν, εἰς οὗς ἕως δὲν συνυπολογίζονται οἱ τυχόν ἐκ τούτων

κωλυόμενοι, οἱ ἐξαιρεθέντες καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθ. 2 τοῦ άρθρου 32 νὰ ψηφοθερήσωσι.

2. Ἡ ψηφοφορία ἐφ' ἐκάστου ζητήματος γίνεται δι' ἐκλογῆς τοῦ καταλόγου τῶν ψηφοθερούντων γερουσιαστῶν ἄρθρον 34.

Αἱ κατὰ τὰ άρθρα 24 καὶ 28 ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Γερουσίας λαμβάνονται ἰδιαίτερος δι' ἕκαστον κατηγορούμενον καὶ δι' ἕκαστον κωλύομαι κατηγορίας καὶ ἐπαγγέλλονται δημοσίᾳ ὑπογράφοντες, ὡς καὶ τὰ πρακτικὰ ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γραμματέως.

Άρθρον 35.

Ἀπαγορεύεται ἡ παρὰ τῶν μαρτύρων, τῶν κατηγορουμένων ἢ τῶν συνηθῶν ἐξουβρίας ἢ οἰαδήποτε προσβλητικῆ πρὸς αὐτοὺς εἰς ἄτομα, δημοσίως ὑπαλλήλους ἢ λειτουργοὺς καὶ κοθετηκτοὺς ἀρχὰς πράξεως μὴ δυνάμενης νὰ ἀποδειχθῆ κατ' ἀρχήν.

Ὁ παραβάτης τῆς ἄνω διατάξεως τιμωρεῖται ἀμέσως ὑπὸ τῶν Ἀνωτάτου Εἰδικῶν Δικαστηρίων τῆ αἰτήσε: ἐνδῆ τῶν μαρτύρων ἢ τῶν μελῶν του διὰ φυλοκίσεως μέχρις ἐνδῆ ἔτους.

Ἡ τοιαύτη ἀπόφασις ἐκτελεῖται κατὰ τὸ ἄρθρον 36 το παρόντος.

Άρθρον 36.

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς τριανταμελοῦς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Γερουσίας οὐδὲν ἐνδίκον μέσον χωρεῖ.

Άρθρον 37.

Αἱ καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις, διαβιβάζονται εἰς τὸν ἀρμόδιον εἰσαγγελεῖ ἐφεσῶν, ἐκτελοῦνται ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ, κατὰ τὰ ἐν τῇ Ποινικῇ Δικονομίᾳ περὶ ἐκτελέσεως ποινικῶν ἀποφάσεων ἐρζόμενα.

Άρθρον 38.

Εἰς ἀς περιπτώσεις τὸ παρὼν οὐδὲν εἰδικῶς ἐρίζει ἐφαρμοζόμεναι αἱ σχετικαὶ διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Άρθρον 39.

Αἱ καταγνωσθεῖσαι κατὰ τὸν παρόντα νόμον ποιναὶ ἀναρροῦνται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ καταδικασθέντος, διὰ χάριτος δυνάμενης νὰ ἀπονεμηθῆ μόνον μετὰ συγκατάθεσιν τῆς Βουλῆς, ἢ διὰ παραγραφῆς, ἐφ' ἧς ἰσχύουσιν αἱ σχετικαὶ διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας καὶ τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Άρθρον 40.

Πάν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος καὶ τὴν ὑπερσειάν τοῦ διοικητικοῦ προσωπικοῦ, τοῦ Ἀνωτάτου Εἰδ καὶ Δικαστηρίου καὶ τῶν κατὰ τὸν παρόντα νόμον ἐπιτροπῶν, εἰς τὰς κλητεύσεις τῶν κατηγορουμένων καὶ μαρτύρων καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἀναγκαίαν λεπτομέρειαν, κανονισθεῖ αἱ διὰ διατάγματος ἐφ' ἀπαξ ἐκδιδομένου, τῆ προτάσε: τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ. Μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοιούτου διατάγματος πάντα ταῦτα κανονίζονται ἀναλόγως ὑπὸ τῶν ἐν τῷ παρόντι ἐπιτροπῶν ἢ τῆς Γερουσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Προσωρινὰ διατάξεις.

Άρθρον 41.

1. Μέχρι τῆς κατὰ νόμον συγκροτήσεως τῆς Γερουσίας ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 13 ἀπόφασις τῆς Βουλῆς ἐπέχει θέσιν βουλευματος.

2. Ἐν περιπτώσει παραπομπῆς ἢ Βουλῆ ἐντός 8 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς παραπομπτικῆς ἀποφάσεως νῆς ἐκλείγῃ μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας τοὺς ἀποτελέσαντας τὸ Ἀνωτάτον Εἰδικὸν Δικαστήριον βουλευτάς.

3. Τὸ Α. Ε. Δικαστήριον ἀποτελεῖται ἐκ τριάκοντα τακτικῶν μελῶν καὶ δέκα ἀναπληρωματικῶν. Οἱ ἀναπληρωματικοὶ καταλαμβάνουσι τὰς θέσεις τῶν κωλυομένων τακτικῶν.

4. Πάντα τὰ μέλη τοῦ Α. Ε. Δικαστηρίου τακτικὰ καὶ ἀναπληρωματικὰ ἐφείδου νὰ παρίστανται καθ' ἑλλήν τὴν διάρκειαν τῶν συνεδριάσεων.

5. Οι υπό της Βουλῆς ἐκλεγέντες ὡς μέλη τοῦ Α. Ε. Δικαστηρίου τακτικὰ καὶ ἀναπληρωματικὰ συνέρχονται ἕκαστὴ ἐκ τῆς ἐπιλογῆς τῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ γηγενητέρου ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκλέγουν τὸν πρόεδρον καὶ ἀντιπρόεδρον ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν.

6. Μέλη τοῦ Δικαστηρίου δὲν δύνανται νὰ ὄσιν οἱ ἀποτελεῖντες τὴν κατὰ τὸ ἄρθρον 6 ἐπιτροπὴν.

7. Οἱ ἐνεκα νομίμου λόγου κωλυόμενοι πρὸς ἄσκησιν τῶν κατὰ τοῦ παρόντος ἐπιβαλλομένων αὐτοῖς δικαστικῶν καθηκόντων βουλευτικῶν ὀφείλουσι νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν πρὸς τὴν Βουλὴν, ἥτις ἀποφατίζει περὶ αὐτῶν.

8. Πρὸς διεξαγωγὴν τῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ἐπιτροπῆς δύναται ὁ Πρόεδρος νὰ προσλάβῃ ἀνάλογον ἀριθμὸν δικαστικῶν ὑπαλλήλων κατὰ τὸ ἄρθρον 8 ἐδ. 2 τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 42.

Ἐὰν νὰ ἔχη κύρος ἡ ἀπόφασις ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία τριᾶντα μελῶν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τοῦ Προέδρου, τῆς πλειοψηφίας τῶν, κατὰ τὸ ἄρθρον 15, κατηγορῶν τοῦ παρόντος καὶ τοῦ γηγενητέρου, δυναμένου νὰ ἀντικατασταθῇ κατὰ τὴν διαρῆξιν τῆς ἐπιτροπῆς ἀναρρογῆς διαδικατίας.

Ἄρθρον 43.

Τὸ Δικαστήριον συνεδριάζει ἐν τῷ Μεγάρῳ τῆς Βουλῆς δημοσίᾳ, ἐφαρμοζόμενον κατ' ἀναλογίαν τῶν ἄρθρων 21, 22, 3 καὶ 24, πλὴν τῶν στοιχείων β' καὶ γ' τῶν ἐδαφ. 2, 29, 30, 1, 34, 36, 37, 38 καὶ 39 τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 44.

Ὁ ἀπουσιάζων ἐν τινος συνεδριάσεως τακτικῶς δικαστῆς ἀπληροῦται παρὰ τινος τῶν ἀναπληρωματικῶν κωλυμένου ομαστικῶς ὑπὸ τοῦ Προέδρου.

Ἄρθρον 45.

1. Περὶ τὴν ἐπίσημὴν τῆς διαδικασίας τὸ Α. Ε. Δικαστήριον τοῦσφραται εἰς διάσκεψιν πρὸς ἐκδόσιν τῆς ἀποφάσεώς του.

2. Δικαίωμα ψήφου ἔχουν τὰ πρὸς κατάρτισιν τοῦ Δικαστηρίου συνεχῶς μετασχόντα τακτικὰ μέλη καὶ ἐν τῶν ἀναπληρωματικῶν ὅσοι προσελήθησαν ὑπὸ τοῦ Προέδρου.

Ἐὰν διαρκούσης τῆς διαδικασίας ἀποχωρήσῃ οἰοσδήποτε τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου κατὰ τὸ προηγούμενον ἐδάφιον ὁ Πρόεδρος καλεῖ κατὰ τὸ ἄρθρον 44 ἀναπληρωματικῶν μελῶν.

3. Ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποχωρησάντων κατὰ τὴν διάσκεψιν ᾖ ὅσος εἶνε τοσούτος ὥστε οἱ ἀπομένοντες καὶ παρῆλθοῦσθαι συνεχῶς τὴν δίκην νὰ ὄσιν ὀλιγώτεροι τῶν 30, καλοῦνται ὡς συμπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τριάντων εἰ ἐπὶ πλειονῆς ὑπερβάσει παρεκκολληθῆσαν τὴν δίκην, πρὸς τὴν ἐπίσημὴν τῶν δικαστικῶν ἐπιτροπῶν ἀναπληρωματικῶς συνεδριάσεις.

Ἄρθρον 46.

Κωλυόμενοι τοῦ Προέδρου καὶ ἀντιπροέδρου ἐξ οἰοσδήποτε γου προεδρείαι τοῦ δικαστηρίου ὁ πρεσβύτερος τῶν μελῶν.

Ἄρθρον 47.

1. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Α. Ε. Δικαστηρίου λαμβάνονται κατὰ ἐπιψηφίαν, περιλαμβανομένης τῆς μειοψηφίας γνώμης, ἀπαρτίζονται δημοσίᾳ καὶ εἶνε ἀμετάκλητοι.

2. Τὸ Δικαστήριον κηρύσσει ἐνοχον τὸν κατηγορούμενον φεαίνεται διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως τὴν ἐπιβλητέαν ποινὴν τὴν καταψήφισιν τῶν δικαστικῶν ἐξόδων.

Ἄρθρον 48.

1. Πᾶσαι αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὴν ἀνάκρισιν καὶ ἐκδίκασιν ἀδικημάτων, διαπραχθέντων ὁ τῆς 25 Ἰουνίου 1925 καὶ ἐφεξῆς μέχρι τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος καὶ ἀπαγομένων εἰς τὰς διατάξεις αὐτοῦ (ἄρθρον 1 ἐπόμενα).

2. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας βουλευόμενα ἐκδοθέντα ἐπὶ αὐτῶν ἀδικημάτων ὑπὸ τακτικῶν ἢ ἐκτάκτων δικαστικῶν

συμβουλίων διαβιβάζονται εἰς τὴν ἐν ἄρθρῳ 6 τοῦ παρόντος ἐπιτροπὴν καὶ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν συμφώνως τῷ παρόντι ἀνάκρισιν καὶ ἐκδίκασιν ὡς στοιχεῖα κατηγορίας χωρὶς νὰ δεσμεύουν τὰς ἐπιτροπὰς ἢ τὴν Βουλὴν.

3. Τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα ψηφίσματα τῆς Βουλῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀδικήματα ταῦτα διοικηροῦσι τὴν ἰσχύον αὐτῶν. Ἡ δὲ ἐπὶ ἐγγυήσεσι ἀπόλυσις τῶν ἤδη ἐν προφυλακίσει διατελούντων κατηγορουμένων δύναται, προτάσει τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 6 ἐπιτροπῆς, νὰ ἀποφασισθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ὀριζομένου συγχρόνως τοῦ ποσοῦ τῆς ἐγγυήσεως, τῶν βρων τῆς ἀπολύσεως ὡς καὶ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς.

Ἄρθρον 49.

1. Ἐὰν τῆ δημοσίευσίς τοῦ παρόντος, ἐκλέγεται, κατὰ τὸ ἄρθρον 6, ὑπὸ τοῦ Προέδρου 15μελῆς ἐπιτροπῆς ἐξ ὅλων τῶν κομμάτων, εἰς ἣν παραπέμπονται ἀπ' εὐθείας, ἀνευ προηγουμένης τηρήσεως τῶν διατάξεων 3, 4 καὶ 5 τοῦ παρόντος, πᾶσαι αἱ ἐγκριμαίσεις δικογραφίαι, μηνύσεις καὶ οἰαδήποτε ἐγκλήσεις, αἱ ὑποβληθεῖσαι εἰς τὸ Ἄνωτατον Ἀνακριτικὸν Συμβούλιον καὶ ἐπὶ τῶν ὁσίων τοῦτο εἶτε ἐξέδοκε βουλευόμενα εἶτε οὐ, ἢνα ἢ ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς ἐνεργήσῃ τὰ ἐν ἄρθρῳ 7 καὶ ἐπόμενα τοῦ παρόντος διατασσόμενα.

2. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν ἐπιτρέπεται ἐπίσης νὰ ὑποβληθῶσι κατ' ἐξαιρέσιν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ παντός Ὑπουργοῦ, βουλευτοῦ, δημοσίου ἢ στρατιωτικοῦ ὑπαλλήλου καὶ παντός ἰδιώτου μηνύσεις, ἐγκλήσεις καὶ ἀνακοινώσεις περὶ ἀδικημάτων, περὶ ὧν ὀρίζει τὸ ἐδάφιον 1 τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ παρόντος.

3. Ἡ εἰρημένη ἐπιτροπῆς ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀνακρίσεως καὶ τούτων κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 7 καὶ ἐπόμενα τοῦ παρόντος, ἀνευ προηγουμένης ἐπίσης τηρήσεως τῶν ἐν ἄρθροις 4 καὶ 5 διατασσόμενων.

4. Ἡ αὐτὴ ἐπιτροπὴ δικαιούται ἐξαιρετικῶς νὰ προβαίη καὶ αὐτεπαγγέλτως εἰς ἀνάκρισιν, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 καὶ ἐπομ. τοῦ παρόντος, ἀδικημάτων περιλαμβανομένων ἐν τῷ ἐδαφίῳ 1 τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ παρόντος νόμου ἀνευ προηγουμένης ἐπίσης τηρήσεως τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 4 καὶ 5 αὐτοῦ.

Τελικὴ διατάξις.

Ἄρθρον 50.

1. Καταργεῖται: α') ὁ νόμος ΦΠΓ' τοῦ 1876 (περὶ εὐθύνης Ὑπουργῶν) ἐκτὸς τῶν ἄρθρων αὐτοῦ 1—9, καθὼς καὶ τοῦ συμπληρώσαντος αὐτὰ νόμου ΧΕ' τοῦ 1877, β') ὁ νόμος 871 τοῦ 1817 καὶ γ') οἱ νόμοι 1815 καὶ 2182 τοῦ 1920.

2. Ἡ ἰσχύς τοῦ παρόντος ἄρξεται ἀπὸ τῆς δημοσίευσίσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ παρὼν νόμος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ παρ' Ἡμεῶν σήμερον κυρωθεὶς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς Ἐφημερίδας τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Ἐδίρῳ τῆ 6 Σεπτεμβρίου 1927.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας
ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς
Θ. Τουρκοβασίλης

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήραις τῆ 6 Σεπτεμβρίου 1927.

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς
Θ. Τουρκοβασίλης

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΗ 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1971

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
I

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ	
N.Δ. 792. Περὶ τοῦ ἀπορρήτου τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῆς καθ' οἰονδήποτε ἄλλον τρόπον ἀνταποκρίσεως...	1
N.Δ. 793. Περὶ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Παιδείας.	2
N.Δ. 794. Περὶ δημοσίων συναθροίσεων.	3
N.Δ. 795. Περὶ Σωματείων καὶ Ἐνώσεων.	4
N.Δ. 796. Περὶ τῆς ἀσκήσεως τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 20 τοῦ Συντάγματος δικαιώματος τοῦ ἀναφέρεισθαι...	5
N.Δ. 797. Περὶ ἀναγκαστικῶν ἀπαλλοτριώσεων.	6
N.Δ. 798. Περὶ κατὰστάσεως πολιτορκίας.	7
N.Δ. 799. Περὶ Ἀντιβασιλείας.	8
N.Δ. 800. Περὶ πολιτικῶν κομμάτων.	9
N.Δ. 801. Περὶ τῆς λειτουργίας τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 77 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος Ἐξεταστικῶν Ἐπιτροπῶν.	10
N.Δ. 802. Περὶ εὐθύνης τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ὑπουργῶν.	11
N.Δ. 803. Περὶ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου.	12
N.Δ. 804. Περὶ μικτῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων.	13
N.Δ. 805. Περὶ πταιματικῶν παραβάσεων, δεβαιουμένων παρὰ τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων.	14
N.Δ. 806. Περὶ τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Βουλῆς.	15

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(1)

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 792

Περὶ τοῦ ἀπορρήτου τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῆς καθ' οἰονδήποτε ἄλλον τρόπον ἀνταποκρίσεως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσασιν καὶ διατάσασιν:

Ἄρθρον 1.

Ἀπαρabiάστων ἀπορρήτου.

1. Τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῆς καθ' οἰονδήποτε ἄλλον τρόπον ἀνταποκρίσεως εἶναι ἀπαρabiάστων.

2. Παρέκκλισις ἀπὸ τῆς δεσμεύσεως ταύτης ἐπιτρέπεται μόνον κατὰ τὰς διατάξεις καὶ παρόντος.

Ἄρθρον 2.

Προϋποθέσεις ἀποδεσμεύσεως.

1. Εἰσαγγελεύς ἢ οἰοσδήποτε ἀνακριτικὸς ὑπάλληλος, ἐκ τῶν ἐν ἄρθροις 33 καὶ 34 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, ἢ ἄλλη ἀρμοδία ἀρχή, ὡςάκις ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων τῶν κρίνουν ὅτι διὰ λόγους ἐθνικῆς ἀσφαλείας καὶ δημοσίας τάξεως ἢ πρὸς διακρίβωσιν ἀπεχθῶν ἐγκλημάτων ἐπιβάλλεται ἡ ἀποδεσμεύσις ἐκ τοῦ ἀπορρήτου τῶν διὰ τοῦ ταχυδρομίου διαδιδραζόμενων ἐπιστολῶν, τῶν τηλεγραφημάτων, τῶν τηλεφωνημάτων, τῶν τηλετυπικῶν μηνυμάτων καὶ τῆς διὰ παντὸς ἄλλου μέσου ἀνταποκρίσεως, δύναται δι' ἐγγράφου αἰτήσεως τῶν πρὸς τακτικὸν ἀνακριτὴν νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν ἀποδεσμεύσεως ἐκ τοῦ ἀπορρήτου. Ἐπὶ πλειόνων ἀνακριτῶν τὸν ἀρμόδιον ὀρίζει ὁ πρόεδρος πρωτοδικῶν. Ἐν τῇ αἰτήσει ἐκτίθενται τὰ στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποδεσμεύσεως.

2. Ὁ διενεργῶν ἀνάκρισιν τακτικὸς ἀνακριτὴς ἐπὶ περιπτώσεων, περὶ ὧν ἡ προηγουμένη παράγραφος, δικαιούται νὰ προβῇ καὶ αὐτεπαγγέλτως εἰς τὴν ἀποδεσμεύσιν ἐκ τοῦ ἀπορρήτου, ἐκδίδων περὶ τούτου ἡτιολογημένην πράξιν.

Ἄρθρον 3.

Πράξις ἀνακριτοῦ. Προσφυγή.

1. Ὁ τακτικὸς ἀνακριτὴς, ἐκτιμῶν τὴν περίπτωσιν καὶ τὰ προσκομιζόμενα στοιχεῖα, ὑποχρεοῦται νὰ ἐκδώσῃ ἡτιολογημένην πράξιν περὶ ἀποδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως τῆς αἰτήσεως, ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ τῆς λήψεως αὐτῆς.

2. Κατὰ τῆς ἀπορριπτικῆς πράξεως τοῦ τακτικοῦ ἀνακριτοῦ δύναται ὁ αἰτῶν, ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς, νὰ ἀσκήσῃ προσφυγὴν ἐνώπιον τοῦ προέδρου πρωτοδικῶν, ἀποφαινομένου ἀμετακλήτως ἐντὸς τεσσαράκοντα ὡρῶν δι' ἡτιολογημένης πράξεως. Ἡ προσφυγή κατατίθεται εἰς τὸν ἐκδόντα τὴν πράξιν ἀνακριτῆν.

Ἄρθρον 4.

Χρονικὰ ὅρια.

1. Ἡ πράξις τοῦ ἀνακριτοῦ ἢ, ἐν περιπτώσει προσφυγῆς, ἡ πράξις τοῦ προέδρου πρωτοδικῶν, ἢ ἐπιτρέπουσα τὴν ἀποδεσμεύσιν ἐκ τοῦ ἀπορρήτου, ὀρίζει τὴν χρονικὴν διάρκειαν τῆς ἀποδεσμεύσεως, μὴ δυναμένη νὰ ὑπερβῇ τὰς δέκα πέντε ἡμέρας, τὰ ἀρμόδια ὄργανα, ὡς καὶ τὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως.

2. Παράτασιν τῆς ἀποδεσμεύσεως ἐκ τοῦ ἀπορρήτου πέραν τῶν δέκα πέντε ἡμερῶν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ πρόεδρος πρωτοδικῶν, τῇ αἰτήσει τῶν ἐν ἄρθρῳ 2 ἀναφερομένων ὀργάνων ἢ τοῦ ἀνακριτοῦ.

ἀπειθούτων μαρτύρων υπογράφονται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς ἢ, κατὰ τὰς περιστάσεις, ὑπὸ τοῦ ἐντεταλμένου τὴν ἐνέργειαν ὀρισμένης ἐξεταστικῆς πράξεως προσώπου καὶ διαβιβάζονται εἰς τὸν ἀρμόδιον εἰσαγγελέα, ἐπιμελεία τοῦ ὁποίου καὶ ἐκτελοῦνται κατὰ νόμον.

Ἄρθρον 12.

Ὅστις ἐν γνώσει τῆς ἀναληθείας θεασιῶν, ἐνόρκως ἢ ἀνωμοτί, ἐνώπιον τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς ἢ τοῦ ἐντεταλμένου τὴν ἐνέργειαν ὀρισμένης ἐξεταστικῆς πράξεως προσώπου ψευδῆ πράγματα ἢ ἀρνείται ἢ ἀποκρύπτει τὰ ἀληθῆ, τιμωρεῖται κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 224 καὶ 225 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

Ἄρθρον 13.

Ἀποζημιώσεις — Δαπάναι.

1. Αἱ ἀποζημιώσεις τῶν προσώπων, ὧν ἐζητήθη ἢ συνδρομή κατὰ τὴν ἐξέτασιν, καθορίζονται διὰ πράξεως τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς.

2. Προκειμένου περὶ δημοσίων ὑπαλλήλων αἱ ἀποζημιώσεις ρυθμίζονται δι' ἀποφάσεως τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς συμφώνως πρὸς τὰς ἰσχύουσας διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ὀδοιπορικῶν αὐτῶν ἐξόδων διατάξεις.

3. Αἱ περὶ ὧν αἱ παράγραφοι 1 καὶ 2 τοῦ παρόντος ἀρθροῦ ἀποζημιώσεις, ὡς καὶ πάσαι αἱ συναφεῖς πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς δαπάναι, ἐαρύνουν τὸν προϋπολογισμόν τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 14.

Πόρισμα.

Μετὰ τὴν περάτωσιν τῶν ἐξεταστικῶν πράξεων, ἡ Ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκτιμᾷ καὶ ἀξιολογεῖ τὸ συλλεγὲν ἀποδεικτικὸν ὕλικόν, υποβάλλει δὲ τοῦτο εἰς τὴν Βουλὴν, μετὰ σχετικοῦ πορίσματος, ἐντὸς τῆς ὑπ' αὐτῆς ταχθείσης προθεσμίας.

Ἄρθρον 15.

Ἐναρξίς ἰσχύος.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Δεκεμβρίου 1970

Ἐν Ὁνόματι τοῦ Βασιλέως

Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΩΓΙΤΑΚΗΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΣΤΥΛ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΝΙΚ. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ, ΛΙΓΕΛ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, ΑΔΑΜ. ΑΝΔΡΟΤΣΟΠΟΤΑΟΣ, ΛΟΤΚ. ΠΑΤΡΑΣ, ΝΙΚ. ΕΦΕΣΙΟΣ ΝΙΚΗΤ. ΣΙΩΡΗΣ, ΓΕΩΡΓ. ΔΟΤΒΑΛΟΠΟΤΑΟΣ, ΣΠΙΤΡ. ΖΑΠΠΑΣ, ΙΩΑΝ. ΑΓΑΘΑΓΕΛΟΤ, ΕΜΜΑΝ. ΦΘΕΝΑΚΗΣ, ΙΩΑΝ. ΧΟΛΕΒΑΣ, ΙΩΑΝ. ΠΑΠΑΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΚΤΗΡΑΙΟΣ, ΠΑΤΑ. ΜΑΝΩΛΟΠΟΤΑΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΛΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΠΑΝΑΓ. ΤΖΕΒΕΛΕΚΟΣ, ΓΕΩΡΓ. ΒΑΛΛΗΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1970

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 802

Περί εὐθύνης τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ὑφυπουργῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσασμεν καὶ διατάσσομεν:

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ἄρθρον 1.

Εὐθύνη ἐκ παραβιάσεως διατάξεων τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν νόμων.

Μέλος τῆς Κυβερνήσεως ἢ Ὑφυπουργός, ὅστις κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθήκοντων του, δι' ἐνεργείας ἢ παραλείψεώς του, παραβιάζει ἐκ προθέσεως διατάξεις τοῦ Συντάγματος, τῶν νόμων ἢ τῶν νομοθετικῶν διαταγμάτων ἢ τῶν κατὰ τὸ ἀρθρον 48 παρ. 1 ἕως 3 τοῦ Συντάγματος ἐκδιδόμενων βασιλικῶν διαταγμάτων, ἢ ἐτέρων κανονιστικῶν πράξεων, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοῦλάχιστον ἕξ μηνῶν καὶ ἀποστερήσεως τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων, κατὰ τὰ ἐν ἀρθρῳ 63 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ὀριζόμενα, διαρκείας ἀπὸ δύο μέχρι δέκα ἐτῶν.

Ἄρθρον 2.

Βλάβη συμφερόντων τοῦ Κράτους.

Μέλος τῆς Κυβερνήσεως ἢ Ὑφυπουργός, ὅστις κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθήκοντων του, χωρὶς νὰ παραβιάξῃ διάταξιν τοῦ Συντάγματος, τῶν νόμων, τῶν νομοθετικῶν διαταγμάτων, ἢ τῶν κατὰ τὸ ἀρθρον 48 παρ. 1 ἕως 3 τοῦ Συντάγματος ἐκδιδόμενων βασιλικῶν διαταγμάτων ἢ ἐτέρων κανονιστικῶν πράξεων, δι' ἐνεργείας ἢ παραλείψεώς του βλάπτει, ἐκ προθέσεως, τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοῦλάχιστον ἕξ μηνῶν καὶ ἀποστερήσεως τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων διαρκείας ἀπὸ δύο μέχρι δέκα ἐτῶν.

Ἄρθρον 3.

Εὐθύνη ἐκ προσυπογραφῆς πράξεων.

Μέλος τῆς Κυβερνήσεως ἢ Ὑφυπουργός προσυπογράφων βασιλικὸν διάταγμα ἐκδιδόμενον προτάσει ἢ ἀποφάσει τῆς Κυβερνήσεως ἢ ὑπογράφων πράξιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, διὰ τῶν ὁποίων στοιχειοθετοῦνται αἱ κατὰ τὰ προηγούμενα ἀρθρα ἀξιόποιναι πράξεις, τιμωρεῖται μετὰ τὴν ποινὴν τοῦ αὐτοῦ, μειουμένην κατὰ τὸ ἀρθρον 83 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

Ἄρθρον 4.

Εὐθύνη ἐξ ἀνακοινώσεων.

Μέλος τῆς Κυβερνήσεως ἢ Ὑφυπουργός, ὅστις κατὰ παράθεσιν τῶν καθήκοντων του ἀνακοινεῖ εἰς τρίτον περὶ πράγματος, τὸ ὁποῖον γνωρίζει, ἢ περὶ ἐγγράφου διαπιστευμένου ἢ προσιτοῦ αὐτῷ ὡς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας του, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην προέβη ἐπὶ σκοπῷ βλάβης τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους ἢ τρίτου τινός ἢ ἰδίας αὐτοῦ ἢ τρίτου ὀφειλείας, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως ἀπὸ τριῶν μηνῶν μέχρι δύο ἐτῶν καὶ ἀποστερήσεως τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων ἀπὸ δύο μέχρι πέντε ἐτῶν.

Ἄρθρον 5.

Εὐθύνη ἐκ παραβιάσεως ποινικῶν διατάξεων.

Ἡ ὑπὸ μέλους τῆς Κυβερνήσεως ἢ Ὑφυπουργοῦ παραβίασις, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθήκοντων του, τῶν κειμένων ποινικῶν διατάξεων, συνεπάγεται τὴν κατὰ τοῦ παραβάτου ἐπιβολὴν τῶν ἐν αὐταῖς ποινῶν, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ παρόντος προβλεπόμενην διαδικασίαν.

*Άρθρον 6.

Πράξεις άσχετοι προς δημόσια καθήκοντα.

Τά εγκλήματα των μελών της Κυβερνήσεως και των Υφυπουργών, τά άσχετα προς τά δημόσια αυτών καθήκοντα, δέν ύπάγονται εις τάς διατάξεις του παρόντος, έκδικάζονται δέ αυτά ύπό των κατά τάς διατάξεις των άρθρων 111 παρ. 6 και 112 παρ. 2 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας προέλεπομένων δικαστηρίων.

*Άρθρον 7.

Παραγραφή.

Τά ύπό των άρθρων 1 έως 5 του παρόντος προβλεπόμενα εγκλήματα παραγράφονται άμα τή παρώδω της πρώτης συνόδου της επομένης βουλευτικής περιόδου, εκείνης καθ' ήν διεπράχθησαν.

*Άρθρον 8.

Παράλληλος εφαρμογή Ποινικού Κώδικος.

Αί διατάξεις του Γενικού μέρους του Ποινικού Κώδικος, ώς αυτά ισχύουν έκάστοτε, εφαρμόζονται και επί των δια του παρόντος προβλεπομένων εγκλημάτων, έφ' όσον έν αυτό δέν όρίζεται άλλως.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Διαδικασία ένώπιον της Βουλής.

*Άρθρον 9.

*Άσκησης ποινικής διώξεως.

Τήν κατά τό παρόν Νομοθετικόν Διάταγμα ποινικήν διώξιν κατά μέλους Κυβερνήσεως ή Υφυπουργού, διατελούντος ή μή έν τή άρχή, ώς και των τυχόν συμμετόχων, μόνη ή Βουλή δικαιούται να άσκήση ένώπιον του κατά τό άρθρον 94 του Συντάγματος Είδικοϋ Δικαστηρίου, πρό τούτου δέ ουδέμια επιτρέπεται διώξις, άνάκρισις ή προανάκρισις.

*Άρθρον 10.

Προϋποθέσεις ποινικής διώξεως.

*Η περί διώξεως πρόταξις είναι άπαράδεκτη, εάν δέν φέρη τάς ύπογραφάς δέκα πέντε τουλάχιστον βουλευτών και δέν προσδιορίζη τά στοιχεία, έφ' όν στηρίζεται ή συνιστώσα τό άντικείμενον της κατηγορίας παράδρασις.

*Άρθρον 11.

Διαδικασία.

1. *Η κατά τά άνωτέρω πρόταξις, εύθύς ώς παραδοθή εις τό προεδρείον της Βουλής, άναγιγνώσκεται έν δημοσία συνεδρίασει, ακολουθώως δέ έκτυπούται και διανέμεται εις τούς βουλευτάς.

2. *Η πρόταξις έγγραφεται εις την ήμερησίαν διάταξιν έντός όκτώ ήμερών από της καταθέσεως, συζητείται δέ κατά την σειράν της έγγραφως, πλην άν ή Βουλή κηρύξη ταύτην κατεπειγουσαν και όρίση άλλην ήμέραν προς συζήτησιν.

*Άρθρον 12.

1. *Η ένώπιον της Βουλής συζήτησις περιορίζεται εις την λήσιν άποφάσεως περί διεξαγωγής ή μή προανακρίσεως.

2. *Η άπόφασις λαμβάνεται διά μυστικής ψηφοφορίας, εις την όποιαν δέν μετέχει ό καταγγελλόμενος εάν είναι βουλευτής.

*Άρθρον 13.

1. *Εάν ή Βουλή άπορρίψη την περί διώξεως πρόταξιν, αύτη δέν δύναται πλέον να επαναληφθή, έντός εάν προκύβουν νέα στοιχεία. *Εάν ή πρόταξις γίνη δεκτή, παραπέμ-

πεται εις τον κατά τό άρθρον 127 του Συντάγματος *Επίτροπον προς διενέργειαν εξέτασεως και ύποβολήν πορίσματος, κατά τό άρθρον 94 του Συντάγματος, έντός τασσομένης ύπό της Βουλής προθεσμίας.

2. *Μή ύπάρχοντος *Επιτρόπου της Βουλής αύτη προβαίνει εις γενικήν συζήτησιν και λαμβάνει άπόφασιν επί της περι διατυπώσεως κατηγορίας προτάσεως.

*Άρθρον 14.

Δικαιώματα και καθήκοντα *Επιτρόπου.

1. *Ο *Επίτροπος, ενεργών εξέτασιν, έχει τά κατά τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δικαιώματα και καθήκοντα του παρά Πλημμελειοδικαις Εισαγγελέως, συλλέγει δέ τά απαιτούμενα στοιχεία προς λήσιν ύπό της Βουλής άποφάσεως περί παραπομπής ή μή εις δίκην του καταγγελλομένου, ό όποιός και καλείται να άπαντήση επί της κατηγορίας.

2. *Ο *Επίτροπος, δύναται να παραγγείλη εις εισαγγελέα, παρ' *Εφέταις ή παρά Πλημμελειοδικαις, την διενέργειαν εξέτασεως επί όρισμένων θεμάτων.

*Άρθρον 15.

*Ανακοίνωσις πορίσματος εξέτασεως εις την Βουλήν.

*Έντός της ύπό της Βουλής όρισθείσης προθεσμίας, ή όποία δύναται να παραταθή τή αιτήσις του *Επιτρόπου, ούτος άναγιγνώσκει εις την Βουλήν την επί της εξέτασεως έκθεσιν. *Η έκθεσις αύτη, περιέχουσα τό πόρισμα της εξέτασεως, καταλήγει εις πρότασιν περί παραπομπής ή μή εις δίκην του καταγγελλόμενου και των τυχόν συμμετόχων, άν κατά την εξέτασιν άπεκαλύφθησαν τοιοῦτοι, κατατίθεται δέ εις τό Προεδρείον της Βουλής μετά των σχετικών έκθέσεων και λοιπών έγγραφων. *Η έκθεσις έκτυπούται και διανέμεται εις τούς βουλευτάς έντός πέντε ήμερών. *Οι βουλευτάι και οι καταγγελλόμενοι δύναται να λάβουν γνώσιν πάντων των έν τή Γραφείω της Βουλής καταθεθειμένων έγγραφων.

*Άρθρον 16.

Γενική συζήτησις έν τή Βουλή.

Κατά την έν τή προηγουμένη άρθρω συνεδρίασιν, ή Βουλή όρίζει ήμέραν γενικής συζήτησεως επί της προτάσεως, συγγράνω δέ καλεί τούς καταγγελλομένους, και εάν δέν είναι μέλη της Κυβερνήσεως, *Υφυπουργοί ή βουλευτάι, να εμφανισθούν κατά την συζήτησιν ταύτην και να άντικριθούσιν τά εκρύνοντα τούτους στοιχεία.

*Άρθρον 17.

*Εάν ό *Επίτροπος δέν ύποβάλη την έκθεσιν έντός της ταχθείσης, κατά τό άρθρον 13 προθεσμίας, ή Βουλή χωρεί και άνευ έκθέσεως εις γενικήν συζήτησιν επί της περι κατηγορίας προτάσεως.

*Άρθρον 18.

*Ψηφοφορία έν τή Βουλή.

Μετά τό πέρας της γενικής συζήτησεως, ή επί της προτάσεως ψηφοφορία διεξάγεται μυστικώς και ιδιαιτέρως επί έκάστου κεφαλαίου αύτης.

*Άρθρον 19.

Συνέπειαι άπορρίψεως κατηγορίας.

*Εάν ή Βουλή άπορρίψη την περί κατηγορίας πρόταξιν, ουδέποτε πλέον επαναλαμβάνεται αύτη, επί του αυτού άντικειμένου. *Εάν ή πρόταξις γίνη δεκτή, ή Βουλή διατυπώνει τό κατηγορητήριον κατά τάς σχετικάς διατάξεις του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας και χωρεί εις την διά μυστικής ψηφοφορίας έκλογήν τριών βουλευτών μετά ισαρίθμων άναπληρωματικών, όπως ύποστηρίξουν την κατηγορίαν ένώπιον του Είδικοϋ Δικαστηρίου. *Οι κατήγοροι ενεργούν εγκύβως κατά πλειονοψηφίαν, έχουσι δέ τά κατά τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δικαιώματα και καθήκοντα του εισαγγελέως.

*Άρθρον 20.

Συνέπεται ἐν περιπτώσει λήξεως περιόδου ἢ διαλύσεως τῆς Βουλῆς.

Ἐὰν ἡ Βουλὴ διαλυθῇ ἢ λήξῃ ἡ βουλευτικὴ περίοδος πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπὶ τῆς ἐξετάσεως ἐκθέσεως, ἢ ἐκ τῶν ἐκλογῶν προελθούσα νέα Βουλὴ ἀπορροίξει, κατὰ τὸ ἄρθρον 12 τοῦ παρόντος, περὶ τῆς διεξαγωγῆς νέας ἐξετάσεως. Ἐὰν ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς, ἢ ἡ λήξις τῆς βουλευτικῆς περιόδου, ἐπέλθῃ μετὰ τὴν ἐνώπιον αὐτῆς ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως, ἢ γενικὴ συζήτησις περὶ τοῦ παραδεκτοῦ ἢ μὴ τῆς προτάσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεως ταύτης, διεξάγεται μετὰ τὴν συγκρότησιν εἰς Σώμα τῆς ἐκ τῶν ἐκλογῶν προκυπούσης νέας Βουλῆς.

*Άρθρον 21.

Κλήρωσις μελῶν Εἰδικοῦ Δικαστηρίου.

1. Κατὰ τὴν πρώτην δημοσίαν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς, μετὰ πάροδον τριῶν ἡμερῶν ἀπ' ἧς ἀπερροίσθῃ ἢ εἰς δίκην παραπομπῆς, ὁ Πρόεδρος αὐτῆς ἐνεργεῖ, κατὰ τὸ ἄρθρον 94 τοῦ Συντάγματος, τὴν κλήρωσιν τῶν δώδεκα μελῶν τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου, ὡς καὶ ἐξ ἀναπληρωματικῶν, ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγου τῶν κληρωτέων δικαστῶν, τὸν ὁποῖον ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης ὀφείλει ν' ἄποστείλῃ ἐγκρίτως.

2. Ἡ κλήρωσις δύναται νὰ ἐπανκληρωθῇ, ἂν δὲν εἴναι ἐφικτὴ ἢ συγκρότησις τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου καὶ διὰ τῶν ἀναπληρωματικῶν μελῶν.

*Άρθρον 22.

Ἡ κλήρωσις τῶν μελῶν τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν κατηγορουμένων, ἂν δὲν ἐγένετο, παρελείφθῃ ἢ διακοπῇ, δύναται νὰ ἐνεργηθῇ καὶ κατὰ τὴν ἐπομένην σύνοδον τῆς αὐτῆς ἢ ἄλλης περιόδου τῆς Βουλῆς.

*Άρθρον 23.

Διαβίβασις ἀποφάσεως Βουλῆς εἰς Ἄρειον Πάγον, ἀναστολὴ προόδου τῆς δίκης.

1. Μετὰ τὴν κλήρωσιν, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἀποστέλλει ἀμελλητί εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἄρειου Πάγου τὴν περὶ παραπομπῆς εἰς δίκην ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς, κατάλογον τῶν κληρωθέντων δικαστῶν καὶ τῶν ἐκλεγέντων κατηγορῶν, τακτικῶν καὶ ἀναπληρωματικῶν, ὡς καὶ ὀλόκληρον τὴν δικογραφίαν.

2. Ἡ λήξις τῆς συνόδου τῆς Βουλῆς δὲν ἀναστέλλει τὴν πρόοδον τῆς δίκης. Ἐν περιπτώσει λήξεως τῆς περιόδου ἢ διαλύσεως τῆς Βουλῆς, μετὰ τὴν παραπομπὴν ἢ καὶ διαρκούσης τῆς δίκης, ἀναστέλλεται ἡ ἐκδίκασις ἢ ἡ πρόοδος ταύτης μέχρι διορισμοῦ κατηγορῶν ὑπὸ τῆς νέας Βουλῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Προδικασία ἐνώπιον τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου.

*Άρθρον 24.

1. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἄρειου Πάγου, εὐθύς ὡς λάβῃ τὴν δικογραφίαν, διορίζει ἐν ἐκ τῶν κληρωθέντων μελῶν τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου ὡς ἀνακριτὴν καὶ ἀποστέλλει εἰς τοῦτον τὴν δικογραφίαν.

2. Ὁ κατὰ τ' ἀνωτέρω διοριζόμενος ἀνακριτὴς ἔχει τὰ κατὰ τὸν Κώδικα Ποινικῆς Δικονομίας δικαιώματα καὶ καθήκοντα τοῦ παρὰ Πλημμελειοδικαίου τακτικοῦ ἀνακριτοῦ, κωλυόμενος δὲ ἀναπληροῦνται δι' ἄλλου μέλους τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου, διοριζομένου ὑπὸ τοῦ Προέδρου. Καθ' ἡμέτερα γραμματεῖς παρὰ τῷ ἀνακριτῇ ἄσκει ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἄρειου Πάγου.

*Άρθρον 25.

Πρὸς ἐπίλυσιν πάσης κατὰ τὴν ἀνάκρισιν ἀνακυπούσης δυσχερείας, ἰδίως δὲ πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν ἄρθρῳ 307

καὶ 309 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας ὀριζομένων, συγκροτεῖται τριμελὲς συμβούλιον, ἐκ τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 24 ἀνακριτοῦ καὶ δύο ἐκ τῶν κληρωθέντων τακτικῶν μελῶν τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου, λαμβανομένων κατὰ τὴν τάξιν τῆς κληρώσεως αὐτῶν. Ἐν περιπτώσει κωλύματος, τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τούτου ἀναπληροῦνται ἐκ τῶν ἀμέσως κατὰ τὴν κλήρωσιν ἐπομένων.

*Άρθρον 26.

1. Τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 25 συμβουλίου προεδρεύει ὁ κατὰ ἑαυτὸν ἀνώτερος δικαστὴς, ἐπὶ ἰσοδύναμον δὲ ὁ ἀρχαιότερος.

2. Ὁ παρὰ τῷ ἀνακριτῇ γραμματεὺς ἄσκει καὶ τὰ καθήκοντα γραμματεῖος παρὰ τῷ Συμβουλίῳ.

*Άρθρον 27.

Ὁ ἀνακριτὴς ὀφείλει νὰ περαιώσῃ τὴν ἀνάκρισιν ἐντὸς τριάντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν ἀποστολῆς τῆς δικογραφίας, ἐκτὸς ἐὰν τὸ Συμβούλιον, τῇ αἰτήσει του, παρατείνῃ τὴν ἀνωτέρω προθεσίαν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως ἀποστέλλει τὰ περὶ ταύτης ἔγγραφα εἰς τοὺς κατηγορούμενους, γνωστοποιεῖ δὲ ταῦτα καὶ εἰς τὸν κατηγορούμενον.

*Άρθρον 28.

Παρατηρήσεις κατηγορῶν καὶ κατηγορουμένου ἐπὶ τῆς ἀνακρίσεως.

Ἐπὶ τῆς γενομένης ἀνακρίσεως οἱ κατηγοροὶ καὶ ὁ κατηγορούμενος δύναται νὰ ὑποβάλωσιν, εἰς τὸν ἀνακριτὴν, ὅσας κρίνουσιν ἀναγκαίας παρατηρήσεις καὶ αἰτήσεις, ἐντὸς προθεσμίας δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 27 ἀποστολῆς τῆς δικογραφίας ἢ τῆς γνωστοποιήσεως.

*Άρθρον 29.

Ἐὰν οὐδεμία ἐγένετο, ἐντὸς τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 28 δεκαήμερου προθεσμίας, παρατηρήσεως ἢ αἰτήσεις ἐπὶ τῆς ἀνακρίσεως, ὁ ἀνακριτὴς διαβιβάζει τὴν δικογραφίαν εἰς τοὺς κατηγορούμενους καὶ ἀνακοινεῖ τούτο ἀμελλητί εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου, οὗτος δὲ ἐκδίδει ἐντὸς δύο ἡμερῶν πρᾶξιν, διὰ τῆς ὁποίας ὀρίζει δικάσιμον τῆς ὑποθέσεως μετὰ τεσσαράκοντα τοῦλάχιστον ἡμέρας, καὶ σημειοῖ προσέτι τὰ ὄνοματα τῶν τακτικῶν καὶ ἀναπληρωματικῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου, ὡς καὶ τὸν τόπον τῆς συνεδριάσεως τούτου. Ἡ πρᾶξις αὕτη κοινοποιεῖται εἰς τε τοὺς κατηγορούμενους καὶ τὸν κατηγορούμενον.

*Άρθρον 30.

Ἐὰν ἐγένετο ἡ κατὰ τὰ προηγούμενα ἄρθρα παρατηρήσις ἢ αἰτήσεις καὶ ὁ ἀνακριτὴς δὲν ἀπεδέχθῃ ταύτην, ἀπαφαινεῖται τὸ Συμβούλιον, ἅμα δὲ τῇ ἐκδόσει ἢ τῇ ἐκτελέσει τῆς ἀποφάσεως τούτου ἢ δικογραφία ἐπιστρέφεται εἰς τοὺς κατηγορούμενους καὶ εἰδοποιεῖται ὁ Πρόεδρος τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστηρίου πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν τῷ προηγούμενῳ ἄρθρῳ ὀριζομένων.

*Άρθρον 31.

Πρόεδρος Εἰδικοῦ Δικαστηρίου — ἀναπλήρωσις τακτικῶν μελῶν.

Πρὸς νόμιμον συγκρότησιν τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 94 τοῦ Συντάγματος Εἰδικοῦ Δικαστηρίου ἀπαιτεῖται, ἐπιφυλασσόμενης τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 43, ἡ παρουσία τοῦ Προέδρου τοῦ Ἄρειου Πάγου, ὁ ὁποῖος καὶ προεδρεύει αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ παρουσία τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 21 κληρωθέντων δώδεκα τακτικῶν δικαστῶν, τοῦ γραμματεῖος τοῦ Ἄρειου Πάγου καὶ δύο τοῦλάχιστον ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 19 ἐκλεγέντων κατηγορῶν. Τὰ τακτικὰ μέλη τοῦ Δικαστηρίου, κωλυόμενα, ἀντικαθίστανται δι' ἀναπληρωματικῶν κατὰ τὴν τάξιν τῆς κληρώσεως. Τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη παρευρίσκονται καθ' ἑλθὴν τὴν διάρκειαν τῆς συζητήσεως καὶ ἀναπληροῦν τὰ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως ἀποχωρήσαντα μέλη.

*Άρθρον 32.

Διορισμός συνηγώνων.

Ἐάν ὁ κατηγορούμενος δὲν διώρισε συνηγόνους, τὸ Δικαστήριον διορίζει δύο ἢ τρεῖς ἐξ ἐπαγγέλματος.

*Άρθρον 33.

Διεξαγωγή τῆς ἐπ' ἀκροατηρίου διαδικασίας.

Ἡ ἐπ' ἀκροατηρίου διαδικασία, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως, διεξάγεται κατὰ τὰς οἰκείας διατάξεις τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκεινται εἰς τὸ παρὸν νομοθετικὸν διάταγμα ἢ δὲν τροποποιῶνται ὑπὸ τούτου.

*Άρθρον 34.

Μὴ ἐμφάνισις κλητευθέντος κατηγορουμένου.

1. Ἐάν ὁ κατηγορούμενος, κλητευθείς, δὲν ἐμφανισθῆ, λογίζεται ὡς κατ' ἀντιμωλίαν δικαζόμενος, τὸ δὲ νόμιμον τῆς κλητεύσεως κρίνεται ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου κατὰ τὴν αὐτὴν δικασίμον ὀριστικῶς. Δύναιται ὁμοίως ὁ κλητευθείς κατηγορούμενος νὰ ζητήσῃ δι' ἐνὸς ἢ πλείονων συνηγώνων, ἐμφανιζομένων ἀντ' αὐτοῦ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν δικασίμον, τὴν ἀναβολὴν τῆς δίκης ὡς πρὸς αὐτὸν, ἀποδεικνύων, ὅτι ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἀποβαίνει ἀδύνατος ἐκ λόγων ἀνεξεκλήτων τῆς θελήσεώς του. Ἡ πρὸς τούτο πληρεξουσιότης χορηγείται καὶ δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου.

2. Τὸ Ἐξέδικον Δικαστήριον ἀποφαίνεται ἐπὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης παραχρῆμα, ἐάν δὲ κρίνῃ, ὅτι οἱ προβλλόμενοι λόγοι εἶναι βάσιμοι καὶ σπουδαῖοι ἀναβάλλει τὴν δίκην εἰς ἑτέραν ρητὴν δικασίμον ἢ ὁριστικῶς, ὡς πρὸς πάντας τοὺς κατηγορουμένους ἢ χωρίζει ταύτην ὡς πρὸς τὸν μὴ ἐμφανισθέντα.

*Άρθρον 35.

Ἀπουσία ἢ ἀγνωστος διαμονὴ κατηγορουμένου.

Ἐάν ὁ κατηγορούμενος εἶναι ἀπὸν καὶ ἀγνοῆται ὁ τόπος τῆς διαμονῆς του, ἢ ἀνάγκησι προχωρεῖ καὶ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, παραλειπόμενον τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ὀριζομένων κλητεύσεων καὶ κοινοποιήσεων μέχρι πέρας τῆς ἀνακρίσεως.

*Άρθρον 36.

1. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀρθρου 35, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐξέδικου Δικαστηρίου ὀρίζει δικασίμον μετὰ ἐξήκοντα τοῦλάχιστον ἡμέρας ἀπὸ τῆς χρονολογίας τῆς περὶ τούτου πράξεώς του, ἐφαρμοζομένων τῶν διατάξεων τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας περὶ κλητεύσεως τῶν ἀγνώστων διαμονῆς.

2. Ἐάν ὁ κατηγορούμενος δὲν ἐμφανισθῆ κατὰ τὴν δικασίμον, δικάζεται ἐρήμην, δυνάμενος νὰ υποβάλῃ αἰτήσιν ἀκυρώσεως τῆς ἀποφάσεως ἐντὸς ἐξήκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως ταύτης κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἐπιβίωσιν πρὸς πρόσωπα ἀγνώστου διαμονῆς.

3. Ἡ αἰτήσις ἀκυρώσεως κατατίθεται παρὰ τῷ Γραμματεῖ τοῦ Ἀρείου Πάγου, οὗτος δὲ υποβάλλει ἀμελλητί ἀντίγραφα τῆς περὶ τούτου ἐκθέσεως εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐξέδικου Δικαστηρίου καὶ τοὺς συνηγόνους.

4. Μετὰ τὴν πάροδον τῆς κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον προεδρίας, ἡ ἀπόφασις καθίσταται ἀμετάκλητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐπανάληψις διαδικασίας.

*Άρθρον 37.

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἐξέδικου Δικαστηρίου ἐπιτρέπεται ἐπανάληψις τῆς διαδικασίας, ἐφαρμοζομένων κατ' ἀναλογίαν τῶν οὐκείων διατάξεων τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας.

*Άρθρον 38.

Ὁ Ἀρείος Πάγος δικάζει κατὰ τὰ ἐν ἀρθροῖς 528 καὶ ἐπόμενα τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας ὀριζόμενα καὶ ἀποφαίνεται, ἐάν ὑπάρχῃ ἢ μὴ περίπτωσις ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας, χωρὶς νὰ ἀκυροῖ τὴν ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ Ἐξέδικου Δικαστηρίου.

*Άρθρον 39.

Ἐάν ὁ Ἀρείος Πάγος ἀποφανθῆ, ὅτι συντρέχει περίπτωσις ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας, ἡ δικογραφία ἀποστέλλεται ὑπὸ τοῦ Εἰσαγγελέως εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐξέδικου Δικαστηρίου, ἡ δὲ ὑπόθεσις ἀνακρίνεται καὶ ἐκδικάζεται ἐκ νέου κατὰ τὴν ἀνωτέρω ὀριζομένην διαδικασίαν. Ὁ Πρόεδρος γνωστοποιεῖ τὴν ἐπανάληψιν ταύτην εἰς τὴν Βουλὴν.

*Άρθρον 40.

Τὸ Ἐξέδικον Δικαστήριον ἀκυροῖ τὴν πρώτην ἀπόφασιν του, ἐάν πεισθῆ ὅτι αὕτη ἀντίκειται εἰς τὰ κατὰ τὴν νέαν δίκην δεδωθέντα καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἐκ νέου κατ' οὐσίαν ἐκδίκασιν τῆς υποθέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων.

*Άρθρον 41.

Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἐξέδικου Δικαστηρίου ἐκτελοῦνται ἐπιμελείᾳ τοῦ Εἰσαγγελέως τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας ὀριζόμενα.

*Άρθρον 42.

Αἱ διὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἐξέδικου Δικαστηρίου καταγνωσκόμενα ποινὰ παύουν ἐκτελοῦμενα ἢ ἐξαλείφονται κατὰ τὰς οὐκείας διατάξεις τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας καὶ τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Γενικαὶ διατάξεις.

*Άρθρον 43.

Ἐφαρμογὴ διατάξεων Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας.

Ἐπὶ δικονομικῶν θεμάτων μὴ ρυθμιζομένων ἄλλως διὰ τοῦ παρόντος, ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας.

*Άρθρον 44.

Ἀναπλήρωσις Προέδρου καὶ Γραμματέως.

Κατὰ πάσας τὰς διὰ τοῦ παρόντος προβλεπόμενας περιπτώσεις, τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀπόντα, ἐλλείποντα ἢ κωλυόμενον, ἀναπληροῖ εἰς ἓκ τῶν Ἀντιπροέδρων τοῦ αὐτοῦ Δικαστηρίου κατὰ τάξιν ἀρχαιότητος. Τὸν Γραμματέα τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀπόντα, ἐλλείποντα ἢ κωλυόμενον, ἀναπληροῖ ὁ Γραμματεὺς τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, τούτου δὲ ἀπόντος, ἐλλείποντος ἢ κωλυόμενου, οἱ νόμιμοι τοῦ πρώτου ἀναπληρωταί.

*Άρθρον 45.

Ἐξαιρέσεις μελῶν τοῦ Ἐξέδικου Δικαστηρίου.

Αἰτήσεις ἐξαίρεσεως ὁλοκλήρου τοῦ κατὰ τὸ παρὸν νομοθετικὸν διάταγμα Ἐξέδικου Δικαστηρίου ἢ τῶσων δικαστῶν. Ὡστε διὰ τοῦ ὑπολειπομένου ἀριθμοῦ αὐτῶν νὰ μὴ καθίσταται δυνατὴ ἡ νόμιμος συγκρότησις τοῦ Δικαστηρίου τούτου, εἶναι ἀπαράδεκτος.

*Άρθρον 46.

Ἀγωγή ἀποζημιώσεως—Ἀστικὴ εὐθύνη τοῦ Δημοσίου.

1. Ἐκ τῶν ἐν τῷ παρόντι ὀριζομένων ἐγκλημάτων γεννᾶται κατὰ τοῦ καταδικασθέντος μέλους Κυβερνήσεως ἢ Ἐργουροῦ καὶ ἀγωγή ἀποζημιώσεως ὑπὲρ τοῦ ζημιωθέντος. Ἡ ἀγωγή ἐγείρεται ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων καὶ ἐκδικάζεται κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις.

2. Τὸ Δημόσιον ἐνέχεται εἰς ἀποζημίωσιν ἕνεκα παρανόμων πράξεων ἢ παραλείψεων μελῶν τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργῶν, ἐκτὸς ἐὰν ἡ πράξις ἢ ἡ παράλειψις ἐγένετο κατὰ παράβασιν διατάξεως κειμένης χάριν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Μετὰ τοῦ Δημοσίου ἐνέχεται εἰς ὀλόκληρον καὶ τὸ μέλος τῆς Κυβερνήσεως ἢ ὁ Ὑπουργός, ἐὰν ἡ πράξις ἢ ἡ παράλειψις αὐτοῦ εἶναι ὑπαίτια, καὶ ἐφ' ὅσον ἐχώρησεν καταδίκη.

Ἄρθρον 47.

Προϋπόθεσις διώξεως μέλους Κυβερνήσεως ἢ Ὑπουργοῦ διαρκούσης τῆς θητείας.

Διαρκούσης τῆς θητείας τοῦ μέλους τῆς Κυβερνήσεως ἢ Ὑπουργοῦ δὲν διώκεται, οὐδὲ συλλημβάνεται ἢ φυλακίζεται, ἂνευ ἀδείας τῆς Βουλῆς.

Μεταβατικὴ διατάξις.

Ἄρθρον 48.

Ἄσκησις ἀρμοδιότητων Βουλῆς, Ἐπιτρόπου Βουλῆς καὶ κατηγορῶν—παραγραφή.

1. Μέχρι τῆς συγκροτήσεως εἰς Σῶμα τῆς πρώτης κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος ἐκλεγχομένης Βουλῆς, τὰς ἐν τῷ παρόντι ἀρμοδιότητας τῆς Βουλῆς ἀσκεῖ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὰς δὲ ἀρμοδιότητας τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς ὁ Πρωθυπουργός.

2. Τὰς ἀρμοδιότητας τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Βουλῆς καὶ τῶν κατηγορῶν ἀσχοῦν μέλη τῆς Κυβερνήσεως ἐκλεγόμενα ὑπὸ ταύτης.

3. Ἄσκηθεὶς ποινικῆς διώξεως κατὰ τὰς διατάξεις τῶν παρ. 1 καὶ 2 τοῦ παρόντος κατὰ μέλους τῆς Κυβερνήσεως ἢ Ὑπουργοῦ καὶ μὴ ἐκδοθείσης ἐπὶ ταύτης ἀποφάσεως μέχρι τῆς συγκλήσεως τῆς πρώτης μετὰ τὴν ἰσχύοντος Βουλῆς, ἐφαρμόζονται ἀναλόγως αἱ διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 20 καὶ 23 τοῦ παρόντος.

4. Ἐγκλήματα, περὶ ὧν τὸ παρόν, διὰ τὰ ὅποια δὲν ἠτκήθη ποινικὴ δίωξις μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς συγκλήσεως εἰς Σῶμα τῆς ἐν παραγράφῳ 1 τοῦ παρόντος ἀρθροῦ Βουλῆς, παραγράφονται ἅμα τῇ συγκροτήσει ταύτης.

Ἄρθρον 49.

Ἡ ἰσχύς τοῦ παρόντος ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Δεκεμβρίου 1970

Ἐν Ὀνόματι τοῦ Βασιλέως

**Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ
ΓΕΡΓΙΟΣ ΖΩΓΡΑΚΗΣ**

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΣΤΥΛ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

**ΝΙΚ. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ, ΑΓΓΕΛ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, ΑΔΑΜ. ΑΝΔΡΟΥ-
ΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΛΟΤΚ. ΠΑΤΡΑΣ, ΝΙΚ. ΕΦΕΣΙΟΣ
ΝΙΚΗΤ. ΣΙΩΡΗΣ, ΓΕΩΡΓ. ΔΟΥΒΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΠΗΤΡ.
ΖΑΠΠΑΣ, ΙΩΑΝ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ, ΕΜΜΑΝ. ΦΘΕΝΑ-
ΚΗΣ, ΙΩΑΝ. ΧΟΛΕΒΑΣ, ΙΩΑΝ. ΠΑΠΑΒΛΑΧΟΠΟΥ-
ΛΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΚΤΗΡΑΙΟΣ, ΠΑΤΑ. ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΣ,
ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΠΑΝΑΓ. ΤΖΕΒΕΛΕΚΟΣ,
ΓΕΩΡΓ. ΒΑΛΛΑΗΣ.**

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1970

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 803

Περί Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

**ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ
ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

Ἄρθρον 1.

Ἀριθμὸς μελῶν.

1. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου ὀρίζεται εἰς ἕνδεκα. Δύναται ὅμως νὰ ἀυξηθῇ μέχρι ἄεκα πέντε διὰ Β. Διατάγματος, ἐπιδομένου προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, μετὰ συμφωνίας γνώμης τῆς Ὀλομελείας τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου.

2. Εἰς τὸν κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἀριθμὸν τῶν μελῶν περιλαμβάνονται ὁ Πρόεδρος καὶ δύο Ἀντιπρόεδροι.

Ἄρθρον 2.

Προσόντα διορισμοῦ.

1. Τὰ μέλη τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου διορίζονται: α) ἐξ ἀνωτάτων δικαστικῶν ἢ καθηγητῶν νομικῶν μαθημάτων τῶν ἀνωτάτων σχολῶν ἢ διακεκριμένων νομομαθῶν καὶ β) ἐκ δημοσίων ἀνδρῶν διακριθέντων εἰς τὴν πολιτικὴν, τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ζωὴν, ὡς καὶ ἀνωτάτων δημοσίων λειτουργῶν.

2. Τὰ μέλη τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου λαμβάνονται κατὰ πλειονοψηφίαν ἐκ τῶν ὑπὸ στοιχεῖον α' τῆς προηγουμένης παραγράφου κατηγοριῶν.

Ἄρθρον 3.

Κωλύματα διορισμοῦ.

1. Δὲν δύναται νὰ διορισθῇ μέλος τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου ὁ μὴ συμπληρώσας τὸ 40ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

2. Ἡ ἡλικία ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐντὸς ἐνεήκοινα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως συντεταγμένης ληξιαρχικῆς πράξεως, ἐν ἑλλείψει δὲ ταύτης ἐκ τοῦ μητρώου τῶν ἀρρένων ἢ, προκειμένου περὶ γυναικῶν, ἐκ τοῦ δημοτολογίου.

3. Ἐν ἑλλείψει τῶν ἐν παρ. 2 στοιχείων, περὶ τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας γεννήσεως ἀποφασίζει τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἐν Ὀλομελείᾳ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰς τοῦτο ὑποβαλλομένων ἀποδεικτικῶν στοιχείων. Ἐν ἀδυναμίᾳ διαπιστώσεως ὑπὸ τούτου τῆς ἡμέρας γεννήσεως, ὡς ταυτὴ θεωρεῖται ἡ 30ῆ Ἰουνίου τοῦ ἔτους τῆς γεννήσεως.

4. Δὲν δύναται νὰ διορισθῇ μέλος τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου: α) ὁ μὴ ἐκπληρώσας τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις του ἢ μὴ ἀπαλλαγὴς τούτων νομίμως, β) ὁ καταδικασθεὶς ἐφ' οἰσδήποτε κακούργηματι ἢ ἐφ' οἰσδήποτε πλημμελήματι, γ) ὁ καταδικασθεὶς ἀμετακλήτως ἐπὶ ἐνεργῶ συμμετοχῇ εἰς κόμμα, ὀργάνωσιν, τωματεῖον ἢ ἔνωσιν, σκοπὸς τῶν ὁποίων εἶναι ἡ διάδοσις καὶ ἐφαρμογὴ ἰδεῶν τεινοῦσῶν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ κρατούντος πολιτεύματος ἢ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος ἢ εἰς ἀπόπασιν μέρους τῆς Ἐπικρατείας, δ) ὁ ὑπόδικος, ὁ διὰ τελεσιδικίου βουλεύματος παραπεφθεὶς εἰς δίκην ἐφ' οἰσδήποτε ἐγκλήματι ἐκ τῶν ἐν ἐδαφείᾳ β' καὶ γ' τῆς παρούσης παραγράφου ἀναφερομένων, ε) ὁ ἐκπεσὼν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, στ) ὁ ἀπολυθεὶς τῆς θέ-

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 126

19 Ιουνίου 1997

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2509

*Ποινική ευθύνη των Υπουργών.***Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
Πεδίο εφαρμογής του νόμου**Άρθρο 1**

1. Για τις αξιόποινες πράξεις των μελών της Κυβέρνησης και των υφυπουργών εφαρμόζονται οι κοινές διατάξεις του οικιαστικού ποινικού δικαίου με την επιφύλαξη του άρθρου 2 του νόμου αυτού.
2. Με τον όρο "υπουργός" στο νόμο αυτόν νοούνται τα μέλη της Κυβέρνησης και οι υφυπουργοί.
3. Τα μέλη της Κυβέρνησης και οι υφυπουργοί θεωρούνται υπάλληλοι με την έννοια του άρθρου 13 περ. α' του Ποινικού Κώδικα.

Άρθρο 2

1. Πλημμελήματα ή κακοουργήματα που τελούνται από υπουργό κατά την άσκηση των καθηκόντων του εκδικάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού, και αν ακόμα ο δράστης έχει παύσει να έχει υπουργική ιδιότητα. Όπου στον παρόντα νόμο αναφέρεται υπουργός κατά την έννοια της παρ. 2 του προηγούμενου άρθρου, νοείται και αυτός που υπάγεται στην περίπτωση του προηγούμενου εδαφίου.
2. Τυχόν συμμετοχή κατηγορούνται και δικάζονται μαζί με τον υπουργό.

Άρθρο 3

Οι αξιόποινες πράξεις που είναι άσχετες με τα καθήκοντα των υπουργών εκδικάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας από τα αρμόδια δικαστήρια.

Άρθρο 4

1. Οι αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στο άρθρο 3 παραγράφονται σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις, οι οποίες ορίζουν την παραγραφή των πράξεων αυτών.
2. Οι αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 παραγράφονται μετά από πέντε (5) έτη από την ημέρα που τελέστηκαν.
3. Η προθεσμία παραγραφής της προηγούμενης παραγράφου αναστέλλεται όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας τελέστηκε η πράξη. Άλλη αναστολή δεν επέρχεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
Άσκηση ποινικής δίωξης**Άρθρο 5**

1. Ποινική δίωξη, ανάκριση ή προανάκριση κατά υπουργού για τις αξιόποινες πράξεις οι οποίες δικάζονται σύμφωνα με το νόμο αυτόν (άρθρο 2) δεν επιτρέπεται χωρίς προηγούμενη απόφαση της Βουλής.
2. Αν κατά τη διεξαγωγή διοικητικής εξέτασης προκύψουν στοιχεία που μπορούν να θεμελιώσουν ευθύνη υπουργού για τέτοιες πράξεις, εκάστη που διενεργούν την εξέταση οφείλουν να διαββάσουν όλα τα στοιχεία στη Βουλή, δια του αρμόδιου εισαγγελέα, μόλις περατωθεί η εξέταση.
3. Αν τα κατά την παράγραφο 2 στοιχεία προκύψουν κατά τη διάρκεια προκαταρκτικής εξέτασης, προανάκρισης ή ανάκρισης, ο ανακριτής απευθύνεται με έγγραφο στη Βουλή, για να αποφασίσει αυτή όσα προβλέπονται στα επόμενα άρθρα.

Άρθρο 6

1. Η διαδικασία της ποινικής δίωξης κινείται, εφόσον το ζητήσει εγγράφως και με συγκεκριμένη αναφορά στα στοιχεία της αξιόποινης πράξης, το ένα δέκατο (1/10) του συνολικού αριθμού των Βουλευτών.

2. Η απόφαση της Βουλής για ανάκριση λαμβάνεται με πλειοψηφία του συνόλου των μελών της και συνιστά κίνηση ποινικής δίωξης.

3. Η Βουλή πρέπει να αποφασίσει μέσα σε δέκα (10) ημέρες από τότε που θα περιέλθει το σχετικό αίτημα στο προεδρείο της.

4. Η απόφαση της Βουλής λειτουργεί και ως άρση της ασυλίας, αν ο υπουργός έχει παράλληλα και τη βουλευτική ιδιότητα.

Άρθρο 7

Αν η Βουλή απορρίψει το αίτημα και δεν αποφασίσει την ποινική δίωξη, παρόμοια πρόταση, έστω και με διάφορο νομικό χαρακτηρισμό της πράξης, δεν μπορεί να συζητηθεί εκ νέου, εκτός αν στηρίζεται σε νέα πραγματικά περιστατικά που δεν είχαν τεθεί υπόψη της Βουλής όταν έλαβε την αρνητική απόφαση.

Άρθρο 8

1. Αν η Βουλή αποφασίσει την ποινική δίωξη, παραγγέλλει να ενεργηθεί ανάκριση και ορίζει από τα μέλη της δωδεκαμελή επιτροπή για τη διενέργειά της. Συγχρόνως ορίζει και την προθεσμία μέσα στην οποία η επιτροπή οφείλει να υποβάλει το πόρισμά της και το σχετικό αποδεικτικό υλικό. Το πόρισμα της ανακριτικής επιτροπής πρέπει να είναι αιτιολογημένο και να περιέχει σαφή πρόταση για την κατηγορία. Αιτιολογημένη πρέπει να είναι και η άποψη της τυχόν μειοψηφίας, η οποία καταχωρίζεται σε χωριστό κεφάλαιο του ίδιου πορίσματος.

2. Η ανακριτική επιτροπή συγκροτείται και λειτουργεί όπως ορίζει ο Κανονισμός της Βουλής.

3. Η ανακριτική επιτροπή έχει όλες τις αρμοδιότητες των ανακριτικών αρχών, καθώς και του εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Προσωρινή κράτηση δεν επιτρέπεται, η επιτροπή όμως μπορεί, με αιτιολογημένη απόφασή της, να επιβάλει άλλους περιοριστικούς όρους. Τη διενέργεια ειδικότερων ανακριτικών πράξεων η επιτροπή μπορεί είτε να την αναθέσει σε μέλος της είτε να την παραγγείλει σε εισαγγελέα εφετών ή πλημμελειοδικών. Συγκεκριμένες ανακριτικές πράξεις υποχρεούται να ενεργήσει ή να διατάξει η επιτροπή και όταν τούτο ζητείται από πέντε (5) τουλάχιστο μέλη της. Η επιτροπή καλεί εκείνον κατά του οποίου στρέφεται η κατηγορία για να δώσει εξηγήσεις, αν το επιθυμεί. Σε κάθε περίπτωση ο καλούμενος μπορεί να υποβάλει γραπτό υπόμνημα.

Άρθρο 9

1. Η Βουλή συζητά το πόρισμα της ανακριτικής επιτροπής και λαμβάνει απόφαση όπως ορίζεται στον Κανονισμό της.

2. Η απόφαση για την παραπομπή λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία αριθμητικά ίση τουλάχιστον με το άθροισμα που προκύπτει από τον αριθμό των βουλευτών που υπερψήφισαν την τελευταία πρόταση εμπιστοσύνης που υπέβαλε η Κυβέρνηση και το ένα δέκατο των υπόλοιπων βουλευτών. Για τον καθορισμό της ειδικής αυτής πλειοψηφίας όλες οι βουλευτικές έδρες θεω-

ρούνται συμπληρωμένες. Αν κατά την ψηφοφορία δεν συγκεντρωθεί η ειδική αυτή πλειοψηφία, αλλά τουλάχιστον η απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται μετά από δέκα (10) τουλάχιστον ημέρες. Εάν συγκεντρωθεί στη δεύτερη αυτή ψηφοφορία η απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, λαμβάνεται απόφαση για την παραπομπή. Αν η επιτροπή του άρθρου 8 έχει επιβάλει περιοριστικά μέτρα, η Βουλή αποφαινεται χωριστά για την παράταση ή την άρση αυτών με την πλειοψηφία που απαιτείται για την παραπομπή.

3. Αν μετά την κατάθεση του πορίσματος της ανακριτικής επιτροπής λήξει η σύνοδος ή διαλυθεί η Βουλή ή λήξει η βουλευτική περίοδος, η γενική συζήτηση για την πρόταση διεξάγεται κατά περίπτωση στην επόμενη σύνοδο ή στην πρώτη σύνοδο της νέας βουλευτικής περιόδου, εφόσον η πράξη δεν έχει παραγραφεί.

4. Αν απορριφθεί το πόρισμα της επιτροπής για την παραπομπή υπουργού, δεν μπορεί να υποβληθεί νέα πρόταση κατηγορίας εναντίον του ίδιου προσώπου που στηρίζεται στα ίδια πραγματικά περιστατικά.

Άρθρο 10

1. Αν η Βουλή δεχθεί την πρόταση της ανακριτικής επιτροπής για την παραπομπή του κατηγορούμενου σε δίκη, προχωρεί όπως ορίζεται στον Κανονισμό της σε κλήρωση δώδεκα τακτικών και έξι αναπληρωματικών μελών για τη συγκρότηση του κατά το άρθρο 86 παρ. 1 του Συντάγματος Ειδικού Δικαστηρίου μεταξύ όλων των διορισμένων πριν από την κατηγορία αρεοπαγίων και προέδρων εφετών. Στην ίδια συνεδρίαση κληρώνεται και ο αναπληρωτής του Προέδρου του Ειδικού Δικαστηρίου μεταξύ όλων των διορισμένων πριν από την κατηγορία αντιπροέδρων του Αρείου Πάγου.

2. Ο κατάλογος των αντιπροέδρων του Αρείου Πάγου, αρεοπαγίων και προέδρων εφετών που έχουν τα νόμιμα προσόντα αποστέλλεται έγκαιρα από τον Υπουργό Δικαιοσύνης ύστερα από σχετική πρόσκληση του Προέδρου της Βουλής. Τα αναπληρωματικά μέλη αναπληρώνουν τα κωλυόμενα για οποιονδήποτε λόγο τακτικά μέλη. Αν δεν είναι εφικτή η συγκρότηση του Ειδικού Δικαστηρίου και με αναπληρωματικά μέλη, γίνεται νέα κλήρωση με τις ίδιες διατυπώσεις για τη συμπλήρωση των τακτικών και των αναπληρωματικών μελών. Σε κάθε περίπτωση το Ειδικό Δικαστήριο συγκροτείται μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την απόφαση για παραπομπή του Υπουργού σ' αυτό.

3. Η Βουλή εκλέγει, όπως ορίζει ο Κανονισμός της τρεις βουλευτές με ισάριθμους αναπληρωματικούς για να υποστηρίξουν την κατηγορία στο Ειδικό Δικαστήριο. Οι κατηγοροί βουλευτές έχουν όλα τα κατά τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δικαιώματα και καθήκοντα του εισαγγελέα. Όπου απαιτείται ενιαία απόφαση, οι κατηγοροί ενεργούν κατά πλειοψηφία.

4. Αν δεν γίνει ή αν διακοπεί η κλήρωση των μελών του Ειδικού Δικαστηρίου, επειδή έληξε η σύνοδος, διαλύθηκε η Βουλή ή έληξε η βουλευτική περίοδος, ενεργείται κατά περίπτωση με την επανάληψη των εργασιών της Βουλής στην επόμενη σύνοδο ή στην πρώτη σύνοδο της νέας βουλευτικής περιόδου, εφόσον η πράξη δεν έχει παραγραφεί.

5. Αμέσως μετά τη διενέργεια της κατά την παράγραφο 2 κλήρωσης ο Πρόεδρος της Βουλής αποστέλλει στον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου την απόφαση της Βουλής για την παραπομπή σε δίκη του κατηγορούμενου υπουργού, τα ονόματα του αναπληρωτή του Προέδρου και των τακτικών και αναπληρωματικών μελών του κατά το άρθρο 86 παρ. 1 του Συντάγματος Ειδικού Δικαστηρίου που κληρώθηκαν, καθώς και όλη τη δικογραφία.

6. Η λήξη της βουλευτικής συνόδου δεν αναστέλλει τη δίκη. Η λήξη της βουλευτικής περιόδου ή η διάλυση της Βουλής αναστέλλουν την έναρξη ή την πρόοδο της δίκης μέχρι τη συγκρότηση της νέας Βουλής σε Σώμα. Η αναστολή αυτή δεν επηρεάζει την κατά το άρθρο 4 παρ. 2 και 3 του νόμου αυτού παραγραφή.

7. Μόνο η Βουλή έχει το δικαίωμα να αναστέλλει την ποινική δίωξη με τη διαδικασία που ορίζει ο Κανονισμός της και την πλειοψηφία της παρ. 1 του άρθρου 6 του νόμου αυτού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Διαδικασία στο ακροατήριο του Ειδικού Δικαστηρίου

Άρθρο 11

1. Ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, μόλις λάβει τα αναφερόμενα στην παράγραφο 5 του προηγούμενου άρθρου έγγραφα, ορίζει με πράξη του τη δικάσιμο μέσα σε χρονικό διάστημα από σαράντα (40) ως εξήντα (60) ημέρες από την έκδοση της πράξης, καθώς και τον τόπο όπου θα συνεδριάσει δημόσια το Ειδικό Δικαστήριο. Η πράξη κοινοποιείται στον κατηγορούμενο, στον Πρόεδρο της Βουλής και στους κατηγορούμενους βουλευτές.

2. Σε περίπτωση που ο κατηγορούμενος είναι απών και αγνοείται ο τόπος της διαμονής του, η δικάσιμο ορίζεται σε χρονικό διάστημα από εξήντα (60) ως ογδόντα (80) ημέρες από την έκδοση της πράξης και η κλήτευση γίνεται κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για τους κατηγορούμενους με αγνώστη διαμονή.

Άρθρο 12

1. Αν ο κατηγορούμενος που κλητεύτηκε νόμιμα, σύμφωνα με τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου, δεν εμφανιστεί, δικάζεται σαν να είναι παρών.

2. Ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να μην εμφανιστεί στο ακροατήριο, αλλά να εκπροσωπηθεί με τρεις το πολύ συνηγόρους. Οι δικηγόροι - συνήγοροι ορίζονται με απλή έγγραφη εντολή.

3. Οι δικηγόροι δεν επιτρέπεται να διορίσουν άλλους συνηγόρους.

Άρθρο 13

1. Η διαδικασία στο ακροατήριο, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στο νόμο αυτόν, διεξάγεται κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

2. Τα αναπληρωματικά μέλη παρευρίσκονται σε όλη τη διάρκεια της συζήτησης και αναπληρώνουν, κατά τη σειρά που κληρώθηκαν, τα τακτικά μέλη του δικαστηρίου που τυχόν θα αποχωρήσουν πριν από την έκδοση της απόφασης. Απουσία αναπληρωματικού μέλους δεν επηρεάζει τη νόμιμη σύνθεση του δικαστηρίου. Εκείνος

όμως που καλείται να αντικαταστήσει τακτικό μέλος που αποχώρησε, πρέπει να ήταν παρών σε όλη τη διάρκεια της δίκης. Διαφορετικά, καλείται ο επόμενος.

3. Ο πρόεδρος αναπληρώνεται από τον κληρωθέντα αντιπρόεδρο του Αρείου Πάγου. Σε περίπτωση απουσίας και του αντιπροέδρου προεδρεύει ο αρχαιότερος αρεοπαγίτης και, αν αυτός είναι τακτικό μέλος, τη θέση του καταλαμβάνει αναπληρωματικός κατά τη σειρά της κλήρωσης.

4. Από τους κατηγορούς, τακτικούς και αναπληρωματικούς, πρέπει να παρευρίσκονται τουλάχιστο δύο σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Άρθρο 14

1. Αίτηση εξαίρεσης, άπαξ ή διαδοχικά, για περισσότερους από έξι συνολικά δικαστές δεν επιτρέπεται.

2. Η αίτηση δικάζεται από τους υπολοίπους, και αν ο αριθμός τους είναι άρτιος, στη σύνθεση μετέχει και ο πρώτος αναπληρωματικός.

3. Αν ζητηθεί εξαίρεση του προέδρου, τη θέση του κατά την εκδίκαση της αίτησης καταλαμβάνει ο νόμιμος αναπληρωτής του, σύμφωνα με το προηγούμενο άρθρο. Αν ζητηθεί και αυτού η εξαίρεση, τη θέση του προέδρου καταλαμβάνει ο αρχαιότερος από τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη αρεοπαγίτης.

4. Εξαίρεση περισσότερων των δύο κατηγορών, άπαξ ή διαδοχικά, δεν επιτρέπεται.

Άρθρο 15

1. Η απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου είναι αμετάκλητη.

2. Αίτηση για ακύρωση της διαδικασίας ή της απόφασης από τον απόντα κατηγορούμενο δεν επιτρέπεται.

3. Επανάληψη της διαδικασίας σε βάρος του κατηγορούμενου δεν επιτρέπεται.

4. Αν συντρέχει περίπτωση επανάληψης της διαδικασίας υπέρ του κατηγορούμενου για τους λόγους που προβλέπονται στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, η σχετική αίτηση υποβάλλεται στη Βουλή. Εφόσον γίνει δεκτή, με απλή πλειοψηφία του συνόλου των μελών της, η δίκη στο ακροατήριο του Ειδικού Δικαστηρίου επαναλαμβάνεται και η Βουλή ενεργεί όσα προβλέπονται στο άρθρο 10 του νόμου αυτού.

Άρθρο 16

1. Αν για οποιονδήποτε λόγο η διαδικασία δεν ολοκληρώθηκε με τους δικαστές που κληρώθηκαν, η δίκη επαναλαμβάνεται με νέα σύνθεση. Στην περίπτωση αυτή η Βουλή, με πρωτοβουλία του Προέδρου της, ενεργεί όσα προβλέπονται στο άρθρο 10.

2. Ο πρόεδρος του αρχικού δικαστηρίου αποστέλλει στο προεδρείο της Βουλής τη δικογραφία και επίσημο αντίγραφο των τηρηθέντων πρακτικών έως το σημείο που κατέστη ανέφικτη η συνέχιση της διαδικασίας.

Άρθρο 17

Οι αποφάσεις του Ειδικού Δικαστηρίου εκτελούνται με επιμέλεια του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Οι

διατάξεις του ίδιου Κώδικα εφαρμόζονται και για την παύση και εξάλειψη των ποινών.

Άρθρο 18

1. Αν απονεμηθεί χάρη σε υπουργό που καταδικάστηκε, η συγκατάθεση της Βουλής μπορεί να δοθεί και για τη διαγραφή της ποινής από το ποινικό μητρώο, εφόσον η χάρη εκτείνεται και στην άρση των συνεπειών της καταδίκης.

2. Στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων κατά το άρθρο 61 του Ποινικού Κώδικα δεν επιβάλλεται σε υπουργό σε περίπτωση καταδίκης του για πλημμέλημα.

Άρθρο 19

1. Για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται διαφορετικά στο νόμο αυτόν εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

2. Πολιτική αγωγή δεν επιτρέπεται να ασκηθεί στο Ειδικό Δικαστήριο. Η αγωγή αποζημίωσης ή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ασκείται και εκδικάζεται κατά τις ισχύουσες διατάξεις.

Άρθρο 20

Από τη δημοσίευσή του νόμου αυτού καταργείται το ν.δ. 802/1971 και κάθε άλλη διάταξη που ρυθμίζει διαφορετικά τα ίδια θέματα.

Άρθρο 21

Η ισχύς του νόμου άρχεται από της δημοσίευσής του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευσή του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 19 Ιουνίου 1997

Ο ΠΡΕΣΒΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΣΗΜΙΤΗΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΑΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΑΠ.-ΑΘ. ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΘΕΟΔ. ΠΑΓΚΑΛΟΣ	ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΓΙΑΝΝΟΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΑΣ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	ΠΕΡΙΒΑΤΟΣ, ΧΩΡ/ΞΙΑΣ & ΔΗΜ.ΕΡΓΩΝ Κ. ΛΑΛΙΩΤΗΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚ/ΤΩΝ ΓΕΡ. ΑΡΣΕΝΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤ. ΤΖΟΥΜΑΚΑΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΚΟΙΝ. ΑΣΦ/ΣΕΩΝ ΜΙΛΤ. ΠΑΛΑΪΩΑΝΝΟΥ	ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ Κ. ΓΕΙΤΟΝΑΣ
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΕΥΑΓ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ	ΠΟΛΙΤΕΜΟΥ ΕΥΑΓ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΑΣ ΣΤ. ΣΟΥΜΑΚΗΣ	ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ ΓΕΩΡΓ. ΡΩΜΑΙΟΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ ΦΙΛ. ΠΕΤΣΑΛΗΚΟΣ	ΑΙΓΑΙΟΥ ΕΛ. ΠΑΠΑΖΩΗ
ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ & ΕΠΙΚ/ΜΩΝ ΧΑΡ. ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ	ΤΥΠΟΥ & ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΣΗΣ ΔΗΜ. ΡΕΠΠΑΣ

Ο ΑΝΑΠΛ. ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 19 Ιουνίου 1997

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΥΑΓ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

1173

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 66

19 Μαρτίου 2003

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3126

*Ποινική ευθύνη των Υπουργών.***Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ****Άρθρο 1**

Πεδίο εφαρμογής του νόμου

1. Πλημμελήματα ή κακουργήματα, που τελούνται από Υπουργό, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, εκδικάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού από το κατ' άρθρο 86 του Συντάγματος Ειδικό Δικαστήριο, ακόμη και αν ο Υπουργός έχει παύσει να έχει την ιδιότητα αυτή.
2. Τυχόν συμμετοχοί συμπαραπέμπονται και δικάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού.
3. Οι αξιόποινες πράξεις της παραγράφου 1, οι οποίες δεν τελέσθηκαν κατά την άσκηση των καθηκόντων του Υπουργού, δικάζονται από τα αρμόδια δικαστήρια σύμφωνα με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, των ειδικών ποινικών νόμων και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 2**Έννοια όρων του νόμου**

1. Όπου στον παρόντα νόμο χρησιμοποιείται ο όρος «Υπουργός», νοείται μέλος της Κυβέρνησης ή Υφυπουργός.
2. Όπου στον παρόντα νόμο χρησιμοποιείται ο όρος «συμμέτοχος», νοείται: (α) ο συναυτουργός, ηθικός αυτουργός, άμεσος ή απλός συνεργός στην πράξη που αποδίδεται στον Υπουργό και (β) ο φυσικός ή ηθικός αυτουργός ή ο άμεσος ή απλός συνεργός στην πράξη, για την οποία αποδίδεται στον Υπουργό η κα-

τηγορία του ηθικού αυτουργού, άμεσου ή απλού συνεργού.

3. Οι Υπουργοί θεωρούνται υπάλληλοι κατά την έννοια του άρθρου 13 περ. α' του Ποινικού Κώδικα.

Άρθρο 3**Παραγραφή - Προθεσμία**

1. Οι αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ. 1 του νόμου αυτού παραγράφονται με τη συμπλήρωση πέντε (5) ετών από την ημέρα που τελέστηκαν. Η προθεσμία της παραγραφής του προηγούμενου εδαφίου αναστέλλεται μόνο στις εξής περιπτώσεις: α) όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος, κατά τη διάρκεια της οποίας τελέστηκε η πράξη, εκτός αν στο μεταξύ εκδόθηκε η απόφαση του άρθρου 6 παρ. 2 του νόμου αυτού, β) όσο διαρκεί η κύρια διαδικασία και γ) όσο ισχύει η απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής, για την αναστολή της δίωξης, της διαδικασίας ή της κύριας διαδικασίας, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 6 παρ. 5 του νόμου αυτού. Σε κάθε περίπτωση η παραγραφή επέρχεται με τη συμπλήρωση δέκα (10) ετών από την τέλεση της πράξης.

2. Το αξιόποινο των πράξεων των Υπουργών, που αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ. 1, εξαλείφεται με το πέρας της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που αρχίζει μετά την τέλεση της αξιόποινης πράξης, εάν ως τότε η Βουλή δεν έχει αποφασίσει να ασκήσει ποινική δίωξη κατά του Υπουργού, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο νόμο αυτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ**ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΩΣΗΣ****Άρθρο 4****Η αρμοδιότητα της Βουλής**

1. Δεν επιτρέπεται προκαταρκτική εξέταση, ποινική δίωξη, προανάκριση ή ανάκριση κατά Υπουργού, για τις αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στο άρθρο 1

παρ. 1, χωρίς προηγούμενη απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής κατά τα άρθρα 5 και 6 του παρόντος.

2. Αν κατά τη διεξαγωγή άλλης διοικητικής εξέτασης, προκαταρκτικής εξέτασης, προανάκρισης ή ανάκρισης προκύψουν στοιχεία, τα οποία έχουν σχέση με τις αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ. 1, αυτά διαβιβάζονται αμελλητί στη Βουλή από αυτόν που ενεργεί την εξέταση, προανάκριση ή ανάκριση.

3. Η διαβίβαση των στοιχείων, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, δεν εμποδίζει την πρόοδο της έρευνας ή εξέτασης ως προς άλλα πρόσωπα.

4. Σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται σε αυτόν που διενεργεί την έρευνα ή την εξέταση αξιολόγηση των στοιχείων που έχουν σχέση με ενδεχόμενη ποινική ευθύνη Υπουργών.

Άρθρο 5

Κίνηση διαδικασίας - Προκαταρκτική εξέταση

1. Η διαδικασία της ποινικής δίωξης κινείται εφόσον το ζητήσουν εγγράφως, με συγκεκριμένη αναφορά στα στοιχεία της αξιόποινης πράξης και μεία των διατάξεων που παραβιάστηκαν, τριάντα (30) τουλάχιστον βουλευτές, διαφορετικά είναι απαράδεκτη.

2. Η Βουλή, αφού υποβληθεί το ανωτέρω αίτημα στο Προεδρείο, με απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, συγκροτεί, σύμφωνα με τον Κανονισμό της, ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης, άλλως η πρόταση απορρίπτεται ως προδήλως αβάσιμη. Με την απόφαση που διατάσσει προκαταρκτική εξέταση τάσσεται και προθεσμία για την ολοκλήρωσή της και την υποβολή εγγράφου πορίσματος προς την Ολομέλεια μαζί με το αποδεικτικό υλικό.

3. Η επιτροπή έχει όλες τις αρμοδιότητες του Εισαγγελέα Πρωτοδικών όταν αυτός ενεργεί προκαταρκτική εξέταση και μπορεί να αναθέτει σε Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών ή Εφετών την ενέργεια ειδικότερων πράξεων σχετικών με το αντικείμενο της προκαταρκτικής εξέτασης. Εκείνος κατά του οποίου στρέφεται η πρόταση δίωξης καλείται από την επιτροπή να δώσει εξηγήσεις αν το επιθυμεί.

4. Το πόρισμα της παραγράφου 2 πρέπει να είναι αιτιολογημένο και να περιέχει ιδίως τα πραγματικά περιστατικά και τα αποδεικτικά μέσα που οδηγούν σε αυτά, όπως προέκυψαν κατά την προκαταρκτική εξέταση, την υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στις εφαρμοζόμενες ποινικές διατάξεις και σαφή πρόταση για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης. Αιτιολογημένη πρέπει να είναι και η πρόταση της τυχόν μειοψηφίας, η οποία καταχωρίζεται σε χωριστό κεφάλαιο του ίδιου πορίσματος.

5. Εάν η Ολομέλεια της Βουλής απορρίψει, κατά την παράγραφο 2 εδ. α' περίπτωση δεύτερη, ως προδήλως αβάσιμη την πρόταση για την άσκηση ποινικής δίωξης, νέα

πρόταση, που στηρίζεται στα ίδια πραγματικά περιστατικά είναι απαράδεκτη.

Άρθρο 6

Συζήτηση του πορίσματος - Άσκηση ποινικής δίωξης

1. Το πόρισμα εισάγεται προς συζήτηση στην Ολομέλεια της Βουλής σύμφωνα με τον Κανονισμό της.

2. Η απόφαση για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών.

3. Η απόφαση για την άσκηση ποινικής δίωξης πρέπει να καθορίζει και να εξειδικεύει την αξιόποινη πράξη και την ποινική διάταξη που την προβλέπει και λειτουργεί ως άρση της ασυλίας, εάν ο Υπουργός έχει και τη βουλευτική ιδιότητα.

4. Μετά την, κατά τις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου, απόρριψη από την Ολομέλεια της Βουλής της πρότασης για την άσκηση ποινικής δίωξης, νέα πρόταση που αφορά τα ίδια πρόσωπα και τις ίδιες πράξεις, έστω και με διαφορετικό νομικό χαρακτηρισμό, είναι σε κάθε περίπτωση απαράδεκτη.

5. Η Ολομέλεια της Βουλής, αν το προτείνουν εγγράφως τριάντα (30) τουλάχιστον βουλευτές, μπορεί, με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, να αποφασίζει οποτεδήποτε την ανάκληση της απόφασής της για την άσκηση ποινικής δίωξης ή την αναστολή της δίωξης, της διαδικασίας ή της κύριας διαδικασίας. Η αναστολή μπορεί να αρθεί με τις ίδιες διατυπώσεις.

Άρθρο 7

Συμμέτοχοι

1. Η άσκηση ποινικής δίωξης κατά Υπουργού καταλαμβάνει υποχρεωτικά και τους τυχόν συμμετόχους, οι οποίοι εφεξής κατηγορούνται και δικάζονται μαζί με τον Υπουργό.

2. Η αναστολή κατά το προηγούμενο άρθρο καλύπτει και τους συμμετόχους. Το ίδιο ισχύει και για την ανάκληση της δίωξης, εφόσον η Βουλή το αποφασίσει ρητώς.

3. Αν η Βουλή απορρίψει ως προδήλως αβάσιμη την πρόταση για την άσκηση ποινικής δίωξης (άρθρο 5 παρ. 2) ή αποφασίσει να μην ασκήσει δίωξη (άρθρο 6 παρ. 2), δεν θίγεται ως προς τους συμμετόχους η δικαιοδοσία των τακτικών ποινικών δικαστηρίων, ως προς τους οποίους στην περίπτωση αυτή παύουν να έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του νόμου αυτού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΝΑΚΡΙΣΗ - ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Άρθρο 8

Δικαστικό Συμβούλιο - Αρμοδιότητες

1. Μετά την άσκηση της δίωξης, ο Πρόεδρος της Βουλής κληρώνει σε δημόσια συνεδρίαση της Ολομέ-

λεις της Βουλής πέντε τακτικά και τρία αναπληρωματικά μέλη για τη συγκρότηση του κατ' άρθρο 86 παρ.4 του Συντάγματος Δικαστικού Συμβουλίου. Το Δικαστικό Συμβούλιο απαρτίζεται από τρία μέλη του Αρείου Πάγου και δύο μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας και σε αυτό προεδρεύει το ανώτερο σε βαθμό μέλος του Αρείου Πάγου ή, μεταξύ ομοιοβάθμων, ο αρχαιότερος αρεοπαγίτης. Δύο αναπληρωματικά μέλη προέρχονται από τον Άρειο Πάγο και ένα από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Στην ίδια συνεδρίαση κληρώνονται και ο ασκών καθήκοντα εισαγγελέα του Συμβουλίου και ο αναπληρωτής του, από τα μέλη της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου.

2. Τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη του Συμβουλίου και ο εισαγγελέας αυτού, με τον αναπληρωτή του, κληρώνονται μεταξύ των μελών των δύο ανώτατων δικαστηρίων και της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου, που έχουν διορισθεί ή προαχθεί στο βαθμό που κατέχουν πριν από την υποβολή πρότασης για άσκηση δίωξης. Προς τούτο ο Υπουργός Δικαιοσύνης, ύστερα από σχετική πρόσκληση του Προέδρου της Βουλής, αποστέλλει κατάλογο των μελών του Αρείου Πάγου, της Εισαγγελίας του και του Συμβουλίου της Επικρατείας, που έχουν τα νόμιμα προσόντα.

3. Αμέσως μετά τη διενέργεια της κλήρωσης, ο Πρόεδρος της Βουλής αποστέλλει στον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου την απόφαση της Βουλής για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά του κατηγορούμενου Υπουργού, τα ονόματα των τακτικών και αναπληρωματικών μελών του Συμβουλίου, που κληρώθηκαν, καθώς και όλη τη δικογραφία. Ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου διαβιβάζει όλα τα ανωτέρω στοιχεία στον Πρόεδρο του Δικαστικού Συμβουλίου.

4. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος, το Δικαστικό Συμβούλιο έχει τις αρμοδιότητες των άρθρων 307 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

5. Η κλήρωση, εάν δεν είναι δυνατή η συγκρότηση του Συμβουλίου ούτε δια των αναπληρωματικών μελών, μπορεί να επαναληφθεί για τα ελλείποντα μέλη. Το κύρος των ανακριτικών πράξεων και αποφάσεων του Συμβουλίου, που διενεργήθηκαν μέχρι τότε, δεν θίγεται.

6. Η απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής για την άσκηση της ποινικής δίωξης έχει το χαρακτήρα γραπτής παραγγελίας, κατά το άρθρο 246 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, για τη διενέργεια κύριας ανάκρισης.

Άρθρο 9

Αίτηση εξαίρεσης μελών του Δικαστικού Συμβουλίου και του Εισαγγελέα

1. Δεν επιτρέπεται αίτηση εξαίρεσης, ταυτοχρόνως ή διαδοχικά, για περισσότερα από τρία συνολικά μέλη του Συμβουλίου ή για περισσότερα από δύο συνολικά μέλη που προέρχονται από τον Άρειο Πάγο και για περισσότερα από ένα μέλη που προέρχονται από το Συμβούλιο της Επικρατείας.

2. Για την εκδίκαση της αίτησης εξαίρεσης, οι δικαστές, των οποίων ζητείται η εξαίρεση, αναπληρώνονται από ίσο αριθμό αναπληρωματικών δικαστών, που προέρχονται από το ίδιο ανώτατο δικαστήριο.

3. Αν ζητηθεί εξαίρεση του προέδρου του Συμβουλίου, τη θέση του κατά την εκδίκαση της αίτησης καταλαμβάνει ο επόμενος σε βαθμό ή, μεταξύ ομοιοβάθμων, ο αρχαιότερος. Αν ζητηθεί και αυτού η εξαίρεση, τη θέση του προέδρου καταλαμβάνει ο επόμενος κατά σειρά αρχαιότητας αρεοπαγίτης.

4. Αν ζητηθεί εξαίρεση του εισαγγελέα, τη θέση του για την εκδίκαση της αίτησης καταλαμβάνει ο αναπληρωτής του. Δεν επιτρέπεται να ζητηθεί η εξαίρεση συγχρόνως και του τακτικού και του αναπληρωτή εισαγγελέα.

Άρθρο 10 **Ανάκριση**

1. Με απόφαση του Συμβουλίου του προηγούμενου άρθρου, η οποία λαμβάνεται μέσα σε πέντε (5) ημέρες από τον ορισμό των μελών του και τη διαβίβαση του σχετικού πρακτικού από τον Πρόεδρο της Βουλής, ορίζεται ένα από τα μέλη του που ανήκει στον Άρειο Πάγο ως ανακριτής. Στον ανακριτή διαβιβάζεται αμελλητί η δικογραφία, καθώς και όσες δικογραφίες έχουν σχηματιστεί κατά τυχόν συμμετόχων στις πράξεις του άρθρου 1 παρ.1 του νόμου αυτού.

2. Ο ανακριτής, όταν πρόκειται να κριθούν ζητήματα που ανακύπτουν κατά τη διάρκεια της ανάκρισης ή η περάτωση της ανάκρισης (άρθρα 307 και 308 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας), δεν μετέχει στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου, στις οποίες αντί αυτού μετέχει αναπληρωματικό μέλος.

3. Σε Υπουργό εν ενεργεία ή μη, δεν επιτρέπεται βίαιη προσαγωγή, σύλληψη, προσωρινή κράτηση ή επιβολή περιοριστικών όρων.

4. Ο ανακριτής έχει το δικαίωμα και οφείλει να επεκτείνει τη δίωξη και κατά των συμμετόχων που δεν αναφέρονται στην απόφαση της Βουλής για τη δίωξη. Κατά τα λοιπά ως προς τις αρμοδιότητες του ανακριτή και τη διενέργεια της ανάκρισης εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 11 **Περάτωση προδικασίας**

1. Μετά το πέρας της κύριας ανάκρισης, η δικογραφία διαβιβάζεται στον Εισαγγελέα του Δικαστικού Συμβουλίου. Ο Εισαγγελέας δύναται να επιστρέψει τη δικογραφία στον ανακριτή για συμπλήρωση της ανάκρισης ή να υποβάλει τη δικογραφία με πρότασή του στο Συμβούλιο.

2. Οι κατηγορούμενοι έχουν τα δικαιώματα του άρθρου 308 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Το βούλευμα του Δικαστικού Συμβουλίου δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο και επιδίδεται με επιμέλεια του Προέδρου του στον κατηγορούμενο και στον Πρόεδρο της Βουλής μέσα σε προθεσμία δέκα (10)

ημερών από την έκδοσή του. Το βούλευμα επιδίδεται και στον Εισαγγελέα του Ειδικού Δικαστηρίου μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών από την, κατά το άρθρο 12 παρ. 1, συγκρότηση του Ειδικού Δικαστηρίου.

4. Εάν συντρέχει περίπτωση παραπομπής μόνο του συμμετόχου, το Συμβούλιο τον παραπέμπει στο ακροατήριο του αρμόδιου κατά τις κοινές διατάξεις δικαστηρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΤΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

Άρθρο 12 Συγκρότηση Ειδικού Δικαστηρίου

1. Σε περίπτωση έκδοσης βουλεύματος που παραπέμπει Υπουργό στο ακροατήριο του Ειδικού Δικαστηρίου, ο Πρόεδρος της Βουλής κληρώνει σε δημόσια συνεδρίαση της Ολομέλειας της Βουλής δεκατρία τακτικά και έξι αναπληρωματικά μέλη για τη συγκρότηση του κατά το άρθρο 86 παρ. 4 του Συντάγματος Ειδικού Δικαστηρίου, μεταξύ των μελών του Αρείου Πάγου και του Συμβουλίου της Επικρατείας που διορίστηκαν ή προήχθησαν στο βαθμό που κατέχουν πριν από την υποβολή πρότασης για άσκηση δίωξης. Δεν τίθενται στην κληρωτίδα τα ονόματα των μελών του Δικαστικού Συμβουλίου.

2. Το Ειδικό Δικαστήριο απαρτίζεται από επτά μέλη του Αρείου Πάγου και έξι μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας. Καθήκοντα προέδρου ασκεί ο ανώτερος σε βαθμό από τα μέλη του Αρείου Πάγου που κληρώθηκαν και, μεταξύ ομοιοβάθμων, ο αρχαιότερος. Καθήκοντα εισαγγελέα ασκεί μέλος της εισαγγελίας του Αρείου Πάγου που κληρώνεται με τον αναπληρωτή του στην ίδια συνεδρίαση. Δεν τίθενται στην κληρωτίδα τα ονόματα του εισαγγελέα και του αναπληρωτή του που άσκησαν καθήκοντα στο Δικαστικό Συμβούλιο. Αμέσως μετά τη διενέργεια της κλήρωσης ο Πρόεδρος της Βουλής αποστέλλει στον πρόεδρο του Ειδικού Δικαστηρίου το πρακτικό με τα ονόματα των τακτικών και αναπληρωματικών μελών του Ειδικού Δικαστηρίου.

3. Από τα έξι αναπληρωματικά μέλη του Ειδικού Δικαστηρίου, τρία προέρχονται από τον Αρειο Πάγο και τρία από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Σε περίπτωση κωλύματος για οποιαδήποτε αιτία κάποιου μέλους του Ειδικού Δικαστηρίου, η αντικατάστασή του γίνεται από αναπληρωματικό μέλος προερχόμενο από το ίδιο ανώτατο δικαστήριο.

4. Αν δεν γίνει ή αν διακοπεί η κλήρωση των μελών του Ειδικού Δικαστηρίου ή του Δικαστικού Συμβουλίου, επειδή έληξε η σύνοδος, διαλύθηκε η Βουλή, ή έληξε η βουλευτική περίοδος, ενεργείται κατά περίπτωση με την επανάληψη των εργασιών της Βουλής.

5. Η λήξη της βουλευτικής περιόδου ή η διάλυση της Βουλής αναστέλλουν την έναρξη ή την πρόοδο της δίκης μέχρι τη συγκρότηση της νέας Βουλής σε σώμα.

Άρθρο 13 Ορισμός δικασίμου

1. Ο πρόεδρος του Ειδικού Δικαστηρίου, μόλις λάβει το πρακτικό της Βουλής, με το οποίο ορίζονται τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη του Ειδικού Δικαστηρίου, ορίζει με πράξη του τη δικάσιμο σε χρονικό διάστημα από σαράντα (40) έως εξήντα (60) ημέρες από την έκδοση της πράξης, τον τόπο όπου θα συνεδριάσει το Ειδικό Δικαστήριο και τον κατάλογο των μαρτύρων που θα εξεταστούν. Ο κατάλογος περιλαμβάνει όλους τους ουσιώδεις μάρτυρες κατηγορίας και υπεράσπισης. Εάν ο κατηγορούμενος διαμένει στην αλλοδαπή ή είναι άγνωστης διαμονής, η δικάσιμο ορίζεται σε χρονικό διάστημα από εξήντα (60) έως ενενήντα (90) ημέρες από την έκδοση της πράξης. Η πράξη κοινοποιείται στον Πρόεδρο της Βουλής και στον Εισαγγελέα του Ειδικού Δικαστηρίου μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών από την έκδοσή της.

2. Ο κατηγορούμενος, οι μάρτυρες και οι πραγματογνώμονες κλητεύονται στο ακροατήριο από τον Πρόεδρο με κλήση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην κλήση του κατηγορουμένου πρέπει να περιλαμβάνεται και ο κατάλογος των μαρτύρων που αναφέρεται στην πράξη ορισμού δικασίμου.

Άρθρο 14 Απουσία κατηγορουμένου

1. Ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να μην εμφανιστεί στο ακροατήριο, αλλά να εκπροσωπηθεί, εφόσον το ζητήσει, με τρεις το πολύ συνηγόρους, οι οποίοι διορίζονται με απλή έγγραφη εντολή του.

2. Αν ο κατηγορούμενος που κλητεύθηκε νόμιμα, σύμφωνα με τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου, δεν εμφανιστεί, δικάζεται σαν να είναι παρών.

Άρθρο 15 Διαδικασία στο ακροατήριο

1. Η διαδικασία στο ακροατήριο, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στο νόμο αυτόν, διεξάγεται κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

2. Τα αναπληρωματικά μέλη παρευρίσκονται σε όλη τη διάρκεια της συζήτησης και αναπληρώνουν, κατά τη σειρά που κληρώθηκαν, τα τακτικά μέλη του δικαστηρίου που τυχόν θα αποχωρήσουν πριν από την έκδοση της απόφασης. Η αναπλήρωση γίνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 12 παρ. 3 του νόμου αυτού. Απουσία αναπληρωματικού μέλους δεν επηρεάζει τη νόμιμη σύνθεση του δικαστηρίου. Εκείνος όμως που καλείται να αντικαταστήσει τακτικό μέλος που αποχώρησε πρέπει να ήταν παρών σε όλη τη διάρκεια της δίκης. Διαφορετικά καλείται ο επόμενος.

3. Ο πρόεδρος του Ειδικού Δικαστηρίου αναπληρώνεται από το επόμενο σε βαθμό, ή, μεταξύ ομοιοβάθμων, από το επόμενο σε αρχαιότητα μέλος του Αρείου Πάγου που κληρώθηκε ως τακτικό μέλος. Το μέλος αυ-

τό του Αρείου Πάγου, το οποίο καλείται να αναπληρώσει τον πρόεδρο, αναπληρώνεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο.

4. Η διάταξη του άρθρου 131 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας εφαρμόζεται αναλόγως.

5. Πολιτική αγωγή δεν επιτρέπεται να ασκηθεί στο Ειδικό Δικαστήριο. Η αγωγή αποζημίωσης ή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ασκείται και εκδικάζεται κατά τις ισχύουσες διατάξεις.

Άρθρο 16 **Αίτηση εξαίρεσης μελών του Δικαστηρίου** **και του εισαγγελέα**

1. Αίτηση εξαίρεσης, μια φορά ή διαδοχικά, για περισσότερους από έξι συνολικά δικαστές, ή για περισσότερα από τρία συνολικά μέλη που προέρχονται από το ίδιο ανώτατο δικαστήριο, δεν επιτρέπεται.

2. Για την εκδίκαση της αίτησης εξαίρεσης, οι δικαστές, των οποίων ζητείται η εξαίρεση, αναπληρώνονται από ίσο αριθμό αναπληρωματικών δικαστών, που προέρχονται από το ίδιο ανώτατο δικαστήριο.

3. Αν ζητηθεί εξαίρεση του προέδρου, τη θέση του κατά την εκδίκαση της αίτησης καταλαμβάνει ο νόμιμος αναπληρωτής του, σύμφωνα με το προηγούμενο άρθρο. Αν ζητηθεί και αυτού η εξαίρεση, τη θέση του προέδρου καταλαμβάνει ο επόμενος κατά σειρά αρχαιότητας αρεοπαγίτης.

4. Αν ζητηθεί εξαίρεση του εισαγγελέα, τη θέση του για την εκδίκαση της αίτησης καταλαμβάνει ο αναπληρωτής του. Δεν επιτρέπεται να ζητηθεί η εξαίρεση συγχρόνως και του τακτικού και του αναπληρωτή εισαγγελέα.

Άρθρο 17 **Απόφαση**

1. Η απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου είναι αμετάκλητη.

2. Αίτηση για ακύρωση της διαδικασίας ή της απόφασης από τον απόντα κατηγορούμενο δεν επιτρέπεται.

3. Επανάληψη της διαδικασίας σε βάρος του κατηγορουμένου δεν επιτρέπεται.

4. Αν συντρέχει περίπτωση επανάληψης της διαδικασίας υπέρ του καταδικασμένου για τους λόγους που προβλέπονται στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας,

εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 5 και 1 και 2 του άρθρου 6 του νόμου αυτού. Η σχετική αίτηση υποβάλλεται από τα δικαιούμενα, κατά τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, πρόσωπα ή από τριάντα (30) τουλάχιστον βουλευτές. Εάν αυτή γίνει δεκτή, η Βουλή ενεργεί όσα προβλέπονται στο άρθρο 12 του νόμου αυτού και η δίκη επαναλαμβάνεται στο ακροατήριο του Ειδικού Δικαστηρίου.

Άρθρο 18 **Ποινές**

1. Στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων κατά το άρθρο 61 του Ποινικού Κώδικα δεν επιβάλλεται σε Υπουργό σε περίπτωση καταδίκης του για πλημμέλημα.

2. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που επιβάλλεται σε Υπουργό για πλημμέλημα μετατρέπεται σε χρηματική. Ως προς τα κακούργηματα εφαρμόζονται οι κοινές διατάξεις.

Άρθρο 19 **Επανάληψη δίκης**

1. Αν για οποιονδήποτε λόγο η διαδικασία δεν ολοκληρώθηκε με τους δικαστές που κληρώθηκαν, η δίκη επαναλαμβάνεται με νέα σύνθεση. Στην περίπτωση αυτή η Βουλή, με πρωτοβουλία του Προέδρου της, ενεργεί όσα προβλέπονται στο άρθρο 12 του νόμου αυτού.

2. Ο πρόεδρος του αρχικού δικαστηρίου, ή ο αναπληρωτής του κατά το άρθρο 15 παρ. 3 του νόμου αυτού, αποστέλλει αμελλητί στον πρόεδρο της νέας σύνθεσης, που κληρώθηκε σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, τη δικογραφία και επίσημο αντίγραφο των τηρηθέντων πρακτικών, έως το σημείο που κατέστη ανέφικτη η συνέχιση της διαδικασίας.

Άρθρο 20 **Εκτέλεση αποφάσεων**

Οι αποφάσεις του Ειδικού Δικαστηρίου εκτελούνται με επιμέλεια του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών.

Άρθρο 21 **Απονομή χάρης**

Αν απονεμηθεί χάρη σε Υπουργό που καταδικάστηκε, η συγκατάθεση της Βουλής μπορεί να δοθεί και για τη διαγραφή της ποινής από το ποινικό μητρώο, εφόσον η χάρη εκτείνεται και στην άρση των συνεπειών της καταδίκης.

Άρθρο 22
Τελικές διατάξεις

1. Για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται διαφορετικά στο νόμο αυτόν εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

2. Από τη δημοσίευση του νόμου αυτού καταργείται ο ν. 2509/1997 και κάθε άλλη διάταξη που ρυθμίζει διαφορετικά τα ίδια θέματα.

3. Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 18 Μαρτίου 2003

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΣΗΜΙΤΗΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Ν. ΧΡΗΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΑΠ. - ΑΘ. ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
Κ. ΣΤΕΦΑΝΗΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ
Χ. ΒΕΡΕΛΗΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ
Γ. ΑΝΩΜΕΡΙΤΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ
Γ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΣΤ. ΜΑΝΙΚΑΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
Κ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
Β. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ
Δ. ΡΕΠΠΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΑΣ
Γ. ΔΡΥΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΥΑΓ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ
Μ. ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ

ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ
ΜΑΣΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
Χ. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ

ΑΙΓΑΙΟΥ
Ν. ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ

Ο ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΑΝ. ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 19 Μαρτίου 2003

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

2153

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 97

29 Απριλίου 2011

ΝΟΜΟΣ ΥΠ ΑΡΙΘ. 3961

Τροποποίηση του ν. 3126/2003 για την ποινική ευθύνη των Υπουργών και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1

Η παράγραφος 1 του άρθρου 3 του ν. 3126/2003 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Οι αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 1 παραγράφονται σύμφωνα με όσα ορίζονται στις διατάξεις των άρθρων 111 και 112 του Ποινικού Κώδικα. Η προθεσμία της παραγραφής αναστέλλεται, εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 113 παράγραφοι 1 έως 3 του Ποινικού Κώδικα, και στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος, κατά τη διάρκεια της οποίας τελέστηκε η πράξη και β) όσο ισχύει η απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής για την αναστολή της ποινικής δίωξης, της προδικασίας ή της κύριας διαδικασίας, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο 5 του άρθρου 6.»

Άρθρο 2

Το άρθρο 5 του ν. 3126/2003 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Η πρόταση για άσκηση της ποινικής δίωξης υποβάλλεται από τριάντα τουλάχιστον βουλευτές, με συγκεκριμένη αναφορά στα στοιχεία της αξιόποινης πράξης και μνεία των διατάξεων που παραβιάστηκαν, διαφορετικά είναι απαράδεκτη.

2. Η Βουλή, αφού υποβληθεί το ανωτέρω αίτημα στο Προεδρείο, με απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, μπορεί να αναθέτει σε τριμελές γνωμοδοτικό συμβούλιο τον νομικό έλεγχο των στοιχείων της κατηγορίας και την αξιολόγηση της ουσιαστικής βασιμότητας αυτών. Με την ίδια απόφαση τάσσεται προθεσμία για την ολοκλήρωση του ελέγχου και την παράδοση της γνωμοδότησης στον Πρόεδρο της Βουλής.

Το γνωμοδοτικό συμβούλιο αποτελείται από έναν αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου και δύο εισαγγελείς

εφετών, οι οποίοι κληρώνονται, με τους αναπληρωματικούς τους, σε δημόσια συνεδρίαση της Ολομέλειας της Βουλής, που προσκαλείται ειδικά γι' αυτό, μεταξύ όλων των αντεισαγγελέων του Αρείου Πάγου και όλων των εισαγγελέων εφετών που υπηρετούν στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών. Για τη διενέργεια της κλήρωσης ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποστέλλει στον Πρόεδρο της Βουλής κατάλογο των ανωτέρω δικαστικών λειτουργών, που υπηρετούν στην Εισαγγελία του Αρείου Πάγου και στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών.

3. Το γνωμοδοτικό συμβούλιο, μετά τον νομικό έλεγχο των στοιχείων της κατηγορίας και την αξιολόγηση της ουσιαστικής βασιμότητας αυτών, γνωμοδοτεί εάν συντρέχει περίπτωση για διερεύνηση ποινικής ευθύνης Υπουργού, από την ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή της παραγράφου 4. Η γνωμοδότηση του γνωμοδοτικού συμβουλίου παραδίδεται στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων, ανακοινώνεται στην Ολομέλειά της και διανέμεται στους Βουλευτές.

4. Η Βουλή, με απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, συγκροτεί, σύμφωνα με τον Κανονισμό της, ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης. Διαφορετικά, η πρόταση απορρίπτεται ως προδήλως αβάσιμη. Με την ίδια απόφαση τάσσεται και προθεσμία για την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής εξέτασης και την υποβολή του εγγράφου πορίσματος αυτής προς την Ολομέλεια μαζί με το αποδεικτικό υλικό.

5. Η επιτροπή έχει όλες τις αρμοδιότητες του εισαγγελέα πρωτοδικών όταν αυτός ενεργεί προκαταρκτική εξέταση και μπορεί να αναθέτει σε εισαγγελέα πλημμελειοδικών ή εφετών την ενέργεια ειδικότερων πράξεων σχετικών με το αντικείμενο της προκαταρκτικής εξέτασης. Κατά την προκαταρκτική εξέταση, εκείνος κατά του οποίου στρέφεται η πρόταση δίωξης καλείται από την επιτροπή να δώσει εξηγήσεις.

Όταν η αξιόποινη πράξη για την οποία διενεργείται προκαταρκτική εξέταση συνεπάγεται για τον Υπουργό οικονομικά οφέλη, κατά την έννοια του άρθρου 76 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα, η επιτροπή διατάσσει την κατάσχεσή τους. Για τα κατασχεθέντα αποφαινεται το

Δικαστικό Συμβούλιο του άρθρου 8, με το βούλευμα που εκδίδεται για την κατηγορία, κατά τις παραγράφους 1 και 3 του άρθρου 11. Ο καθού η κατάσχεση μπορεί να ζητήσει την άρση αυτής, με αίτηση που απευθύνεται προς το άνω Δικαστικό Συμβούλιο όταν τούτο συγκροτηθεί.

6. Το πόρισμα του τέταρτου εδαφίου της παραγράφου 4 πρέπει να είναι αιτιολογημένο και να περιέχει ιδίως τα πραγματικά περιστατικά και τα αποδεικτικά μέσα που οδηγούν σε αυτά, όπως προέκυψαν κατά την προκαταρκτική εξέταση, την υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στις εφαρμοζόμενες ποινικές διατάξεις και σαφή πρόταση για την άσκηση ή μη της ποινικής δίωξης. Αιτιολογημένη πρέπει να είναι και η πρόταση της τυχόν μειοψηφίας, η οποία καταχωρίζεται σε χωριστό κεφάλαιο του ίδιου πορίσματος.

7. Εάν η Ολομέλεια της Βουλής απορρίψει, κατά το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 4, ως προδήλως αβάσιμη την πρόταση για την άσκηση της ποινικής δίωξης, νέα πρόταση που στηρίζεται στα ίδια πραγματικά περιστατικά είναι απαράδεκτη.»

Άρθρο 3

1. Στην παράγραφο 3 του άρθρου 7 του ν. 3126/2003 η εντός παρενθέσεως φράση «(άρθρο 5 παρ. 2)» αντικαθίσταται με τη φράση «(άρθρο 5 παρ. 4)».

2. Στην παράγραφο 4 του άρθρου 17 του ν. 3126/2003 η φράση «των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 5» αντικαθίσταται με τη φράση «των παραγράφων 2 έως και 6 του άρθρου 5».

Άρθρο 4

Στο τέλος της παραγράφου 2 του άρθρου 10 προστίθενται εδάφια ως εξής:

«Εφόσον η πράξη για την οποία διενεργείται ανάκριση είναι σε βαθμό κακουργήματος, ο ανακριτής, με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα, μπορεί να απαγορεύσει την κίνηση κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, καθώς και το άνοιγμα των θυρίδων θησαυροφυλακίου του κατηγορουμένου, έστω και κοινών οποιουδήποτε είδους με άλλο πρόσωπο, όταν υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι οι λογαριασμοί, οι τίτλοι, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή οι θυρίδες περιέχουν χρήματα ή πράγματα που προέρχονται από την τέλεση του ανωτέρω εγκλήματος. Από την απαγόρευση εξαιρούνται λογαριασμοί και ποσά τα οποία είναι αναγκαία για την κάλυψη των γενικότερων δαπανών διαβίωσης του κατηγορουμένου και της οικογένειάς του, των εξόδων για τη νομική του υποστήριξη και των βασικών εξόδων για τη διατήρηση των δεσμευμένων ως άνω στοιχείων. Η διάταξη του ανακριτή επέχει θέση έκθεσης κατάσχεσης και επιδίδεται στον κατηγορούμενο και στο διευθυντικό στέλεχος του πιστωτικού ιδρύματος ή του χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Σε περίπτωση κοινών λογαριασμών, τίτλων, χρηματοπιστωτικών προϊόντων ή κοινής θυρίδας η διάταξη επιδίδεται και στον τρίτο. Η απαγόρευση ισχύει από τη χρονική στιγμή της επίδοσης της διάταξης του ανακριτή στο πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό. Από τότε απαγορεύεται το άνοιγμα της θυρίδας και είναι άκυρη έναντι του Δημοσίου εκταμίευση χρημάτων από το λογαριασμό ή εκποίηση τίτλων ή χρηματοπιστωτικών

προϊόντων. Ο κατηγορούμενος και ο τρίτος δικαιούνται να ζητήσουν την άρση της διάταξης του ανακριτή, με αίτηση που απευθύνεται προς το Δικαστικό Συμβούλιο και κατατίθεται στον ανακριτή ή τον εισαγγελέα, μέσα σε είκοσι ημέρες από την επίδοση σε αυτόν της διάταξης. Στη σύνθεση του Συμβουλίου, που κρίνει την αίτηση, δεν μετέχει ο ανακριτής. Η υποβολή της αίτησης και η προθεσμία της δεν αναστέλλουν την εκτέλεση της διάταξης. Η διάταξη ανακαλείται αν προκύψουν νέα στοιχεία.»

Άρθρο 5

Η παράγραφος 3 του άρθρου 10 του ν. 3126/2003 αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Κατά Υπουργού, εν ενεργεία ή μη, δεν επιτρέπεται η έκδοση εντάλματος βίαιης προσαγωγής, σύλληψης και προσωρινής κράτησης. Επιτρέπεται η επιβολή περιοριστικών όρων, σύμφωνα με τα άρθρα 282 παράγραφοι 1, 2, 4 και 296 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 62 του Συντάγματος.»

Άρθρο 6

Μετά το άρθρο 16 του ν. 3126/2003 προστίθεται άρθρο 16Α ως εξής:

«Άρθρο 16Α

Έλεγχος της ουσίας της κατηγορίας

1. Σε περίπτωση που ανακύπτει ζήτημα παραγραφής της αξιόποινης πράξης ή εξάλειψης του αξιοποίνου σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2, το Δικαστικό Συμβούλιο ή το Ειδικό Δικαστήριο ερευνά την ουσία της κατηγορίας, όταν τούτο ζητήσει ο κατηγορούμενος Υπουργός.

2. Η πιο πάνω έρευνα γίνεται μόνο για εκείνον τον κατηγορούμενο που υπέβαλε σχετικό έγγραφο αίτημα και ακολούθως εκδίδεται βούλευμα ή απόφαση, αντίστοιχα επί της ουσίας της υπόθεσης.

3. Η αίτηση του κατηγορουμένου, με την οποία αυτός ζητά την έρευνα της ουσίας της κατηγορίας πριν από την έρευνα για την παραγραφή, ή την εξάλειψη του αξιοποίνου, δεν πρέπει να περιέχει οποιαδήποτε αίτηση και κατατίθεται κατά την προδικασία στον εισαγγελέα του Συμβουλίου, ενώπιον δε του ακροατηρίου κατά την έναρξη της εκδίκασης. Όταν το ζήτημα της παραγραφής ή της εξάλειψης του αξιοποίνου ανακύψει μεταγενέστερα η αίτηση υποβάλλεται τότε.»

Άρθρο 7

Ο τίτλος και η παράγραφος 1 του άρθρου 17 του ν. 3126/2003 αντικαθίστανται ως εξής:

«Τέλος της ποινικής δίκης - Απόφαση

1. Η ποινική δίκη κατά Υπουργού τελειώνει σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 370 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και η κατάρτιση και δημοσίευση της απόφασης γίνεται κατά το άρθρο 371 του ίδιου Κώδικα. Για την τύχη των πραγμάτων που κατασχέθηκαν αποφασίζει το Δικαστήριο με την τελειωτική απόφαση, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 373 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Η απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου είναι αμετάκλητη.»

Άρθρο 8

1. Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.) τηρεί Εθνικό Μητρώο Παιδικής Προστασίας και λειτουργεί Εθνική Γραμμή Παιδικής Προστασίας, προς εκπλήρωση των σκοπών του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας Ανηλίκων (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.).

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ρυθμίζεται κάθε σχετικό θέμα, που αφορά στην τήρηση του Μητρώου και στη λειτουργία της Γραμμής.

2. Συστήνεται Εθνική Συντονιστική Ομάδα Προστασίας Ανηλίκων, με κύριο έργο την προώθηση και το συντονισμό των δράσεων του Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α. και του Ε.Κ.Κ.Α. Η Ομάδα αποτελείται από πέντε (5) μέλη. Πρόεδρος της είναι ο Πρόεδρος του Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α. και στη σύνθεσή της μετέχουν από δύο (2) εκπρόσωποι των Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η συμμετοχή των μελών στην Ομάδα είναι τιμητική και άμισθη, η δε θητεία τους είναι τριετής και μπορεί να ανανεώνεται.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ορίζονται αντίστοιχα τα μέλη της Ομάδας και καθορίζονται ειδικότερα οι ενέργειες και οι δράσεις της.

3. Συστήνεται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 3 του άρθρου 12 του ν. 3860/2010 (Α' 111), Δίκτυο που οργανώνεται από το Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α. Στο Δίκτυο εντάσσονται και διασυνδέονται ηλεκτρονικά όλες οι υπηρεσίες αρμοδιότητας των Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που παρέχουν κοινωνική μέριμνα, φροντίδα, αλληλεγγύη και προστασία στους ανήλικους σε κίνδυνο και στους ανήλικους παραβάτες.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθορίζονται ειδικότερα η συγκρότηση, η οργάνωση, η λειτουργία και οι δράσεις του ανωτέρω Δικτύου. Το Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α. συγκροτεί, σε συνεργασία με Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) Α' βαθμού, Ομάδες Προστασίας Ανηλίκων, οι οποίες αποτελούνται από κοινωνικούς λειτουργούς των οικείων Ο.Τ.Α. και εντάσσονται στο κατά τα ανωτέρω Δίκτυο υπηρεσιών που οργανώνει αυτό.

Άρθρο 9

Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Κέρκυρα, 24 Απριλίου 2011

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Ι. ΡΑΓΚΟΥΣΗΣ	Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ
Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ	Μ. ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ	ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Κ. ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ	Α. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ	ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
Δ. ΡΕΠΠΑΣ	Λ. ΚΑΤΣΕΛΗ
ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ
Α. ΛΟΒΕΡΔΟΣ	Κ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
Χ. ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ	Χ. ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ, ΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΑΙΛΙΔΑΣ
Π. ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ	Ι. ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΗΣ

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Χ. ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ

ΟΙ ΑΝΑΓΡΑΦΩΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ	ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
Μ. ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ	Π. ΜΠΕΓΛΙΤΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ
Σ. ΞΥΝΙΔΗΣ	Ν. ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
Φ. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑ	Γ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΑΝΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	
Τ. ΧΥΤΗΡΗΣ	

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους.

Αθήνα, 26 Απριλίου 2011

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Χ. ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ